

Ευρωπαϊκή
Επιτροπή

Τεχνική έκθεση 2015 - 088

Natura 2000 και δάση

Μέρος I-II

**Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που σας βοηθά να βρείτε
απαντήσεις στα ερωτήματά σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση**

**Αριθμός δωρεάν τηλεφωνικής κλήσης (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*Οι πληροφορίες παρέχονται δωρεάν, και οι κλήσεις είναι γενικώς δωρεάν (ενδέχεται όμως κάποιες κλήσεις που πραγματοποιούνται μέσω ορισμένων τηλεπικοινωνιακών φορέων ή από τηλεφωνικούς θαλάμους ή ξενοδοχεία να χρεώνονται).

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται στο διαδίκτυο
(<http://europa.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2016

ISBN 978-92-79-63834-3

doi:10.2779/891429

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΟ ΧΑΡΤΙ

Φωτογραφία εξωφύλλου: Peter Löffler

Το παρόν έγγραφο καταρτίστηκε από τους François Kremer και Joseph Van der Stegen (ΓΔ Περιβάλλοντος, Μονάδα προστασίας της φύσης) και Maria Gafo Gomez-Zamalloa και Tamas Szedlak (ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, Μονάδα περιβάλλοντος, δασοκομίας και κλιματικής αλλαγής) με τη συνδρομή της ειδικής ομάδας εργασίας για το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους εθνικών αρχών διατήρησης της φύσης και δασικών αρχών, επιστημονικών ιδρυμάτων και οργανισμών των ενδιαφερόμενων φορέων, καθώς και της N2K GROUP στο πλαίσιο σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και συγκεκριμένα από τους Concha Olmeda, Carlos Ibero και David García (Atecma S.L) και Kerstin Sundseth (Ecosystems LTD). Το πρωτότυπο του παρόντος εγγράφου συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Ι - Εισαγωγή στο δίκτυο Natura 2000, στη δασική πολιτική της ΕΕ και στις ευκαιρίες χρηματοδότησης από την ΕΕ για τα δάση του δικτύου Natura 2000

Ποιος ο λόγος σύνταξης νέου εγγράφου σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση;	1
Γιατί είναι αναγκαίος ο εποικοδομητικός διάλογος;	2
Ποιος είναι ο στόχος του παρόντος εγγράφου; Σε ποιον απευθύνεται;	5
Τι περιλαμβάνει το παρόν έγγραφο;	6
1. ΤΑ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ	9
1.1 Κατάσταση των δασών της ΕΕ	9
1.1.2 Πολυλειτουργική δασοκομία - μια βασική αρχή για τα δάση της ΕΕ	10
1.1.3 Οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχουν τα δάση της ΕΕ στην κοινωνία	11
1.1.4 Ιδιοκτησία δασών	12
1.1.5 Κυριότερες απειλές και πιέσεις	12
1.1.6 Αειφόρος διαχείριση των δασών (ΑΔΔ) στην Ευρώπη	14
1.2 Πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για τα δάση	15
1.2.1 Η νέα δασική στρατηγική της ΕΕ	15
1.2.2 Χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ για τα δάση	16
1.2.3 LIFE	18
2. ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΥΣ	22
2.1 Η δέσμευση της ΕΕ για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας της Ευρώπης	22
2.2 Οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους	23
2.3 Η κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων στην ΕΕ	24
2.4 Κυριότερες πιέσεις και απειλές για τους δασικούς οικοτόπους και τα δασικά είδη ευρωπαϊκής σημασίας	26
2.5 Το δίκτυο Natura 2000	29
2.6 Η προστασία και η διαχείριση των τόπων Natura 2000	31
2.6.1 Ορισμός στόχων διατήρησης	33
2.6.2 Καθορισμός των αναγκαίων μέτρων διατήρησης	34
2.6.3 Μέσα σχεδιασμού της διαχείρισης του Natura 2000	34
2.6.4 Αποφυγή της υποβάθμισης και πρόληψη των αρνητικών επιπτώσεων	35
2.6.5 Βελτίωση της συνδεσιμότητας του δικτύου Natura 2000	36
2.7 Χρηματοδότηση της διαχείρισης των τόπων του δικτύου Natura 2000	36
2.8 Προστασία των ειδών σε όλα τα εδάφη της ΕΕ	37
2.9 Αντιμετώπιση των μη ιθαγενών ειδών σε ολόκληρη την ΕΕ	38
3 ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	39
3.1 Τα ευρωπαϊκά δάση και η σημασία τους για τη βιοποικιλότητα	39
3.2 Δάση που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000	39

ΜΕΡΟΣ II

4. ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	44
4.1 Εισαγωγή.....	44
4.2 Χαρακτηρισμός περιοχών ως τόπων του δικτύου Natura 2000.....	45
4.3 Καθορισμός στόχων διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000.....	48
4.4 Εφαρμογή μέτρων διατήρησης δασικών οικοτόπων και ειδών στους τόπους του δικτύου Natura 2000.....	51
4.5 Διασφάλιση της μη υποβάθμισης των τόπων Natura 2000.....	64
4.6 Πρακτικές δασικής διαχείρισης και απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000.....	68
4.7 Χρηματοδότηση της διατήρησης και της διαχείρισης των τόπων του δικτύου Natura 2000.....	82
4.8 Νέες δραστηριότητες στους τόπους του δικτύου Natura 2000.....	90
4.9 Παρακολούθηση και αξιολόγηση.....	98
4.10 Επικοινωνία, συνεργασία, ενεργός συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων.....	100
4.11 Η προστασία των ειδών και των οικοτόπων ευρωπαϊκής σημασίας σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής τους, εκτός των τόπων του δικτύου Natura 2000.....	104
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	106
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	114
Κατάλογος τύπων δασικών οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος για τα οποία απαιτείται ο καθορισμός ειδικών ζωνών διατήρησης και/ή η εξασφάλιση αυστηρής προστασίας σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους, καθώς και ειδών πτηνών που αποτελούν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατήρησης σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά.....	114

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Γλωσσάριο και ακρωνύμια.....	106
Παράρτημα 2: Κατάλογος τύπων δασικών οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος για τα οποία απαιτείται ο καθορισμός ειδικών ζωνών διατήρησης και/ή η εξασφάλιση αυστηρής προστασίας σύμφωνα με την οδηγία για τους οικοτόπους, καθώς και ειδών πτηνών που αποτελούν αντικείμενο μέτρων ειδικής διατήρησης σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά... ..	114
Παράρτημα 3: Κυριότερες πιέσεις και απειλές για τα δάση της ΕΕ.....	122

ΜΕΡΟΣ III

Εμπειρίες ορθής πρακτικής από διάφορα κράτη μέλη όσον αφορά τη διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΕΓΓΡΑΦΟΥ

Ποιος ο λόγος σύνταξης νέου εγγράφου σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση;

Το παρόν έγγραφο καταρτίστηκε με σκοπό να δοθούν απαντήσεις στους προβληματισμούς τους οποίους έχουν εκφράσει τόσο ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών, όσο και υπέρμαχοι της διατήρησης της φύσης, σχετικά με τη διαχείριση των δασών που βρίσκονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000, καθώς και προκειμένου να ληφθούν υπόψη νέες απειλές και δυνατότητες που αναδείχθηκαν κατά το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε από τη δημοσίευση της τελευταίας σχετικής καθοδήγησης¹. Προκειμένου να δοθούν απαντήσεις στους προβληματισμούς αυτούς, οι υπηρεσίες της ΓΔ Περιβάλλοντος και της ΓΔ Γεωργίας της Επιτροπής συγκρότησαν το 2012 μια ειδική ομάδα εργασίας, ώστε να έρθουν σε επαφή διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς και να διευκολυνθεί η διεξαγωγή ολοκληρωμένου και ειλικρινούς διαλόγου σχετικά με τους στόχους του Natura 2000 και τις συνέπειές του για τους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές γης των οποίων τα δάση εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000.

Η προσπάθεια αυτή οδήγησε στην κατάρτιση του παρόντος εγγράφου. Στόχος του είναι να περιγράψει, με ευνόητο τρόπο, τις βασικές διατάξεις που διέπουν το δίκτυο Natura 2000 στο πλαίσιο άλλων σχετικών πολιτικών και πρωτοβουλιών της ΕΕ που αφορούν τα δάση (συγκεκριμένα της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ και της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής με βάση τον νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη για την περίοδο 2014-2020), καθώς και να παράσχει απαντήσεις σε σειρά ερωτήσεων και προβληματισμών που εκφράζουν συχνά οι ενδιαφερόμενοι σχετικά με τη διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000. Το έγγραφο αποσκοπεί επίσης στην προώθηση της ενσωμάτωσης των στόχων διατήρησης του Natura 2000 στη διαχείριση των δασών του Natura 2000, δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στη σημασία της αμοιβαίας πληροφόρησης, κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ όλων των μερών που επηρεάζονται ή συμμετέχουν στη διαχείριση δασών του δικτύου Natura 2000.

Με τον τρόπο αυτό, το έγγραφο αναμένεται να συνδράμει στη βελτιστοποίηση της διαχείρισης των δασών του δικτύου Natura 2000, ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης των δασικών οικοτόπων και ειδών που καλύπτονται από το Natura 2000, ο οποίος θα αποτελέσει βασική συνεισφορά στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής ΕΕ 2020 για την ανάσχεση και την αντιστροφή της υποβάθμισης της βιοποικιλότητας εντός της ΕΕ.

Είναι προφανές ότι η ποικιλία των δασικών οικοσυστημάτων της Ευρώπης είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διατήρηση της πλούσιας αλλά συνάμα ολοένα περισσότερο απειλούμενης βιοποικιλότητας της ΕΕ. Αυτό αντικατοπτρίζεται επίσης στο γεγονός ότι τα δάση αποτελούν περίπου το ήμισυ των εκτάσεων του δικτύου Natura 2000 και ότι τα δάση αυτά είναι εν γένει σε καλύτερη κατάσταση διατήρησης σε σύγκριση με άλλες βασικές ομάδες οικοτόπων, όπως οι λειμώνες και οι υγρότοποι.

Έχουν δημιουργηθεί, και εξακολουθούν να υπάρχουν, πολλές παρανοήσεις σχετικά με τη φύση και τον σκοπό του δικτύου Natura 2000, ως προς τα κίνητρα, τις φιλοδοξίες και τους στόχους των διαφόρων εμπλεκόμενων φορέων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να διαμορφωθούν διάφορες εσφαλμένες αντιλήψεις και «μύθοι» που έχουν την τάση να καλύπτουν ορισμένες εύλογες ανησυχίες οι οποίες διατυπώνονται από διάφορες πλευρές. Ως εκ τούτου, πολλές από τις ανησυχίες αυτές δεν έχουν αντιμετωπιστεί λόγω της απουσίας κατάλληλου διαλόγου μεταξύ των διαφόρων ομάδων συμφερόντων.

¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000/n2kforest_en.pdf

Η ειδική ομάδα εργασίας για τα δάση και το δίκτυο Natura 2000 αποτέλεσε μια ευκαιρία να ακουστούν οι διαφορετικές αυτές απόψεις και να διευκρινιστούν ορισμένες παρανοήσεις με ισορροπημένο και ρεαλιστικό τρόπο. Χάρη στις προσπάθειες αυτές το παρόν έγγραφο αναμένεται να εξασφαλίσει καλύτερη κατανόηση των στόχων που επιδιώκονται στο πλαίσιο του Natura 2000 με τη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Στο παρόν έγγραφο αντικατοπτρίζονται πολλά σημεία της συζήτησης που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας και επισημαίνονται οι ευκαιρίες που παρέχονται σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς να αναπτύξουν νέες συνέργειες μέσω της οικοδόμησης εμπιστοσύνης, αμοιβαίας κατανόησης και συνεργασίας. Οι ανταλλαγές απόψεων σχετικά με τον βέλτιστο τρόπο εφαρμογής του Natura 2000 στα δάση θα συνεχιστούν στο πλαίσιο της ειδικής ομάδας εργασίας· κατά συνέπεια, το παρόν έγγραφο ενδέχεται να αναθεωρηθεί στο μέλλον με βάση τυχόν νέες εξελίξεις και την πείρα που θα αποκομιστεί.

Το δίκτυο Natura 2000 αφορά τη φύση και τον άνθρωπο, και όχι τη φύση χωρίς τον άνθρωπο. Μόνο μέσω της συνεργασίας θα μπορέσουμε να αποκομίσουμε όλα τα οφέλη τα οποία μπορούν να προσφέρουν στην κοινωνία οι πολλαπλές λειτουργίες και υπηρεσίες των δασών του δικτύου Natura 2000 και να διασφαλίσουμε την προστασία –και, όπου απαιτείται, την αποκατάσταση– της πλούσιας βιοποικιλότητας και της μοναδικής φυσικής κληρονομιάς της Ευρώπης.

Οι συντάκτες επιθυμούν να ευχαριστήσουν όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση του παρόντος εγγράφου για την πολύτιμη συνεισφορά τους και τις απόψεις τους.

Γιατί είναι αναγκαίος ο εποικοδομητικός διάλογος;

Για να καταστεί δυνατή η πλήρης επίτευξη των στόχων του Natura 2000, πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω συνεργασίες και συνέργειες μεταξύ διαφόρων ομάδων συμφερόντων, όπως για παράδειγμα μεταξύ της κοινότητας της δασικής οικονομίας και της κοινότητας των υπερασπιστών της διατήρησης της φύσης. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία διαφορετικών παραγόντων που μπορούν να ενώσουν τις δυνάμεις τους ώστε να βελτιστοποιηθεί η συνεισφορά των δασών του δικτύου Natura 2000 στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ για διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας.

Τα περισσότερα δάση του δικτύου Natura 2000 χρησιμοποιούνται εδώ και πολλά χρόνια από τους ιδιοκτήτες τους για να παράγουν πολλά οφέλη τόσο για τους ίδιους όσο και για την κοινωνία εν γένει. Το γεγονός ότι τα δάση αυτά έχουν συμπεριληφθεί στο δίκτυο Natura 2000 ως περιοχές με υψηλή αξία όσον αφορά τη βιοποικιλότητα ή τουλάχιστον δυνητικά υψηλή αξία καταδεικνύει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η παραδοσιακή δασοκομία δεν είναι απλώς συμβατή με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αλλά μπορεί επίσης να συμβάλει ενεργά στην επίτευξη του στόχου αυτού. Από την άλλη πλευρά, η κοινότητα των ατόμων που τάσσονται υπέρ της διατήρησης της φύσης έχει συγκεντρώσει σημαντικές γνώσεις σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων και σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατή η διαφύλαξη ή η αποκατάσταση ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης.

Δεν υφίσταται χαρακτηριστικός τύπος ιδιοκτήτη γης ή υπερασπιστή της διατήρησης της φύσης. Και στις δύο κοινότητες μπορεί να βρει κανείς μέλη και συμφέροντά πολύ διαφορετικά μεταξύ τους. Το καθεστώς ιδιοκτησίας των δασών στην ΕΕ ποικίλλει, καθώς μπορεί να κυμαίνεται από πολλές και πολύ μικρές κατακερματισμένες ιδιότητες εκτάσεις έως μεγάλες δασικές εκτάσεις που ανήκουν στο κράτος, και από μικρές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις σε μεγάλες εκμεταλλεύσεις που ανήκουν σε ιδιωτικές εταιρείες. Στόχος μιας πρόσφατης έρευνας που διενεργήθηκε σε 10 κράτη μέλη της ΕΕ ήταν να προσδιοριστούν καλύτερα οι ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών στην ΕΕ. Αποτέλεσμα της έρευνας αυτής ήταν να εντοπιστούν διαφορετικοί τύποι ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών που έχουν διαφορετικούς στόχους και διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Για παράδειγμα,

ορισμένοι ιδιοκτήτες δασών ενδιαφέρονται πρωτίστως για τις οικονομικές πτυχές της δασοκομίας, εκφράζοντας προτίμηση για μια προσέγγιση στη διαχείριση των δασών η οποία είναι προσανατολισμένη στην εντατικότερη επεξεργασία της ξυλείας, ενώ άλλοι ασκούν πρακτικές οικολογικής διαχείρισης των δασών που είναι «κοντά στη φύση». Άλλοι ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών δίνουν έμφαση στις πτυχές που σχετίζονται με δραστηριότητες αναψυχής. Ομοίως, η κοινότητα των υπερασπιστών της διατήρησης της φύσης με την ευρεία έννοια του όρου αποτελείται από μέλη που έχουν διαφορετικά συμφέροντα, γνώσεις και στόχους και χαρακτηρίζονται από διαφορετικούς βαθμούς οργάνωσης (Sotirov κ.ά. 2014²).

Η εφαρμογή μέτρων διατήρησης και αποκατάστασης σε δάση του δικτύου Natura 2000 θα αποφέρει καρπούς μόνον εάν οι διάφοροι εμπλεκόμενοι παράγοντες ενώσουν τις αντίστοιχες γνώσεις, την τεχνογνωσία και την πείρα τους κατά την αντιμετώπιση ζητημάτων που αφορούν τόσο σύνθετα οικοσυστήματα όπως είναι τα δάση. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να αναπτύξουν περαιτέρω την αμοιβαία κατανόηση των αντίστοιχων νοοτροπιών και προτεραιοτήτων τους. Και αυτό μπορεί να γίνει μόνο μέσα από τον συνεχή και εποικοδομητικό διάλογο.

Σε μια προσπάθεια αποτύπωσης των διαφορετικών απόψεων και με σκοπό να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι ανησυχίες των διαφόρων μερών, ζητήθηκε από ορισμένους εμπειρογνώμονες των παραγόντων αυτών, οι οποίοι είναι μέλη της ειδικής ομάδας εργασίας, να εκφράσουν τις προσδοκίες τους όσον αφορά το παρόν έγγραφο.

² Sotirov, S. Storch, L. Cappelmann, M. Sotomayor, M., A. Sergent, P. Deuffic· D. Kleinschmit, P. Edwards· A. Dhubhain· M. Favero, D. Pettenella· B. Arts, M. Hoogstra-Klein· A. Riemer· C. McDermott (2014): «Synthesis report on barriers and drivers of integrated forest management in Europe». Έκθεση που υποβλήθηκε στη ΓΔ Έρευνας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στις 30 Απριλίου 2014. Freiburg: Πανεπιστήμιο του Freiburg. www.integral-project.eu

Απόψεις και προσδοκίες ορισμένων εμπειρογνομόνων σχετικά με το παρόν έγγραφο

«Η κατάρτιση του παρόντος εγγράφου αποτέλεσε μια διαδικασία ώριμου διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων, οι οποίοι συνειδητοποίησαν ότι υπάρχουν πολλές συγκλίνουσες αλήθειες. Ο στόχος της παροχής επεξηγήσεων και της προώθησης συνεργειών μεταξύ της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της αιεφόρου διαχείρισης των δασών επιτεύχθηκε με πολύ ισορροπημένο τρόπο, παρέχοντας ένα χρήσιμο εργαλείο στους υπεύθυνους σχεδιασμού και διαχείρισης των δασών καθώς και στους ιδιοκτήτες δασών που ανήκουν σε τόπους του δικτύου Natura 2000».

Enrique Valero Gutiérrez del Olmo, Πρόεδρος της ομάδας εργασίας των Cora-Cogeca για τη δασοκομία, Βρυξέλλες, Βέλγιο

«Οι προσδοκίες μας για την παρούσα έκδοση είναι να συμβάλει στην αύξηση της κατανόησης αφενός των απαιτήσεων της οδηγίας και αφετέρου της ανάγκης να ενισχυθούν οι προσπάθειες διατήρησης και να συνεκτιμηθεί η παράμετρος της βιοποικιλότητας των δασικών περιοχών του δικτύου Natura 2000 προκειμένου να συμβάλουν στην επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης. Ευελπιστούμε επίσης ότι θα αναδείξει την ανάγκη για αυξημένα επίπεδα δομών και λειτουργιών οι οποίες έχουν θεμελιώδη σημασία για τα δασικά είδη που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II ή στον κόκκινο κατάλογο, όπως παλαιά δάση, νεκρό ξύλο και ηλικιωμένα δένδρα».

Anna Lindhagen και Erik Hellberg, Οργανισμός Περιβαλλοντικής Προστασίας της Σουηδίας, Στοκχόλμη, Σουηδία

«Κατά την άποψή μου, τα δάση είναι μια πραγματικότητα με μακροπρόθεσμη δυναμική, στο πλαίσιο της οποίας τα ζητήματα διαχείρισης και διατήρησης αποτελούν πράγματι τις δυο όψεις του ίδιου νομίσματος. Συνεπώς, η προσδοκία μου όσον αφορά το παρόν έγγραφο ήταν να παρουσιάσει μια ευέλικτη και συνετή προσέγγιση και θεωρώ ότι η προσδοκία αυτή εκπληρώθηκε. Ο διάλογος μεταξύ των διαφορετικών ομάδων συμφερόντων που συμμετείχαν έχει ενισχυθεί και πρέπει να συνεχιστεί, και το παρόν έγγραφο αποτελεί ένα καλό πλαίσιο για τη συνέχιση του διαλόγου αυτού».

Francisco Javier Ezquerro Boticario, Υπηρεσία Διαχείρισης Δασών, Αυτόνομη κυβέρνηση της Καστίλης και Λεόν, Βαγιαδολίδ, Ισπανία

«Η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊών Ιδιοκτητών Δασών (Confederation of European Forest Owners - CEFP) επικροτεί τη διαδικασία αυτή που εφαρμόστηκε για την κατάρτιση ενός νέου εγγράφου σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση. Το σύνθετο και –σε ορισμένες περιπτώσεις– αμφιλεγόμενο πλαίσιο αποτέλεσε πρόκληση για την ομάδα εργασίας. Στο πλαίσιο των προσπαθειών για την επιτυχία του δικτύου Natura 2000, οι ευρωπαίοι ιδιοκτήτες δασών παραμένουν βασικοί εταίροι όσον αφορά τη διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000.

Clemens v. Doderer, Συνομοσπονδία Ευρωπαϊών Ιδιοκτητών Δασών, Βρυξέλλες, Βέλγιο

«Χάρη στην καλά οργανωμένη διαδικασία αλληλεπίδρασης που ακολουθήθηκε για την κατάρτιση του νέου εγγράφου για το Natura 2000 και τα δάση, κατορθώσαμε τόσο να μάθουμε από άλλες ομάδες συμφερόντων όσο και να συμβάλουμε με τα αποτελέσματα της δικής μας ανάλυσης στο να περιγραφούν –για πρώτη φορά– πολύ συγκεκριμένα προβλήματα και ανάγκες σχετικά με τη διαχείριση των δασών και το δίκτυο Natura 2000, αλλά και να παρουσιαστούν πιθανές λύσεις. Ευελπιστούμε ότι η διαδικασία αυτή θα αποτελέσει έναυσμα για περαιτέρω επικοινωνία μεταξύ όλων των ομάδων ενδιαφερόμενων φορέων όσον αφορά τη διαχείριση και την προστασία των δασικών μας πόρων ως βάσης για ένα περιβάλλον βιοποικιλότητας και μια βιώσιμη πράσινη οικονομία».

Roland Kautz, Ένωση για τα κρατικά δάση της Ευρώπης, Βρυξέλλες, Βέλγιο

«Το καθοδηγητικό σημείωμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους τόπους Natura 2000 και τα δάση είναι άκρως επίκαιρο. Οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές δασών διαδραματίζουν βασικό ρόλο για την επίτευξη της πρακτικής εφαρμογής των στόχων διατήρησης της φύσης στις δασικές περιοχές του δικτύου Natura και οι πληροφορίες σχετικά με την ανταλλαγή ορθών πρακτικών είναι ευπρόσδεκτες. Στις περιπτώσεις όπου η διαχείριση για την επίτευξη των στόχων του δικτύου Natura συνεπάγεται ειδικές προσεγγίσεις ή άλλες προϋποθέσεις, οι διαχειριστές και οι ιδιοκτήτες δασών θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να ανταμείβονται, όπου είναι δυνατόν, για την παροχή αυτών των σημαντικών οικοσυστημικών υπηρεσιών».

Pat Neville, Coillte Forest, Newtownmountkennedy, Co Wicklow, Ιρλανδία

«Τα δάση φιλοξενούν ένα μεγάλο και σημαντικό μέρος της βιοποικιλότητας του πλανήτη μας, με πολλά σπάνια, εξειδικευμένα και απειλούμενα είδη, και ταυτόχρονα αποτελούν έναν πόρο για αιεφόρο χρήση, παρέχοντας οφέλη όπως ξυλεία και πολλές άλλες σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες. Οι απόψεις και η ορολογία στη δασοκομία και στη διατήρηση της φύσης διαφέρουν, και από την παρούσα ανοικτή ανταλλαγή απόψεων και διαδικασία με συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων προέκυψε μια κατευθυντήρια γραμμή για την καλύτερη κοινή κατανόηση και μελλοντική διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000, η οποία να είναι αιεφόρος τόσο για τα προϊόντα όσο και για τη βιοποικιλότητά τους».

Axel Ssymank, Ομοσπονδιακός Οργανισμός Διατήρησης της Φύσης, Βόννη, Γερμανία

Ποιος είναι ο στόχος του παρόντος εγγράφου; Σε ποιον απευθύνεται;

Το παρόν έγγραφο αναμένεται να συνδράμει τις αρμόδιες αρχές και τους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των δασών, καθώς και τις ομάδες που τάσσονται υπέρ της διατήρησης της φύσης, στην ανάπτυξη και προώθηση συστημάτων και πρακτικών διαχείρισης –ιδίως στις περιοχές του δικτύου Natura 2000– που θα βοηθήσουν στη διατήρηση ή, κατά περίπτωση, στην αποκατάσταση οικοτόπων και ειδών ευρωπαϊκής σημασίας σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το έγγραφο ενδέχεται επίσης να λειτουργήσει υποστηρικτικά για τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες κατά την εκπόνηση μέτρων με γνώμονα το δίκτυο Natura 2000 στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και του προγράμματος LIFE κατά τη διάρκεια της νέας περιόδου προγραμματισμού 2014-2020.

Ειδικότερα, οι στόχοι του εγγράφου είναι οι εξής:

- **Διευκόλυνση της πρακτικής εφαρμογής** των οδηγιών που αφορούν την προστασία της φύσης μέσω της παροχής απαντήσεων σε σειρά συχνών ερωτήσεων σχετικά με τη διαχείριση και τη διατήρηση των δασών του δικτύου Natura 2000.
- **Προώθηση της ενσωμάτωσης των στόχων διατήρησης του Natura 2000** σε ευρύτερες πολιτικές και πρακτικές δασοκομίας/δασοπονίας.
- **Επισημάνση της σημασίας της αμοιβαίας πληροφόρησης, κατανόησης και συνεργασίας, καθώς και της ανταλλαγής ορθών πρακτικών** μεταξύ όλων των παραγόντων που επηρεάζονται ή συμμετέχουν στην ανάπτυξη και την εφαρμογή μέτρων διατήρησης στο δίκτυο Natura 2000, ιδίως μεταξύ διαφόρων αρμόδιων αρχών, ιδιοκτητών και διαχειριστών εκτάσεων και της κοινότητας των ατόμων που τάσσονται υπέρ της διατήρησης της φύσης.
- **Ανάδειξη των πολλαπλών οφελών που τα δάση**, ιδίως εκείνα του δικτύου Natura 2000, μπορούν να αποφέρουν στην κοινωνία.

Οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους βασίζονται στην αρχή της επικουρικότητας και ο καθορισμός των μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται για τη διαχείριση των τόπων Natura 2000 σύμφωνα με τις εν λόγω οδηγίες αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Στο παρόν έγγραφο παρέχεται μια γενική εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι οδηγίες για το φυσικό περιβάλλον μπορούν να εφαρμοστούν με τον βέλτιστο δυνατό τρόπο στα δάση και περιγράφεται σειρά πρακτικών ιδεών και παραδειγμάτων ορθών πρακτικών από ολόκληρη την ΕΕ. Το έγγραφο επικεντρώνεται στο δίκτυο Natura 2000 και στα δάση, καθώς και στις συναφείς διατάξεις των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους.

Το παρόν έγγραφο εξυπηρετεί αποκλειστικά ενημερωτικούς σκοπούς και δεν είναι νομικά δεσμευτικό. Καταρτίστηκε μέσω του ενεργού διαλόγου με τους κυριότερους ενδιαφερόμενους φορείς (δασικές και περιβαλλοντικές αρχές, ενώσεις ιδιοκτητών δασών, οργανώσεις διαχείρισης δασών, περιβαλλοντικές ΜΚΟ, επιστήμονες κ.λπ.) προκειμένου να είναι φιλικό προς τον χρήστη και κατάλληλο για τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθώς και για να ενισχύσει τη συνεργατική προσέγγιση. Σκοπός του παρόντος εγγράφου δεν είναι να θέσει δεσμευτικούς κανόνες, αλλά αποσκοπεί να αποτελέσει μια χρήσιμη πηγή πληροφόρησης και συμβουλών, ώστε να συνδράμει τις αρχές, τους διαχειριστές τόπων και την κοινωνία των πολιτών στην καλύτερη εφαρμογή των οδηγιών για τους οικοτόπους και τα πτηνά. Το έγγραφο ενδέχεται να επικαιροποιηθεί στο μέλλον βάσει νέων εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών.

Τι περιλαμβάνει το παρόν έγγραφο;

Το έγγραφο χωρίζεται σε τρία μέρη.

- Στο μέρος I (κεφάλαια 1, 2, 3) παρέχεται συνοπτική επισκόπηση του δικτύου Natura 2000 σε σχέση με τα δάση. Διευκρινίζεται τι είναι το δίκτυο Natura 2000, ο τρόπος με τον οποίο επιλέγονται οι περιοχές που χαρακτηρίζονται τόποι Natura 2000, καθώς και ο ενδεδειγμένος τρόπος διαχείρισης των τόπων αυτών, σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης. Περιγράφονται επίσης οι στόχοι της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ και τα κονδύλια της ΕΕ που διατίθενται για τα δάση, όπως αυτά του προγράμματος LIFE+ και του νέου κανονισμού για την αγροτική ανάπτυξη (2014-2020).
- Στο μέρος II (κεφάλαιο 4), το οποίο αποτελεί τον πυρήνα του εγγράφου, παρέχονται αναλυτικότερες απαντήσεις σε ορισμένες από τις συχνότερες ερωτήσεις που τίθενται όσον αφορά τα δάση του δικτύου Natura 2000. Για παράδειγμα, ένας από τους στόχους του μέρους αυτού είναι να διευκρινιστεί το τι μπορεί να συνεπάγονται στην πράξη οι νομικές διατάξεις που διέπουν το δίκτυο Natura 2000 για τον ιδιοκτήτη ή διαχειριστή δάσους και ο τρόπος με τον οποίο μπορεί αυτός ο τελευταίος να ζητήσει από άλλους ενδιαφερόμενους φορείς και εμπλεκόμενα μέρη –είτε πρόκειται για αρχές, ΜΚΟ ή για το ευρύ κοινό– να τον συνδράμουν στις εργασίες διαχείρισης των δασών του προς όφελος, μεταξύ άλλων, του δικτύου Natura 2000.
- Μέρος III: παρουσιάζεται σε χωριστό συνοδευτικό έγγραφο που περιλαμβάνει σειρά παραδειγμάτων και εμπειριών ορθών πρακτικών από διάφορα κράτη μέλη σχετικά με τη διαχείριση των δασών του Natura 2000 σε ολόκληρη την ΕΕ.

Το έγγραφο συμπληρώνεται περαιτέρω από σειρά παραρτημάτων:

- Παράρτημα 1: Γλωσσάριο βασικών όρων και ακρωνυμίων.
- Παράρτημα 2: Παρέχεται κατάλογος των τύπων δασικών οικοτόπων και ειδών ευρωπαϊκής σημασίας για τα οποία απαιτείται ο χαρακτηρισμός περιοχών ως τόπων του δικτύου Natura 2000 και/ή για τα οποία απαιτείται αυστηρή προστασία σύμφωνα με τις οδηγίες για τους οικοτόπους και τα πτηνά.
- Παράρτημα 3: Περιγράφονται οι κυριότερες απειλές και πιέσεις για τα δάση της ΕΕ.

Συνιστάται στον αναγνώστη που δεν είναι εξοικειωμένος με το δίκτυο Natura 2000 ή με τη νέα δασική στρατηγική της ΕΕ ή με τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ να διαβάσει πρώτα το μέρος I προκειμένου να διαμορφώσει μια γενική εικόνα των βασικών απαιτήσεων και ευκαιριών που συνδέονται με τα δάση του Natura 2000. Όσοι, αντιθέτως, διαθέτουν ήδη άρτια πληροφόρηση σχετικά με το ζήτημα αυτό μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να μεταβούν κατευθείαν στο μέρος II με τις συχνές ερωτήσεις.

ΜΕΡΟΣ Ι:

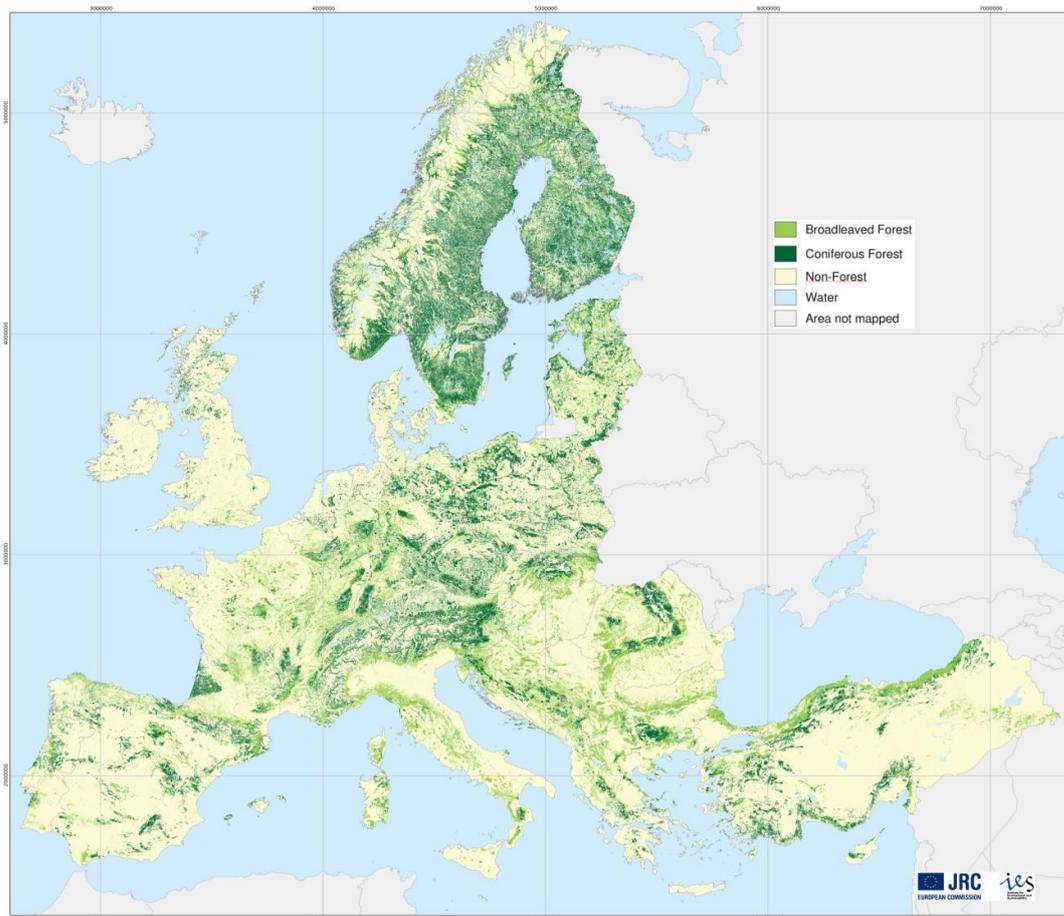
Εισαγωγή στο δίκτυο Natura 2000, στη δασική πολιτική της ΕΕ και στις ευκαιρίες χρηματοδότησης από την ΕΕ για τα δάση του δικτύου Natura 2000

1. ΤΑ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ

1.1 Κατάσταση των δασών της ΕΕ³

Τα δάση και άλλες δασικές εκτάσεις της ΕΕ των 28 καλύπτουν επί του παρόντος επιφάνεια 176 εκατομμυρίων εκταρίων, η οποία αντιστοιχεί στο 42 % περίπου της συνολικής έκτασης της ΕΕ. Η δασική κάλυψη ποικίλλει σημαντικά ανά την Ευρώπη. Τα κράτη μέλη με τη μεγαλύτερη αναλογία δασικών εκτάσεων είναι η Φινλανδία και η Σουηδία, όπου περίπου τα τρίτα τέταρτα της συνολικής επιφάνειας καλύπτεται από δάση ή άλλες δασικές εκτάσεις. Τα κράτη μέλη με τις μικρότερες δασικές εκτάσεις είναι η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι δασικές εκτάσεις της Ευρώπης αυξάνονται σταθερά από το 1990, λόγω των προγραμμάτων δάσωσης και της φυσικής διαδοχής της βλάστησης σε εκτάσεις που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως για καλλιέργεια ή βοσκή. Η αξία των δασών της ΕΕ όσον αφορά τη βιοποικιλότητα ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό ανάλογα με τη διαχείριση, την ιστορία, την ηλικία, τη δομή, τη σύνθεσή τους κ.λπ.

Σχήμα 1. Χάρτης των ευρωπαϊκών δασών, 2006: JRC – EFDAC.

Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://forest.jrc.ec.europa.eu/activities/forest-mapping>

³ Πηγή: Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής: Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ: για τα δάση και τον δασικό τομέα SWD (2013) 342 final. 20.9.2013

1.1.1. Οικολογικό ιστορικό των δασικών οικοτόπων στην Ευρώπη

Υπό φυσικές συνθήκες, τα δάση θα ήταν, με ορισμένες περιφερειακές εξαιρέσεις, το επικρατέστερο είδος φυτοκάλυψης στην Ευρώπη. Πολλά ευρωπαϊκά δασικά οικοσυστήματα δεν εξαρτώνται από τη διαχείριση και η εξέλιξή τους καθορίζεται μόνο από φυσικές δυναμικές, συμπεριλαμβανομένης της φυσικής αναγέννησης και των φάσεων ανάπτυξης, καθώς και από δυναμικές διαταραχών μεγάλης κλίμακας που προκαλούνται από πυρκαγιές, ανεμοθύελλες ή προσβολές από έντομα. Από την άλλη πλευρά, πολλοί τύποι δασικών οικοτόπων έχουν προκύψει από προηγούμενη διαχείριση της γης και εξακολουθούν να εξαρτώνται από τη διαχείριση (π.χ. τα μεσογειακά δάση σκληροφύλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή (*dehesa*) και οι φιννοσκανδιναβικοί δασώδεις βοσκότοποι).

Τα πρώτα φυσικά δάση της Ευρώπης χαρακτηρίζονταν από διαφορετικές μορφές φυσικής δυναμικής. Χαρακτηριστικό των περισσότερων δασών φυλλοβόλων ήταν οι δυναμικές που δημιουργούνται από μικρά ξέφωτα και το μεσαίο κλίμακας μωσαϊκό διαφορετικών φάσεων ανάπτυξης, ενώ τα δάση κωνοφόρων χαρακτηρίζονταν πιθανώς από μεγάλης κλίμακας φυσικές διαταραχές. Οι διαδικασίες των φυσικών δυναμικών διαμόρφωναν συνήθως το δάσος ως ένα μωσαϊκό διαφορετικών μικροοικοτόπων υποστηρίζοντας έτσι την πλούσια βιοποικιλότητα των δασών.

1.1.2 Πολυλειτουργική δασοκομία - μια βασική αρχή για τα δάση της ΕΕ

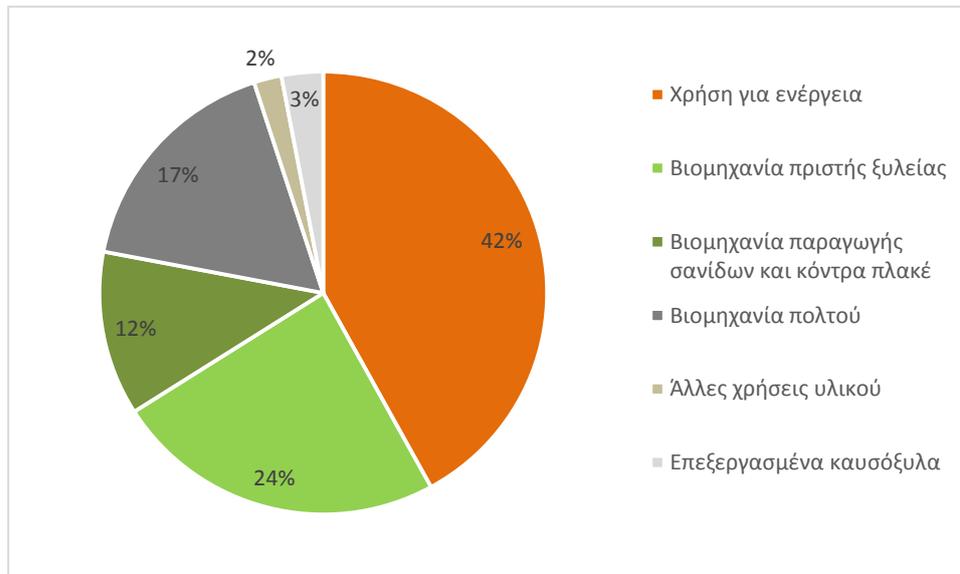
Τα δάση στην Ευρώπη χρησιμοποιούνταν ανέκαθεν και εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται για τις πολλαπλές λειτουργίες τους, παρέχοντας πολλαπλά οικονομικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά οφέλη. Παρέχουν ανανεώσιμες και φιλικές προς το περιβάλλον πρώτες ύλες και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την ευημερία της Ευρώπης, ιδίως στις αγροτικές περιοχές. Διαθέτουν υψηλή αξία όσον αφορά τη βιοποικιλότητα ή, σε περιπτώσεις στις οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν υφιστάμενες πιέσεις, παρουσιάζουν τουλάχιστον υψηλές δυνατότητες αποκατάστασης της βιοποικιλότητας (βλ. κεφάλαιο 2).

Τα δάση συμβάλλουν επίσης στην ποιότητα ζωής, προσφέροντας ένα ευχάριστο βιοτικό περιβάλλον, ευκαιρίες για αναψυχή και προληπτική υγειονομική φροντίδα, ενώ παράλληλα διατηρούν και βελτιώνουν την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις οικολογικές αξίες. Επιπλέον, τα δάση διαφυλάσσουν μεγάλο μέρος της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς που προσδιορίζει την Ευρώπη.

Η αειφόρος διαχείριση των δασών συμβάλλει ταυτόχρονα στην επίτευξη οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων. Η αειφόρος διαχείριση των δασών επιτρέπει τη χρήση των δασών για την παραγωγή ξυλείας και άλλων δασικών προϊόντων πέραν της ξυλείας, για αναψυχή, κνήγι κ.λπ. παρέχοντας ταυτόχρονα αξία στα δάση ως δημόσια αγαθά ή επιτυγχάνοντας περιβαλλοντικούς στόχους, όπως η βελτίωση της υγείας των δασών, η βιοποικιλότητα, η ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή, η προστασία των υδάτων και του εδάφους.

Όσον αφορά την παραγωγή ξυλείας, η παραγωγικότητα των δασών διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Κατά μέσο όρο, υλοτομείται το 60-70 % της ετήσιας αύξησης, το οποίο σημαίνει ότι οι δασικοί πόροι εξακολουθούν να αυξάνονται συνεχώς. Ωστόσο, η καθαρή ετήσια αύξηση αποτελεί απλώς μία ένδειξη της παραγωγικότητας των δασών. Κατά την εκτίμηση της μελλοντικής διαθεσιμότητας ξυλείας πρέπει να συνυπολογίζονται και άλλοι παράγοντες όπως η κατανομή ανά ηλικιακή κατηγορία ή η προσβασιμότητα των δασών.

Τα ευρωπαϊκά δάση, και ιδίως εκείνα που βρίσκονται στην περιοχή της Μεσογείου, είναι επίσης μια σημαντική πηγή άλλων προϊόντων πέραν της ξυλείας, όπως ο φελλός. Τέλος, αποτελούν μία από τις κυριότερες πηγές βιομάζας για οικιακή θέρμανση και παραγωγή ηλεκτρισμού. Σύμφωνα με πρόσφατες εκτιμήσεις, το συνολικό μερίδιο των δασών στο σύνολο της βιομάζας που διατίθεται ως πηγή ανανεώσιμης ενέργειας αναμένεται να αυξηθεί σε 66 % έως το 2020. Αυτό αποτυπώνεται επίσης στο σημαντικό ποσοστό (42 % – βλ. γράφημα) των πόρων ξυλείας που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενέργειας.

Σχήμα 2. Πόροι ξυλείας στην ΕΕ-27 το 2010. Πηγή: EUwood, 2010

1.1.3 Οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχουν τα δάση της ΕΕ στην κοινωνία

Τα δάση, εκτός του ότι αποτελούν πηγή άμεσων εσόδων από την ξυλεία και τα άλλα προϊόντα (τρόφιμα, καύσιμα, θηράματα, ρητίνες, φελλό κ.λπ.) και χώρο φιλοξενίας σημαντικού μέρους της πλούσιας βιοποικιλότητας της Ευρώπης, προσφέρουν επίσης σωρεία άλλων σημαντικών οφελών στην κοινωνία και την οικονομία μέσω της παροχής οικοσυστημικών υπηρεσιών.

Για παράδειγμα, προστατεύουν το έδαφος από τη διάβρωση, και ρυθμίζουν τις λεκάνες απορροής και τα τοπικά υδρολογικά συστήματα συντηρώντας τις ροές των υδάτων. Ρυθμίζουν το κλίμα σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, αποθηκεύουν άνθρακα, προστατεύουν πολύτιμους επικονιαστές, καθαρίζουν τον αέρα και τα γλυκά νερά και εν γένει μας προστατεύουν από φυσικές καταστροφές όπως οι χιονοστιβάδες, οι κατολισθήσεις, οι ξηρασίες και οι πλημμύρες. Στηρίζουν επίσης την αναψυχή, τον τουρισμό και την εκπαίδευση.

Παρότι ορισμένες λειτουργίες, αγαθά και υπηρεσίες των δασών έχουν άμεση χρηματική αξία (π.χ. ξυλεία), υπάρχουν άλλες οικοσυστημικές υπηρεσίες που πρέπει να «αποτιμηθούν» σωστά και, σε ορισμένες περιπτώσεις, να καταβάλλεται αντίτιμο για αυτές (π.χ. υπηρεσίες αναψυχής, πολιτιστική κληρονομιά, ποιότητα και ποσότητα των υδάτων και του εδάφους). Επί του παρόντος βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες οικονομικές μελέτες για την αποτίμηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών.

Σημαντικό μέρος των υγιών οικοσυστημάτων της Ευρώπης βρίσκονται σε περιοχές του δικτύου Natura 2000. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες της Επιτροπής, τα οφέλη που

απορρέουν συγκεκριμένα από περιοχές του δικτύου Natura 2000 εκτιμάται ότι είναι της τάξης των 200 έως 300 δισ. EUR/έτος. Η συνολική αξία μείωσης των ανθρακούχων εκπομπών μόνο από το σύνολο των οικοτόπων του δικτύου Natura 2000 είναι σημαντικά υψηλότερη, καθώς οι δασικοί οικοτόποι του Natura 2000 περιλαμβάνουν τις υψηλότερες αξίες μείωσης των ανθρακούχων εκπομπών από όλους τους οικοτόπους, οι οποίες το 2010 κυμαίνονταν μεταξύ 318,3 και 610,1 δισ. EUR (Πηγή: ΙΕΕΡ)⁴.

1.1.4 Ιδιοκτησία δασών

Το 40 % περίπου της δασικής έκτασης της ΕΕ είναι δημόσιας ιδιοκτησίας. Η δημόσια ιδιοκτησία (δήμος, περιφέρεια/επαρχία, κράτος κ.λπ.) επικρατεί στα περισσότερα από τα ανατολικά και νοτιοανατολικά κράτη μέλη της ΕΕ. Το μέσο μέγεθος των δημόσιων δασικών εκμεταλλεύσεων στην ΕΕ υπερβαίνει τα 1 000 εκτάρια, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών.

Το 60 % περίπου των δασών της ΕΕ ανήκει σε ιδιώτες, με τον αριθμό των ιδιωτών ιδιοκτητών δασών να ανέρχεται σε 16 εκατομμύρια περίπου. Το μέσο μέγεθος των ιδιωτικών δασικών εκμεταλλεύσεων είναι 13 εκτάρια, αλλά η έκταση της πλειονότητας των ιδιοκτητών δασών δεν υπερβαίνει τα 5 εκτάρια⁵. Το μέσο μέγεθος των ιδιωτικών δασών ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, καθώς κυμαίνεται από 0,7 εκτάρια ανά εκμετάλλευση στη Βουλγαρία έως 130 εκτάρια ανά εκμετάλλευση στη Σλοβακία⁶.

Είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη οι μεγάλες αυτές διαφορές τόσο σχετικά με την παραγωγικότητα όσο και σχετικά με το καθεστώς ιδιοκτησίας των δασών σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς οι διαφορές αυτές αποτυπώνονται στα δάση που έχουν χαρακτηριστεί περιοχές του δικτύου Natura 2000 και μπορούν, ως εκ τούτου, να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο διαχείρισης των εν λόγω «δασών του δικτύου Natura 2000» στην πράξη.

1.1.5 Κυριότερες απειλές και πιέσεις

Τα δάση υφίστανται πολλές φυσικές και ανθρωπογενείς πιέσεις, καθώς και βλάβες τόσο από βιοτικές όσο και από αβιοτικές πηγές.

Οι κυριότερες απειλές και πιέσεις για τα δάση της ΕΕ ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ περιοχών, και ανάλογα με την οπτική από την οποία ξεκινά κανείς (δασοκομικές δραστηριότητες ή οικολογία και διατήρηση της φύσης) αλλά συνήθως θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες περιπτώσεις: δασικές πυρκαγιές, ανεμοθύελλες, ρύπανση των υδάτων ή του αέρα, ξηρασία, χωροκατακτητικά ξένα είδη, επιβλαβείς οργανισμοί, ασθένειες, κατακερματισμός του οικοτόπου, ανάπτυξη άλλων μορφών χρήσης της γης, έλλειψη διαρθρωτικής ποικιλομορφίας και ποικιλομορφίας των ειδών, μη αειφόρος διαχείριση, απουσία διαχείρισης κ.λπ. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις απειλές και τις πιέσεις για τα δάση της ΕΕ διατίθενται στο παράρτημα 3.

Οι απειλές αυτές, σε πολλές περιπτώσεις, επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα των δασών. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες γνώσεις, η IUCN (Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης) εκτιμά ότι το 27 % των θηλαστικών, το 27 % των σαπροξυλικών κανθάρων, το 10 % των

⁴ Ενημερωτικό δελτίο σχετικά με το δίκτυο Natura 2000:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

⁵ Πηγή: Σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα δάση 2007-2011

⁶ Κατάσταση των δασών της Ευρώπης το 2011. Διατίθεται στη διεύθυνση:

http://www.foresteuropa.org/full_SoEF

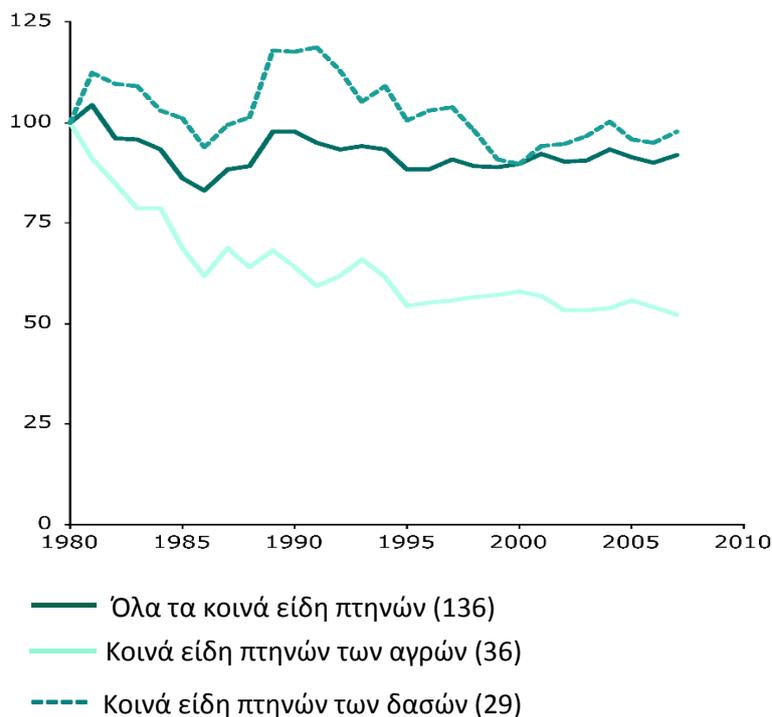
ερπετών και το 8 % των αμφίβιων που συνδέονται με τα δάση απειλούνται με εξαφάνιση στην ΕΕ (ETC/BD, 2010, βάσει της IUCN, 2009).

Ωστόσο, η κατάσταση της βιοποικιλότητας στους δασικούς οικοτόπους θεωρείται εν γένει καλύτερη από αυτήν άλλων μεγάλων ομάδων οικοτόπων όπως οι λειμώνες και οι υγρότοποι στην Ευρώπη, όπως καταδεικνύει η τάση που παρουσιάζει ο πληθυσμιακός δείκτης για τα κοινά είδη πτηνών στην Ευρώπη (βλ. σχήμα 3).

Η επίδραση της κλιματικής αλλαγής, η οποία είναι σαφές ότι θα γίνει αισθητή σε επίπεδο γεωγραφικού πλάτους μέσω της αύξησης της θερμοκρασίας και των ξηρασιών στη νότια Ευρώπη, παρατηρείται ήδη στο επίπεδο της υψομετρικής διαβάθμισης. Τα είδη που ζουν σε χαμηλότερο υψόμετρο στα όρη της Ευρώπης υποφέρουν ήδη λόγω της μείωσης των βροχοπτώσεων και της αύξησης της θερμοκρασίας⁷.

Οι αλλαγές αυτές ενδέχεται να μειώσουν την ανθεκτικότητα και την υγεία των οικοσυστημάτων των δασών και να έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των βιοτικών διαταραχών, όπως εκείνες που προκαλούνται από είδη επιβλαβών οργανισμών ή χωροκατακτητικά ξένα είδη. Ενδέχεται επίσης τα δάση να καταστούν περισσότερο ευάλωτα σε αβιοτικές διαταραχές που οφείλονται στην αύξηση της συχνότητας εμφάνισης ανεμοθυελλών, ξηρασιών και δασικών πυρκαγιών.

Σχήμα 3. Κοινά είδη πτηνών στην Ευρώπη – πληθυσμιακός δείκτης (1980 = 100)

Πηγή: ΕΟΠ (<http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/common-birds-in-europe-2014-population-index-1980>)

⁷ Πηγή: Έργα MOTIVE και Trees4Future του 7ου προγράμματος-πλαisiού

1.1.6 Αειφόρος διαχείριση των δασών (ΑΔΔ) στην Ευρώπη

Σήμερα το 87 % περίπου των δασών της Ευρώπης υπόκειται ως έναν βαθμό σε ανθρώπινη παρέμβαση (ΕΟΠ, 2008). Η διαχείριση των περισσότερων δασών τηρεί τις αρχές της αειφόρου διαχείρισης των δασών (ΑΔΔ), όπως ορίστηκαν και αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας Forest Europe (πρώην Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη - MCPFE), οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις συμπληρώνονται από εθνικές ή περιφερειακές δασικές πολιτικές ή προγράμματα.

Ως «αειφόρος διαχείριση των δασών» νοείται η διαχείριση και χρήση των δασών και των δασικών εκτάσεων με τρόπο και με ρυθμούς που επιτρέπουν να διατηρείται η βιοποικιλότητά τους, η παραγωγικότητά τους, η ικανότητα αναγέννησής τους, η ζωτικότητά τους, καθώς και η ικανότητά τους να επιτελούν τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον, τις σχετικές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να προκαλείται βλάβη σε άλλα οικοσυστήματα⁸.

Έχουν αναληφθεί διάφορες πρωτοβουλίες σε ολόκληρη την ΕΕ για την προώθηση και την αξιολόγηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Επίσης, η Forest Europe έχει αναπτύξει κριτήρια και δείκτες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή της αειφόρου διαχείρισης των δασών από τις διάφορες χώρες.

Τα έξι πανευρωπαϊκά κριτήρια για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την ΑΔΔ είναι:

- διατήρηση και κατάλληλη ενίσχυση των δασικών πόρων και της συμβολής τους στον παγκόσμιο κύκλο του άνθρακα·
- διατήρηση της υγείας και της ζωτικότητας των οικοσυστημάτων των δασών·
- διατήρηση και προώθηση των παραγωγικών λειτουργιών των δασών (ξυλεία και άλλες λειτουργίες)·
- συντήρηση, διατήρηση και κατάλληλη ενίσχυση της βιολογικής ποικιλότητας των δασικών οικοσυστημάτων·
- συντήρηση, διατήρηση και κατάλληλη ενίσχυση των προστατευτικών λειτουργιών κατά τη διαχείριση των δασών (κυρίως έδαφος και ύδατα)· και
- διατήρηση λοιπών κοινωνικοοικονομικών λειτουργιών και συνθηκών.

Εν γένει, οι πολιτικές ή τα προγράμματα δασικής διαχείρισης επικεντρώνονται στη μείωση των απειλών, στη λήψη μέτρων προστασίας και αποκατάστασης, στην προώθηση της αειφόρου χρήσης καθώς και στη διαχείριση των γενετικών πόρων. Από την άποψη αυτή, τα **σχέδια δασικής διαχείρισης (ΣΔΔ) ή ισοδύναμα μέσα** αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την εφαρμογή της ΑΔΔ σε επιχειρησιακό επίπεδο. Τα σχέδια δασικής διαχείρισης περιλαμβάνουν πληροφορίες (κείμενο, χάρτες, πίνακες και γραφήματα...) που συλλέγονται κατά τη διάρκεια περιοδικών δασικών απογραφών σε επιχειρησιακό επίπεδο δασικής μονάδας (δασοσυστάδες, τμήματα δάσους) και δράσεων που προγραμματίζονται για επιμέρους δασοσυστάδες ή τμήματα με σκοπό την επίτευξη των στόχων διαχείρισης. Τα σχέδια δασικής διαχείρισης σε επίπεδο εκμετάλλευσης αποτελούν, συνεπώς, στρατηγικά και λειτουργικά εργαλεία για τους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές δασών.

Η δασική πιστοποίηση είναι επίσης ένα από τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την τεκμηρίωση της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Βασίζεται σε δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται εθελοντικά σχετικά με την τήρηση των αρχών ΑΔΔ όπως εφαρμόζονται σε ορισμένες περιοχές. Από τον αριθμό των πιστοποιημένων εκταρίων και των προϊόντων που

⁸ Πηγή: Δεύτερη Υπουργική Διάσκεψη για την Προστασία των Δασών στην Ευρώπη, 16-17 Ιουνίου 1993, «Ψήφισμα Η1 - Γενικές κατευθυντήριες γραμμές για την αειφόρο διαχείριση των δασών στην Ευρώπη».

φέρουν λογότυπο πιστοποίησης, είναι σαφές ότι η σημασία της πιστοποίησης αυξάνεται χρόνο με τον χρόνο. Στην ΕΕ περίπου το 50 % των δασών και άλλων δασικών εκτάσεων πιστοποιείται από το FSC⁹ ή το PEFC¹⁰ παρότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ χωρών.

1.2 Πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για τα δάση

1.2.1 Η νέα δασική στρατηγική της ΕΕ

Παρά την απουσία κοινής δασικής πολιτικής, άλλες πολιτικές όπως εκείνες που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, την απασχόληση, την κλιματική αλλαγή, την ενέργεια, τα ύδατα και τη βιοποικιλότητα επηρεάζουν τις αποφάσεις των κρατών μελών σχετικά με τα δάση. Για τον λόγο αυτό, το 1998 θεσπίστηκε η πρώτη δασική στρατηγική της ΕΕ¹¹. Με αφετηρία την αρχή της επικουρικότητας και την έννοια της κοινής ευθύνης, η στρατηγική δημιούργησε ένα πλαίσιο για τις δράσεις που αφορούν τα δάση και υποστηρίζουν την αειφόρο διαχείριση των δασών. Το Σχέδιο Δράσης για τα Δάση¹² που κάλυπτε την περίοδο 2007-2011 ήταν το βασικό μέσο για την εφαρμογή της.

Από τη θέσπιση της στρατηγικής πριν από 15 έτη, τα δάση έχουν υποστεί τις συνέπειες σημαντικών κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών και έχουν αποτελέσει αντικείμενο αυξανόμενου αριθμού δασικών πολιτικών, παράγοντες που από κοινού έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση ενός περισσότερο σύνθετου περιβάλλοντος πολιτικής για τα δάση. Για να ανταποκριθεί στις νέες αυτές προκλήσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη **νέα δασική στρατηγική της ΕΕ**¹³ στις 20 Σεπτεμβρίου 2013.

Η δασική στρατηγική της ΕΕ περιλαμβάνει τους ακόλουθους τομείς προτεραιότητας:

Η αειφόρος διαχείριση των δασών συμβάλλει στην επίτευξη σημαντικών κοινωνικών στόχων.

1. Στήριξη των αγροτικών και αστικών κοινοτήτων μας.
2. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των δασικών βιομηχανιών, της βιοενέργειας και της ευρύτερης πράσινης οικονομίας στην ΕΕ.
3. Τα δάση σε ένα μεταβαλλόμενο κλίμα.
4. Προστασία των δασών και ενίσχυση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων.

Βελτίωση της γνωστικής βάσης

5. Τι είδους δάση έχουμε και πώς μεταβάλλονται αυτά;
6. Νέα και καινοτόμα δασοκομικά προϊόντα και προϊόντα προστιθέμενης αξίας.

Προώθηση του συντονισμού και της επικοινωνίας

7. Συνεργασία για τη συνεκτική διαχείριση και την καλύτερη κατανόηση των δασών μας.
8. Η δασοκομία από μια παγκόσμια προοπτική.

Η προτεραιότητα 4 «προστασία των δασών και ενίσχυση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων» παραπέμπει στο δίκτυο Natura 2000 υπογραμμίζοντας ότι τα κράτη μέλη «θα πρέπει να επιτύχουν σημαντική και μετρήσιμη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των δασικών ειδών και οικοτόπων εφαρμόζοντας αυστηρά τη νομοθεσία της ΕΕ για τη φύση και

⁹ Συμβούλιο Διαχείρισης των Δασών (Forest Stewardship Council): <https://ic.fsc.org/>

¹⁰ Πρόγραμμα για την έγκριση συστημάτων πιστοποίησης δασών (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes): <http://www.pefc.org/>

¹¹ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1998 για μια δασική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

¹² http://ec.europa.eu/agriculture/fore/action_plan/com_el.pdf

¹³ COM (2013) 659 final της 20.9.2013

μεριμνώντας ώστε τα εθνικά δασικά σχέδια να συμβάλλουν στην επαρκή διαχείριση του δικτύου Natura 2000 έως το 2020». Το παρόν έγγραφο θεωρείται έγγραφο αναφοράς που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη του στόχου αυτού.

1.2.2 Χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ για τα δάση

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας σε επίπεδο ΕΕ που επηρεάζει τα δάση και τη δασική διαχείριση προέρχεται από την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης. Τα δάση και ο δασικός τομέας λαμβάνουν επί του παρόντος σημαντική χρηματοδότηση από την ΕΕ στην οποία έχουν πρόσβαση διαφορετικοί τύποι ιδιοκτησίας σε διαφορετικό βαθμό. Τα μέτρα στον τομέα της δασοκομίας που θεσπίζονται στο πλαίσιο του κανονισμού για την αγροτική ανάπτυξη αποτελούν τον κορμό της χρηματοδότησης της δασικής στρατηγικής (90 % του συνόλου της χρηματοδότησης της ΕΕ για τη δασοκομία) και τους βασικούς πόρους της ΕΕ για τα δάση και τη δασοκομία. Σύμφωνα με πρόσφατα αριθμητικά στοιχεία, 5,4 δισ. EUR από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) είχαν δεσμευθεί για μέτρα στον τομέα της δασοκομίας για την περίοδο 2007-2013.

Παρότι θα εξαρτηθεί από τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης των κρατών μελών, μπορεί να αναμένεται παρόμοιο επίπεδο δαπανών και για την περίοδο 2014-2020. Οι δαπάνες αυτές θα πρέπει να διατεθούν για την προώθηση των στόχων της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ, και ιδίως για να εξασφαλισθεί ότι η διαχείριση των δασών της ΕΕ πραγματοποιείται αποδεδειγμένα σύμφωνα με τις αρχές της αιεφόρου δασικής διαχείρισης.

1.2.2.1 Προηγούμενες εμπειρίες χρηματοδότησης για τα δάση της ΕΕ στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ

Στο πλαίσιο του προηγούμενου ΕΓΤΑΑ για την περίοδο 2007-2013 προσφέρθηκαν στα κράτη μέλη 8 μέτρα που αφορούσαν ειδικά τα δάση και 7 άλλα μέτρα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν, μεταξύ άλλων, για δραστηριότητες σχετικές με τα δάση. Το ποσό της χρηματοδότησης που είχε δεσμευθεί αρχικά για μέτρα που αφορούσαν ειδικά τη δασοκομία (6 δισ. EUR) και για μέτρα σχετικά με τη δασοκομία (1-2 δισ. EUR) βάσει του ΕΓΤΑΑ ανερχόταν σε 8 δισ. EUR. Ωστόσο, η εφαρμογή των μέτρων στον τομέα της δασοκομίας ξεκίνησε με αργούς ρυθμούς και, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, το κονδύλιο των ανωτέρω 8 ειδικών για τη δασοκομία μέτρων μειώθηκε σε 5,4 δισ. EUR.

Σύμφωνα με πρόσφατα δεδομένα, σε δύο μέτρα που επικεντρώνονταν στο περιβάλλον οι επιδόσεις ήταν πολύ κάτω του μέσου όρου, συγκεκριμένα στα **μέτρα δασοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων και ενισχύσεων Natura 2000** όπου δαπανήθηκε ποσοστό μικρότερο του 14 % του επικαιροποιημένου σχεδίου (2011). Η εφαρμογή του μέτρου για τη δάσωση των γεωργικών γαιών σημείωσε τις βέλτιστες επιδόσεις (40 %). Το επίπεδο εφαρμογής του μέτρου για την αποκατάσταση του δασοκομικού δυναμικού και την πρόληψη των πυρκαγιών και των φυσικών καταστροφών ανήλθε επίσης στο 40 %.

Στο πλαίσιο επανεξέτασης της χρηματοδότησης των δασικών μέτρων, τα κράτη μέλη και οι ενδιαφερόμενοι φορείς ανέφεραν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα στην ερμηνεία διαφόρων απαιτήσεων και έκριναν ότι ο υψηλός διοικητικός φόρτος (συμπεριλαμβανομένων πρόσθετων απαιτήσεων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο) και οι περιορισμένες συνεισφορές κονδυλίων ήταν οι κυριότερες αιτίες για το χαμηλό επίπεδο απορρόφησης.

Στο μέρος 3 παρατίθενται παραδείγματα του τρόπου με τον οποίο έχει χρησιμοποιηθεί το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης για τη χρηματοδότηση μέτρων διαχείρισης σε δάση που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000.

1.2.2.2 Διαθέσιμη χρηματοδοτική στήριξη για την περίοδο 2014-2020

Για την **τρέχουσα χρηματοδοτική περίοδο 2014-2020**, το ΕΓΤΑΑ¹⁴ διαιρείται σε έξι προτεραιότητες που συνδέονται με τη στρατηγική της ΕΕ «Ευρώπη 2020». Ο κανονισμός για την αγροτική ανάπτυξη καλύπτει τα δάση και τη δασοκομία στην πλειονότητα των έξι αυτών τομέων προτεραιότητας, οι οποίοι περιλαμβάνουν:

- μεταφορά γνώσεων και καινοτομία στη δασοκομία (προτεραιότητα 1),
- προώθηση της αειφόρου διαχείρισης των δασών (προτεραιότητα 2),
- αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοκομία, θεωρώντας το δίκτυο Natura 2000 ως τομέα εστίασης (προτεραιότητα 4) και
- επιπλέον, προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων, μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας (προτεραιότητα 5).

Πλέον προβλέπεται επίσης μια γενική απαίτηση βάσει της οποίας η στήριξη για εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος (το οποίο θα προσδιορίζεται από τα κράτη μέλη στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης) θα παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι η διαχείριση του δάσους συνάδει με τις αρχές της αειφόρου διαχείρισης των δασών (όπως στοιχειοθετείται βάσει παρουσίασης των σχετικών πληροφοριών από σχέδιο δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμα μέσα). Η απαίτηση αυτή παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να θέσουν ένα κατάλληλο κατώτατο όριο για τα σχέδια δασικής διαχείρισης το οποίο θα αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές, βιολογικές και γεωγραφικές ιδιαιτερότητές τους, ενώ ταυτόχρονα θα αναγνωρίζεται η σημασία του ορθού προγραμματισμού και των αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται στον τομέα αυτό.

Τα ακόλουθα βασικά μέτρα που αφορούν τη δασοκομία είναι πλέον διαθέσιμα βάσει του νέου κανονισμού:

- **Άρθρο 21:** Επενδύσεις στην ανάπτυξη δασικών περιοχών και στη βελτίωση της βιωσιμότητας των δασών, οι οποίες περιλαμβάνουν:
 - τη δάσωση και τη δημιουργία δασικών εκτάσεων (άρθρο 22)·
 - την εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων (άρθρο 23)·
 - την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στα δάση από δασικές πυρκαγιές και φυσικές καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των παρασίτων και των κρουσμάτων ασθενειών, των καταστροφικών συμβάντων και των απειλών που σχετίζονται με την αλλαγή του κλίματος (άρθρο 24)·
 - τις επενδύσεις για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας και της περιβαλλοντικής αξίας των δασικών οικοσυστημάτων, καθώς και για τη βελτίωση του δυναμικού τους για μετριασμό της αλλαγής του κλίματος (άρθρο 25)·
 - τις επενδύσεις σε δασοκομικές τεχνολογίες και στην επεξεργασία, κινητοποίηση και εμπορία δασικών προϊόντων (άρθρο 26).
- **Άρθρο 30:** Ενισχύσεις στο πλαίσιο του Natura 2000 και της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα.
- **Άρθρο 34:** Δασοπεριβαλλοντικές και κλιματικές υπηρεσίες και διατήρηση των δασών.
- **Άρθρο 35:** Συνεργασία.

¹⁴ Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1305/2013:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0487:0548:EL:PDF>

1.2.2.3. Στήριξη για τη δασοκομία στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ

Πέραν του ΕΓΤΑΑ, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειές τους μπορούν επίσης να επωφελούνται από τη στήριξη του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Το ΕΤΠΑ¹⁵ συγχρηματοδοτεί προγράμματα και έργα που ενδέχεται να συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τα δάση και τον τομέα της δασοκομίας, στο πλαίσιο μέτρων που αφορούν την εδαφική ανάπτυξη. Ορισμένα παραδείγματα που μπορεί να συνδέονται με τα δάση και τον τομέα της δασοκομίας είναι τα εξής: επενδύσεις του ΕΤΠΑ στο Natura 2000 και στην προώθηση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημικών υπηρεσιών και η στήριξη για τις ΜΜΕ και την καινοτομία.

Το ΕΤΠΑ συγχρηματοδοτεί επίσης προγράμματα διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας¹⁶ (INTERREG) που μπορούν να παράσχουν στήριξη σε έργα σχετικά με τα δάση και τη δασοκομία. Τα έργα μπορούν να περιλαμβάνουν τους ακόλουθους τομείς παρέμβασης: παρακολούθηση και συστήματα πληροφόρησης, καθώς και δίκτυα που συνδέονται με δασικές πυρκαγιές, αειφόρο διαχείριση της γης, ανταλλαγή πληροφοριών για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, δέσμευση του άνθρακα και περιορισμός του κινδύνου, βιοποικιλότητα, πολιτικές για την αντιμετώπιση της μείωσης του πληθυσμού σε ορεινές περιοχές, προώθηση της χρήσης βιοενέργειας, συνεργασία για τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και για ενεργειακή απόδοση και βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών μέσω των ΜΜΕ.

1.2.3 LIFE

Μια άλλη σημαντική πηγή χρηματοδότησης για τα δάση είναι το χρηματοδοτικό μέσο της ΕΕ LIFE το οποίο εξακολουθεί έως σήμερα να είναι το μοναδικό μέσο της ΕΕ που προορίζεται αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση έργων σχετικών με το περιβάλλον και το κλίμα. Το 50 % περίπου του προϋπολογισμού διατίθεται ειδικά για τη φύση και τη βιοποικιλότητα. Από την έναρξη του προγράμματος το 1992, έχουν χρηματοδοτηθεί μέσω αυτού περισσότερα από 300 έργα για τη διαχείριση και την αποκατάσταση δασικών οικοτόπων και ειδών στο δίκτυο Natura 2000 συνολικού προϋπολογισμού αρκετών δεκάδων εκατομμυρίων ευρώ. Ένα φυλλάδιο του προγράμματος LIFE αφορά ειδικά τα δάση¹⁷.

Στις συνήθεις δράσεις που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο των εν εξελίξει έργων του τομέα «Φύση και Βιοποικιλότητα» του LIFE+ περιλαμβάνονται οι εξής: απομάκρυνση χωροκατακτητικών ξένων ειδών, κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης και επίτευξη συμφωνίας με τους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς ως προς τα κατάλληλα συστήματα διαχείρισης των δασικών οικοτόπων, χρηματοδότηση έργων αποκατάστασης για τη βελτίωση της δομικής ποικιλότητας των δασών, έναρξη δασοπεριβαλλοντικών προγραμμάτων στο πλαίσιο ΠΑΑ μέσω έργων επίδειξης και βέλτιστων πρακτικών. Το μέσο LIFE βοήθησε επίσης στην κατάρτιση κατευθυντήριων γραμμών και εργαλείων για την προώθηση της δασοκομικής διαχείρισης που ενισχύει τη βιοποικιλότητα.

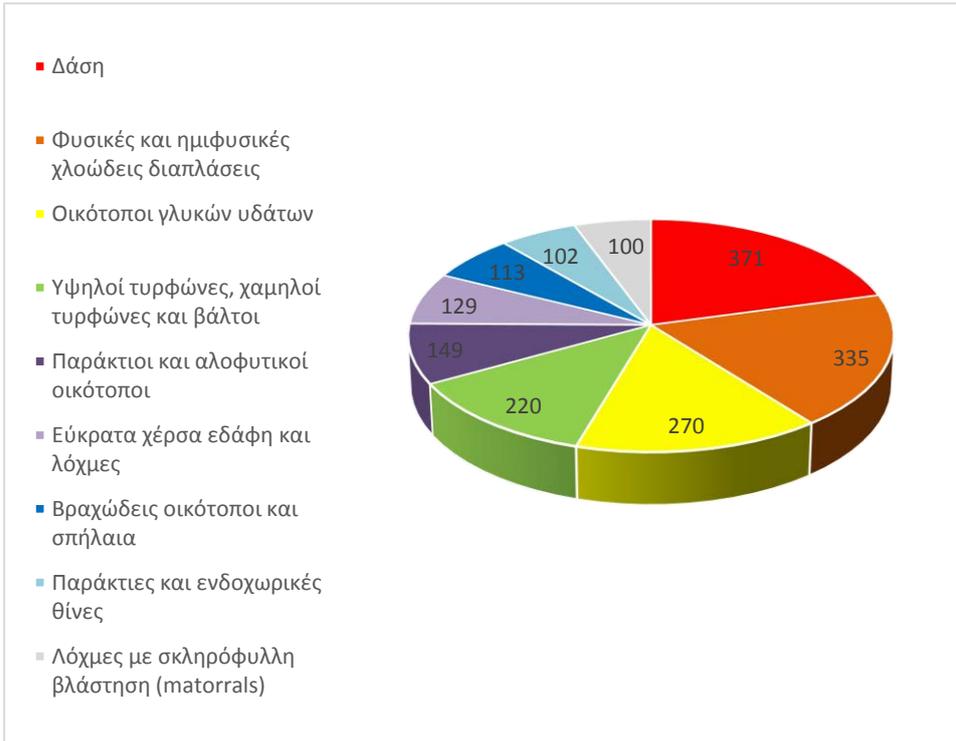
¹⁵ Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1301/2013.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013R1301>

¹⁶ Βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1299/2013.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013R1299>

¹⁷ Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στην έκδοση της Επιτροπής «LIFE and European forests» (Το πρόγραμμα LIFE και τα δάση της Ευρώπης), που είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/forest_lr.pdf.

Σχήμα 4. Είδη οικοτόπων στα οποία επικεντρώθηκαν τα έργα LIFE (αριθμός έργων κατά την περίοδο 1992-2008)

Πηγή: Βάση δεδομένων για τα έργα Life

Έργο του προγράμματος LIFE για τη διαχείριση περιοχών Natura 2000 στα ιδιωτικά δάση της Φινλανδίας

Η κεντρική Φινλανδία αποτελεί την καρδιά της βιομηχανίας ξυλείας της χώρας. Εδώ τα περισσότερα δάση βρίσκονται σε ιδιωτικά χέρια, και σε κάθε ιδιοκτήτη γης ανήκουν μικρά γεωτεμάχια δάσους. Για να ξεπεραστεί η ανησυχία ότι ο χαρακτηρισμός της περιοχής ως τόπου Natura 2000 θα περιορίζει όλες τις δραστηριότητες, η τοπική αρχή για τη διατήρηση της φύσης δρομολόγησε ένα έργο στο πλαίσιο της προτεραιότητας για τη «Φύση» του προγράμματος LIFE προκειμένου να αυξήσει την ενημέρωση σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και σχετικά με το τι αυτό συνεπάγεται πρακτικά για τους ιδιώτες ιδιοκτήτες γης. Μία από τις βασικές δράσεις του έργου ήταν να προσφέρει σε κάθε ιδιοκτήτη εντός μιας πιλοτικής περιοχής τη δυνατότητα κατάρτισης ενός σχεδίου δασικής διαχείρισης για την έκτασή του.

Στα σχέδια αυτά αναλύονταν τόσο οι οικονομικές δυνατότητες του δάσους όσο και οι απαιτήσεις διατήρησής του. Με τον τρόπο αυτό, οι ιδιοκτήτες όχι μόνο απέκτησαν μια σαφή εικόνα των συνεπειών του Natura 2000 για τα δάση τους, αλλά συγκέντρωσαν επίσης προτάσεις σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να αποκομίσουν κέρδος από τα δάση τους με αειφόρο τρόπο ο οποίος να συμβαδίζει με τους στόχους διατήρησης του δικτύου Natura 2000. Το πρόγραμμα έχει αποδειχθεί πολύ δημοφιλές. Χωρίς αυτό, λίγοι ιδιοκτήτες θα είχαν επενδύσει σε τέτοιου είδους δασικά σχέδια.

Έργο του προγράμματος LIFE για την αποκατάσταση δασών βελανιδιάς της στέπας στην Ουγγαρία¹⁸

Τα δάση βελανιδιάς της στέπας είναι μοναδικοί οικότοποι που βρίσκονται στην Ουγγαρία και χρησιμοποιούνταν επί αιώνες για βόσκηση και εμπορική υλοτομία. Τα περισσότερα από αυτά μετατράπηκαν σε βοσκοτόπους χωρίς δένδρα ή σε καλλιεργήσιμη γη. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της

¹⁸ <http://www.pusztaitolgyesek.hu/index.php?page=home>

δάσωσης της Μεγάλης Ουγγρικής Πεδιάδας, δημιουργήθηκαν δάση με φύτευση μη ιθαγενών ειδών. Σήμερα διασώζεται μικρός μόνο αριθμός τμημάτων με την αρχική δασική κάλυψη. Το δάσος βελανιδιάς της στέπας στην πόλη Nagyköcs είναι ένα από τα μεγαλύτερα εξ αυτών.

Ο Δήμος του Nagyköcs, από κοινού με τη Διεύθυνση του Εθνικού Πάρκου Δούναβη-Ipoly και τη WWF ανέπτυξαν ένα έργο στο πλαίσιο της προτεραιότητας για τη «Φύση» του προγράμματος LIFE για την αποκατάσταση του οικοτόπου του δάσους βελανιδιάς της στέπας, το οποίο περιλάμβανε την εξάλειψη μη ιθαγενών χωροκατακτητικών φυτών και τη φύτευση δασικών ιθαγενών ειδών. Τα δικαιώματα χρήσης ιδιόκτητων δασών που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως για την παραγωγή ξυλείας μισθώθηκαν από το Εθνικό Πάρκο για 90 έτη με χρήση καινοτόμου σύμβασης, σε περιοχές που περιλάμβαναν ιδιόκτητα τμήματα δάσους βελανιδιάς της στέπας βέλτιστης αξίας διατήρησης, όπου εφαρμόστηκαν μέτρα διαχείρισης με γνώμονα τη διατήρηση. Οι ιδιοκτήτες αποζημιώθηκαν για το διαφυγόν εισόδημά τους λόγω της παύσης της δραστηριότητας εμπορικής υλοτομίας στις περιοχές αυτές, και η ξυλεία από τα χωροκατακτητικά είδη που απομακρύνθηκαν (π.χ. χαρουπιές ή κερασιές) δόθηκε στους διαχειριστές δασών.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του έργου καταρτίστηκε επίσης ένα μακροπρόθεσμο σχέδιο διατήρησης για τον τόπο Natura 2000 και δημιουργήθηκε μια ισχυρή εταιρική σχέση με τους ιδιοκτήτες των δασών.

Τον Ιανουάριο του 2014 τέθηκε σε ισχύ ένα νέο χρηματοδοτικό μέσο LIFE¹⁹. Διαιρείται σε δύο χωριστά υποπρογράμματα: ένα για το περιβάλλον (περίπου 2,1 δισ. EUR για επιχορηγήσεις για δράση) και ένα για τη δράση για το κλίμα (περίπου 700 εκατ. EUR). Λίγο περισσότερο από το ήμισυ του προϋπολογισμού για τις επιχορηγήσεις για δράση βάσει του υποπρογράμματος για το περιβάλλον έχουν δεσμευθεί για επιχορηγήσεις για δράση σχετικά με τη φύση και τη βιοποικιλότητα με ιδιαίτερη έμφαση στο Natura 2000. Αυτό μεταφράζεται σε ποσό **1,22 δισ. EUR** συνολικά για τον τομέα «Φύση και Βιοποικιλότητα» για την επταετή περίοδο.

Πέραν της συγχρηματοδότησης «παραδοσιακών» έργων όπως και στο παρελθόν, δημιουργήθηκε ακόμη ένα νέο είδος παρέμβασης: το «ολοκληρωμένο» έργο. Τα έργα αυτά έχουν ως στόχο να ενθαρρύνουν μια περισσότερο στρατηγική προγραμματική προσέγγιση για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ. Συγκεκριμένα, αναμένεται να αποτελέσουν καταλυτικό παράγοντα για την πλήρη εφαρμογή των πλαισίων δράσης προτεραιότητας των κρατών μελών για το τμήμα του δικτύου Natura 2000 που τους ανήκει, π.χ. με την παροχή στήριξης για τη διαχείριση και την αποκατάσταση τόπων Natura 2000 σε μια ευρεία γεωγραφική περιοχή, π.χ. σε μια ολόκληρη περιφέρεια ή χώρα (βλ. ενότητα 2 για τις λεπτομέρειες σχετικά με τα πλαίσια δράσης προτεραιότητας).

Τον Μάρτιο του 2014 εκδόθηκε το πρώτο πολυετές πρόγραμμα εργασίας²⁰, στο οποίο προσδιορίζονται ορισμένοι τομείς προτεραιότητας για χρηματοδότηση εντός των επόμενων τεσσάρων ετών, σε καθεμία από τις θεματικές προτεραιότητες. Ακολουθούν ορισμένα θέματα έργων που είναι ιδιαίτερως συναφή με τα δάση:

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας για τη «Φύση»:

- Έργα με στόχο τη βελτίωση του καθεστώτος διατήρησης των διαφόρων τύπων οικοτόπων ή ειδών (συμπεριλαμβανομένων των ειδών των πτηνών) κοινοτικού ενδιαφέροντος, τα οποία θα αφορούν τις **περιοχές του δικτύου Natura 2000** που προτείνονται ή ορίζονται για τους εν λόγω τύπους οικοτόπων ή ειδών.
- Έργα με στόχο την υλοποίηση ενός ή περισσότερων δράσεων που προβλέπονται στο σχετικό **πλαίσιο δράσης προτεραιότητας**, όπως επικαιροποιήθηκε από τα κράτη μέλη,

¹⁹ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)

²⁰ http://ec.europa.eu/environment/life/about/documents/mawp_annex.pdf

ή συγκεκριμένων δράσεων που προσδιορίζονται, συνιστώνται ή έχουν συμφωνηθεί στο πλαίσιο των βιογεωγραφικών σεμιναρίων του δικτύου Natura 2000.

- Έργα με στόχο την καταπολέμηση των **χωροκατακτητικών ξένων ειδών**, εάν αυτά είναι πιθανό να επιδεινώσουν το καθεστώς διατήρησης των ειδών (συμπεριλαμβανομένων των πτηνών) ή των διαφόρων τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος προς υποστήριξη του δικτύου Natura 2000.

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας για την «Αποδοτικότητα των πόρων»:

- δραστηριότητες για την **παρακολούθηση των δασών και τα συστήματα πληροφόρησης** καθώς και για την αποτροπή δασικών πυρκαγιών. Στο πλαίσιο των έργων που εμπίπτουν στον τίτλο αυτό μπορούν να εφαρμοστούν προηγμένες μεθοδολογίες για να καταδειχθεί η αειφόρος διαχείριση των δασών σε περιφερειακό, εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο με βάση συμφωνηθέντα (στο πλαίσιο της Forest Europe) κριτήρια και δείκτες που ακολουθούν τους στόχους της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ και της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020. Περιλαμβάνει επίσης έργα που χρησιμοποιούν νέες πληροφορίες σχετικά με τα δάση με σκοπό την αύξηση της ανθεκτικότητάς τους σε απειλές που προέρχονται από πληθυσμιακές αλλαγές σχετικές με την αστικοποίηση, την εγκατάλειψη της γης ή την απώλεια των παραδοσιακών δεξιοτήτων διαχείρισης της γης.

Στο πλαίσιο της προτεραιότητας για την «Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και πληροφόρηση»:

- **Εκστρατείες οικοδόμησης δυναμικού** για τον συντονισμό και την καθοδήγηση σχετικών και αντιπροσωπευτικών σε επίπεδο ΕΕ πληροφοριών για τα δάση και τις δασικές πυρκαγιές.
- Έργα με στόχο την υποστήριξη της **ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων** των διαχειριστών των περιοχών του δικτύου Natura 2000, σύμφωνα με τις συστάσεις των νέων βιογεωγραφικών σεμιναρίων του Natura 2000.

2. ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΟΙΚΟΤΟΠΟΥΣ

2.1 Η δέσμευση της ΕΕ για τη διαφύλαξη της βιοποικιλότητας της Ευρώπης

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μία από τις προτεραιότητες της νέας δασικής στρατηγικής της ΕΕ είναι η «προστασία των δασών και ενίσχυση των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων», καθώς αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη «θα πρέπει να επιτύχουν σημαντική και μετρήσιμη βελτίωση της κατάστασης όσον αφορά τη διατήρηση των δασικών ειδών και οικοτόπων εφαρμόζοντας αυστηρά τη νομοθεσία της ΕΕ για τη φύση και μεριμνώντας ώστε τα εθνικά δασικά σχέδια να συμβάλλουν στην επαρκή διαχείριση του δικτύου Natura 2000 έως το 2020».

Αυτό συνάδει άμεσα με τις δεσμεύσεις τις οποίες ανέλαβαν τα κράτη μέλη της ΕΕ το 2010 για «ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020, και στην αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως»²¹.

Η **στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα**²², η οποία θεσπίστηκε τον Μάιο του 2011, ορίζει το πλαίσιο πολιτικής για την επίτευξη του συνολικού αυτού στόχου. Ορισμένοι ειδικοί στόχοι της στρατηγικής έχουν άμεση συνάφεια με τα δάση, συμπεριλαμβανομένου του ειδικού στόχου 1, βάσει του οποίου τα κράτη μέλη καλούνται να εξασφαλίσουν την «πλήρη εφαρμογή των οδηγιών για τα πτηνά και τα ενδονημάτια και, ειδικότερα, την ανάσχεση της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των ειδών και ενδονημάτων που εμπίπτουν στη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης και την επίτευξη σημαντικής και μετρήσιμης βελτίωσης της κατάστασής τους μέχρι το 2020 σε σύγκριση με τις τρέχουσες εκτιμήσεις».

Στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα τίθεται ο εξής φιλόδοξος στόχος:

Ανάσχεση της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των ειδών και ενδονημάτων που εμπίπτουν στη νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία της φύσης και επίτευξη σημαντικής και μετρήσιμης βελτίωσης της κατάστασής τους, ώστε μέχρι το 2020 και σε σύγκριση με τις τρέχουσες εκτιμήσεις:

- i) *να έχουν αυξηθεί οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τα ενδονημάτια εκτιμήσεις ενδονημάτων και εκτιμήσεις ειδών, από τις οποίες προκύπτει βελτιωμένη κατάσταση διατήρησης, κατά 100 % και 50 %, αντίστοιχα, και*
- ii) *να έχουν αυξηθεί κατά 50 % οι διενεργούμενες βάσει της οδηγίας για τα πτηνά εκτιμήσεις ειδών από τις οποίες προκύπτει σταθερή ή βελτιωμένη κατάσταση.*

Τα δάση μπορούν να διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου αυτού, καθώς όχι μόνο φιλοξενούν πολύ σημαντικό ποσοστό της απειλούμενης βιοποικιλότητας της Ευρώπης αλλά καλύπτουν επίσης περισσότερο από το 50 % της συνολικής έκτασης του ευρωπαϊκού δικτύου Natura 2000. Είναι, κατά συνέπεια, σημαντικό οι

²¹ Συμπεράσματα του Συμβουλίου (Περιβάλλον) της 15ης Μαρτίου 2010. Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EL&f=ST%207536%202010%20INIT>

²² Η ασφάλεια ζωής μας, το φυσικό μας κεφάλαιο: στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020 [COM(2011) 244], 3.5.2011. <http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/brochures/2020%20Biod%20brochure%20final%20lowres.pdf>

ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές δασών να έχουν πλήρη γνώση των στόχων και των νομικών απαιτήσεων των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους, ιδίως όσον αφορά την προστασία και τη διαχείριση των τόπων Natura 2000, ώστε να είναι σε θέση να συμβάλουν θετικά στην επίτευξή τους.

Όπως αναλύεται στο παρόν κεφάλαιο, για να επιτευχθεί αυτό, απαιτούνται προσπάθειες που υπερβαίνουν την απλή εφαρμογή των γενικών αρχών της αειφόρου διαχείρισης των δασών. Ενδεχομένως να απαιτηθεί να εξεταστούν πρόσθετα μέτρα στο επίπεδο των επιμέρους τόπων ώστε να αντιμετωπιστούν οι ιδιαίτερες ανάγκες διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων ευρωπαϊκής σημασίας που υπάρχουν στον εκάστοτε τόπο.

Οι ειδικές νομικές διατάξεις των δύο οδηγιών της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζονται στη συνέχεια, μαζί με άλλες πτυχές των οδηγιών και της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα που αφορούν άμεσα τους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές δασών. Στόχος είναι να παρασχεθούν οι απαραίτητες γενικές πληροφορίες και το νομικό πλαίσιο για την αναλυτικότερη ενότητα του μέρους 2 που περιλαμβάνει ερωτήσεις και απαντήσεις.

2.2 Οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους

Οι οδηγίες για τα πτηνά²³ και τους οικοτόπους²⁴ είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα. Παρέχουν τη δυνατότητα και στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ να εργαστούν από κοινού, με βάση ένα κοινό νομοθετικό πλαίσιο, για τη διαφύλαξη των περισσότερο απειλούμενων με εξαφάνιση και πολύτιμων ειδών και οικοτόπων της Ευρώπης σε ολόκληρη την περιοχή φυσικής κατανομής τους εντός της ΕΕ.

Η οδηγία για τα πτηνά καλύπτει όλα τα είδη πτηνών που ζουν σε άγρια κατάσταση στην ΕΕ (περίπου 500 είδη) ενώ η οδηγία για τους οικοτόπους αφορά ένα υποσύνολο 2 000 περίπου ειδών, που χρήζουν προστασίας είτε για να αποτραπεί η εξαφάνισή τους είτε διότι είναι αντιπροσωπευτικά σημαντικών οικοτόπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους, προστατεύονται επίσης αυτοδικαίως περίπου 230 τύποι οικοτόπων, οι οποίοι συχνά αναφέρονται ως είδη ή οικοτόποι κοινοτικού ενδιαφέροντος (βλ. κεφάλαιο 3 και παράρτημα 2 για περισσότερες λεπτομέρειες).

Ο συνολικός στόχος των δύο οδηγιών είναι να διασφαλίσουν ότι τα είδη και οι τύποι οικοτόπων που επιδιώκουν να προστατεύσουν διατηρούνται ή αποκαθίστανται σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης²⁵ σε ολόκληρη την περιοχή φυσικής κατανομής τους εντός της ΕΕ. Τα κράτη μέλη οφείλουν να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη του στόχου αυτού λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις και τα περιφερειακά και τοπικά χαρακτηριστικά.

Ο στόχος αυτός ορίζεται με θετικό τρόπο, προσανατολισμένος προς την ευνοϊκή κατάσταση η οποία πρέπει να επιτευχθεί και να διατηρηθεί. Συνεπώς, δεν περιλαμβάνει απλώς την αποτροπή της υποβάθμισής τους.

²³ Οδηγία 2009/147/ΕΚ του Συμβουλίου (κωδικοποιημένη έκδοση της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών, όπως τροποποιήθηκε) –

βλ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=EL>

²⁴ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, ενοποιημένη έκδοση 1.1.2007 – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&qid=1473755220823&from=EL>

²⁵ Η έννοια της «ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης» δεν αναφέρεται στην οδηγία για τα πτηνά αλλά υπάρχουν ανάλογες απαιτήσεις για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ).

Πιο συγκεκριμένα, οι οδηγίες της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον απαιτούν από τα κράτη μέλη:

- **να χαρακτηρίσουν, να διατηρήσουν και, όπου απαιτείται, να αποκαταστήσουν τόπους κομβικής σημασίας** για την προστασία των ειδών και των τύπων οικοτόπων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας για τους οικοτόπους και στο παράρτημα I της οδηγίας για τα πτηνά, καθώς και για τα αποδημητικά πτηνά. Συλλογικά οι τόποι αυτοί αποτελούν τμήμα του πανευρωπαϊκού **δικτύου Natura 2000**.
- **να θεσπίσουν ένα καθεστώς προστασίας ειδών** για όλα τα είδη άγριων πτηνών της Ευρώπης και για άλλα είδη που απειλούνται με εξαφάνιση και τα οποία απαριθμούνται στα παραρτήματα IV και V της οδηγίας για τους οικοτόπους. Αυτό το καθεστώς προστασίας ισχύει σε ολόκληρη την **περιοχή φυσικής κατανομής των ειδών στην ΕΕ**, δηλαδή εντός και εκτός των τόπων Natura 2000.

2.3 Η κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων ειδών και οικοτόπων στην ΕΕ

Τα κράτη μέλη υποβάλλουν ανά εξαετία έκθεση στην Επιτροπή σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών ευρωπαϊκής σημασίας που υπάρχουν στο σύνολο της επικράτειάς τους και όχι μόνο στις περιοχές τους που αποτελούν τόπους Natura 2000. Αυτό γίνεται με χρήση τυποποιημένης μεθοδολογίας²⁶ η οποία παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να συγκεντρώνει τα δεδομένα τόσο σε επίπεδο βιογεωγραφικών περιοχών όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

Η πιο πρόσφατη έκθεση για την κατάσταση της φύσης η οποία αναφέρεται στην κατάσταση της διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται δυνάμει των δύο οδηγιών για το φυσικό περιβάλλον δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2015 και αφορά την περίοδο 2007-2012. Οι πληροφορίες αυτές είναι ιδιαιτέρως χρήσιμες τόσο για να αξιολογηθεί αν οι οδηγίες επιτυγχάνουν τους στόχους τους όσο και για να τεθούν νέοι και να προσαρμοστούν υφιστάμενοι στόχοι και προτεραιότητες διατήρησης με βάση τα πλέον πρόσφατα δεδομένα. Από την αξιολόγηση του 2015 προκύπτει ότι η κατάσταση διατήρησης των δασικών οικοτόπων εν γένει δεν είναι καλή και ότι απαιτούνται ακόμη πολλές περαιτέρω προσπάθειες προκειμένου να επιτευχθούν έως το 2020 οι στόχοι που έχουν τεθεί στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και στη νέα δασική στρατηγική της ΕΕ.

Τι σημαίνει ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης (άρθρο 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους)

Η «κατάσταση της διατήρησης» ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται «ευνοϊκή» όταν:

- η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται και
- η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για την μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον και
- η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών κρίνεται ευνοϊκή.

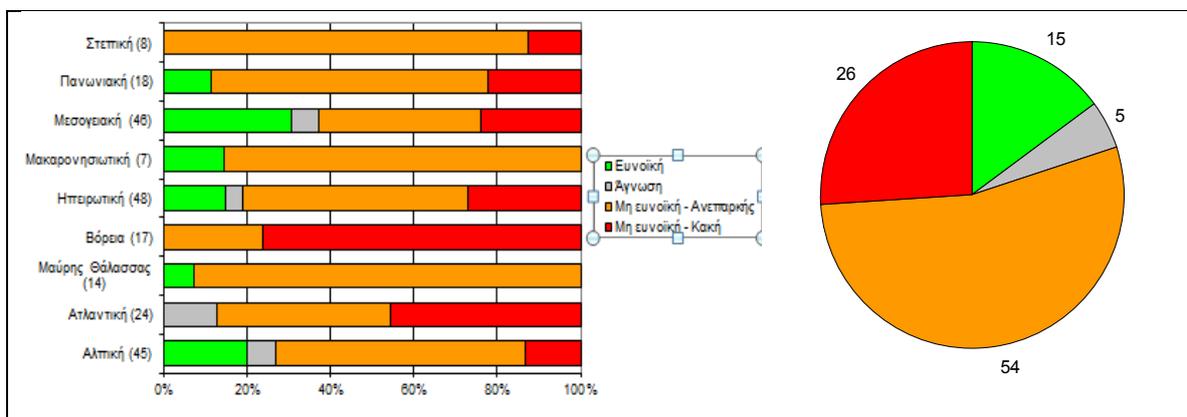
Η «κατάσταση της διατήρησης ενός είδους» κρίνεται ως «ευνοϊκή» όταν:

- τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει και
- η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού δεν φθίνει ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον και
- υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα.

²⁶ Διατίθεται στη διεύθυνση: http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/reference_portal

Η κατάσταση διατήρησης αξιολογήθηκε για όλους τους τύπους δασικών οικοτόπων σε 9 βιογεωγραφικές περιοχές για την περίοδο 2007-2012 και από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι μόνο στο 15 % των αξιολογήσεων η κατάσταση διατήρησης αναφέρθηκε ως ευνοϊκή, ενώ στο 80 % η κατάσταση ήταν «μη ευνοϊκή» (σχήμα 5).

Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων αυτών με τα αντίστοιχα της προηγούμενης αξιολόγησης για την περίοδο 2001-2006 (βλ. σχήμα 6 κατωτέρω), παρατηρείται αρχικά ένας βαθμός βελτίωσης όσον αφορά τις γνώσεις για την κατάσταση διατήρησης. Ο αριθμός των περιπτώσεων στις οποίες η κατάσταση των τύπων δασικών οικοτόπων αξιολογήθηκε ως «κακή» έχει μειωθεί, αλλά συνολικά, το ποσοστό των αξιολογήσεων «μη ευνοϊκή» κατάστασης είναι υψηλότερο (80 %) από το αντίστοιχο της προηγούμενης περιόδου (63 %). Ωστόσο, η σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο περιόδων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη με προσοχή κυρίως λόγω της βελτίωσης των γνώσεων και των μεθοδολογιών αξιολόγησης.

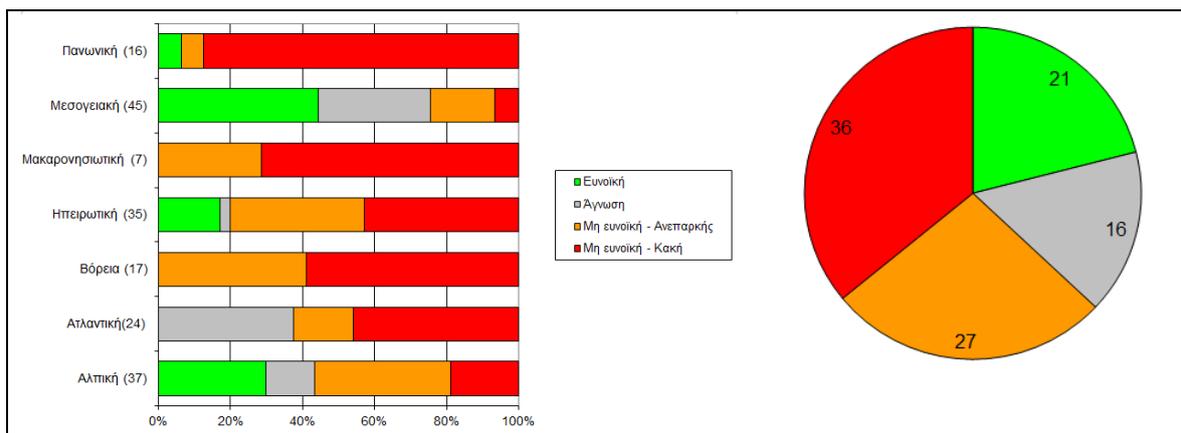

Σχήμα 5. Κατάσταση διατήρησης των δασικών οικοτόπων την περίοδο 2007-2012

Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων παρατίθεται εντός παρενθέσεων

Πηγή: εκπονήθηκε από τους συντάκτες με βάση τα αποτελέσματα που διατίθενται στην πύλη του EIONET για το άρθρο 17²⁷.

²⁷ Το παρόν σχήμα βασίζεται στην αξιολόγηση 81 τύπων δασικών οικοτόπων που περιλαμβάνονται στην ομάδα 9 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Δάση. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων είναι διαθέσιμα στη διεύθυνση: <http://bd.eionet.europa.eu/article-ñ17/reports2012/habitat/progress/?period=3&group=Forests&conclusion=overall+assessment>

Σχήμα 6. Κατάσταση διατήρησης των δασικών οικοτόπων την περίοδο 2001-2006

Σημείωση: ο αριθμός των αξιολογήσεων παρατίθεται εντός παρενθέσεων. Γεωγραφική κάλυψη ΕΕ-25 (εξαιρουμένων της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας). Πηγή ETC/BD, 2008

2.4 Κυριότερες πιέσεις και απειλές για τους δασικούς οικοτόπους και τα δασικά είδη ευρωπαϊκής σημασίας

Στη συνέχεια παρέχεται συνοπτική περιγραφή των κυριότερων απειλών και πιέσεων που υφίστανται οι τύποι δασικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος όπως αναφέρθηκαν από τα κράτη μέλη στις οικείες εκθέσεις βάσει του άρθρου 17 για την περίοδο 2007-2012. Η περιγραφή βασίζεται σε προκαταρκτική ανάλυση των εθνικών εκθέσεων που διατίθενται στη διαδικτυακή πύλη αναφοράς του άρθρου 17²⁸. Ο κατάλογος των απειλών και των πιέσεων που χρησιμοποιήθηκε για την εν λόγω περίοδο αναφοράς διατίθεται επίσης σε αυτή τη διαδικτυακή πύλη.

Τα κράτη μέλη υπέβαλαν στοιχεία για τις κυριότερες απειλές και πιέσεις για κάθε τύπο οικοτόπου σε κάθε βιογεωγραφική περιοχή²⁹ στην οποία εμφανίζονται, οι δε απειλές και οι πιέσεις αυτές ποικίλλουν μεταξύ περιοχών. Κατά συνέπεια, συνοψίζονται κατωτέρω ανά βιογεωγραφική περιοχή.

Αλπική περιοχή

Οι κυριότερες απειλές που αναφέρονται για τους τύπους δασικών οικοτόπων στην περιοχή αυτή συνδέονται με τη δασοπονία και τη δασοκομία, κυρίως λόγω της διαχείρισης και της χρήσης των δασών (συμπεριλαμβανομένης της απομάκρυνσης νεκρών και ημιθανών δένδρων, της αναφύτευσης δασών με μη ιθαγενή είδη, της αποψίλωσης δασών κ.λπ.) και της εκμετάλλευσης των δασών χωρίς αναφύτευση ή φυσική αναγέννηση. Στην περιοχή αυτή αναφέρονται επίσης συχνά ως κυριότερες απειλές οι διαταραχές που προκαλούνται από τον άνθρωπο και συνδέονται κυρίως με την κατασκευή χιονοδρομικών κέντρων.

Ορισμένες άλλες απειλές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι η κατασκευή οδών και αυτοκινητοδρόμων, οι ζημιές που προκαλούνται από τα θηράματα (υπερβολικά μεγάλη

²⁸ Βλέπε: http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Reports_2013

²⁹ Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εννέα βιογεωγραφικές περιοχές και καθεμία έχει το δικό της χαρακτηριστικό μείγμα βλάστησης, κλίματος και γεωλογίας. Βλέπε: http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/chapter1

πυκνότητα πληθυσμού), η ατμοσφαιρική ρύπανση (ατμοσφαιρικοί ρύποι), οι δασικές πυρκαγιές, η αλλαγή στη σύνθεση των ειδών (διαδοχή) και η αλλαγή και αλλοίωση οικοτόπου.

Ατλαντική περιοχή

Μεταξύ των κυριότερων απειλών που αναφέρονται για τα δάση της Ατλαντικής περιοχής συγκαταλέγονται ορισμένες επιλογές διαχείρισης που συνδέονται με τη δασοπονία και τη δασοκομία, συμπεριλαμβανομένης της απομάκρυνσης υπερβολικού αριθμού νεκρών και ημιθανών δένδρων. Η παρουσία χωροκατακτητικών μη ιθαγενών ειδών και η ανθρωπογενής μείωση της συνδεσιμότητας του οικοτόπου αποτελούν επίσης καίριας σημασίας πιέσεις που έχουν αναφερθεί για πολλούς δασικούς οικοτόπους στην περιοχή αυτή.

Όσον αφορά τα παρόχθια και αλλουβιακά δάση, σοβαρές απειλές θεωρούνται η ρύπανση των επιφανειακών υδάτων (λιμναίων και χερσαίων), οι μεταβολές που προκαλούνται από τις πλημμύρες και η άντληση υδάτων από υπόγεια ύδατα.

Βόρεια περιοχή

Μεταξύ των κυριότερων απειλών έχουν αναφερθεί η δασική διαχείριση, όπως η αποψίλωση δάσους και η αραίωση του στρώματος δένδρων, καθώς και η ανθρωπογενής μείωση της συνδεσιμότητας των οικοτόπων και της βιοκοινωνικής εξέλιξης (διαδοχή). Σοβαρές είναι επίσης οι απειλές που συνδέονται με την αλλοίωση των φυσικών συστημάτων, όπως οι αλλαγές στις υδρολογικές συνθήκες που προκαλούνται από τον άνθρωπο (μορφοποίηση κοίτης και παροχέτευση υδάτων, απουσία πλημμυρών...). Οι πτυχές αυτές δεν αφορούν μόνο τα αλλουβιακά και παρόχθια δάση αλλά και ορισμένους άλλους τύπους βόρειων δασών, όπως τα βαλτώδη δάση και η τσίγκα.

Τέλος, ως σημαντική απειλή για τους δασικούς οικοτόπους της περιοχής αυτής πρέπει επίσης να θεωρηθούν οι ζημίες που προκαλούν τα φυτοφάγα ζώα (συμπεριλαμβανομένων ειδών θηραμάτων).

Ηπειρωτική περιοχή

Στις κυριότερες απειλές που αναφέρονται για τους δασικούς οικοτόπους της ηπειρωτικής περιοχής περιλαμβάνονται η ατμοσφαιρική ρύπανση, τα χωροκατακτητικά μη ιθαγενή είδη, η ανθρωπογενής μείωση της συνδεσιμότητας των οικοτόπων, η αλλαγή στη σύνθεση των ειδών (διαδοχή), οι ζημίες που προκαλούν τα φυτοφάγα ζώα (συμπεριλαμβανομένων ειδών θηραμάτων) και η κατασκευή οδών και αυτοκινητοδρόμων. Όσον αφορά τη δασική διαχείριση, η αναφύτευση δάσους με μη ιθαγενή δένδρα, η απομάκρυνση χαμηλής βλάστησης και υπερβολικά μεγάλου αριθμού νεκρών και ημιθανών δένδρων αναφέρονται επίσης ως βασικές απειλές για τους δασικούς οικοτόπους της περιοχής αυτής. Η αποδάσωση αποτελεί επίσης πρόβλημα.

Κάποιες άλλες απειλές που έχουν αναφερθεί είναι η απουσία ή η ανεπαρκής εφαρμογή μέτρων διατήρησης, οι δασικές πυρκαγιές, ο φυσικός ευτροφισμός, οι ασθένειες (παθογόνοι μικροβιακοί οργανισμοί), οι ξηρασίες ή η μειωμένη βροχόπτωση, η αλλαγή και αλλοίωση οικοτόπου και οι μεταβολές στις υδρολογικές συνθήκες που προκαλούνται από τον άνθρωπο (κυρίως για τα αλλουβιακά και παρόχθια δάση).

Μακαρονησιωτική περιοχή

Οι κυριότερες απειλές για τους δασικούς οικοτόπους στην περιοχή των Νήσων των Μακάρων συνδέονται με τη βόσκηση, την κτηνοτροφία και τις ζημιές που προκαλούν τα φυτοφάγα ζώα (συμπεριλαμβανομένων ειδών θηραμάτων). Επίσης τα χωροκατακτητικά μη ιθαγενή είδη θεωρούνται σοβαρή απειλή.

Ορισμένοι άλλοι παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι τα αθλήματα και οι δραστηριότητες ψυχαγωγίας που διεξάγονται στην ύπαιθρο, οι δραστηριότητες αναψυχής, η μεταβολή των υδρολογικών συνθηκών, ο ανταγωνισμός μεταξύ των ειδών (χλωρίδα), οι φυσικές καταστροφές (θύελλες) και οι μεταβολές της θερμοκρασίας (π.χ. αύξηση της θερμοκρασίας και ακραία καιρικά φαινόμενα).

Μεσογειακή περιοχή

Η πυρκαγιά είναι ένας από τους κυριότερους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα δάση της Μεσογείου. Άλλες σημαντικές απειλές είναι η μη βιώσιμη βόσκηση (τόσο από θηράματα όσο και από το ζωικό κεφάλαιο), τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, οι εξωτικοί επιβλαβείς οργανισμοί και οι ασθένειες. Η αποδάσωση για αλλαγή της χρήσης της γης (αστικοποίηση, βιομηχανικές δραστηριότητες, κατασκευή οδών, χώροι απόθεσης απορριμμάτων, αθλητικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις αναψυχής κ.λπ.) και οι μεταβολές του φυσικού συστήματος (αλλαγές στις υδρολογικές συνθήκες που προκαλούνται από τον άνθρωπο) είναι ορισμένα άλλα σημαντικά ζητήματα. Ορισμένες απειλές συνδέονται με τη δασική διαχείριση (π.χ. εκμετάλλευση του δάσους χωρίς αναφύτευση ή φυσική αναγέννηση κ.λπ.).

Πανωνική περιοχή

Οι κυριότερες απειλές συνδέονται με τη δασοπονία και τη δασοκομία, κυρίως λόγω της διαχείρισης και χρήσης των δασών (αναφύτευση δάσους, αποψίλωση δάσους, απομάκρυνση υπερβολικά μεγάλου αριθμού νεκρών και ημιθανών δένδρων κ.λπ.). Η αποδάσωση αποτελεί επίσης πρόβλημα. Οι ζημιές που προκαλούν τα θηράματα (υπερβολικά μεγάλη πυκνότητα πληθυσμού) και τα χωροκατακτητικά μη ιθαγενή είδη θεωρούνται σημαντικές απειλές για ορισμένους τύπους δασικών οικοτόπων που υπάρχουν στην περιοχή αυτή.

Τέλος, η μεταβολή της υδρογραφικής λειτουργίας θεωρείται βασική απειλή για τα αλλουβιακά και τα παρόχθια δάση, καθώς και για ορισμένα άλλα πανωνικά δάση αποτελούμενα από *Quercus* και *Carpinus*.

Περιοχή της Μαύρης Θάλασσας

Στις κυριότερες απειλές που αναφέρονται για τα δάση της περιοχής αυτής συγκαταλέγονται ορισμένες επιλογές διαχείρισης που συνδέονται με τη δασοπονία και τη δασοκομία (αναφύτευση δασών με μη ιθαγενή δένδρα, απομάκρυνση νεκρών και ημιθανών δένδρων κ.λπ.). Ορισμένες άλλες απειλές που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι η αποδάσωση, η βόσκηση σε δάσος/δασική έκταση, η συλλογή μανιταριών, λειχήνων, σαρκωδών καρπών κ.λπ., οι πυρκαγιές και η αλλαγή στη σύνθεση των ειδών (διαδοχή).

Στεπική περιοχή

Η βόσκηση σε δάση και δασικές εκτάσεις θεωρείται σοβαρή απειλή για τους δασικούς οικοτόπους στην περιοχή αυτή, μαζί με την ξηρασία και τη μείωση των βροχοπτώσεων. Ορισμένες άλλες σημαντικές απειλές, όπως αναφέρονται από τα κράτη μέλη, είναι η αλλαγή και αλλοίωση οικοτόπου, η αλλαγή στη σύνθεση των ειδών (διαδοχή), ο παρασιτισμός (πανίδα) και ο ανταγωνισμός (χλωρίδα).

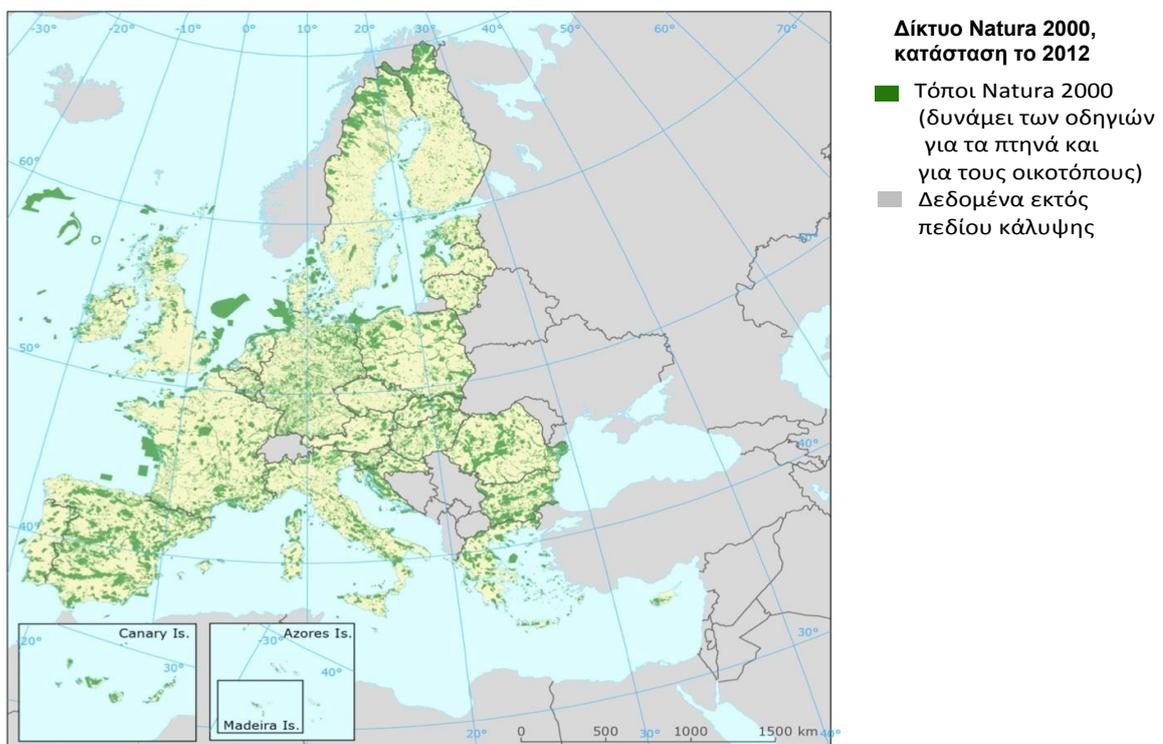
2.5 Το δίκτυο Natura 2000

Έως σήμερα έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 περισσότεροι από 27 000 τόποι. Συνολικά καλύπτουν περίπου το 18 % της χερσαίας έκτασης της Ευρώπης καθώς και σημαντικές θαλάσσιες περιοχές.

Το μέγεθος των επιμέρους τόπων του δικτύου Natura 2000 κυμαίνεται από μικρότερο του 1 εκταρίου έως μεγαλύτερο των 5 000 km², ανάλογα με τα είδη ή τους οικοτόπους που προστατεύονται. Ορισμένοι βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές αλλά στην πλειονότητά τους αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της υπαίθρου και υπόκεινται σε κάποιας μορφής διαχείριση ή χρήση της γης.

Εκτιμάται ότι περίπου **375 000 km² δασών περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000**. Αυτό αντιστοιχεί στο 50 % της συνολικής έκτασης του δικτύου Natura 2000 και περίπου στο 21 % των συνολικών δασικών πόρων της ΕΕ (βλ. πίνακα 1).

Το υψηλό ποσοστό δασών στο δίκτυο Natura 2000 αντικατοπτρίζει τόσο την ευρεία κατανομή των δασών σε ολόκληρη την Ευρώπη όσο και τη γενικότερη σημασία τους για τη βιοποικιλότητα. Η αξία πολλών δασών έγκειται ακριβώς στον μέχρι σήμερα τρόπο διαχείρισής τους (ή μη διαχείρισης) και θα είναι σημαντικό να διατηρηθεί η υφιστάμενη κατάσταση των δασών αυτών και στο μέλλον, ώστε να μπορέσουν να συνεχίσουν να φιλοξενούν τα σπάνια και απειλούμενα με εξαφάνιση είδη και τους οικοτόπους για την προστασία των οποίων έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000. Άλλα δάση που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000 έχουν υψηλή αξία όσον αφορά τη βιοποικιλότητα λόγω του ότι δεν διαφέρουν πολύ από τα πρωτογενή δάση (παλαιά δάση) ή έχουν ελάχιστη ίχνη ανθρώπινης παρέμβασης (παλαιά δάση). Ορισμένες από τις μεγαλύτερες σε έκταση περιοχές των δασών αυτών βρίσκονται στη βόρεια βιογεωγραφική περιοχή.

Σχήμα 7: Το δίκτυο Natura 2000 (2012)

Πίνακας 1. Περιοχές δασών του Natura 2000

Κράτος μέλος	Σύνολο χερσαίων τόπων Natura 2000 (km ²) ⁽¹⁾	Συνολική έκταση περιοχών δασών* του Natura 2000 (km ²) ⁽²⁾	% των τόπων Natura 2000 που είναι δάση*	Δάση και άλλες δασικές εκτάσεις (km ²) ⁽³⁾	Σύνολο δασών* εντός του Natura 2000 (%)
AT	12 559	4 790	38	40 060	12
BE	3 883	2 130	55	7 060	30
BG	38 066	22 220	58	39 270	57
CY	1 628	880	54	3 870	23
CZ	11 062	7 510	68	26 570	28
DE	55 142	26 550	48	110 760	24
DK	3 584	760	21	5 910	13
EE	8 076	4 670	58	23 500	20
ES	137 365	79 780	58	277 470	29
FI	48 851	28 910	59	232 690	12
FR	69 127	30 090	44	175 720	17
GR	35 761	15 550	43	65 390	24
HR	20 675	9 172	44	24 740	37
HU	19 950	8 080	41	20 290	40
IE	9 222	410	4	7 890	5
IT	57 137	29 300	51	109 160	27
LT	7 890	4 910	62	22 400	22
LU	469	280	60	880	32
LV	7 449	4 030	54	34 670	12
MT	41	20	49	0	-
NL	5 563	1 210	22	3 650	33
PL	61 059	33 470	55	93 370	36
PT	19 010	7 460	39	36 110	21
RO	53 788	22 390	42	67 330	33
SE	57 410	23 530	41	312 470	8
SI	7 673	4 990	65	12 740	39
SK	14 442	9 460	66	19 330	49
UK	20 884	1 290	6	29 010	4
Σύνολο	787 766	383 842	49	1 802 310	21

Πηγές:

⁽¹⁾ Βαρόμετρο Natura 2000, βάσει των πλέον πρόσφατων δεδομένων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη στην ΕΕ έως το τέλος Δεκεμβρίου του 2013.

⁽²⁾ Κατάσταση των δασών της Ευρώπης το 2011. Forest Europe, ΟΕΕ/ΗΕ & FAO. Δεδομένα που διαβιβάστηκαν από τη ΓΔ Περιβάλλοντος, εξαιρουμένης της Κροατίας (δεδομένα που υπέβαλαν οι εθνικές αρχές).

⁽³⁾ Eurostat. Agriculture, forestry and fishery statistics. Έκδοση 2013

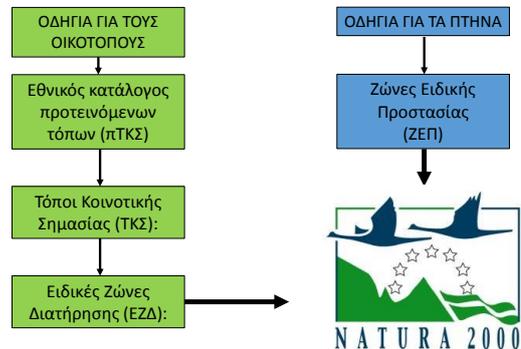
Σημείωση: Οι υπολογισμοί των εκτάσεων των δασών πραγματοποιήθηκαν με δεδομένα από την εδαφοκάλυψη βάσει καταλόγου Corine του 2006 και την εδαφοκάλυψη βάσει καταλόγου Corine του 2000 για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ελλάδα. Οι κατηγορίες CLC που ομαδοποιούνται ως δάση είναι οι εξής: 311 Δάση πλατύφυλλων ειδών 312 Κωνοφόρα δάση 313 Μεικτά δάση 323 Σκληρόφυλλη βλάστηση 324 Μεταβατικές δασικές εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση.

Πώς επιλέγονται οι τόποι του δικτύου Natura 2000;

Οι τόποι που συμπεριλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000 επιλέγονται με βάση το αν φιλοξενούν τις σημαντικότερες περιοχές για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη ευρωπαϊκής σημασίας που προστατεύονται δυνάμει των δύο οδηγιών για το φυσικό περιβάλλον (βλ. παραρτήματα 3 και 4).

Στην περίπτωση της οδηγίας για τους οικοτόπους η επιλογή γίνεται με βάση τα επιστημονικά κριτήρια που παρατίθενται στο παράρτημα 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους και ακολουθείται μια σειρά σταδίων – αρχικά σε εθνικό επίπεδο, έπειτα σε βιογεωγραφικό και ευρωπαϊκό επίπεδο – ώστε να διασφαλίζεται ότι, συνολικά, οι επιλεγμένοι τόποι μπορούν να παρέχουν επαρκή κάλυψη για κάθε τύπο οικοτόπου και κάθε είδος σε ολόκληρη τη ΕΕ.

Στην περίπτωση της οδηγίας για τα πτηνά, οι τόποι ταξινομούνται από τα κράτη μέλη και συμπεριλαμβάνονται απευθείας στο δίκτυο Natura 2000 κατόπιν αξιολόγησης.

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΤΗΣ NATURA 2000

Ο απεικονιστής Natura 2000 είναι ένα διαδικτυακό σύστημα χαρτογράφησης το οποίο βασίζεται στο σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών (ΣΓΠ) και εντοπίζει την ακριβή τοποθεσία κάθε τόπου Natura 2000 στο δίκτυο της ΕΕ. Είναι δυνατή η εξέταση των τόπων σε πολύ μεγάλη κλίμακα που καθιστά δυνατή την προβολή των ορίων και των βασικών χαρακτηριστικών του τοπίου τους σε πολύ υψηλή ανάλυση.

Για κάθε τόπο διατίθεται επίσης στο διαδίκτυο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων (ΤΕΔ). Σε αυτό προσδιορίζονται τα είδη και οι τύποι οικοτόπων ευρωπαϊκής σημασίας για την προστασία των οποίων η περιοχή χαρακτηρίστηκε τόπος του δικτύου Natura 2000, καθώς και ο εκτιμώμενος πληθυσμός και η κατάσταση διατήρησής τους εντός του τόπου, και η γενικότερη σημασία του τόπου για τα είδη ή τους τύπους οικοτόπων στο σύνολο της ΕΕ (<http://natura2000.eea.europa.eu/#>).

2.6 Η προστασία και η διαχείριση των τόπων Natura 2000

Η προστασία και η διαχείριση των τόπων Natura 2000 που έχουν χαρακτηριστεί δυνάμει οποιασδήποτε εκ των δύο οδηγιών διέπεται από το άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους³⁰. Το άρθρο 6 περιλαμβάνει τρεις βασικές διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη μέλη οφείλουν:

- να καθορίζουν τα **αναγκαία μέτρα διατήρησης**, για κάθε τόπο, τα οποία ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων και των ειδών ευρωπαϊκής σημασίας που υπάρχουν στους τόπους αυτούς (άρθρο 6 παράγραφος 1).
- να θεσπίζουν μέτρα ώστε να **αποφεύγεται η υποβάθμιση** των οικοτόπων, ή **κάθε σημαντική ενόχληση** που έχει επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχουν οριστεί οι τόποι (άρθρο 6 παράγραφος 2).
- να δρομολογούν **διαδικασία εκτίμησης** για σχέδια που ενδέχεται να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000 (άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4).

³⁰ Βλ. έγγραφο καθοδήγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_el.pdf

Σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους, κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η οδηγία αναγνωρίζει πλήρως ότι ο άνθρωπος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της φύσης και ότι ο βέλτιστος τρόπος εφαρμογής των μέτρων διατήρησης της φύσης και άσκησης των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων είναι μέσω της συνεργασίας. Ο στόχος του δικτύου Natura 2000 δεν είναι να παρεμποδίσει τις οικονομικές δραστηριότητες αλλά να ορίσει τις παραμέτρους βάσει των οποίων οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να ασκούνται διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα τα πολυτιμότερα είδη και τους πολυτιμότερους τύπους οικοτόπων της Ευρώπης.

Απόσπασμα από την οδηγία για τους οικοτόπους:

Άρθρο 2

1. Η παρούσα οδηγία σκοπό έχει να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη.

2. Τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται σύμφωνα με την παρούσα οδηγία αποσκοπούν στη διασφάλιση της διατήρησης ή της αποκατάστασης σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και των άγριων ειδών χλωρίδας και πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος.

3. Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.

Άρθρο 6

1. Για τις ειδικές ζώνες διατήρησης, τα κράτη μέλη καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης που ενδεχομένως συνεπάγονται ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια διαχείρισης ή ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης και τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα που ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I και των ειδών του παραρτήματος II, τα οποία απαντώνται στους τόπους.

2 Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3 Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να

εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.

2.6.1 Ορισμός στόχων διατήρησης

Προκειμένου να εφαρμοστούν τα μέτρα διατήρησης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1, είναι σημαντικό να οριστούν προηγουμένως σαφείς **στόχοι διατήρησης για κάθε τόπο του δικτύου Natura 2000**³¹. Οι στόχοι αυτοί περιγράφουν την επιθυμητή κατάσταση κάθε είδους και κάθε τύπου οικοτόπου ευρωπαϊκής σημασίας που υπάρχει στον τόπο (σε ποσοτικούς και/ή ποιοτικούς όρους)³², λαμβανομένων υπόψη των οικολογικών τους απαιτήσεων, και των απειλών και των πιέσεων που υφίστανται, εντός του συγκεκριμένου τόπου, καθώς και της δυναμικής συμβολής του τόπου στην επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης σε εθνικό ή βιογεωγραφικό επίπεδο.

Οι στόχοι διατήρησης θα ποικίλλουν μεταξύ τόπων Natura 2000, ακόμη και αν οι τόποι φιλοξενούν τα ίδια είδη ή τους ίδιους οικοτόπους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι τοπικές οικολογικές συνθήκες (κατάσταση διατήρησης, απειλές κ.λπ.) καθώς και η στρατηγική σημασία ενός τόπου για τους οικοτόπους και τα είδη που υπάρχουν σε αυτόν ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των διαφόρων τόπων. Κάθε τόπος επηρεάζεται επίσης από το κοινωνικοοικονομικό του πλαίσιο, το οποίο ενδέχεται με τη σειρά του να επηρεάζει τη δυνατότητα να εφαρμοστούν ορισμένοι στόχοι και μέτρα διατήρησης. Κατά συνέπεια, συνιστάται η ενημέρωση, διαβούλευση και συμμετοχή των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων όχι μόνο κατά την κατάρτιση μέτρων διατήρησης αλλά και κατά τον ορισμό των στόχων διατήρησης.

Οι στόχοι διατήρησης αναμένεται να παραμένουν σχετικά σταθεροί και, πράγματι, στις περισσότερες περιπτώσεις θα πρέπει να βασίζονται σε μακροπρόθεσμους ειδικούς στόχους (π.χ. αύξηση του πληθυσμού της μαυροτσικλιτάρης στον τόπο κατά 10 % σε διάστημα 20 ετών· το χρονικό διάστημα θα μπορούσε να είναι ακόμη και πολύ μεγαλύτερο, για παράδειγμα σε περίπτωση που επιδιώκεται η αποκατάσταση δασικού οικοτόπου). Τα μέτρα διατήρησης, από την άλλη πλευρά, αφορούν τις πρακτικές δράσεις που απαιτούνται για την επίτευξη των εν λόγω στόχων. Τα μέτρα αυτά μπορούν να προσαρμόζονται ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες απειλές και πιέσεις, τα τοπικά συμφέροντα και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων ή με βάση τα θετικά αποτελέσματα προηγούμενων μέτρων διατήρησης.

³¹ Συνιστάται σε κάθε κράτος μέλος/περιφέρεια να ορίζει πρώτα στόχους διατήρησης σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που υπάρχουν στην επικράτειά του/της, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση διατήρησής τους όπως αξιολογείται δυνάμει του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους και την ανάγκη συμβολής στην επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης για κάθε οικοτόπο και κάθε είδος σε κάθε βιογεωγραφική περιοχή³¹. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μια χρήσιμη βάση για τον καθορισμό στόχων διατήρησης σε επίπεδο τόπου λαμβανομένης ταυτόχρονα υπόψη της δυναμικής συμβολής κάθε τόπου στην επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης (βλ. παραδείγματα στο παράρτημα 2).

³² Οι υπηρεσίες της Επιτροπής έχουν δημοσιεύσει επεξηγηματικό σημείωμα σχετικά με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000. Βλέπε:

http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/commission_note2.pdf.

Επομένως, αφού οριστούν οι στόχοι διατήρησης για έναν τόπο Natura 2000, υπάρχουν ορισμένα περιθώρια ευελιξίας για τον καθορισμό και την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών, λαμβανομένου υπόψη του πλήρους εύρους των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων και των συμφερόντων που συνδέονται με τον τόπο.

2.6.2 Καθορισμός των αναγκαίων μέτρων διατήρησης

Όπως προαναφέρθηκε, τα μέτρα διατήρησης είναι οι μηχανισμοί και οι πρακτικές δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων διατήρησης ενός τόπου. Ωστόσο, τα μέτρα αυτά δεν είναι προαιρετικά. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 είναι υποχρεωτική η θέσπιση μέτρων διατήρησης τα οποία ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των οικοτόπων που υπάρχουν στον εκάστοτε τόπο. Τα μέτρα διατήρησης μπορούν να περιλαμβάνουν εργασίες *ενεργού* διαχείρισης και αποκατάστασης ή απλώς τη μέριμνα ώστε να διασφαλίζεται η συνέχιση της εφαρμογής υφιστάμενων πρακτικών διαχείρισης όπου αυτό είναι αναγκαίο για τη συντήρηση υφιστάμενων προστατευόμενων οικοτόπων ή ειδών, καθώς και εργασίες *παθητικής* διαχείρισης (μέτρα για τη μη ανάληψη δράσης)³³.

Ο τρόπος με τον οποίο θα εφαρμοστούν στη συνέχεια τα μέτρα διατήρησης στην πράξη θα διαφέρει από τόπο σε τόπο ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες κάθε τόπου (οικολογικοί παράγοντες, κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, παραδοσιακή διαχείριση κ.λπ.). Το άρθρο 6 παράγραφος 1 παρέχει μεγάλο βαθμό **ευελιξίας** ως προς αυτό, και προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος θα είναι αρμόδιο για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης των οικείων τόπων Natura 2000. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν **κανονιστικά, διοικητικά και/ή συμβατικά μέτρα**, ανάλογα με το ποια κρίνουν ότι είναι τα πλέον κατάλληλα.

2.6.3 Μέσα σχεδιασμού της διαχείρισης του Natura 2000

Προκειμένου να διευκολυνθούν στο έργο τους όσον αφορά τη διασφάλιση της αποτελεσματικής και διαφανούς διαχείρισης των τόπων, οι διαχειριστές τόπων ενθαρρύνονται να εκπονούν **σχέδια διαχείρισης Natura 2000**, σε συνεργασία με τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Τα σχέδια σε επίπεδο τόπου (για έναν επιμέρους τόπο ή για μια ομάδα τόπων) μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση των στόχων διατήρησης του συγκεκριμένου τόπου καθώς και των αναγκαίων μέτρων για την επίτευξη των στόχων αυτών. Μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο για τον καθορισμό των αντίστοιχων ρόλων και αρμοδιοτήτων των διάφορων παραγόντων (αρμόδιες αρχές, ιδιοκτήτες και διαχειριστές γαιών, άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς, συμπεριλαμβανομένων ΜΚΟ) κατά την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων διατήρησης που έχουν προσδιοριστεί.

Τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 μπορούν να είναι είτε ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια για τον συγκεκριμένο τόπο είτε ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διευθέτησης, όπως σχέδια δασικής διαχείρισης, υπό τον όρο ότι τα εν λόγω σχέδια περιλαμβάνουν με σαφήνεια τους στόχους διατήρησης Natura 2000. Με άλλα λόγια, ένα ενιαίο έγγραφο μπορεί, καταρχήν, να καλύπτει

³³ Βλ. επεξηγηματικό σημείωμα σχετικά με τη θέσπιση μέτρων διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/comNote%20conservation%20measures_EL.pdf και την καθοδήγηση σχετικά με τη θέσπιση μέτρων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/conservation%20measures.pdf>

τόσο τις γενικές διατάξεις δασικής διαχείρισης για μια συγκεκριμένη περιοχή όσο και τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης Natura 2000 για τον εν λόγω τόπο.

Τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 παρέχουν επίσης συνήθως αναλυτική επεξήγηση των λόγων χαρακτηρισμού ενός τόπου, περιγραφή της τρέχουσας κατάστασης διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων κοινοτικής σημασίας, καθώς και των κυριότερων σχετικών απειλών και πιέσεων. Παρέχουν επίσης μια ευκαιρία ανάλυσης των τρεχουσών χρήσεων γης και των κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων του τόπου, καθώς και της σχέσης (συμπεριλαμβανομένων πιθανών συνεργειών) μεταξύ των δραστηριοτήτων αυτών και των στόχων διατήρησης του τόπου.

2.6.4 Αποφυγή της υποβάθμισης και πρόληψη των αρνητικών επιπτώσεων

Πέραν του καθορισμού των αναγκαίων μέτρων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000, τα κράτη μέλη υποχρεούνται επίσης να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της υποβάθμισης των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και τυχόν ενοχλήσεων που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχουν οριστεί οι τόποι (άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους). Οι στόχοι διατήρησης αποτελούν το σημείο αναφοράς βάσει του οποίου αξιολογείται αν μια δραστηριότητα είναι πιθανό να προκαλέσει υποβάθμιση ενός τόπου.

Στην περίπτωση νέων αναπτυξιακών δραστηριοτήτων, στο άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους προβλέπεται μια **διαδικασία εκτίμησης** με σκοπό τη διασφάλιση της προστασίας των τόπων Natura 2000 από κάθε σχέδιο που συνεπάγεται σημαντικές βλάβες. Κατά συνέπεια, κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδεμένο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, πρέπει να υποβάλλεται σε εκτίμηση (η επονομαζόμενη **δέουσα εκτίμηση**) ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του.

Οι αρμόδιες αρχές μπορούν να συμφωνήσουν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του σχετικού τόπου. Για τον σκοπό αυτό ενδέχεται ορισμένες φορές να απαιτείται η εφαρμογή μέτρων μετριασμού για την εξάλειψη κάθε πιθανής αρνητικής επίπτωσης ή για τη μείωση της επίπτωσης αυτής σε επίπεδο που δεν θεωρείται σημαντικό.

Συνεργασία στο πλαίσιο του Natura 2000 – Η βιογεωγραφική διαδικασία του Natura 2000

Από το 2011 η Επιτροπή έχει καθιερώσει μια διαδικασία για την προώθηση της δικτύωσης και της συνεργασίας όλων των παραγόντων που συμμετέχουν στη διαχείριση τόπων Natura 2000. Στόχος είναι η επίτευξη συνεκτικότητας στη διαχείριση του δικτύου σε επίπεδο βιογεωγραφικών περιοχών και σε ολόκληρη την ΕΕ. Η διαδικασία διευκολύνει επίσης την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη βελτίωση της κοινής αντίληψης της κατάστασης, των στόχων και των μέτρων διατήρησης. Πλήρεις πληροφορίες παρέχονται στην πλατφόρμα επικοινωνίας του Natura 2000: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/index_en.htm

2.6.5 Βελτίωση της συνδεσιμότητας του δικτύου Natura 2000

Πολλοί οικοτόποι της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων των δασών, είναι έντονα κατακερματισμένοι λόγω της αποδάσωσης και άλλων παλαιότερων και συνεχιζόμενων σχεδίων ανάπτυξης, χρήσεων της γης και αλλαγών της εδαφικής κάλυψης. Αυτό μειώνει σημαντικά την ικανότητά τους να παρέχουν πολύτιμες οικοσυστημικές υπηρεσίες στην κοινωνία. Στο άρθρο 10 της οδηγίας για τους οικοτόπους ορίζεται ότι τα κράτη μέλη προωθούν τη διαχείριση στοιχείων του τοπίου στα οποία αποδίδεται πρωταρχική σημασία για την άγρια πανίδα και χλωρίδα, ιδίως με σκοπό τη βελτίωση της οικολογικής συνοχής του δικτύου Natura 2000.

Τον Μάιο του 2013 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια νέα στρατηγική για την προώθηση της **Πράσινης Υποδομής** σε ολόκληρη την Ευρώπη³⁴ η οποία θα συμβάλει, μεταξύ άλλων, στην επίτευξη του στόχου αυτού. Η στρατηγική δημιουργεί ένα πλαίσιο για την προώθηση έργων πράσινης υποδομής στο πλαίσιο υφιστάμενων νομικών, πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ.

Η βελτίωση της συνδεσιμότητας των δασικών οικοτόπων αποτελεί πολύ συναφή στόχο, εάν ληφθεί υπόψη ότι ο κατακερματισμός είναι μία από τις σημαντικότερες απειλές που αντιμετωπίζουν οι δασικοί οικοτόποι. Αυτό μπορεί να γίνει, για παράδειγμα, διευρύνοντας την έκταση ορισμένων τύπων δασικών οικοτόπων σε κατάλληλες περιοχές μέσω της αναδάσωσης ή βελτιώνοντας την οικολογική ποιότητα υφιστάμενων δασικών οικοτόπων.

2.7 Χρηματοδότηση της διαχείρισης των τόπων του δικτύου Natura 2000

Παρότι η κύρια αρμοδιότητα για τη χρηματοδότηση του Natura 2000 εναπόκειται στα κράτη μέλη, το άρθρο 8 της οδηγίας για τους οικοτόπους συνδέει ρητώς την υλοποίηση των αναγκαίων μέτρων διατήρησης με την παροχή συγχρηματοδότησης από την ΕΕ. Στην ενότητα 1.2.2 παρέχεται επισκόπηση των σημαντικότερων κονδυλίων της ΕΕ για τα δάση και το δίκτυο Natura 2000.

Τα κονδύλια αυτά περιγράφονται περαιτέρω σε έναν νέο τεχνικό οδηγό σχετικά με τη χρηματοδότηση του δικτύου Natura 2000 που έχει ως στόχο να συνδράμει τις αρχές, τους διαχειριστές και τους ιδιοκτήτες, ώστε να αξιοποιήσουν τις πολλαπλές ευκαιρίες που είναι διαθέσιμες στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοδοτικής περιόδου (2014-2020) για μέτρα διαχείρισης στους τόπους του δικτύου Natura 2000, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τα δάση του Natura 2000³⁵.

Για την καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων κονδυλίων της ΕΕ, η Επιτροπή ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν μια πιο στρατηγική προσέγγιση πολυετούς προγραμματισμού για τη χρηματοδότηση του Natura 2000. Αυτή λαμβάνει τη μορφή **πλαίσιων δράσης προτεραιότητας**, στα οποία καθορίζονται οι χρηματοδοτικές ανάγκες και οι στρατηγικές προτεραιότητες για το Natura 2000 σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για την περίοδο 2014-2020. Τα εν λόγω πλαίσια δράσης προτεραιότητας είναι ειδικά σχεδιασμένα ώστε να διευκολύνουν την ενσωμάτωση κατάλληλων μέτρων διατήρησης στα νέα επιχειρησιακά

³⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Πράσινη Υποδομή (ΠΥ) (COM(2013) 249 final) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0249&from=EL>

³⁵ Βλ. τον νέο τεχνικό οδηγό σχετικά με τη χρηματοδότηση του δικτύου Natura 2000, που είναι διαθέσιμος στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/>

προγράμματα για τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ³⁶. Το νέο πρόγραμμα LIFE για την περίοδο 2014-2020 παρέχει τη δυνατότητα χρηματοδότησης ολοκληρωμένων έργων που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της πλήρους υλοποίησης των πλαισίων δράσης προτεραιότητας μακροπρόθεσμα.

Στο επίπεδο των επιμέρους τόπων, ο προσδιορισμός των αναγκαίων μέτρων διατήρησης (π.χ. σε σχέδια διαχείρισης και άλλα μέσα) πρέπει επίσης να συνοδεύεται από εκτίμηση των χρηματοδοτικών πόρων που απαιτούνται για την εφαρμογή τους. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη τόσο το κόστος των μέτρων όσο και οι συνέπειες της εφαρμογής τους, ιδίως όταν προτείνεται ο περιορισμός ή η προσαρμογή υφιστάμενων πρακτικών δασικής διαχείρισης, που ενδέχεται να συνεπάγονται απώλεια εισοδήματος σε ορισμένες περιπτώσεις³⁷.

2.8 Προστασία των ειδών σε όλα τα εδάφη της ΕΕ

Το δεύτερο βασικό σύνολο διατάξεων των δύο οδηγιών της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον αφορά την προστασία ορισμένων ειδών σε ολόκληρη την ΕΕ, δηλαδή τόσο εντός όσο και εκτός των τόπων Natura 2000. Οι διατάξεις για την προστασία των ειδών καλύπτουν όλα τα είδη των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στην ΕΕ καθώς και άλλα είδη που απαριθμούνται στα παραρτήματα IV και V της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Ουσιαστικά,³⁸ απαιτούν από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν:

- την εκ προθέσεως θανάτωση ή σύλληψη προστατευόμενων ειδών με οιονδήποτε τρόπο·
- την εκ προθέσεως καταστροφή ή συλλογή αυγών ή φωλιών, ή την αποκομιδή, συλλογή, κοπή, εκρίζωση ή καταστροφή προστατευόμενων φυτών·
- τη βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης·
- την εκ προθέσεως παρενόχληση, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, κατά τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·
- την κατοχή, εμπορία και μεταφορά δειγμάτων που έχουν συλλεγεί από το φυσικό περιβάλλον.

Σε ορισμένες περιπτώσεις επιτρέπονται παρεκκλίσεις από τις εν λόγω διατάξεις (π.χ. για να προληφθούν σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες, στην κτηνοτροφία, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα), εφόσον δεν υφίσταται άλλη ικανοποιητική λύση (π.χ. αναβολή των προγραμματισμένων εργασιών) και οι συνέπειες αυτών των παρεκκλίσεων δεν είναι ασυμβίβαστες με τους συνολικούς στόχους των οδηγιών. Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή παρεκκλίσεων καθορίζονται στο άρθρο 9 της οδηγίας για τα πτηνά και στο άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

³⁶ SEC(2011) 1573 τελικό. Βλέπε:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000.pdf

³⁷ Δεν είναι απαραίτητη ή εφικτή η χορήγηση αποζημίωσης για κάθε δυνητική απώλεια εισοδήματος, για παράδειγμα στην περίπτωση που η απώλεια εισοδήματος προκύπτει από την εφαρμογή νομικής απαίτησης που αποσκοπεί στην αποφυγή της υποβάθμισης από νέο τύπο διαχείρισης (άρθρο 6 παράγραφος 2) (π.χ. δεν χορηγείται αποζημίωση για την υποχρέωση διατήρησης δασοουστάδας οξιός και για την αποτροπή της μετατροπής της σε δασοουστάδα κωνοφόρων).

³⁸ Οι ακριβείς όροι περιλαμβάνονται στο άρθρο 5 της οδηγίας για τα πτηνά (όσον αφορά τα πτηνά) και στο άρθρο 12 (όσον αφορά τα ζώα) και το άρθρο 13 (όσον αφορά τα φυτά) της οδηγίας για τους οικοτόπους - Βλ. έγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την αυστηρή προστασία των ζωικών ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

2.9 Αντιμετώπιση των μη ιθαγενών ειδών σε ολόκληρη την ΕΕ

Στο άρθρο 22 στοιχείο β) της οδηγίας για τους οικοτόπους αναφέρεται ότι τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η ηθελημένη εισαγωγή ενός μη τοπικού είδους στο φυσικό περιβάλλον να ρυθμίζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μη παραβιάζει καθόλου τους φυσικούς οικοτόπους στην περιοχή της φυσικής τους κατανομής ούτε την τοπική άγρια πανίδα και χλωρίδα, όποτε δε το κρίνουν αναγκαίο, απαγορεύουν την εν λόγω εισαγωγή.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί το συνεχώς αυξανόμενο πρόβλημα των χωροκατακτητικών ξένων ειδών (ΧΞΕ), καθώς τα είδη αυτά αποτελούν σοβαρή απειλή για την ιθαγενή άγρια πανίδα και χλωρίδα και για τους οικοτόπους της Ευρώπης, προκαλώντας ζημίες εκατομμυρίων ευρώ σε ετήσια βάση.

Το 2014 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ εξέδωσαν νέο κανονισμό της ΕΕ για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη³⁹ που αποσκοπεί στη δημιουργία συντονισμένου σε επίπεδο ΕΕ νομικού πλαισίου δράσης για την πρόληψη, την ελαχιστοποίηση και τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων των ΧΞΕ στη βιοποικιλότητα και στις οικοσυστημικές υπηρεσίες, και για τον περιορισμό της βλάβης που προκαλούν στην οικονομία και στην υγεία του ανθρώπου.

Ο κανονισμός περιλαμβάνει τρεις διακριτούς τύπους μέτρων, που ακολουθούν μια διεθνώς συμφωνηθείσα ιεραρχημένη προσέγγιση για την καταπολέμηση των ΧΞΕ:

- Πρόληψη: προβλέπεται σειρά σκληρών μέτρων για την πρόληψη της εκούσιας ή ακούσιας εισόδου νέων ΧΞΕ στην ΕΕ.
- Έγκαιρη προειδοποίηση και άμεση αντίδραση: Τα κράτη μέλη πρέπει να θέσουν σε εφαρμογή ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης για τον όσο το δυνατόν πιο έγκαιρο εντοπισμό της παρουσίας ΧΞΕ και τη λήψη άμεσων μέτρων για την αποτροπή της εγκατάστασής τους.
- Διαχείριση ήδη εγκατεστημένων χωροκατακτητικών ξένων ειδών: ορισμένα ΧΞΕ είναι ήδη εγκατεστημένα στο έδαφος της ΕΕ· απαιτείται συντονισμένη δράση για τη διαχείρισή τους, ώστε να μην εξαπλωθούν περαιτέρω και να ελαχιστοποιηθεί η βλάβη που προκαλούν.

Το τελευταίο αυτό μέτρο είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα δασικά οικοσυστήματα όπου οι οικονομικές, κοινωνικές και οικολογικές επιπτώσεις των ΧΞΕ μπορεί να είναι πολύ μεγάλες.

³⁹ http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm

3 ΤΑ ΔΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

3.1 Τα ευρωπαϊκά δάση και η σημασία τους για τη βιοποικιλότητα

Τα δάση της Ευρώπης συγκαταλέγονται στους πλουσιότερους από άποψη βιοποικιλότητας χερσαίους οικοτόπους της ΕΕ. Χάρη στη σύνθετη δομή, την ποικιλομορφία και τη δυναμική φύση τους, αποτελούν εδώ και αιώνες σημαντικό αποθετήριο για μεγάλο μέρος της βιοποικιλότητας της Ευρώπης. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τα είδη που ζουν αποκλειστικά σε «κλειστά» δάση, αλλά και για άλλα είδη, ιδίως ασπόνδυλα και πτηνά, για τα οποία απαιτείται ένα μωσαϊκό κλειστών δασών και άλλων δασικών εκτάσεων, συμπεριλαμβανομένων ασκεπών περιοχών θαμνώδους βλάστησης και ξέφωτων.

Σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης έχουν αναπτυχθεί χαρακτηριστικοί τύποι δασών που είναι προσαρμοσμένοι στις τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες. Τα δάση οξιάς κυριαρχούν κυρίως στην κεντρική Ευρώπη, ενώ τα κωνοφόρα απαντούν συχνότερα σε ορεινές περιοχές και στη βόρεια Ευρώπη. Στην περιοχή της Μεσογείου επικρατούν τα μεικτά δάση δρυός και κωνοφόρων. Εκτιμάται ότι, συνολικά, υπάρχουν 14 κατηγορίες και 79 τύποι δασικών οικοτόπων στην ΕΕ (Barbati κ.ά. 2014)⁴⁰.

Με την πάροδο των αιώνων, η φυσική βλάστηση των δασών στις περισσότερες περιοχές της Ευρώπης αντικαταστάθηκε από άλλες χρήσεις γης ή από ημιφυσικά δάση των οποίων η διαχείριση και η χρήση σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό εξυπηρετεί διάφορους σκοπούς, όπως η ξυλεία, η βόσκηση κ.λπ. Επί του παρόντος τα εξ ολοκλήρου παρθένα δάση που έχουν απομείνει στην Ευρώπη είναι λίγα (περίπου το 5 %) σε σύγκριση με άλλα μέρη του κόσμου (ΕΟΠ 2010)⁴¹. Στα περισσότερα διαδεδομένα ημιφυσικά δάση, ακόμη και αν η διαχείριση μιμείται ορισμένες μορφές φυσικών δυναμικών, ο χρονικός κύκλος της διαδοχικής αντικατάστασης των δασικών γενεών μειώνεται περίπου στο μισό, μειώνοντας επίσης την παρουσία παλαιών δένδρων, δασοσυστάδων και συναφών μικροοικοτόπων και επηρεάζοντας ορισμένα στοιχεία βιοποικιλότητας. Ωστόσο, ορισμένα δάση εξακολουθούν να είναι ζωτικής σημασίας για τη βιοποικιλότητα, συχνά ακριβώς λόγω του τρόπου της μέχρι τώρα διαχείρισής τους. Η πείρα όσον αφορά την ένταξη της διατήρησης της βιοποικιλότητας στην ευρωπαϊκή δασοκομία είναι ευρύτατη⁴².

3.2 Δάση που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000

Δεν προκαλεί, ως εκ τούτου, έκπληξη το γεγονός ότι το 50 % περίπου του δικτύου Natura 2000 αποτελείται από δάση, παρότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ χωρών και

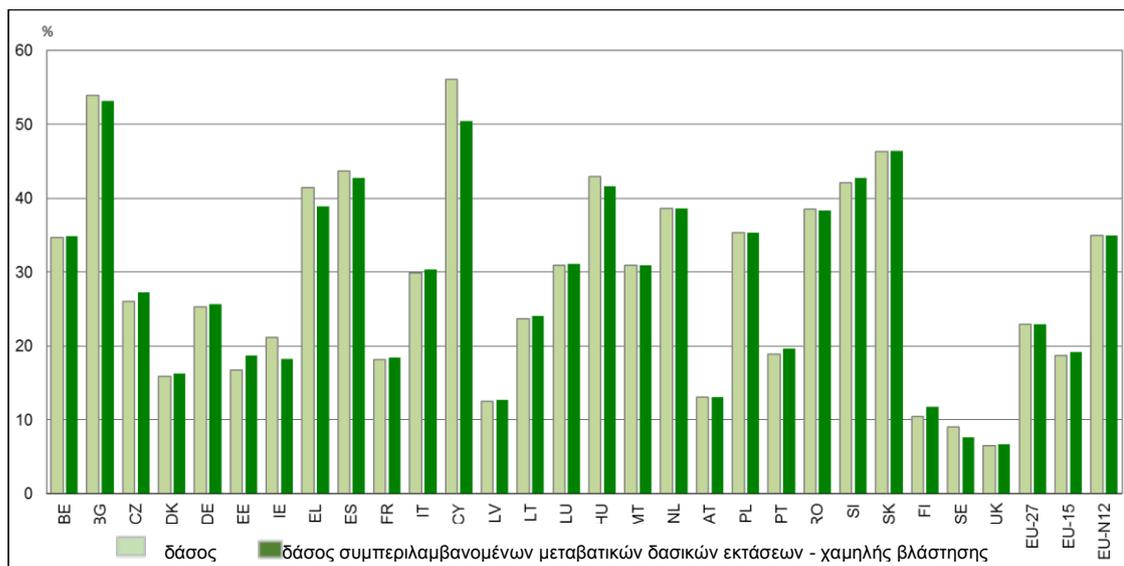
⁴⁰ European forest types - Categories and types for sustainable forest management reporting and policy. Τεχνική έκθεση του ΕΟΠ 09/2006, η οποία αναθεωρήθηκε από τους Barbati κ.ά. European Forest Types and Forest Europe SFM indicators: Tools for monitoring progress on forest biodiversity conservation. *Forest Ecology and Management*, Τεύχος 321, 1 Ιουνίου 2014.

⁴¹ 10 messages for 2010 Forest ecosystems. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2010.

Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://www.eea.europa.eu/publications/10-messages-for-2010-2014-3>

⁴² Βλ. επανεξέταση: Kraus D., Krumm F. (επιμ.), 2013. Integrative approaches as an opportunity for the conservation of forest biodiversity, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών σ. 284.

βιογεωγραφικών περιοχών. Το ποσοστό της έκτασης των δασών που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 ποικίλλει από 6,4 % στο Ηνωμένο Βασίλειο έως 53,1 % στη Βουλγαρία.

Σχήμα 8. Ποσοστό δασών που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 σύμφωνα με στοιχεία των κρατών μελών (2012)

Σημείωση: τα ποσοστά των δασών του δικτύου Natura 2000 υπολογίστηκαν με χρήση των κατηγοριών εδαφοκάλυψης βάσει καταλόγου Corine. Δεν συμπίπτουν όλες οι δασικές περιοχές με τύπους οικοτόπων του παραρτήματος I.

Πηγή: Αγροτική ανάπτυξη στην ΕΕ – Στατιστικά και οικονομικά στοιχεία, Έκθεση 2013.

Υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι για τους οποίους ένα δάσος μπορεί να συμπεριληφθεί στο δίκτυο Natura 2000:

- Ο τόπος περιλαμβάνει μια περιοχή που είναι σημαντική για **έναν ή περισσότερους τύπους δασικών οικοτόπων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος που απαριθμούνται στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους**. Υπάρχουν συνολικά 85 τύποι δασικών οικοτόπων στο παράρτημα I⁴³, συμπεριλαμβανομένων 29 οικοτόπων προτεραιότητας⁴⁴ (βλ. παράρτημα 2 για περαιτέρω λεπτομέρειες). Σύμφωνα με την οδηγία, οι τύποι δασικών οικοτόπων του παραρτήματος I ορίζονται ως (Υπο)φυσικά δάση από ιθαγενή και αυτοφυή είδη του βιοτόπου, που σχηματίζουν σπέρμοφυή δάση με χαρακτηριστικό υπώροφο και πληρούν τα εξής κριτήρια: είναι σπάνια ή υπολειμματικά και/ή φιλοξενούν είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος

Ο μεγάλος αριθμός τύπων δασικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος δεν συνεπάγεται απαραίτητως και πλούτο πόρων. Αντιθέτως, φαίνεται ότι πολλοί τύποι οικοτόπων είναι σπάνιοι και υπολειμματικής φύσης, με περισσότερους από τους μισούς

⁴³ Περιλαμβάνονται οι 81 τύποι οικοτόπων που ορίζονται στην ομάδα 9. Δάση του παραρτήματος I της οδηγίας για τους οικοτόπους και άλλοι 4 τύποι οικοτόπων της οδηγίας οι οποίοι θεωρούνται δασικοί οικοτόποι στο πλαίσιο του παρόντος εγγράφου (συμπεριλαμβανομένων λειμώνων και θινών με πυκνή βλάστηση).

⁴⁴ Οικοτόπος προτεραιότητας είναι ο τύπος φυσικού οικοτόπου που διατρέχει κίνδυνο εξαφάνισης, για τον οποίο η Κοινότητα έχει συγκεκριμένη ευθύνη· αυτοί οι τύποι φυσικών οικοτόπων στους οποίους αποδίδεται προτεραιότητα σημειώνονται με αστερίσκο (*) στο παράρτημα I.

να περιορίζονται σε σχετικά μικρό εύρος κατανομής σε μία ή δύο χώρες, όπως τα δάση οξιάς στα Απέννινα (9210*, 9220*), τα φοινικοδάση του Phoenix (9370*), τα καληδονιακά δάση (91C0*) και οι δαφνώνες των Νήσων των Μακάρων (9360*). Ωστόσο, υπάρχουν επίσης ορισμένα περισσότερα διαδεδομένα είδη όπως η δυτική Taiga (*9010), τα δάση οξιάς με *Asperulo-Fagetum* (9130) και τα δάση με *Quercus ilex* και *Quercus rotundifolia* (9340).

- Ο τόπος περιλαμβάνει έναν ή περισσότερους σημαντικούς οικοτόπους (π.χ. για αναπαραγωγή, ανάπαυση ή διατροφή) για ένα ή περισσότερα **είδη ευρωπαϊκής σημασίας** που απαριθμούνται στο παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους ή στο παράρτημα I της οδηγίας για τα πτηνά (συνολικά περίπου 121 είδη του παραρτήματος II της οδηγίας για τους οικοτόπους συνδέονται με τα δάση, στα οποία συμπεριλαμβάνονται: 11 αμφίβια, 23 θηλαστικά, 44 ασπόνδυλα και 43 φυτά)⁴⁵. Επίσης, 63 περίπου είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα I της οδηγίας για τα πτηνά θεωρείται ότι συνδέονται στενά με τα δάση (βλ. παράρτημα II του παρόντος εγγράφου για περισσότερες λεπτομέρειες)· επισημαίνεται εκ νέου ότι πολλά από τα είδη αυτά είναι περιορισμένης κατανομής λόγω της κατάστασης υψηλού κινδύνου που διατρέχουν ή λόγω του περιορισμένου εύρους εξάπλωσης του οικοτόπου τους.
- Το δάσος αυτό καθαυτό δεν αποτελεί κύριο οικοτόπο για κάποιο προστατευόμενο είδος ή τύπο οικοτόπου της ΕΕ, αλλά είναι **σημαντικό για τη συνολική οικολογική συνοχή** ενός τόπου του δικτύου Natura 2000 (π.χ. ένας οικολογικός διάδρομος που συνδέει κύριους οικοτόπους για προστατευόμενα είδη εντός ενός τόπου, μια ζώνη απομόνωσης γύρω από μια βασική περιοχή κ.λπ.).

Είναι σημαντικό να υπενθυμιστεί ότι οι λόγοι για την ένταξη ενός δάσους σε τόπο του δικτύου Natura 2000 θα έχουν άμεση επίδραση στο είδος των μέτρων διατήρησης που ενδέχεται να απαιτηθούν βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

⁴⁵ EU 2010 Biodiversity Baseline (Γραμμή αφετηρίας για τη βιοποικιλότητα στην ΕΕ για το 2010), (ΕΟΠ, 2010). Προσάρτημα III – Κατανομή ειδών για κάθε οικοσύστημα. Στα αριθμητικά στοιχεία δεν περιλαμβάνονται τα είδη που προστέθηκαν μεταγενέστερα κατόπιν της προσχώρησης της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Κροατίας.

Παραδείγματα τύπων δασικών οικοτόπων του παραρτήματος I

Δασώδης φιννοσκανδιναβικός βοσκότοπος (9070) στη νότια Σουηδία. Φωτογραφία: Vikki Bengtsson

Δάσος οξιάς από *Luzulo-Fagetum* (9110), Εθνικός δρυμός Söderåsens, Σουηδία. Φωτογραφία: Oddvar Fiskesjö

Δαφνώνες των Νήσων των Μακάρων (*Laurus, Ocotea*) (9360*) στο Barranco de Nieto, Τενερίφη (Ισπανία). Φωτογραφία: Andy Gillison

Υπομεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα (9530*) στις Άλπεις (Ιταλία). Φωτογραφία: P. Susmel

ΜΕΡΟΣ II:

Συχνές ερωτήσεις

4. ΣΥΧΝΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

4.1 Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι να παράσχει απαντήσεις σε διάφορες συχνές ερωτήσεις σχετικά με τα δάση του δικτύου Natura 2000. Οι ερωτήσεις προσδιορίστηκαν με τη συνδρομή της ειδικής ομάδας εργασίας που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή για την κατάρτιση του παρόντος εγγράφου. Στους αναγνώστες που δεν είναι εξοικειωμένοι με το δίκτυο Natura 2000 συνιστάται ιδιαίτερα να διαβάσουν πρώτα το μέρος I του εγγράφου, ώστε να αποκτήσουν μια σαφή εικόνα για τους στόχους και τις νομικές υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες για τους οικοτόπους και τα πτηνά, και ειδικότερα για την προστασία των τόπων Natura 2000.

Για λόγους ευχρηστίας, οι συχνές ερωτήσεις έχουν ταξινομηθεί σε ομάδες υπό τις ακόλουθες κύριες επικεφαλίδες:

- Χαρακτηρισμός περιοχών ως τόπων του δικτύου Natura 2000
- Καθορισμός στόχων διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000
- Εφαρμογή μέτρων διατήρησης για τα δάση του δικτύου Natura 2000
- Διασφάλιση της μη υποβάθμισης των δασών του δικτύου Natura 2000
- Πρακτικές δασικής διαχείρισης και απαιτήσεις στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000
- Ευκαιρίες χρηματοδότησης για τη στήριξη των δασικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000
- Νέες δραστηριότητες στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000: η διαδικασία αδειών
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου των μέτρων διατήρησης
- Επικοινωνία, συνεργασία, ενεργός συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων
- Μέτρα εκτός των τόπων Natura 2000

Στην αρχή κάθε ερώτησης αναφέρονται τα εξής:

- αν η ερώτηση περιλαμβάνει νομική υποχρέωση (σύμφωνα με τις οδηγίες για τους οικοτόπους και τα πτηνά), σύσταση ή απλώς πληροφορίες·
- το κύριο ενδιαφερόμενο κοινό στο οποίο απευθύνεται (π.χ. ιδιοκτήτες δασών, διαχειριστές δασών, αρχές, ευρύ κοινό, περιλαμβανομένων μη κυβερνητικών οργανώσεων)·
- ο αριθμός αναφοράς των σχετικών περιπτώσιολογικών μελετών που περιγράφονται στο μέρος III.

Οι **νομικές υποχρεώσεις (Υ)** αφορούν συγκεκριμένες υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες. Μπορεί να πρόκειται για υποχρεώσεις των αρχών και/ή των ιδιοκτητών ή των διαχειριστών δασών. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεταφέρουν τις διατάξεις των οδηγιών στα εθνικά τους νομικά συστήματα. Στη συνέχεια, ορισμένες από τις διατάξεις αυτές πρέπει να εφαρμοστούν από τους ενδιαφερόμενους παράγοντες (π.χ. διαχειριστές ή ιδιοκτήτες δασών). Σκοπός του κειμένου είναι να αναλύσει τις συνέπειες των νομικών υποχρεώσεων, με παραπομπές στη συναφή νομολογία, εφόσον υπάρχει.

Οι **συστάσεις (Σ)** έχουν ως στόχο να παράσχουν πιθανές εναλλακτικές όσον αφορά τον χειρισμό ορισμένων πτυχών των οδηγιών. Διατυπώνονται αποκλειστικά για ενημερωτικούς σκοπούς και δεν συνεπάγονται καμία υποχρέωση.

Τα κείμενα που επισημαίνονται ως **Πληροφορίες (Π)** παρατίθενται για την καλύτερη κατανόηση του δικτύου Natura 2000 και των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους. Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλα τα παραδείγματα που παρατίθενται στο κείμενο.

4.2 Χαρακτηρισμός περιοχών ως τόπων του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

1. Γιατί σχεδόν το ήμισυ του δικτύου Natura 2000 απαρτίζεται από δάση;
2. Ποιοι τύποι δασών περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000;
3. Πώς μπορώ να λάβω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000;

1. Γιατί σχεδόν το 50 % του δικτύου Natura 2000 απαρτίζεται από δάση;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Τα δάση φιλοξενούν πολύ μεγάλο ποσοστό της βιοποικιλότητας της Ευρώπης, στο οποίο περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, σπάνια και απειλούμενα με εξαφάνιση είδη, καθώς και τύποι οικοτόπων που αναφέρονται στις οδηγίες για τους οικοτόπους και τα πτηνά. Οι καταλληλότερες περιοχές έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000 προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιβίωσή τους εντός της ΕΕ. Ως εκ τούτου, περίπου 375 000 km² δασικών εκτάσεων συμπεριλαμβάνονται σήμερα στο δίκτυο Natura 2000, το οποίο εκτείνεται σε 28 χώρες. Το κράτος μέλος με τη μεγαλύτερη επιφάνεια δασικών εκτάσεων που ανήκουν στο Natura 2000 είναι η Ισπανία (περίπου 79 800 km²), και ακολουθούν η Πολωνία (περίπου 33 500 km²) και η Γαλλία (30 090 km²).</p> <p>Το υψηλό ποσοστό δασών στο δίκτυο Natura 2000 αντικατοπτρίζει επίσης το γεγονός ότι τα δάση καλύπτουν περίπου το 42 % του εδάφους της ΕΕ και αποτελούν σημαντικό τμήμα της εδαφικής κάλυψης της Ευρώπης. Επίσης, ο τρόπος διαχείρισης πολλών δασών έχει εξασφαλίσει τη διατήρηση οικοτόπων και πτηνών που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για τα πτηνά ή για τους οικοτόπους, γεγονός που αιτιολογεί τη σχετικά υψηλή αξία βιοποικιλότητας που παρουσιάζουν τα δάση σε σύγκριση με άλλες χρήσεις γης. Εκτός από τα δάση που τελούν υπό τέτοιου είδους διαχείριση, το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει επίσης μεγάλες περιοχές παλαιών δασών. Με τον χαρακτηρισμό ενός δάσους ως τόπου Natura 2000 αναγνωρίζεται η υψηλή αξία του συγκεκριμένου δάσους όσον αφορά τους στόχους των οδηγιών για τα πτηνά ή για τους οικοτόπους. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητως ότι όλοι οι τύποι οικοτόπων ή όλα τα είδη λόγω των οποίων έχει χαρακτηριστεί η περιοχή βρίσκονται ήδη σε καλή κατάσταση στην περιοχή. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα είναι πιθανό να ισχύει το αντίθετο και, κατά συνέπεια, ενδέχεται να απαιτείται η λήψη ειδικών μέτρων διατήρησης για τη βελτίωση της κατάστασης. Τα μέτρα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν μέτρα αυστηρής προστασίας αλλά και ενεργής διαχείρισης, όπως βόσκηση, συντήρηση δένδρων μεγάλης ηλικίας, απομάκρυνση ανεπιθύμητων ειδών δένδρων κ.λπ.</p>		

2. Ποιοι τύποι δασών περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Οι δασικές εκτάσεις περιλαμβάνονται στο Natura 2000 επειδή φιλοξενούν τις πλέον κατάλληλες περιοχές εντός της ΕΕ για τα είδη και τους τύπους δασικών οικοτόπων που προστατεύονται δυνάμει των δύο οδηγιών της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον. Η επιλογή των τόπων πραγματοποιείται βάσει επιστημονικών στοιχείων.</p>		

Στην περίπτωση της οδηγίας για τους οικοτόπους, η διαδικασία επιλογής περιλαμβάνει διάφορα στάδια, αρχής γενομένης από την αναγνώριση των πλέον κατάλληλων περιοχών σε εθνικό επίπεδο, όπως περιγράφεται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας. Οι εθνικοί κατάλογοι αξιολογούνται στη συνέχεια από την Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και επιστημονικούς εμπειρογνώμονες, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι –συλλογικά– παρέχουν επαρκή κάλυψη για κάθε τύπο οικοτόπου και για κάθε είδος σε ολόκληρη την περιοχή φυσικής κατανομής τους εντός της ΕΕ και ότι διαμορφώνουν ένα συνεκτικό δίκτυο. Στην περίπτωση της οδηγίας για τα πτηνά, οι τόποι χαρακτηρίζονται από τα κράτη μέλη και συμπεριλαμβάνονται απευθείας στο δίκτυο Natura 2000 κατόπιν επιστημονικής αξιολόγησης.

Κατά την επιλογή τόπων Natura 2000 για τους 85 τύπους δασικών οικοτόπων⁴⁶ που προστατεύονται δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόζουν τα κριτήρια που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, οι τόποι επιλέγονται, μεταξύ άλλων, επειδή η συγκεκριμένη περιοχή περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικό δείγμα ενός δεδομένου τύπου οικοτόπου στον εν λόγω τόπο και χαρακτηρίζεται από ικανοποιητικό βαθμό διατήρησης της δομής και των λειτουργιών του συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου ή από ικανοποιητική δυνατότητα αποκατάστασης. Αυτός ο μεγάλος αριθμός τύπων οικοτόπων αντανακλά τον υψηλό βαθμό ποικιλομορφίας των δασών σε ολόκληρη την ΕΕ.

Δασικές εκτάσεις χαρακτηρίζονται επίσης τόποι Natura 2000 εφόσον φιλοξενούν σημαντικούς οικοτόπους αναπαραγωγής, ανάπαυσης ή διατροφής για ένα ή περισσότερα είδη ευρωπαϊκής σημασίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας για τους οικοτόπους ή στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά ή για αποδημητικά είδη πτηνών που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα Ι, των οποίων η έλευση είναι τακτική. Στην πρώτη περίπτωση υπάγονται τα ακόλουθα είδη που συνδέονται με τα δάση: 43 φυτά, 44 ασπόνδυλα, 23 θηλαστικά και 11 αμφίβια, ενώ στη δεύτερη περίπτωση υπάγονται 63 είδη πτηνών που συνδέονται στενά με τα δάση. Επισημαίνεται εκ νέου ότι πολλά από τα είδη αυτά είναι περιορισμένης κατανομής λόγω της κατάστασης υψηλού κινδύνου που διατρέχουν ή λόγω του περιορισμένου εύρους εξάπλωσης του οικοτόπου τους.

Μια συγκεκριμένη περιοχή μπορεί επίσης να επιλεγεί λόγω του μεγέθους και της πυκνότητας των πληθυσμών των ειδών που υπάρχουν σε αυτή και της συνολικής αξίας που έχει η περιοχή για τη διατήρηση του συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου ή είδους. Σύμφωνα με την οδηγία για τα πτηνά, οι τόποι επιλέγονται επειδή έχουν αναγνωριστεί ως τα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας ή για τα αποδημητικά είδη πτηνών των οποίων η έλευση είναι τακτική.

Τέλος, ένα δάσος μπορεί να περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 ακόμη και αν δεν αποτελεί κύριο οικοτόπο για κάποιο προστατευόμενο είδος ή τύπο οικοτόπου της ΕΕ, επειδή έχει, σε κάθε περίπτωση, ζωτική σημασία για τη συνολική οικολογική συνοχή ενός τόπου ή του δικτύου (π.χ. ένας οικολογικός διάδρομος που συνδέει κύριους οικοτόπους για προστατευόμενα είδη εντός ενός τόπου, μια ζώνη απομόνωσης γύρω από μια περιοχή αναπαραγωγής κ.λπ.).

Δεν περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000 όλοι οι τόποι που φιλοξενούν κάποιον τύπο οικοτόπου ή κάποιο είδος ευρωπαϊκής σημασίας. Σκοπός είναι ο χαρακτηρισμός μόνο των πλέον κατάλληλων και σημαντικών τόπων για τη διασφάλιση της διατήρησής τους. Κατά

⁴⁶ Περιλαμβάνονται τύποι δασικών οικοτόπων, λειμώνες με πυκνή βλάστηση, δάση που χρησιμοποιούνται για βοσκή (*dehesas*) και θίνες με πυκνή βλάστηση. Με την προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας στην ΕΕ, στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τους οικοτόπους συμπεριλήφθηκαν 9 νέοι τύποι δασικών οικοτόπων (στην κατηγορία 9 – Δάση). Με την προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ δεν προστέθηκαν νέοι τύποι δασικών οικοτόπων στην οδηγία για τους οικοτόπους.

συνέπεια, για ορισμένους από τους πιο εκτεταμένους δασικούς οικοτόπους που προστατεύονται δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους, όπως η δυτική τάιγκα (κωδικός οικοτόπου 9010), τα δάση οξιάς με *Asperulo Fagetum* (9130) ή τα δάση με *Quercus ilex* και *Quercus rotundifolia* (9340), μέρος μόνο του συνολικού δασικού οικοτόπου περιλαμβάνεται στο Natura 2000. Η κατάσταση είναι παρόμοια και για διάφορα δασικά είδη, όπως η μαυροτσικλιτάρα (*Dryocopus martius*) ή η αγριόκοτα (*Bonasia bonasia*)⁴⁷.

Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες ενδέχεται να απαιτείται ο χαρακτηρισμός όλων των υπόλοιπων περιοχών για ένα συγκεκριμένο είδος ή τύπο οικοτόπου προκειμένου να διασφαλιστεί η επιβίωσή τους. Αυτό ισχύει ειδικότερα στις περιπτώσεις εξαιρετικά σπάνιων, ή περιορισμένης κατανομής, οικοτόπων, όπως τα δάση *Abies amabilis* Μοισίας 91BA (18 τόποι έκτασης περίπου 15 000 km²).

Είναι σημαντικό να γνωρίζει κανείς τους λόγους για τους οποίους ένα δάσος συμπεριλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000, αφενός διότι αυτό επηρεάζει άμεσα τους στόχους διατήρησης και το είδος των μέτρων διατήρησης που θα πρέπει ενδεχομένως να ληφθούν και, αφετέρου, για την εκτίμηση των δυνητικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει ένα σχέδιο σε έναν τόπο (άρθρο 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους).

3. Πώς μπορώ να λάβω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί τόποι Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Κάθε τόπος Natura 2000 συνοδεύεται από τυποποιημένο έντυπο δεδομένων (ΤΕΔ) στο οποίο καταγράφονται τα είδη και οι τύποι οικοτόπων ευρωπαϊκής σημασίας λόγω των οποίων έγινε ο χαρακτηρισμός του τόπου, καθώς και το εκτιμώμενο μέγεθος του πληθυσμού και ο βαθμός διατήρησής τους εντός του συγκεκριμένου τόπου κατά τον χρόνο χαρακτηρισμού, ή σε μεταγενέστερο στάδιο, όταν διαπιστώθηκε η εμφάνιση νέων ειδών ή τύπων οικοτόπων στον συγκεκριμένο τόπο και έγινε η αντίστοιχη επικαιροποίηση του ΤΕΔ. Τα εν λόγω ΤΕΔ αποτελούν δημόσια έγγραφα τα οποία είναι διαθέσιμα στον απεικονιστή Natura 2000⁴⁸: http://natura2000.eea.europa.eu/.</p> <p>Ο απεικονιστής Natura 2000 είναι ένα διαδικτυακό σύστημα χαρτογράφησης το οποίο βασίζεται στο σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών (ΣΓΠ) και δίνει την ακριβή τοποθεσία κάθε τόπου Natura 2000 στο δίκτυο της ΕΕ. Ο χρήστης μπορεί να αναζητήσει, και να διερευνήσει, οποιονδήποτε τόπο του δικτύου σε οποιαδήποτε περιοχή της ΕΕ. Χάρη στους χάρτες μεγάλης κλίμακας διευκολύνεται η προβολή των ορίων του τόπου και των βασικών χαρακτηριστικών του τοπίου.</p> <p>Λεπτομερέστερες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο είναι επίσης διαθέσιμες στα σχέδια διαχείρισης Natura 2000, εφόσον υπάρχουν, ή σε άλλα σχετικά έγγραφα (δηλαδή έγγραφα</p>		

⁴⁷ Δυτική Ταίγκα (9010): 2848 τόποι Natura 2000 οι οποίοι καλύπτουν σχεδόν 2 εκατομμύρια εκτάρια και αντιστοιχούν στο 49 % της συνολικής έκτασης του οικοτόπου· δάση οξιάς με *Asperulo-Fagetum* (9130): 2236 τόποι οι οποίοι καλύπτουν περίπου 800 000 εκτάρια και αντιστοιχούν στο 54 % της συνολικής έκτασης· δάση με *Quercus ilex* και *Quercus rotundifolia* (9340): 1163 τόποι οι οποίοι καλύπτουν περίπου 1 εκατομμύριο εκτάρια και αντιστοιχούν στο 64 % της συνολικής έκτασης του οικοτόπου. Τα αριθμητικά στοιχεία προέρχονται από την έκθεση σχετικά με τη γραμμή αφετηρίας για τη βιοποικιλότητα στην ΕΕ για το 2010, ΕΟΠ 2010. Δεν περιλαμβάνουν τους τύπους οικοτόπων που προστέθηκαν σε μεταγενέστερο χρόνο, μετά την προσχώρηση της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας ή της Κροατίας στην ΕΕ.

⁴⁸ Τα ΤΕΔ που προβάλλονται στον απεικονιστή μπορεί να είναι ελλιπή διότι είναι δυνατή η παράλειψη πληροφοριών που αφορούν ορισμένα ευαίσθητα είδη. Στην περίπτωση που ένας ιδιοκτήτης ή διαχειριστής γης χρειάζεται λεπτομερείς πληροφορίες, θα πρέπει να επικοινωνήσει με την αρμόδια για την προστασία της φύσης αρχή στην περιφέρεια ή τη χώρα του.

σχετικά με τους στόχους διατήρησης, πράξεις χαρακτηρισμού του τόπου κ.λπ.).

Τα κράτη μέλη παρέχουν συνήθως λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τους οικείους τόπους Natura 2000, συμπεριλαμβανομένων των λόγων χαρακτηρισμού τους, των στόχων διατήρησης, των σχεδίων διαχείρισης και των μέτρων διατήρησης, οι οποίες καθίστανται διαθέσιμες στο κοινό μέσω δικτυακών τόπων και άλλων μέσων (π.χ. μέσω των τοπικών διοικητικών υπηρεσιών). Ορισμένες χώρες παρέχουν επίσης συγκεκριμένες και λεπτομερείς πληροφορίες σε ιδιοκτήτες και σε βασικούς χρήστες γης σε κάθε τόπο Natura 2000 (π.χ. μέσω ειδικών ανακοινώσεων, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, ή μέσω της σύστασης τοπικών ομάδων ή επιτροπών στο πλαίσιο των οποίων βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς συμμετέχουν εξαρχής στη διαχείριση των τόπων, όπως συμβαίνει στη Γαλλία και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ). Οι ιδιοκτήτες και οι χρήστες γης μπορούν επίσης να απευθύνονται στις τοπικές αρχές που είναι αρμόδιες για την προστασία της φύσης για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένους τόπους του δικτύου Natura 2000.

4.3 Καθορισμός στόχων διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

4. Γιατί και με ποιον τρόπο καθορίζονται στόχοι διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000;
5. Ποιος είναι υπεύθυνος για τον καθορισμό των στόχων διατήρησης; Ζητείται η γνώμη των ιδιοκτητών/διαχειριστών γης;
6. Πού μπορώ να βρω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους στόχους διατήρησης ενός συγκεκριμένου τόπου;
7. Πώς μπορώ να γνωρίζω ποιες δραστηριότητες είναι ή δεν είναι συμβατές με το Natura 2000 εάν δεν έχουν οριστεί στόχοι διατήρησης;

4. Γιατί και με ποιον τρόπο καθορίζονται στόχοι διατήρησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 1, 2, 5, 6, 8, 10, 18
-------------	-----------------------	---

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1, απαιτείται ο καθορισμός μέτρων διατήρησης για τους τύπους οικοτόπων και τα είδη που υπάρχουν σε έναν τόπο. Κατά συνέπεια, είναι σημαντικό να καθορίζονται επίσης σαφείς στόχοι διατήρησης για καθέναν από τους συγκεκριμένους τύπους οικοτόπων και για καθένα από τα συγκεκριμένα είδη που υπάρχουν στον εν λόγω τόπο. Οι στόχοι διατήρησης καθορίζονται προκειμένου να προσδιορίζεται με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια η επιθυμητή κατάσταση ή ο επιθυμητός βαθμός διατήρησης που πρέπει να επιτευχθεί σε έναν τόπο.

Συχνά παρουσιάζονται ως ποσοτικοί στόχοι, π.χ. διατήρηση του πληθυσμού του είδους X σε συγκεκριμένο ελάχιστο αριθμό ατόμων ή βελτίωση του βαθμού διατήρησης του οικοτόπου Ψ από την κατηγορία Γ στην κατηγορία Β εντός 10 ετών.

Ο καθορισμός σαφών στόχων διατήρησης για το Natura 2000 έχει θεμελιώδη σημασία προκειμένου να διασφαλίζεται ότι κάθε τόπος του δικτύου συμβάλλει κατά τον αποτελεσματικότερο δυνατό τρόπο στον συνολικό στόχο των δύο οδηγιών για το φυσικό

περιβάλλον, ο οποίος συνίσταται στην εξασφάλιση ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης για το σύνολο των τύπων οικοτόπων και ειδών που προστατεύονται από τις οδηγίες⁴⁹ σε ολόκληρη την περιοχή κατανομής τους εντός της ΕΕ.

Οι στόχοι διατήρησης είναι συγκεκριμένοι για κάθε τόπο και θα πρέπει να βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση του τόπου και των ειδών/οικοτόπων που υπάρχουν σε αυτόν, των οικολογικών τους απαιτήσεων, καθώς και των πιθανών απειλών και πιέσεων που υφίστανται όσον αφορά τη συνεχή παρουσία τους στον τόπο. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε τόπος Natura 2000 χαρακτηρίζεται από το δικό του μοναδικό σύνολο βιοτικών, αβιοτικών και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από τόπο σε τόπο, ακόμη και όταν αυτοί φιλοξενούν τα ίδια είδη και τους ίδιους οικοτόπους.

Συνιστάται επίσης ο καθορισμός ευρύτερων στόχων διατήρησης για μια ολόκληρη σειρά τόπων ή για ορισμένα είδη ή ορισμένους οικοτόπους εντός μιας συγκεκριμένης περιφέρειας ή χώρας (εθνικοί ή περιφερειακοί στόχοι διατήρησης). Αυτό δεν διευκολύνει μόνο τον καθορισμό των στόχων διατήρησης στο επίπεδο κάθε επιμέρους τόπου, αλλά και τον προσδιορισμό στρατηγικών προτεραιοτήτων διατήρησης εντός και μεταξύ των διαφόρων τόπων. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να δοθεί προτεραιότητα στα μέτρα που παρουσιάζουν τις υψηλότερες πιθανότητες βελτίωσης ή συντήρησης της κατάστασης διατήρησης ενός συγκεκριμένου είδους ή οικοτόπου εντός της περιφέρειας ή της χώρας.

Περαιτέρω διευκρινίσεις παρέχονται σε επεξηγηματικό σημείωμα που έχει εκδώσει η Επιτροπή για την παροχή καθοδήγησης σχετικά με τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για το Natura 2000⁵⁰.

Βλ. επίσης τις δύο πρώτες ερωτήσεις της ενότητας 4.4.

5. Ποιος είναι υπεύθυνος για τον καθορισμό των στόχων διατήρησης; Ζητείται η γνώμη των ιδιοκτητών γης/ διαχειριστών γης/ άλλων ομάδων συμφερόντων;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 1, 8, 10
-------------	-----------------------	--

Ο καθορισμός των στόχων διατήρησης αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών κάθε κράτους μέλους. Στις οδηγίες για το φυσικό περιβάλλον δεν περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γίνεται αυτό, καθώς κάθε κράτος μέλος αποφασίζει αυτόνομα με ποια μορφή και με ποιες μεθόδους θα εφαρμοστούν οι διατάξεις των εν λόγω οδηγιών. Ωστόσο, ο στόχος των οδηγιών για το φυσικό περιβάλλον είναι όντως η εξασφάλιση ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης για τα είδη και τους οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος, καθώς και η χρήση του δικτύου Natura 2000 για την επίτευξη του στόχου αυτού.

Πέραν του να διασφαλίζεται ότι οι στόχοι διατήρησης βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση, συνιστάται επίσης να εξασφαλίζεται η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων –είτε πρόκειται για διαχειριστές ή ιδιοκτήτες δασών είτε για ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διατήρησης– στη διαδικασία καθορισμού των στόχων διατήρησης. Η συμμετοχή αυτή θα διευκολύνει τον καθορισμό ρεαλιστικών και επιτεύξιμων στόχων διατήρησης,

Αξιζει να σημειωθεί ότι αφενός οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές δασών έχουν γενικά πολύ καλή εικόνα της δασικής διαχείρισης που έχει οδηγήσει σε επιτυχή ή ανεπιτυχή αποτελέσματα διατήρησης κατά το παρελθόν και αφετέρου είναι επίσης σημαντικό να

⁴⁹ Η διατύπωση στην οδηγία για τα πτηνά είναι ελαφρώς διαφοροποιημένη, αλλά ο στόχος παραμένει ο ίδιος.

⁵⁰ http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/commission_note2.pdf

παρέχεται η δυνατότητα ευρείας συζήτησης μεταξύ των αρμόδιων αρχών και των ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών σχετικά με τον βέλτιστο τρόπο καθορισμού των ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης. Η συζήτηση και σαφής γνωστοποίηση της σημασίας, του ρόλου και των στόχων διατήρησης ενός συγκεκριμένου τόπου θα συμβάλει επίσης στη βελτίωση της ευαισθητοποίησης και της δέσμευσης όλων των ενδιαφερομένων.

6. Πού μπορώ να βρω περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους στόχους διατήρησης ενός συγκεκριμένου τόπου;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 1
<p>Κάθε χώρα διαθέτει τον δικό της μηχανισμό για τη δημοσιοποίηση των στόχων διατήρησης των τόπων της. Οι στόχοι αυτοί μπορούν να προσδιορίζονται στις νομικές αποφάσεις ή πράξεις ή συνοδευτικά έγγραφα που αφορούν τον χαρακτηρισμό των τόπων. Είναι επίσης δυνατή η δημοσίευσή τους στον δικτυακό τόπο των αρμόδιων για την προστασία της φύσης αρχών. Επίσης, οι στόχοι διατήρησης συμπεριλαμβάνονται συνήθως, και αναπτύσσονται περαιτέρω, στα σχέδια διαχείρισης των τόπων Natura 2000 ή σε παρεμφερή μέσα, όπου αυτά υπάρχουν. Συνιστάται στα κράτη μέλη να παρέχουν εύκολα προσβάσιμες πληροφορίες για τους στόχους διατήρησης Natura 2000 κατά τρόπο ώστε να είναι συναφείς και εύκολα κατανοητές στους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές δασών.</p>		

7. Πώς μπορώ να γνωρίζω ποιες δραστηριότητες είναι ή δεν είναι συμβατές με το Natura 2000 εάν δεν έχουν οριστεί στόχοι διατήρησης;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Στόχοι διατήρησης θα πρέπει να καθορίζονται από τις αρμόδιες αρχές για όλους τους τόπους Natura 2000. Ωστόσο, ενδέχεται η διαδικασία να έχει καθυστερήσει και να μην έχουν καθοριστεί ακόμη στόχοι διατήρησης.</p> <p>Στην περίπτωση αυτή, η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων φορέων για τις συνέπειες του χαρακτηρισμού μιας περιοχής ως τόπου Natura 2000 αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών. Ειδικότερα, οι αρχές οφείλουν να ενημερώνουν αν είναι απαραίτητη η προσαρμογή ή ενδεχομένως η εξαίρεση ορισμένων δασοκομικών μέτρων ή δραστηριοτήτων προκειμένου να αποφευχθεί η υποβάθμιση του τόπου ή ποιες δραστηριότητες θα πρέπει να προαχθούν για τη βελτίωση των συνθηκών διατήρησης του τόπου. Το τυποποιημένο έντυπο δεδομένων (ΤΕΔ) αποτελεί χρήσιμη πηγή πληροφοριών για την κατανόηση των λόγων χαρακτηρισμού ενός συγκεκριμένου τόπου και θα πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη κατά τη λήψη αποφάσεων διαχείρισης (π.χ. κατά τη σύνταξη εγγράφων διαχείρισης ή τον προγραμματισμό νέων επενδύσεων).</p> <p>Η ελάχιστη απαίτηση που επιβάλλεται στο κράτος μέλος είναι να προβεί στις κατάλληλες ενέργειες ώστε να αποφευχθεί η υποβάθμιση όλων των οικοτόπων και των ειδών με σημαντική παρουσία στον τόπο, σύμφωνα με το ΤΕΔ. Σε περίπτωση έλλειψης επιστημονικών στοιχείων, θα πρέπει να υπερισχύει η αρχή της προφύλαξης. Βλ. επίσης ερώτηση 3.</p>		

4.4 Εφαρμογή μέτρων διατήρησης δασικών οικοτόπων και ειδών στους τόπους του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

8. Πώς προσδιορίζονται και θεσπίζονται μέτρα διατήρησης για έναν τόπο Natura 2000; Ποια είναι η προθεσμία για την εφαρμογή τους;
9. Τι είναι τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000; Είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα;
10. Υπάρχουν διαθέσιμα εργαλεία για τη διευκόλυνση της κατάρτισης σχεδίων διαχείρισης Natura 2000;
11. Με ποιον τρόπο προσδιορίζονται οι οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών;
12. Η παρουσία απλώς και μόνο ενός είδους/τύπου οικοτόπου ευρωπαϊκής σημασίας συνεπάγεται αλλαγές στη διαχείριση ενός τόπου;
13. Τα δάση στους τόπους Natura 2000 περιλαμβάνουν συχνά είδη και οικοτόπους που δεν καλύπτονται από τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους. Θα πρέπει να θεσπίζονται ειδικά μέτρα διατήρησης και για τα είδη και τους οικοτόπους αυτούς;
14. Τα μέτρα διατήρησης στους τόπους Natura 2000 είναι υποχρεωτικά;
15. Πώς πρέπει να διατυπώνονται τα μέτρα διατήρησης;
16. Ποιος αποφασίζει τι είδους μέτρα διατήρησης είναι αναγκαία; Ζητείται η γνώμη των ενδιαφερόμενων φορέων;
17. Τι είδους μέτρα διατήρησης απαιτούνται στο πλαίσιο του Natura 2000 για τα δάση;
18. Πώς λαμβάνεται απόφαση για το αν θα ληφθούν μέτρα διατήρησης που είναι πιθανό να έχουν θετικά αποτελέσματα για συγκεκριμένο οικότοπο ή είδος ενώ ταυτόχρονα μπορεί να συντελούν στην υποβάθμιση άλλου τύπου οικοτόπου ή άλλου είδους;
19. Μπορούν τα μέτρα διατήρησης να είναι παρόμοια για διαφορετικούς τόπους Natura 2000;
20. Γιατί το νεκρό ξύλο και η διαφορετική διάρθρωση των δασών από άποψη ηλικίας των δένδρων έχουν τόσο μεγάλη σημασία στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000;
21. Η μη παρεμβατική διαχείριση αποτελεί πιθανό μέτρο διατήρησης για την επίτευξη των στόχων διατήρησης στους τόπους του δικτύου Natura 2000;
22. Πώς πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα διατήρησης και ποιος είναι αρμόδιος για αυτό;
23. Το καθεστώς ιδιοκτησίας και το μέγεθος του δάσους επηρεάζουν τη διαχείρισή του στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000;
24. Πώς μπορούν να συμμετάσχουν ή να συμβάλουν οι ιδιοκτήτες/διαχειριστές γης;
25. Υπάρχουν διαθέσιμα εργαλεία για τη στήριξη της εφαρμογής μέτρων διατήρησης, της ευαισθητοποίησης ή της ανάπτυξης ικανοτήτων μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων;

8. Πώς προσδιορίζονται και θεσπίζονται μέτρα διατήρησης για έναν τόπο του δικτύου Natura 2000; Ποια είναι η προθεσμία για την εφαρμογή τους;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,4,5,6,8,9,10,17,18,19, 20, 22, 23
------------------	-----------------------	--

Τα μέτρα διατήρησης αποτελούν τις πρακτικές δράσεις που πρέπει να υλοποιηθούν ώστε να διασφαλιστεί η επίτευξη των στόχων διατήρησης ενός τόπου. Πρέπει να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών που υπάρχουν στον τόπο. Κατά τη θέσπιση μέτρων διατήρησης πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες. Η αρχή αυτή κατοχυρώνεται στην οδηγία για τους οικοτόπους (άρθρο 2).

Για τον προσδιορισμό των αναγκαίων μέτρων διατήρησης έχει ζωτική σημασία η ύπαρξη

βάσης εμπειριστατωμένων γνώσεων όσον αφορά τις συνθήκες που επικρατούν στον τόπο, καθώς και όσον αφορά την κατάσταση διατήρησής του, τις απειλές, τις πιέσεις και τις ανάγκες των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν σε αυτόν, αλλά και τις γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (υφιστάμενες χρήσεις γης και καθεστώς ιδιοκτησίας, συμφέροντα των ενδιαφερόμενων φορέων, υπό εξέλιξη οικονομικές δραστηριότητες κ.λπ.).

Όπως οι στόχοι διατήρησης, έτσι και τα μέτρα διατήρησης συνήθως αφορούν ειδικά κάθε τόπο και πρέπει να θεσπίζονται βάσει χωριστής εξέτασης κάθε τόπου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κάθε τόπος Natura 2000 χαρακτηρίζεται από το δικό του μοναδικό σύνολο βιοτικών, αβιοτικών και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από τόπο σε τόπο, ακόμη και όταν αυτοί φιλοξενούν τα ίδια είδη και τους ίδιους οικοτόπους.

Τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεσή τους μέγιστη προθεσμία 6 ετών από τον χρόνο έγκρισης ενός τόπου ως τόπου κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) για να θεσπίσουν τα αναγκαία μέτρα διατήρησης και να χαρακτηρίσουν τον τόπο ειδική ζώνη διατήρησης (ΕΖΔ). Αυτά τα 6 έτη δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνο για τη συγκέντρωση όλων των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με τον τόπο, αλλά και για την ενημέρωση, τη συζήτηση και τη διαπραγμάτευση με όλες τις ομάδες συμφερόντων όσον αφορά τα πλέον κατάλληλα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν για την επίτευξη των στόχων διατήρησης που έχουν καθοριστεί για τον τόπο.

9. Τι είναι τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 και είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 10, 17
---------	-----------------------	---

Προκειμένου να διευκολυνθούν στο έργο τους όσον αφορά τη διασφάλιση της διαχείρισης των τόπων κατά τρόπο σαφή και διαφανή, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να εκπονούν σχέδια διαχείρισης Natura 2000, σε στενή συνεργασία με τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Η κατάρτιση σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 είναι ευθύνη των αρχών που είναι αρμόδιες για το Natura 2000. Το σχέδιο διαχείρισης αποτελεί ένα σταθερό και αποδοτικό πλαίσιο για την εφαρμογή και την παρακολούθηση των μέτρων διατήρησης.

Παρότι δεν είναι υποχρεωτικά βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 αποτελούν εξαιρετικά χρήσιμα εργαλεία για τους ακόλουθους λόγους:

- Παρέχουν ένα ολοκληρωμένο αρχείο καταγραφής των στόχων διατήρησης, καθώς και της οικολογικής κατάστασης και των οικολογικών απαιτήσεων των οικοτόπων και των ειδών που υπάρχουν στον τόπο, ώστε να είναι σαφές σε όλους τι διατηρείται και για ποιον λόγο.
- Αναλύουν τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες της περιοχής και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαφόρων χρήσεων γης και των ειδών και των οικοτόπων που υπάρχουν σε αυτή.
- Παρέχουν ένα πλαίσιο για τη διεξαγωγή ανοικτού διαλόγου μεταξύ όλων των ομάδων συμφερόντων και συνδράμουν στη επίτευξη συναίσθησης όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη διαχείριση του τόπου, καθώς και στη δημιουργία ενός αισθήματος κοινής ευθύνης για το τελικό αποτέλεσμα.
- Συμβάλλουν στην εξεύρεση πρακτικών λύσεων διαχείρισης οι οποίες είναι βιώσιμες και ενσωματώνονται καλύτερα σε άλλες πρακτικές χρήσης της γης.
- Παρέχουν ένα μέσο για τον καθορισμό των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων των διαφόρων κοινωνικοοικονομικών ενδιαφερόμενων φορέων, των αρχών και των ΜΚΟ κατά την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων διατήρησης που έχουν προσδιοριστεί.

Τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 μπορούν να είναι είτε ειδικά ενδεδειγμένα σχέδια για τον συγκεκριμένο τόπο είτε ενσωματωμένα σε άλλα σχέδια διεύθυνσης, όπως σχέδια δασικής

διαχείρισης, υπό τον όρο ότι τα εν λόγω σχέδια περιλαμβάνουν με σαφήνεια τους στόχους διατήρησης Natura 2000. Με άλλα λόγια, ένα ενιαίο έγγραφο θα μπορούσε, καταρχήν, να καλύπτει τόσο τις γενικές διατάξεις δασικής διαχείρισης για μια συγκεκριμένη περιοχή όσο και τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης Natura 2000 για τον εν λόγω τόπο. Το ζήτημα αυτό εξετάζεται αναλυτικότερα στην ερώτηση 34.

10. Υπάρχουν διαθέσιμα εργαλεία για τη διευκόλυνση της κατάρτισης σχεδίων διαχείρισης Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 10, 18, 19
<p>Έγγραφα καθοδήγησης για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000, για τη διατύπωση των μέτρων διατήρησης, καθώς και για τη διεξαγωγή της διαδικασίας προγραμματισμού της διαχείρισης στους τόπους Natura 2000, είναι διαθέσιμα στον δικτυακό τόπο της Επιτροπής⁵¹, αλλά και σε πολλές χώρες.</p> <p>Ενδέχεται επίσης να προσφέρεται χρηματοδοτική στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ταμείο Συνοχής) και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), τόσο για την εκπόνηση όσο και για την επικαιροποίηση των σχεδίων για τους τόπους Natura 2000 (άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1305/2013), σε συνάρτηση με τα εθνικά προγράμματα υλοποίησης, καθώς και από το πρόγραμμα LIFE.</p> <p>Τα ευρωπαϊκά αυτά ταμεία έχουν αξιοποιηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό κατά το παρελθόν για την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης Natura 2000, όπως, π.χ. το ΕΓΤΑΑ στη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Πορτογαλία και σε ορισμένα ομόσπονδα κράτη (Länder) της Γερμανίας, το ΕΤΠΑ στην Ελλάδα, την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Ιταλία, το Ταμείο Συνοχής στη Λιθουανία και η χρηματοδότηση στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE στην Κύπρο, την Ουγγαρία, τη Λιθουανία και πολλές άλλες χώρες. Η χρήση των κονδυλίων αυτών θα συνεχιστεί πιθανότατα και στο μέλλον για την αναθεώρηση και την επικαιροποίηση των σχεδίων διαχείρισης (για μια γενική εικόνα των πιθανών πηγών χρηματοδότησης από την ΕΕ, βλ. μέρος Ι ενότητα 1.2.2 του παρόντος εγγράφου).</p>		

11. Με ποιον τρόπο προσδιορίζονται οι οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 12, 13
<p>Οι οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών αφορούν όλες τις οικολογικές ανάγκες, συμπεριλαμβανομένων τόσο αβιοτικών όσο και βιοτικών παραγόντων, που θεωρούνται απαραίτητες για την εξασφάλιση της διατήρησης των τύπων οικοτόπων (δηλαδή την ειδική ανά οικοτόπο δομή και τις ειδικές λειτουργίες που είναι αναγκαίες για τη μακροπρόθεσμη διατήρησή του, τα χαρακτηριστικά του είδη κ.λπ.) και των ειδών που υπάρχουν στον τόπο, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης τους με το φυσικό περιβάλλον (αέρας, ύδατα, έδαφος, βλάστηση κ.λπ.).</p> <p>Οι απαιτήσεις αυτές θεμελιώνονται σε επιστημονικά δεδομένα και θα πρέπει να καθορίζονται κατά περίπτωση, πράγμα που σημαίνει ότι οι οικολογικές απαιτήσεις μπορεί να διαφέρουν από το ένα είδος στο άλλο ή από τον έναν τύπο οικοτόπου στον άλλον στον ίδιο τόπο, αλλά και για το ίδιο είδος ή τον ίδιο τύπο οικοτόπου από τον έναν τόπο στον άλλον. Είναι, ωστόσο,</p>		

⁵¹ http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

ανεξάρτητες από κάθε κοινωνικοοικονομική εκτίμηση.

Είναι δυνατή η παραπομπή σε διαθέσιμες εθνικές και περιφερειακές πηγές για τη συγκέντρωση συναφών και λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με τις οικολογικές απαιτήσεις τύπων οικοτόπων και ειδών ενωσιακής σημασίας για την υποστήριξη της διαχείρισής τους. Επίσης, η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές διαχείρισης για ορισμένους οικοτόπους και είδη που παρέχουν σχετικές πληροφορίες σε αυτό το πλαίσιο (π.χ. για τους κωδικούς 9070 – δασώδεις φιννοσκανδιναβικοί βοσκότοποι, 9110 – δάση οξιάς από *Luzulo-Fagetum*, 9360* – δαφνώνες των Νήσων των Μακάρων (*Laurus*, *Ocotea*), 9530* – (υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα και για τα *Cerambyx cerdo* και *Tetrao urogallus*⁵².

12. Η παρουσία απλώς και μόνο ενός είδους/τύπου οικοτόπου ευρωπαϊκής σημασίας συνεπάγεται αλλαγές στη διαχείριση ενός δάσους Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρμόδιες αρχές, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 8, 9, 19, 20
-------------	---	---

Όχι απαραίτητα, διότι ένα είδος ή ένας τύπος οικοτόπου μπορεί να παρουσιάζει ικανοποιητικό βαθμό διατήρησης σε έναν συγκεκριμένο τόπο ακριβώς λόγω του μέχρι σήμερα τρόπου διαχείρισής του και, σε αυτές τις περιπτώσεις, θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η συνέχιση των υφιστάμενων πρακτικών διαχείρισης και στο μέλλον.

Θα υπάρχουν, ωστόσο, περιπτώσεις στις οποίες ένα είδος ή ένας τύπος οικοτόπου απαντά μεν, αλλά δεν παρουσιάζει ικανοποιητικό βαθμό διατήρησης στον συγκεκριμένο τόπο. Όταν οι στόχοι διατήρησης για τον εν λόγω τόπο αποσκοπούν στη βελτίωσή του, ενδέχεται να απαιτούνται ορισμένες αλλαγές στη διαχείρισή του. Μπορεί να είναι αναγκαία, για παράδειγμα, η βελτίωση της δομής και των λειτουργιών του δασικού οικοτόπου, συμπεριλαμβανομένης της σύνθεσης των ειδών, ή η επέκταση της ζώνης του τύπου οικοτόπου που βρίσκεται σε μη ευνοϊκή κατάσταση ή η βελτίωση του οικοτόπου για ένα συγκεκριμένο είδος ή η αύξηση της επιφάνειας που καταλαμβάνει ένα είδος το οποίο βρίσκεται σε μη ευνοϊκή κατάσταση.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι πιθανό να απαιτείται η λήψη ορισμένων μέτρων, όπως η διατήρηση ή η αποκατάσταση ορισμένων βασικών χαρακτηριστικών του δάσους, όπως η ποικιλότητα των ειδών, δασοσυστάδες με δένδρα διαφορετικής ηλικίας, μικροοικότοποι, διατήρηση επαρκούς αριθμού παλαιών και σε κατάσταση αποσύνθεσης δένδρων, καθώς και κατάλληλων ποσοτήτων νεκρού ξύλου, η συμπληρωματική φύτευση ή αναδάσωση, η συντήρηση ανοικτών χώρων για φυσική αναγέννηση, η απομάκρυνση μη ιθαγενών ειδών δένδρων, η επιλεκτική αραίωση, η προστασία του ανόργανου εδαφικού ορίζοντα, η απαγόρευση της χρήσης φυτοφαρμάκων και βιοκτόνων, η διατήρηση των μεγάλης ηλικίας και/ή κούφια δένδρων, η διατήρηση των ριζικών συστημάτων και των πρέμνων, η προστασία των παρυφών του δάσους κ.λπ. Ενδέχεται επίσης να χρειάζεται αυστηρή προστασία σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις. Υπενθυμίζεται ότι ο ακριβής χαρακτήρας των μέτρων πρέπει να προσδιορίζεται ανά τόπο, ώστε τα μέτρα να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν στον εκάστοτε τόπο (βλ. επίσης ερωτήσεις αριθ. 8 και 11).

⁵² Σχετικός σύνδεσμος:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/habitats/models_en.htm; βλ. επίσης: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Cerambyx_cerdo_factsheet-SWIFI.pdf και http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/Tetrao_urogallus_factsheet-SWIFI.pdf

13. Τα δάση στους τόπους Natura 2000 περιλαμβάνουν συχνά είδη και οικοτόπους που δεν καλύπτονται από τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους. Θα πρέπει να θεσπίζονται ειδικά μέτρα διατήρησης και για τα είδη και τους οικοτόπους αυτούς;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 12
-------------	--	--

Συνήθως όχι· όσον αφορά τη συμμόρφωση με τις οδηγίες για τα πτηνά και για τους οικοτόπους, η θέσπιση μέτρων διατήρησης απαιτείται μόνο για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων που προστατεύονται από τις διατάξεις των εν λόγω δύο οδηγιών και που συναντώνται στον τόπο Natura 2000. Ωστόσο, ενδέχεται να πρέπει να δοθεί επίσης προσοχή σε είδη τα οποία δεν προστατεύονται, αυτά καθαυτά, από τις διατάξεις της οδηγίας για τους οικοτόπους, αλλά είναι χαρακτηριστικά κάποιου τύπου οικοτόπου του παραρτήματος I ή είναι απαραίτητα για τη διατήρηση ενός είδους κοινοτικής σημασίας (π.χ. προστασία των μυρμηγκοφωλιών για τα πτηνά). Οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχουν τις σχετικές πληροφορίες.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της δασικής διαχείρισης μπορούν να λαμβάνονται επίσης υπόψη άλλα είδη και άλλοι οικοτόποι που δεν προστατεύονται δυνάμει των οδηγιών της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον. Τα κράτη μέλη, αλλά και οι επιμέρους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών είναι απολύτως ελεύθεροι να καθορίζουν στόχους και/ή μέτρα διατήρησης και για είδη και οικοτόπους που δεν καλύπτονται από τις εν λόγω δύο οδηγίες, π.χ. για οικοτόπους και είδη που προστατεύονται ή απειλούνται σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

14. Είναι όλα τα μέτρα διατήρησης στους τόπους Natura 2000 υποχρεωτικά;

Νομική υποχρέωση / Σύσταση / Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: αρχές, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 5, 7
---	---	--

(Υ) Η διαδικασία θέσπισης των αναγκαίων μέτρων διατήρησης για κάθε τόπο Natura 2000 δεν συνιστά προαιρετική διάταξη· είναι υποχρεωτική για όλα τα κράτη μέλη. Αυτό σημαίνει ότι, για κάθε τόπο Natura 2000, τα μέτρα διατήρησης τα οποία θεωρούνται αναγκαία πρέπει να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται (ΔΕΕ, υπόθεση C-508/04)⁵³.

(Σ) Είναι, ωστόσο, χρήσιμο, να γίνεται διάκριση μεταξύ των μέτρων που θεωρούνται αναγκαία για τη διατήρηση και την αποκατάσταση των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν στον τόπο και των μέτρων που θεωρούνται επιθυμητά και «θα ήταν καλό να εφαρμοστούν εφόσον υπάρχουν τα μέσα και οι δυνατότητες για την εφαρμογή τους». Τα μέτρα της δεύτερης περίπτωσης μπορούν ιδανικά να χαρακτηρίζονται ως τέτοια στα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 ενώ θα θεωρούνται μέτρα βέλτιστης πρακτικής που αποσκοπούν στη βελτίωση του συνολικού επιπέδου βιοποικιλότητας στον τόπο και τα οποία υπερβαίνουν τις υποχρεωτικές απαιτήσεις για τον συγκεκριμένο τόπο.

(Π) Η εφαρμογή μέτρων διατήρησης δεν συνεπάγεται πάντα τη λήψη μέτρων ενεργού διαχείρισης ή αποκατάστασης, όπως η απομάκρυνση χωροκατακτητικών ξένων ειδών ή η διαφοροποίηση της ηλικιακής διάρθρωσης των δασοσυστάδων. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει μέτρα προστασίας, όπως η αποφυγή ενοχλήσεων ενός είδους κατά την περίοδο αναπαραγωγής.

⁵³ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=c-508/04>

15. Πώς πρέπει να διατυπώνονται τα μέτρα διατήρησης;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 9, 11, 17, 18
<p>Συνιστάται η περιγραφή των μέτρων διατήρησης να είναι αρκετά λεπτομερής, ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή τους. Αποτελεί κοινή πρακτική η αναφορά της θέσης τους και η περιγραφή των μέσων και των εργαλείων που απαιτούνται για την εφαρμογή τους, καθώς και η παράθεση πληροφοριών σχετικά με τους ρόλους και τις αρμοδιότητες των διαφόρων εμπλεκόμενων παραγόντων. Συνιστάται η γλώσσα που χρησιμοποιείται για την περιγραφή των μέτρων διατήρησης να είναι σαφής, ώστε τα μέτρα να είναι ευρέως κατανοητά.</p> <p>Συνιστάται επίσης η επανεξέταση και η προσαρμογή των μέτρων διατήρησης όταν απαιτείται, π.χ. βάσει των πραγματικών αποτελεσμάτων των μέτρων που έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή. Είναι επίσης σημαντικό να αναφέρονται το εκτιμώμενο κόστος και η διαθέσιμη χρηματοδότηση και να ορίζεται χρονοδιάγραμμα για την επανεξέταση των μέτρων διατήρησης που λαμβάνονται ως προς την εφαρμογή τους στην πράξη και την καταλληλότητά τους για την επίτευξη των στόχων διατήρησης.</p>		

16. Ποιος αποφασίζει τι είδους μέτρα διατήρησης είναι αναγκαία; Ζητείται η γνώμη των ενδιαφερόμενων φορέων;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 19, 20, 24
<p>Η απόφαση σχετικά με το είδος των μέτρων διατήρησης που είναι αναγκαία αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών κάθε χώρας. Πέραν της υποχρέωσης προσδιορισμού μέτρων τα οποία πρέπει να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν σε έναν τόπο, οι οδηγίες για το φυσικό περιβάλλον δεν υπαγορεύουν το είδος των μέτρων διατήρησης που πρέπει να εφαρμόζονται. Εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να σχεδιάσει και να θέσει σε εφαρμογή τα μέτρα που κρίνει ως τα πλέον κατάλληλα και αποτελεσματικά για τους οικείους τόπους Natura 2000.</p> <p>Πέραν του να διασφαλίζεται ότι τα μέτρα διατήρησης βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση, συνιστάται η ενεργός συμμετοχή των διαχειριστών ή ιδιοκτητών δασών, καθώς και άλλων σχετικών ενδιαφερομένων –είτε πρόκειται για εκπροσώπους των τοπικών κοινοτήτων είτε για ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της διατήρησης– στη διαδικασία τόσο του προσδιορισμού των αναγκαίων μέτρων διατήρησης όσο και της κατάρτισης των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000.</p> <p>Συνιστάται ειδικότερα η εξασφάλιση της συμμετοχής των ιδιοκτητών και των διαχειριστών δασών σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας ανάπτυξης ειδικών ανά τόπο μέτρων διατήρησης. Η συμμετοχή τους στον σχεδιασμό και την προετοιμασία μέτρων διατήρησης για συγκεκριμένο τόπο Natura 2000 καθιστά δυνατή την αξιοποίηση των εξειδικευμένων γνώσεων που διαθέτουν και παρέχει επίσης μια εξαιρετική ευκαιρία να δεσμευτούν ενεργά για την εφαρμογή αυτών των μέτρων διατήρησης. Η υφιστάμενη ορθή πρακτική συνεπάγεται την εξασφάλιση της ενεργού συμβολής όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, π.χ. μέσω της συγκρότησης ομάδων ή επιτροπών καθοδήγησης.</p> <p>Η καλή επικοινωνία ευθύς εξαρχής θα συνδράμει επίσης στην εξασφάλιση συμβιβαστικών λύσεων και συνεργειών μεταξύ των αποτελεσμάτων που έχουν ήδη επιτευχθεί και των βελτιώσεων που μπορούν να επέλθουν. Το τελικό αποτέλεσμα θα είναι πιθανότατα μια</p>		

περισσότερο αποδοτική από πλευράς κόστους και λιγότερο χρονοβόρα διαδικασία. Θα αυξήσει επίσης σε πολύ μεγάλο βαθμό τις πιθανότητες επιτυχίας διότι θα ενθαρρύνει και θα παράσχει τη δυνατότητα στους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς να συμμετάσχουν, και να δεσμευθούν, πιο ενεργά στη διαχείριση του οικείου τόπου Natura 2000.

Μετά τη θέσπιση των μέτρων διατήρησης, συνιστάται η κοινοποίησή τους στο ευρύ κοινό (π.χ. σε δικτυακούς τόπους, στον τοπικό Τύπο, σε επίσημα μητρώα των τοπικών αρχών).

17. Τι είδους μέτρα διατήρησης απαιτούνται για τα δάση του δικτύου Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 15, 19, 20, 21, 23
<p>Όπως αναφέρεται ανωτέρω, το είδος των μέτρων διατήρησης καθορίζεται αυστηρά σε συνάρτηση με τον εκάστοτε τόπο και εξαρτάται από τις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε τόπου, καθώς και από τις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν σε αυτόν.</p> <p>Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να παρασχεθεί μια γενική περιγραφή του είδους των μέτρων που ενδέχεται να απαιτούνται. Τα μέτρα αυτά μπορεί να ποικίλλουν από «κανένα» (όταν δηλαδή δεν απαιτείται η λήψη πρόσθετων μέτρων πέραν της συνέχισης του τρόπου διαχείρισης του τόπου που εφαρμόζεται μέχρι στιγμής) έως «απλά» μέτρα, όπως η αποφυγή ενοχλήσεων γύρω από ορισμένα δένδρα κατά την περίοδο αναπαραγωγής ή η δημιουργία μικρών ανοιγμάτων στη συγκόμωση ώστε να επιτρέπεται η διείσδυση περισσότερου ηλιακού φωτός, ή η αύξηση της ποσότητας νεκρού ξύλου στο δάσος, ή ακόμη και «μειζονες» δραστηριότητες αποκατάστασης όπως η μαζική απομάκρυνση μη ιθαγενών ειδών ή η αναδιάρθρωση μιας δασικής περιοχής για τη διαφοροποίηση της ηλικιακής της διάρθρωσης και η επανασύνδεση κατακερματισμένων οικοτόπων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η μη παρέμβαση και η αυστηρή προστασία μπορούν επίσης να θεωρηθούν μέτρα διατήρησης, ιδίως για τα παλαιά δάση με υψηλό βαθμό φυσικότητας (βλ. επίσης ερώτηση 21).</p> <p>Οι περιπτώσιολογικές μελέτες που περιλαμβάνονται στο μέρος III του παρόντος εγγράφου, καθώς και άλλες υφιστάμενες μελέτες⁵⁴, παρέχουν πληθώρα παραδειγμάτων των ποικίλων μέτρων διατήρησης που έχουν τεθεί σε εφαρμογή υπό διάφορες συνθήκες σε ολόκληρη την ΕΕ.</p>		

18. Πώς λαμβάνεται απόφαση για το αν θα ληφθούν μέτρα διατήρησης που είναι πιθανό να έχουν θετικά αποτελέσματα για συγκεκριμένο οικοτόπο ή είδος, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να συντελούν στην υποβάθμιση άλλου τύπου οικοτόπου ή άλλου είδους;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Είναι πιθανό ένα συγκεκριμένο μέτρο διατήρησης να ωφελεί ένα είδος ή έναν οικοτόπο, ενώ ταυτόχρονα να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε άλλα είδη ή άλλους οικοτόπους. Για παράδειγμα, η απόφαση να μην συμπεριληφθεί ένα τμήμα του δάσους μπορεί να συντείνει στην εξάπλωση ενός χωροκατακτητικού είδους ή η αναγέννηση οικοτόπων σε τμήματα με</p>		

⁵⁴ Για παράδειγμα: Kraus D., Krumm F. (επιμ.) 2013, Integrative approaches as an opportunity for the conservation of forest biodiversity, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών σ. 284.

βελανιδιές μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στον οικότοπο ορισμένων πτηνών. Οι συμβιβασμοί μικρότερης κλίμακας είναι συχνοί, αλλά οι άρτια σχεδιασμένοι στόχοι διατήρησης συμβάλλουν στη λήψη της ορθής απόφασης. Συνιστάται να ανατρέχετε σε αυτούς και να εξετάζετε ποιες είναι οι ειδικές ανά τόπο προτεραιότητες όσον αφορά τα μέτρα διατήρησης και να προβαίνετε σε εκτίμηση των πιθανών θετικών και αρνητικών επιπτώσεων που αναμένεται να έχουν τα προβλεπόμενα μέτρα στις προτεραιότητες αυτές.

Συχνά οι συμβιβασμοί μπορούν να αποφευχθούν ή να ελαχιστοποιηθούν με τον κατάλληλο χρονικό προγραμματισμό των μέτρων και τον προσανατολισμό τους προς ορισμένα τμήματα του τόπου ή ακόμη και με την αντιστάθμιση της επίπτωσης σε ένα τμήμα του τόπου με τη λήψη μέτρων διατήρησης για τον ίδιο οικότοπο ή για το ίδιο είδος σε άλλο τμήμα του τόπου.

19. Μπορούν τα μέτρα διατήρησης να είναι παρόμοια για διαφορετικούς τόπους Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 4, 19, 21
<p>Τα μέτρα διατήρησης ανταποκρίνονται στους στόχους διατήρησης που καθορίζονται για κάθε τόπο και είναι συνήθως ειδικά για τον εκάστοτε τόπο. Ωστόσο, είναι πιθανό να απαιτούνται τα ίδια μέτρα σε διαφορετικούς τόπους Natura 2000 με παρεμφερή χαρακτηριστικά και παρόμοιους στόχους. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι επίσης δυνατή η από κοινού εφαρμογή των μέτρων διατήρησης (π.χ. ένα σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 μπορεί να καλύπτει πολλούς τόπους για τους οποίους απαιτούνται παρόμοια μέτρα).</p>		

20. Γιατί το νεκρό ξύλο, τα δένδρα μεγάλης ηλικίας, τα παλαιά δάση και η διαφοροποιημένη διάρθρωση έχουν τόσο μεγάλη σημασία στις δασικές περιοχές του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 4, 5, 7, 8, 11, 12, 15, 17, 19
<p>Το νεκρό ξύλο προσφέρει έναν κατάλληλο οικότοπο για πολλά δασικά είδη που απειλούνται ή διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης. Το νεκρό ξύλο και τα δένδρα που βρίσκονται σε κατάσταση αποσύνθεσης είναι πολύ σημαντικά για τα σαπροξυλικά έντομα (είδη που τρέφονται με ξύλο) και για τα είδη που χρησιμοποιούν τον πόρο αυτό για την κατασκευή του καταφυγίου ή της φωλιάς τους (δηλαδή για τους δρυοκολάπτες ή για ορισμένα μικρά θηλαστικά). Μεγάλος αριθμός σαπροξυλικών εντόμων και ειδών που εξαρτώνται από το νεκρό ξύλο και τα δένδρα που βρίσκονται σε κατάσταση αποσύνθεσης προστατεύονται από τις διατάξεις των οδηγιών για τους οικοτόπους και τα πτηνά, όπως τα <i>Cerambyx cerdo</i>, <i>Lucanus Cervus</i>, <i>Osmoderma eremita</i>, <i>Rosalia alpina</i>, <i>Dendrocopos major</i> κ.λπ. Υπάρχουν διαθέσιμες επιστημονικές μελέτες σχετικά με το θέμα αυτό^{55,56}. Η διατήρηση του νεκρού ξύλου είναι συχνά πολύ σημαντική, αλλά για τη λήψη οποιασδήποτε σχετικής απόφασης πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη οι κίνδυνοι πυρκαγιάς σε ευαίσθητες περιοχές.</p>		

⁵⁵ Π.χ. Stockland J. N., Siitonen J., Jonsson B. G., Biodiversity in dead wood, Cambridge University Press, 2012, 509 σελίδες.

⁵⁶ Μια ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή επισκόπηση των οριακών ποσοτήτων νεκρού ξύλου παρέχεται στο Müller J, Büttler R., 2010. *A review of habitat thresholds for dead wood: a baseline for management recommendations in European forests*, European Journal of Forest Research 129, τεύχος 6, 2010.

Στα υπό διαχείριση δάση συχνά δεν υπάρχουν δένδρα μεγάλης ηλικίας (τα οποία ονομάζονται επίσης αιωνόβια δένδρα, δηλαδή δένδρα ηλικίας άνω των 160-200 ετών), επειδή ο τυπικός περίτροπος χρόνος είναι συνήθως μικρότερος από τον κύκλο ζωής των φυσικών δένδρων και των κύκλων των φυσικών δασών. Τα δένδρα αυτά παρέχουν μικροοικοτόπους που είναι ζωτικής σημασίας για ορισμένα είδη που διατρέχουν κίνδυνο εξαφάνισης, όπως τα κολεόπτερα, οι λειχήνες, οι μύκητες κ.λπ. Ως εκ τούτου, η διατήρηση της παρουσίας των δένδρων αυτών στα δάση και η δημιουργία της δυνατότητας εξασφάλισης αυτής της ηλικίας, τουλάχιστον για μεμονωμένα δένδρα ή ομάδες δένδρων, μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της διατήρησης των προαναφερόμενων ειδών.

Η ποικιλομορφία της δασικής διάρθρωσης με δασοσυστάδες διαφορετικών ηλικιών, φωτεινότερα και σκοτεινότερα τμήματα, δένδρα που βρίσκονται σε κατάσταση αποσύνθεσης και νεκρό ξύλο κ.λπ. παρέχει διαφορετικούς οικοτόπους για πολλά είδη.

Κατά γενικό κανόνα, οι περιοχές με παλαιά δάση χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στο πλαίσιο του Natura 2000. Φιλοξενούν πολλά χαρακτηριστικά δασικά είδη με χαμηλή ικανότητα αποδημίας ή επαναποικισμού νέων δασικών τμημάτων σε πρώην γεωργικές εκτάσεις (π.χ. πολλές ομάδες ασπόνδυλων, ορισμένα φυτά και βρύα). Δάση που χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό φυσικότητας εξακολουθούν να υπάρχουν σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης (π.χ. η παλαιά τσίγκα στη βόρεια Ευρώπη). Σε άλλες περιοχές της ΕΕ, ωστόσο, τα δάση αυτά περιορίζονται σε μικρούς θύλακες μέσα σε υπό διαχείριση συμπλέγματα ή σε συγκεκριμένες περιοχές με ειδικές οικολογικές και κοινωνικές συνθήκες, όπως οι ορεινές περιοχές των Καρπαθίων ή των Άλπεων. Πρόκειται για περιοχές ιδιαίτερης σημασίας για την προστασία δασικών τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος. Για τον λόγο αυτό, οι αρχές, καθώς και οι ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών ενθαρρύνονται να επιδιώκουν ενεργά την προστασία των εν λόγω περιοχών εστιάζοντας στα οφέλη που παρέχουν και που δεν σχετίζονται με την ξυλεία και αξιοποιώντας πλήρως τα υφιστάμενα οικονομικά κίνητρα για την προστασία των τόπων αυτών, όπου κρίνεται αναγκαία. Όπως για κάθε άλλη απόφαση σχετικά με τη διαχείριση δασών του δικτύου Natura 2000, συνιστάται οι αποφάσεις διαχείρισης που επηρεάζουν την παρουσία νεκρού ξύλου, δένδρων μεγάλης ηλικίας κ.λπ., να ανταποκρίνονται επίσης στους σαφώς καθορισμένους και ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης για τους τόπους Natura 2000 οι οποίοι αντικατοπτρίζουν τις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων και των ειδών που υπάρχουν στον συγκεκριμένο τόπο.

21. Η μη παρέμβαση αποτελεί πιθανό μέτρο διατήρησης για την επίτευξη των στόχων διατήρησης στους τόπους Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 5, 7, 12, 16, 18, 19, 22
<p>Η μη παρεμβατική διαχείριση, ως πιθανή τεχνική διαχείρισης, μπορεί να αποβεί χρήσιμη σε συγκεκριμένες περιστάσεις. Η εξαίρεση βασικών περιοχών από την εφαρμογή μέτρων διαχείρισης αποκλειστικά για τους σκοπούς διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση, για παράδειγμα όταν υπάρχουν εξαιρετικά σπάνιοι ή πολύτιμοι οικοτόποι και σοβαρά απειλούμενα είδη και η μη παρεμβατική διαχείριση θα συμβάλει στη διατήρησή τους. Όπως και οποιοδήποτε άλλο πιθανό μέτρο διατήρησης στο πλαίσιο του Natura 2000, η μη παρεμβατική διαχείριση θα πρέπει να ανταποκρίνεται στους σαφώς καθορισμένους και ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης.</p>		
<p>Μόνον οι δασικοί οικοτόποι στους οποίους η πραγματική δασική βλάστηση χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό φυσικότητας και βρίσκεται σε προηγμένο στάδιο της σειράς διαδοχής είναι καταρχήν κατάλληλοι για μη παρεμβατική διαχείριση. Για τους δασικούς οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος, οι οποίοι δημιουργήθηκαν από τον παλαιότερο και τον τρέχοντα</p>		

τρόπο διαχείρισής τους και οι οποίοι θα εξαφανίζονταν ή θα μετατρέπονταν σε άλλους δασικούς τύπους υπό μη παρεμβατική διαχείριση, απαιτείται η συνέχιση της ενεργού διαχείρισης.

Σε περίπτωση που επιλέγεται η μη παρέμβαση ως μέτρο διατήρησης, πρέπει να διενεργείται άρτια εκτίμηση των επιπτώσεων, περιλαμβανομένων και των οικονομικών επιπτώσεων.

22. Πώς πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή τα αναγκαία μέτρα διατήρησης και ποιος είναι αρμόδιος για αυτό;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 17, 18, 20, 21, 22, 23
---------	--	--

Εναπόκειται στις αρμόδιες αρχές να καθορίζουν τους βέλτιστους τρόπους εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων διατήρησης που έχουν προσδιοριστεί για τους τόπους Natura 2000 που βρίσκονται στην επικράτειά τους. Η οδηγία ορίζει απλώς ότι μεταξύ αυτών μπορεί να περιλαμβάνονται τα δέοντα κανονιστικά, διοικητικά ή συμβατικά μέτρα. Η επιλογή μεταξύ των μέτρων αυτών επαφίεται στα κράτη μέλη, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.

Επιλέγοντας τουλάχιστον μία από τις εν λόγω τρεις κατηγορίες μέτρων, τα κράτη μέλη μπορούν να διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων διατήρησης για τους τόπους Natura 2000 που βρίσκονται στην επικράτειά τους:

- *Κανονιστικά μέτρα*: συνήθως ακολουθούν μια διαδικασία που καθορίζεται από το δικονομικό δίκαιο και μπορούν να θεσπίζουν ειδικές απαιτήσεις σε σχέση με δραστηριότητες που είναι δυνατό να επιτρέπονται, να περιορίζονται ή να απαγορεύονται στον τόπο.
- *Διοικητικά μέτρα*: μπορεί να ορίζουν σχετικές διατάξεις σε σχέση με την εφαρμογή των μέτρων διατήρησης ή την έγκριση άλλων δραστηριοτήτων στον τόπο.
- *Συμβατικά μέτρα*: αφορούν τη σύναψη συμβάσεων ή συμφωνιών συνήθως μεταξύ των διαχειριστικών αρχών και των ιδιοκτητών ή των χρηστών γης εντός του τόπου.

Δεν υπάρχει ιεραρχία μεταξύ των τριών κατηγοριών. Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν την επιλογή να χρησιμοποιήσουν, σε έναν τόπο Natura 2000, είτε μόνο μία κατηγορία μέτρων (π.χ. μόνο συμβατικά μέτρα) είτε συνδυασμό μέτρων (π.χ. συνδυασμό κανονιστικών και συμβατικών μέτρων). Οι μοναδικοί δεσμευτικοί όροι που προβλέπονται είναι ότι τα μέτρα πρέπει να είναι κατάλληλα για την αποφυγή υποβάθμισης των οικοτόπων ή σημαντικών ενοχλήσεων για τα είδη για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ένας τόπος ως τόπος Natura 2000 (σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους) και ότι πρέπει να ανταποκρίνονται στις οικολογικές απαιτήσεις των οικοτόπων και των ειδών που υπάρχουν στον τόπο (σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 της οδηγίας). Αυτές οι οικολογικές απαιτήσεις μπορεί να ποικίλλουν από την απλή προστασία έναντι της υποβάθμισης έως την ενεργό αποκατάσταση ικανοποιητικών δομών και λειτουργιών οικοσυστημάτων, ανάλογα με τον πραγματικό βαθμό διατήρησης των σχετικών ειδών και οικοτόπων.

Προληπτικά μέτρα διατήρησης ή αποκατάστασης μπορούν να υλοποιηθούν μέσω συμβατικών συμφωνιών με ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών, συμπεριλαμβανομένων συμφωνιών σχετικά με τον τρόπο κάλυψης του κόστους των μέτρων που υπερβαίνουν τις νομικές υποχρεώσεις. Παρέχεται η δυνατότητα κάλυψης των πρόσθετων δαπανών με επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους, στο μέτρο του δυνατού, καθώς και η αποζημίωση για απώλεια εισοδήματος λόγω επιβολής περιορισμών χρήσης. Το ύψος της αποζημίωσης εξαρτάται από τον χαρακτήρα των επιβαλλόμενων περιορισμών και την πραγματική ζημία, καθώς και από τις τοπικές συνθήκες.

Τα μέτρα Natura 2000 και τα δασοπεριβαλλοντικά μέτρα στο πλαίσιο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης αποτελούν ένα καλό παράδειγμα του τρόπου σύναψης συμβάσεων και συμφωνιών με ιδιοκτήτες δασών για τη διαχείριση του δάσους, με σκοπό την εξασφάλιση της διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών. Τα μέτρα Natura 2000 μπορούν να χρησιμοποιούνται για την κάλυψη πρόσθετων δαπανών και διαφυγόντος εισοδήματος που προκύπτουν από τις υποχρεώσεις Natura 2000, ενώ τα δασοπεριβαλλοντικά μέτρα μπορούν να χρησιμοποιούνται για την κάλυψη πρόσθετων δεσμεύσεων που υπερβαίνουν το συγκεκριμένο σενάριο αναφοράς.

23. Το καθεστώς ιδιοκτησίας και το μέγεθος των δασικών εκμεταλλεύσεων επηρεάζουν τη διαχείρισή τους σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000;

Υποχρέωση / Σύσταση / Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 20
-----------------------------------	--	---

(Υ) Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τις οδηγίες εφαρμόζονται έμμεσα σε όλους τους τύπους ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών, ανεξάρτητα από το καθεστώς τους και το μέγεθος της ιδιοκτησίας τους που βρίσκεται εντός του δικτύου Natura 2000, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά από την εθνική νομοθεσία μεταφοράς των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο.

(Π) Το είδος του χρησιμοποιούμενου μέτρου διατήρησης μπορεί, ωστόσο, να προσαρμόζεται ώστε να λαμβάνονται υπόψη το καθεστώς ιδιοκτησίας και το μέγεθος. Για παράδειγμα, εφόσον εξασφαλίζεται η δυνατότητα επίτευξης των στόχων διατήρησης, τα κράτη μέλη ενδέχεται να ευνοήσουν τη χρήση συμβατικών συμφωνιών στην περίπτωση ιδιωτών ιδιοκτητών γης και τη χρήση κανονιστικών μέτρων ή μέτρων πολιτικής στην περίπτωση των δημόσιων δασικών εκτάσεων.

(Π) Το μέγεθος των δασικών περιοχών του δικτύου Natura 2000 μπορεί επίσης να επηρεάσει ορισμένες φορές το είδος και τον βαθμό φιλοδοξίας των στόχων διατήρησης που πρόκειται να επιδιωχθούν. Για τα μεγάλα δάση κρατικής ιδιοκτησίας, για παράδειγμα, είναι πολύ πιθανότερο να υπάρχουν τα νομικά μέσα και οι μέθοδοι για την προσαρμογή των πρακτικών διαχείρισης που εφαρμόζονται στα δάση αυτά ώστε να υλοποιηθούν περισσότερο φιλόδοξα μέτρα διατήρησης. Δεδομένου ότι οι ενδιαφερόμενοι είναι δημόσιοι φορείς, οι αρμοδιότητές τους στον τομέα της πολιτικής ενδέχεται να δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στον πολυλειτουργικό ρόλο των κρατικών δασικών εκτάσεων από ό,τι θα συνέβαινε στην περίπτωση των μικρών ιδιοκτητών δασών.

(Π) Οι τόποι μεγάλου μεγέθους παρέχουν συχνά μεγαλύτερη ευελιξία κατά την εφαρμογή μέτρων διατήρησης, διότι σε αυτούς υπάρχει συνήθως μεγαλύτερο περιθώριο ελιγμών κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με το πού χρειάζεται να εφαρμοστούν συγκεκριμένα μέτρα διατήρησης, καθώς και σχετικά με τον βαθμό έντασης των μέτρων αυτών.

(Σ) Από την άλλη πλευρά, η συνεργασία με μικρούς ιδιοκτήτες γης του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα (π.χ. δήμοι), προϋποθέτει τη χρήση επαρκών πόρων για την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και την εξασφάλιση της συμμετοχής τους στην εφαρμογή κατάλληλων μέτρων και δασοκομικών πρακτικών. Η συντονισμένη δράση στο επίπεδο μιας ομάδας μικρών ιδιοκτησιών μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες για συνέργειες και να επιτρέψει την εξοικονόμηση δαπανών.

24. Πώς μπορούν να συμμετάσχουν ή να συμβάλουν οι ιδιοκτήτες/διαχειριστές γης;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,4,5,8,10,12,14,20,21,23
---------	--	---

Οι ιδιοκτήτες δασών και οι τοπικοί διαχειριστές δασών καλούνται να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην υλοποίηση του Natura 2000. Γνωρίζουν την ιδιοκτησία τους και έχουν εκτεταμένη πείρα στην εφαρμογή πρακτικών μέτρων επιτόπου. Ως εκ τούτου, αποτελούν εταίρους ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη και την επιτυχή υλοποίηση του Natura 2000.

Στο πλαίσιο του Natura 2000 αναγνωρίζεται ότι οι άνθρωποι αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και ότι οι συνεργασίες είναι θεμελιώδους σημασίας για την επίτευξη των στόχων διατήρησης. Όλοι διαδραματίζουν έναν ρόλο στην επιτυχία του Natura 2000, είτε πρόκειται για δημόσιες αρχές, ιδιώτες ιδιοκτήτες και χρήστες γης, εργολάβους κατασκευών, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται για τη διατήρηση της φύσης, ειδικούς επιστήμονες, τοπικές κοινότητες ή για πολίτες εν γένει.

Η σύμπραξη και η συστράτευση των ανθρώπων έχουν επίσης πρακτική σημασία. Πολλοί τόποι του Natura 2000 υπόκεινται ήδη σε κάποια μορφή ενεργού χρήσης της γης επί μεγάλο χρονικό διάστημα, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ευρύτερης υπαίθρου. Πολλοί τόποι είναι πολύτιμοι για τη φύση, ακριβώς λόγω του μέχρι στιγμής τρόπου διαχείρισής τους και θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι οι δραστηριότητες αυτές θα διατηρηθούν και στο μέλλον.

Με τον τρόπο αυτό, η οδηγία για τους οικοτόπους υποστηρίζει την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και της ολοκληρωμένης διαχείρισης. Στόχος της είναι να μην αποκλείει κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες από τους τόπους του Natura 2000, αλλά να διασφαλίζει ότι διεξάγονται με τρόπο που προστατεύει και υποστηρίζει τα πολύτιμα υφιστάμενα είδη και οικοτόπους, διαφυλάσσοντας τη γενικότερη υγεία των φυσικών οικοσυστημάτων.

Ωστόσο, πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ορισμένα δάση που περιλαμβάνονται στο δίκτυο Natura 2000 έχουν διαμορφωθεί με φυσικές διαδικασίες, με ελάχιστες ή μηδενικές ανθρωπογενείς επιδράσεις, και η διαχείρισή τους θα πρέπει να αποσκοπεί στη διατήρηση του υψηλού βαθμού φυσικότητας που παρουσιάζουν.

Η οδηγία για τους οικοτόπους ορίζει το πλαίσιο δράσης και καθορίζει τους γενικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, αλλά παρέχει τη δυνατότητα σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίσει τον καλύτερο τρόπο διαχείρισης των επιμέρους τόπων του δικτύου Natura 2000 σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξεύρεση τοπικών λύσεων σε ζητήματα τοπικής διαχείρισης, ενώ καταβάλλονται παράλληλα προσπάθειες για την επίτευξη του κοινού συνολικού στόχου της διατήρησης ή της αποκατάστασης των τύπων οικοτόπων και των ειδών κοινωτικού ενδιαφέροντος σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης.

25. Υπάρχουν διαθέσιμα εργαλεία για τη στήριξη της εφαρμογής μέτρων διατήρησης, για την αύξηση της ευαισθητοποίησης ή της ανάπτυξης των δεξιοτήτων δράσης των ενδιαφερόμενων φορέων;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,5,6,7,8,9,12,14,17,18,19, 21,23,24
---------	-----------------------	--

Οι διαδικασίες για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων δράσης των τοπικών φορέων σχετικά με τη διαχείριση των τόπων Natura 2000 είναι σημαντικές για την επιτυχή υλοποίηση του Natura 2000. Συνιστάται η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών που να είναι προσβάσιμες σε όλα τα μέρη τα οποία συμμετέχουν στην υλοποίηση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 ή των στόχων διατήρησης από τις αρμόδιες εθνικές ή περιφερειακές αρχές. Ορισμένα κράτη μέλη παρέχουν ήδη τέτοιου είδους υπηρεσίες.

Ο συμμετοχικός σχεδιασμός περιλαμβάνει την παροχή σχετικών πληροφοριών σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και τη δυνατότητα λήψης διεπιστημονικών, άρτια τεκμηριωμένων από τεχνική άποψη μέτρων. Ο τρόπος με τον οποίο οι ενδιαφερόμενοι αντιλαμβάνονται τον σχεδιασμό βασίζεται στην ποιότητα και την ποσότητα των διαθέσιμων πληροφοριών. Στις πληροφορίες αυτές περιλαμβάνονται ο προσδιορισμός των ομάδων- στόχων και ο ειδικός προγραμματισμός πληροφόρησης με τη χρήση διαφόρων εργαλείων και υλικών κατάλληλων για κάθε ομάδα. Είναι σημαντικό να προβλέπεται η ορθή κατανόησή τους και η διόρθωση τυχόν παρανοήσεων σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα δάση.

Η βιογεωγραφική διαδικασία Natura 2000 «*Working Together in Natura 2000*» (Συνεργασία στο πλαίσιο του Natura 2000) δημιουργήθηκε με σκοπό να διευκολυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τη διαχείριση του Natura 2000 και να αναπτυχθεί η συνεργασία μεταξύ όλων των κρατών μελών και των περιφερειών⁵⁷. Διατίθενται χρηματοδοτικοί πόροι από τα ταμεία της ΕΕ - ιδίως από το ΕΓΤΑΑ, αλλά και στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE και άλλων προγραμμάτων χρηματοδότησης- για την ενίσχυση των δεξιοτήτων που αποσκοπούν στην εφαρμογή κατάλληλων μέτρων διατήρησης με την εξασφάλιση της συμμετοχής βασικών τοπικών ενδιαφερομένων, όπως οι γεωργοί και οι ιδιοκτήτες δασών.

⁵⁷ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εν λόγω διαδικασία, επισκεφθείτε την πλατφόρμα επικοινωνίας του Natura 2000:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/platform/index_en.htm

4.5 Διασφάλιση της μη υποβάθμισης των τόπων Natura 2000

Ερωτήσεις:

26. Τι σημαίνει στην πράξη η διασφάλιση της μη υποβάθμισης του τόπου;
27. Η υφιστάμενη δασική διαχείριση πρέπει να ανταποκρίνεται στους στόχους διατήρησης του τόπου Natura 2000;
28. Ποιος είναι αρμόδιος για την υλοποίηση και την επαλήθευση της συμμόρφωσης με αυτή την υποχρέωση μη υποβάθμισης;

26. Τι σημαίνει στην πράξη η διασφάλιση της μη υποβάθμισης ενός τόπου;

Νομική υποχρέωση/ Σύσταση/Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 7,13,17,19,20,22
<p>(Υ) Η οδηγία για τους οικοτόπους (άρθρο 6 παράγραφος 2) επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να αποφεύγονται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και οι ενοχλήσεις που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στα είδη για τα οποία έχουν ορισθεί οι ζώνες. Στην οδηγία για τα πτηνά (άρθρο 4 παράγραφος 4) προβλέπεται γενική υποχρέωση για την αποφυγή της υποβάθμισης των ενδιατημάτων ειδών πτηνών.</p> <p>Ασφαλώς, οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές δασών πρέπει να τηρούν κάθε νομικά δεσμευτική διάταξη που θεσπίζεται εν προκειμένω σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (π.χ. διαδικασίες αδειών).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τα «κατάλληλα μέτρα» που πρέπει να θεσπίζουν τα κράτη μέλη δεν περιορίζονται κατ' ανάγκη σε σκόπιμες ενέργειες, αλλά αφορούν κατά κανόνα οποιοδήποτε συμβάν θα μπορούσε να προκύψει τυχαία (πυρκαγιά, πλημμύρα κ.λπ.), στον βαθμό που το συμβάν είναι προβλέψιμο και μπορούν να ληφθούν προληπτικά μέτρα με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινδύνων για τον συγκεκριμένο τόπο. Δεδομένου ότι οι ενοχλήσεις αποτελούν μέρος της φυσικής δυναμικής του οικοσυστήματος, δεν θα πρέπει να ερμηνεύονται ως υποβάθμιση. • Η απαίτηση της θέσπισης «κατάλληλων μέτρων» από τα κράτη μέλη δεν περιορίζεται στην αντιμετώπιση ανθρώπινων δραστηριοτήτων, αλλά καλύπτει επίσης ορισμένες φυσικές εξελίξεις που ενδέχεται να επιδεινώσουν την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που υπάρχουν στον τόπο. Για παράδειγμα, στην περίπτωση φυσικής διαδοχής σε τύπους ημιφυσικών οικοτόπων, είναι αναγκαία η λήψη μέτρων για την αναχαίτιση της διαδικασίας αυτής, εάν αναμένεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις στα είδη ή τους τύπους οικοτόπων για τα οποία ή τους οποίους έχει χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος τόπος (ΔΕΕ, απόφαση στην υπόθεση C-06/04⁵⁸). Η διάταξη αυτή δεν ισχύει, όταν η ενεργός διαχείριση δεν είναι δυνατόν να επηρεάσει τη διαδικασία (π.χ. υποβάθμιση που οφείλεται στην κλιματική αλλαγή). • Η συγκεκριμένη απαίτηση ισχύει επίσης για δραστηριότητες που ασκούνταν ήδη στην τόπο πριν από την υπαγωγή του στο δίκτυο Natura 2000. Αυτό σημαίνει ότι ενδέχεται να απαιτείται η απαγόρευση ή η τροποποίηση των συνεχιζόμενων δραστηριοτήτων, εάν έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στον τόπο (ΔΕΕ, απόφαση στην υπόθεση C-404/09⁵⁹). • Κατά περίπτωση, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν επίσης για τη λήψη κατάλληλων 		

⁵⁸ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-6/04>

⁵⁹ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-404/09>

μέτρων προς αποφυγή της υποβάθμισης εκτός των προστατευόμενων τόπων, εφόσον υπάρχει κίνδυνος δυσμενών επιπτώσεων στους οικοτόπους ή στα είδη που απαντούν στους εν λόγω τόπους.

- Τα αναγκαία μέτρα για την αποφυγή της υποβάθμισης ενός τόπου θα πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή πριν από την εμφάνιση σαφών συμπτωμάτων υποβάθμισης (ΔΕΕ, αποφάσεις στις υποθέσεις C-355/90⁶⁰ και C-117/00⁶¹).

Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι στα δάση του δικτύου Natura 2000 πρέπει να αποφεύγεται κάθε ενέργεια η οποία θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική δομή και τις λειτουργίες των προστατευόμενων οικοτόπων ή στην καταλληλότητα των οικοτόπων για προστατευόμενα είδη (π.χ. όπως οι τόποι διατροφής, ανάπαυσης ή αναπαραγωγής), καθώς και κάθε ενέργεια η οποία ενδέχεται να προκαλέσει σημαντικές ενοχλήσεις στα προστατευόμενα είδη ιδίως κατά τις περιόδους αναπαραγωγής, ανάπαυσης ή διατροφής τους.

(Π)/(Σ) Κατά πόσον μια συγκεκριμένη ενέργεια θα οδηγήσει πράγματι στην υποβάθμιση ενός τόπου ή όχι εξαρτάται επίσης από το σύνολο των οικολογικών συνθηκών του τόπου και από τον βαθμό διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που απαντούν σε αυτόν. Εάν αναμένεται να υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στα εν λόγω είδη ή στους εν λόγω τύπους οικοτόπων, τότε πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα. Σε περίπτωση αμφιβολιών σχετικά με τις επιπτώσεις ενός συγκεκριμένου μέτρου, είναι σκόπιμη η εφαρμογή προληπτικής προσέγγισης.

(Σ) Συνιστάται συνεπώς να διενεργείται χωριστή ανάλυση για κάθε περίπτωση.

Για παράδειγμα, η αποψιλωτική υλοτομία σε μικρού μεγέθους τόπο Natura 2000 που έχει χαρακτηριστεί για τα δάση δρυός που απαντούν σε αυτόν θεωρείται πιθανότατα υποβάθμιση, ενώ η ίδια ενέργεια σε μεγάλο μεγέθους τόπο Natura 2000, ο οποίος αποτελείται κυρίως από μεγάλες δασοσυστάδες δρυός, θεωρείται πιθανότατα ότι δεν προκαλεί σημαντική βλάβη ή ακόμη και ότι ευνοεί ορισμένα είδη για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος τόπος.

Πρέπει να εξετάζονται επίσης οι πιθανές έμμεσες επιπτώσεις των δασοκομικών μέτρων. Η υλοτομία μπορεί να έχει θετικές επιπτώσεις σε ένα μέρος, επιτρέποντας, για παράδειγμα, τη διείσδυση περισσότερου φωτός στο έδαφος ή απομακρύνοντας ανεπιθύμητα είδη, αλλά αποτελεί πρόβλημα σε κάποιο άλλο μέρος, όπου θα μπορούσε να συνεπάγεται υποβάθμιση της δομής και των λειτουργιών ενός προστατευόμενου τύπου οικοτόπου (διότι μπορεί να προκαλέσει συμπίεση του εδάφους, να έχει επίδραση στις υδρολογικές συνθήκες, να επηρεάσει τις διαδικασίες φυσικής αναγέννησης ή αποσύνθεσης κ.λπ.).

(Π) Η κοπή δένδρου που φιλοξενεί τη φωλιά μαυροπελαργού, η αποστράγγιση δασώδους τυρφώνα και η υλοτόμηση κοντά σε αετοφωλιά την άνοιξη αποτελούν παραδείγματα ενεργειών που πρέπει να αποφεύγονται.

(Σ) Η πρόβλεψη κατάλληλων μέτρων, περιορισμών ή όρων μπορεί να περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, στην κατάρτιση σχεδίων δασικής διαχείρισης, προκειμένου να διασφαλίζεται η άσκηση δασοκομικών δραστηριοτήτων κατά τρόπο ώστε να προλαμβάνεται τυχόν ενόχληση για τα είδη ή η υποβάθμιση των οικοτόπων ενωσιακής σημασίας.

(Π) Επιπλέον, ενδέχεται να απαιτείται η λήψη ορισμένων προληπτικών μέτρων για την αποφυγή υποβάθμισης που οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες ή κινδύνους, όπως δασικές πυρκαγιές ή ασθένειες. Σε ορισμένα βόρεια δάση στα οποία οι πυρκαγιές διαδραματίζουν συγκεκριμένο ρόλο στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, δεν θα πρέπει να θεωρούνται υποβάθμιση.

(Π) Σε ορισμένες χώρες και περιφέρειες της ΕΕ παρέχεται καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο

⁶⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:61990CJ0355>

⁶¹ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-117/00>

αποφυγής των αρνητικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν τα δασοκομικά μέτρα στους οικοτόπους και στα είδη ενωσιακής σημασίας. Η καθοδήγηση αυτή είναι χρήσιμη για τη διαχείριση των δασών τόσο εντός όσο και εκτός των τόπων Natura 2000 (π.χ. βλ. ορισμένες από τις προαναφερόμενες περιπτώσιολογικές μελέτες).

(Σ) Συνιστάται στις αρμόδιες τοπικές, περιφερειακές και εθνικές αρχές να μεριμνούν για την άρτια ενημέρωση των ιδιοκτητών και των διαχειριστών δασών σχετικά με τα προγραμματιζόμενα ή ήδη εφαρμοζόμενα μέτρα σε συγκεκριμένο τόπο. Οι ιδιοκτήτες και οι διαχειριστές δασών του δικτύου Natura 2000 θα πρέπει να γνωρίζουν ότι ορισμένες δραστηριότητες ενδέχεται να υπόκεινται σε ρύθμιση. Θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι είναι ενημερωμένοι για τα ισχύοντα μέτρα. Σε περίπτωση αμφιβολιών θα πρέπει να επικοινωνούν με τις αρμόδιες αρχές.

27. Η υφιστάμενη δασική διαχείριση πρέπει να ανταποκρίνεται στους στόχους διατήρησης του τόπου Natura 2000;

Νομική υποχρέωση / Σύσταση	Απευθύνεται σε: ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 1, 2, 3, 5, 8, 17, 18, 20
----------------------------	--	--

(Υ) Ναι. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους, πρέπει να αποφεύγεται κάθε υποβάθμιση οικοτόπων και σημαντική ενόχληση ειδών για τα οποία ένας συγκεκριμένος τόπος έχει χαρακτηριστεί τόπος Natura 2000. Αυτό ισχύει επίσης για δραστηριότητες που ασκούνταν ήδη πριν από την ένταξη ενός συγκεκριμένου τόπου στο δίκτυο Natura 2000. Σε περίπτωση που προϋπάρχουσα δραστηριότητα σε τόπο Natura 2000 προκαλεί την υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων ή ενοχλήσεις στα είδη για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ο τόπος, το πρόβλημα αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη λήψη κατάλληλων μέτρων για την αναχαίτιση της υποβάθμισης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 και/ή προληπτικών μέτρων διατήρησης που θεσπίζονται σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Για να επιτευχθεί αυτό ενδέχεται να απαιτείται, κατά περίπτωση, η εξάλειψη των αρνητικών επιπτώσεων είτε με τη διακοπή της δραστηριότητας είτε με τη λήψη μέτρων μετριασμού. Είναι δυνατή η πρόβλεψη ορισμένων οικονομικών κινήτρων ή αποζημίωσης σε περίπτωση που οι προσπάθειες οι οποίες επιβάλλονται στους ιδιοκτήτες δασών βαίνουν πέραν της συνήθους πρακτικής αειφόρου δασικής διαχείρισης.

Για παράδειγμα, είναι πιθανό να απαιτηθεί η προσαρμογή του χρονοδιαγράμματος των δασοκομικών δραστηριοτήτων προκειμένου να αποφευχθούν ενοχλήσεις για ορισμένα είδη πτηνών κατά τη διάρκεια ευαίσθητων περιόδων, ή ο περιορισμός ορισμένων δασοκομικών δραστηριοτήτων σε εξαιρετικά ευαίσθητες περιοχές, προκειμένου να αποφευχθεί η υποβάθμιση συγκεκριμένων οικοτόπων ή φυσικών στοιχείων που υπάρχουν στον τόπο.

(Σ) Από την άλλη πλευρά, σε περίπτωση θετικής συμβολής της υφιστάμενης δασικής διαχείρισης, συνιστάται η ενίσχυση ή η βελτιστοποίησή της ώστε να μεγιστοποιηθεί η δυναμική συμβολή της δασικής διαχείρισης στην επίτευξη των στόχων διατήρησης.

28. Ποιος είναι αρμόδιος για την υλοποίηση και την επαλήθευση της συμμόρφωσης με την υποχρέωση αποφυγής της υποβάθμισης;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Τα κράτη μέλη είναι αρμόδια για τη λήψη κατάλληλων μέτρων ώστε να αποφεύγονται η υποβάθμιση των τύπων οικοτόπων και οι σημαντικές ενοχλήσεις για τα είδη που απαντούν στους τόπους Natura 2000 σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Οφείλουν να θεσπίσουν ειδικό, συνεκτικό και ολοκληρωμένο νομικό καθεστώς, το οποίο είναι ικανό να διασφαλίζει την αποτελεσματική προστασία των σχετικών τόπων. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό να μην επαρκούν για τον σκοπό αυτό αμιγώς διοικητικά ή προαιρετικά μέτρα.</p> <p>Οι αρμόδιες εθνικές ή περιφερειακές αρχές είναι επίσης επιφορτισμένες με το καθήκον να επαληθεύουν αν τα μέτρα για την αποφυγή τυχόν υποβάθμισης και σημαντικών ενοχλήσεων επιβάλλονται σε ικανοποιητικό βαθμό. Η βάση αναφοράς για την αξιολόγηση υποβάθμισης ή ενόχλησης είναι ο βαθμός διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών τη χρονική στιγμή κατά την οποία ένας τόπος προτείνεται ως τόπος κοινοτικής σημασίας. Πρέπει να αξιολογείται με βάση τις αρχικές αυτές συνθήκες που περιγράφονται στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων του Natura 2000. Όταν χρειάζεται, τα κράτη μέλη μπορούν να ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ανάγκη επικαιροποίησης του τυποποιημένου εντύπου δεδομένων ενός τόπου με βάση ορισμένους λόγους (π.χ. βελτίωση των επιστημονικών γνώσεων ή φυσικές εξελίξεις). Κατόπιν έγκρισης από την Επιτροπή, η κατάσταση που αποτυπώνεται στο επικαιροποιημένο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων καθίσταται η νέα βάση αναφοράς για την αξιολόγηση πιθανής υποβάθμισης ή ενόχλησης. Στις περιπτώσεις που σημειώνεται υποβάθμιση απαιτείται αποκατάσταση.</p>		

4.6 Πρακτικές δασικής διαχείρισης και απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

29. Η διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000 πρέπει να εξυπηρετεί μόνο τους σκοπούς της προστασίας της φύσης;
30. Σε περίπτωση που η διαχείριση των δασών πραγματοποιείται σύμφωνα με τα κριτήρια αιφόρου δασικής διαχείρισης, το στοιχείο αυτό θεωρείται επαρκές για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του δικτύου Natura 2000;
31. Ο χαρακτηρισμός Natura 2000 συνεπάγεται πάντα τροποποιήσεις στις υφιστάμενες πρακτικές δασικής διαχείρισης;
32. Σε περίπτωση που ένα δάσος είναι πιστοποιημένο, το στοιχείο αυτό θεωρείται επαρκές για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του δικτύου Natura 2000;
33. Ένα σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 μπορεί να καλύπτει επίσης δασοκομικά μέτρα;
34. Είναι δυνατή η ενσωμάτωση των στόχων και των μέτρων διατήρησης Natura 2000 σε υφιστάμενα σχέδια δασικής διαχείρισης;
35. Ποια είναι τα οφέλη της ενσωμάτωσης των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 με τα σχέδια δασικής διαχείρισης;
36. Είναι σκόπιμη η προσαρμογή των υφιστάμενων σχεδίων δασικής διαχείρισης ώστε να λαμβάνονται υπόψη υφιστάμενα σχέδια διαχείρισης Natura 2000;
37. Δεν υπάρχει για όλα τα δάση σχέδιο δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμο μέσο. Είναι υποχρεωτική η ύπαρξη σχεδίου δασικής διαχείρισης εγκεκριμένου από την αρμόδια αρχή σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000;
38. Τα δάση είναι δυναμικά οικοσυστήματα και αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης σε βάθος χρόνου. Με ποιον τρόπο αυτή η συγκεκριμένη πτυχή μπορεί να καταστεί συμβατή με τους στόχους διατήρησης Natura 2000;
39. Ορισμένες φορές η διαχείριση των δασών βασίζεται επίσης σε μη ιθαγενή είδη. Είναι συμβατό το στοιχείο αυτό με τις απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000;
40. Η κλιματική αλλαγή θα έχει κατά πάσα πιθανότητα σημαντικές επιπτώσεις στα δάση. Είναι δυνατή η λήψη μέτρων δασικής διαχείρισης για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην περίπτωση ενός οικοτόπου του δικτύου Natura 2000;
41. Με ποιον τρόπο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η παρουσία «άλλων δασικών εκτάσεων» (λόχμες, βραχώδεις περιοχές κ.λπ.) ή μη δασικών οικοτόπων;
42. Τι συμβαίνει στην περίπτωση αντικρουόμενων στόχων διατήρησης μεταξύ διαφορετικών τύπων οικοτόπων ή ειδών ενωσιακής σημασίας στον ίδιο τόπο;
43. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται η εμφάνιση ασθενειών σε τόπους Natura 2000 που μπορεί να έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις (π.χ. σκολύτης, νηματώδης σκώληκας των κωνοφόρων);
44. Είναι δυνατή η κατασκευή δασικών οδών σε έναν τόπο Natura 2000;
45. Επιτρέπεται η αποψιλωτική υλοτομία στους τόπους Natura 2000;
46. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται η εμφάνιση νέων οικοτόπων του παραρτήματος I σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000;
47. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι δευτερογενείς οικότοποι του παραρτήματος I που αντικαθίστανται με φυσικό τρόπο από δασικό οικότοπο που ανταποκρίνεται καλύτερα στην κλιμακική (climax) βλάστηση;

29. Η διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000 πρέπει να εξυπηρετεί μόνο τους σκοπούς της προστασίας της φύσης;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Όχι, πέραν της προστασίας της φύσης, η διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000 μπορεί να αποσκοπεί στη διασφάλιση πολλαπλών λειτουργιών, π.χ. παραγωγή ξυλείας, θήρα, αναψυχή κ.λπ. Ωστόσο, η δασική διαχείριση στους τόπους Natura 2000 πρέπει σε κάθε περίπτωση να ανταποκρίνεται στους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης και να συμβάλλει ενεργά στην επίτευξή τους. Σε περίπτωση αλληλεπικάλυψης μεταξύ ενός τόπου Natura 2000 και ενός εθνικού φυσικού καταφυγίου ή εθνικού πάρκου, η διαχείριση των δασών εξυπηρετεί συνήθως σκοπούς διατήρησης σύμφωνα με την κείμενη εθνική νομοθεσία.</p> <p>Η αποτελεσματική διαχείριση των τόπων Natura 2000 προϋποθέτει τη στενή συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων για την προστασία της φύσης αρχών και των δασικών αρχών, των ιδιοκτητών ιδιωτικών και δημόσιων δασών, καθώς και άλλων ομάδων συμφερόντων και ΜΚΟ. Η σύναψη κατάλληλων συμφωνιών, και ο παράλληλος σεβασμός των έννομων συμφερόντων των ενδιαφερομένων και η επιβράβευση τυχόν εθελοντικής συμβολής για την επίτευξη των στόχων διατήρησης, αποτελούν στοιχεία τα οποία είναι όλα, ανεξαιρέτως, ζωτικής σημασίας για την επιτυχή διαχείριση των δασών του δικτύου Natura 2000.</p>		

30. Σε περίπτωση που η διαχείριση των δασών πραγματοποιείται σύμφωνα με τα κριτήρια αειφόρου δασικής διαχείρισης, το στοιχείο αυτό θεωρείται επαρκές για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του δικτύου Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Όχι απαραίτητα. Ακόμη και αν τα κριτήρια της Forest Europe για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την αειφόρο δασική διαχείριση περιλαμβάνουν τη συντήρηση, τη διατήρηση και κατάλληλη βελτίωση της βιολογικής ποικιλότητας στα δασικά οικοσυστήματα, είναι πιθανό στα κριτήρια να μην παρέχονται αρκετά λεπτομερή στοιχεία, ώστε να καλύπτουν επίσης τους ειδικούς στόχους διατήρησης για τους επιμέρους τόπους Natura 2000. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι πιθανό να απαιτείται η συμπλήρωση των γενικών αρχών και των κριτηρίων αειφόρου δασικής διαχείρισης με τις ειδικές απαιτήσεις του Natura 2000, καθώς και η αναλυτικότερη διατύπωσή τους.</p>		

31. Ο χαρακτηρισμός Natura 2000 συνεπάγεται τροποποιήσεις στις υφιστάμενες πρακτικές δασικής διαχείρισης;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 8, 9, 19, 20
<p>Όχι απαραίτητα· ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως τόπου Natura 2000 δεν απαιτεί σε συστηματική βάση τροποποιήσεις των υφιστάμενων δασοκομικών δραστηριοτήτων. Αυτό</p>		

εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον εκάστοτε τόπο.

Σε πολλούς τόπους, είναι πιθανό οι υφιστάμενες δασοκομικές πρακτικές να αποτελούν ακριβώς τον λόγο για τον οποίο ένας συγκεκριμένος οικοτόπος ή ένα συγκεκριμένο είδος παρουσιάζει ικανοποιητικό βαθμό διατήρησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η συνέχιση των πρακτικών αυτών και στο μέλλον, και πιθανώς η επέκτασή τους και σε άλλες περιοχές. Σε πολλές περιπτώσεις ημιφυσικών δασικών οικοτόπων, όπως τα δάση σκληρόφυλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή (dehesas) ή οι σκανδιναβικοί δασώδεις βοσκότοποι, οι παραδοσιακές πρακτικές διαχείρισης έχουν διαμορφώσει αυτούς τους οικοτόπους και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να διατηρηθούν.

Σε άλλες περιπτώσεις, ωστόσο, ενδέχεται να απαιτούνται ορισμένες προσαρμογές ή περιορισμοί σε υφιστάμενες δραστηριότητες προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη των ειδικών ανά τόπο στόχων διατήρησης. Ενδέχεται να απαιτούνται αλλαγές στη δασική διαχείριση, π.χ. για τη βελτίωση της οικολογικής ποιότητας των οικοτόπων (ποσότητα νεκρού ξύλου, αριθμός δένδρων μεγάλης ηλικίας κ.λπ.) ή για την αύξηση της έκτασης που καλύπτει ένας συγκεκριμένος τύπος οικοτόπου μέσω αποκατάστασης (βλ. επίσης ερωτήσεις αριθ. 12 και 27).

Η τρέχουσα κατάσταση διατήρησης είναι κακή για πολλούς τύπους δασικών οικοτόπων (βλ. παράρτημα 2), και ενδέχεται συνεπώς να απαιτούνται ορισμένες αλλαγές στις πρακτικές δασικής διαχείρισης για τη βελτίωση της κατάστασής τους. Οι τόποι Natura 2000 αποτελούν βασικές περιοχές για την εξασφάλιση ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών στην ΕΕ, και είναι πολύ σημαντικό η διαχείρισή τους να πραγματοποιείται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατή η επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου. Για τον σκοπό αυτό απαιτείται ο καθορισμός ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης προκειμένου να διασφαλιστεί ότι καθένας από αυτούς τους συγκεκριμένους τόπους συμβάλλει με τον βέλτιστο τρόπο στην επίτευξη του εν λόγω στόχου.

32. Σε περίπτωση που ένα δάσος είναι πιστοποιημένο, το στοιχείο αυτό θεωρείται επαρκές για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες

Απευθύνεται σε:
διαχειριστές/ιδιοκτήτες
δασών, αρχές

Σχετικές περιπτώσιολογικές
μελέτες (αριθ.):

Τα κριτήρια πιστοποίησης των δασών (FSC, PEFC), ως προαιρετικό αγορακεντρικό εργαλείο, απαιτούν συντήρηση και/ή προώθηση της βιοποικιλότητας και υψηλών αξιών διατήρησης στα δάση, συνεκτίμηση της παρουσίας προστατευόμενων ειδών και εφαρμογή κατάλληλων μέτρων (π.χ. διατήρηση νεκρού ξύλου και δένδρων μεγάλης ηλικίας στο δάσος). Λόγω της απαίτησης συμμόρφωσης προς άλλα σχέδια χρήσεων γης, εργαλεία διατήρησης και νομοθετικές διατάξεις, τα εν λόγω κριτήρια δύνανται επίσης να συμβάλλουν στην προώθηση των στόχων διατήρησης ενός συγκεκριμένου τόπου Natura 2000. Ωστόσο, τα κριτήρια αυτά διατυπώνονται συνήθως με πολύ γενικό τρόπο (όχι ειδικά για κάθε τόπο). Συνεπώς, δεν μπορούν να διασφαλίσουν σε συστηματική βάση τη συμμόρφωση με τους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης των τόπων Natura 2000.

33. Ένα σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 μπορεί να καλύπτει επίσης δασοκομικά μέτρα;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 8, 10, 11
<p>Ναι, σε περίπτωση που δεν υπάρχει σχέδιο δασικής διαχείρισης, για παράδειγμα σε δασικές περιοχές που διαιρούνται σε πολλαπλές ιδιόκτητες εκτάσεις γης, η κατάρτιση σχεδίου διαχείρισης Natura 2000 μπορεί να καλύπτει ορισμένα δασοκομικά μέτρα, καθώς και άλλες λειτουργίες και υπηρεσίες στη συγκεκριμένη περιοχή, όπως αναψυχή, προστασία των υδάτων, πτυχές του τοπίου κ.λπ. Σε αυτή την περίπτωση, τυχόν μέτρα τα οποία δεν είναι απολύτως αναγκαία για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση του τόπου, αλλά συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο διαχείρισης, θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποκλείεται κάθε πιθανή σημαντική επίπτωσή τους στον τόπο. Υπό ιδανικές συνθήκες, θα πρέπει να υποβάλλονται σε σχετικό ενδελεχή έλεγχο και το αποτέλεσμα του ελέγχου αυτού θα πρέπει να τεκμηριώνεται στο σχέδιο διαχείρισης.</p> <p>Αντιστρόφως, ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης μπορεί επίσης να χρησιμεύσει και ως σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 εάν ενσωματώνει στόχους Natura 2000 (βλ. ερώτηση 34). Σε αυτή την περίπτωση επίσης, τα δασοκομικά μέτρα που δεν είναι αναγκαία για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση του συγκεκριμένου τόπου θα πρέπει να ελέγχονται ενδελεχώς προκειμένου να αποκλειστεί η πιθανότητα αρνητικών επιπτώσεων στον τόπο, και τα αποτελέσματα του ελέγχου αυτού θα πρέπει να τεκμηριώνονται στο σχέδιο διαχείρισης. Τόσο στην περίπτωση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 που ενσωματώνουν «συνήθη» μέτρα δασικής διαχείρισης όσο και στην περίπτωση των σχεδίων δασικής διαχείρισης που ενσωματώνουν μέτρα διατήρησης Natura 2000, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση στενής συνεργασίας των αρμόδιων για την προστασία της φύσης αρχών και των δασικών αρχών με τους ενδιαφερόμενους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών.</p>		

34. Είναι δυνατή η ενσωμάτωση των στόχων και των μέτρων διατήρησης Natura 2000 σε υφιστάμενα σχέδια δασικής διαχείρισης;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,4,5,6,8,10,17,19,20
<p>Τα σχέδια δασικής διαχείρισης και τα σχέδια διαχείρισης Natura 2000 δεν έχουν πάντα τους ίδιους σκοπούς και στόχους, και συνήθως παρουσιάζουν επίσης διαφοροποιήσεις όσον αφορά τη νομική τους βάση. Η ευθύνη για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 εμπίπτει στην αρμοδιότητα των αρμόδιων για την προστασία της φύσης αρχών, ενώ η κατάρτιση των σχεδίων δασικής διαχείρισης αποτελεί ευθύνη των ιδιοκτητών ή των διαχειριστών δασών. Ανάλογα με την κείμενη εθνική νομοθεσία, είναι πιθανό να απαιτείται επίσημη έγκριση των σχεδίων δασικής διαχείρισης από τις αρμόδιες αρχές. Σε περίπτωση που υφίσταται ήδη σχέδιο δασικής διαχείρισης ή απαιτείται για τον χαρακτηρισμό μιας δασικής έκτασης, εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, ως τόπου Natura 2000, και εφόσον είναι νομικώς και πρακτικώς εφικτό, θα ήταν ενδεχομένως χρήσιμη και αποτελεσματική η ενσωμάτωση στο εν λόγω σχέδιο των συναφών στόχων και μέτρων διατήρησης Natura 2000.</p> <p>Κατά γενικό κανόνα, ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης περιλαμβάνει στρατηγικά και επιχειρησιακά τμήματα και μπορεί να καλύπτει πολλές πτυχές, οι οποίες ενδέχεται να ποικίλλουν από οικονομικές πτυχές, όπως η παραγωγή ξυλείας και άλλων προϊόντων, έως</p>		

πτυχές αναψυχής και προστασίας της φύσης. Αυτό το ευρύ και ευέλικτο φάσμα στόχων και δραστηριοτήτων παρέχει συνήθως επαρκή ευελιξία για την ενσωμάτωση των στόχων και των μέτρων Natura 2000, ιδίως όταν πρόκειται για μεγάλες κρατικές δασικές εκτάσεις ή για ακίνητη ιδιοκτησία που ανήκει σε μία μόνο οντότητα.

Τα σχέδια δασικής διαχείρισης μπορούν επίσης να χρησιμεύουν ως επιχειρηματικά σχέδια για τις δασικές εκμεταλλεύσεις και ενδέχεται να περιέχουν πληροφορίες εμπιστευτικού χαρακτήρα που δεν πρέπει να δημοσιοποιούνται. Σε αυτή την περίπτωση, οι συναφείς πληροφορίες για το Natura 2000 μπορούν να αναλύονται σε χωριστό παράρτημα του σχεδίου δασικής διαχείρισης.

Η ενοποίηση αποτελεί δυσκολότερο έργο, όταν πρόκειται για μεγάλο αριθμό (μικρών) δασικών ιδιοκτησιών με διαφορετικές μορφές ιδιοκτησίας (για πολλές από τις οποίες μπορεί να μην απαιτείται σχέδιο δασικής διαχείρισης) ή όταν τα όρια Natura 2000 δεν ταυτίζονται με τα όρια της εκάστοτε ιδιοκτησίας. Σε κάθε περίπτωση, και προκειμένου να αποφευχθεί η υποβάθμιση του τόπου, απαιτείται η διαχείριση των δασών κατά τρόπο συμβατό με τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης που έχουν καθοριστεί για τον συγκεκριμένο τόπο και περιγράφονται αναλυτικά στο σχέδιο διαχείρισης Natura 2000, εφόσον υπάρχει.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν καταρτίσει κατευθυντήριες γραμμές, κανόνες ή άλλα εργαλεία καθοδήγησης προκειμένου να διευκολύνουν την ενσωμάτωση των αναγκών των τόπων Natura 2000 στον σχεδιασμό δασικής διαχείρισης (βλ. επίσης την ερώτηση αριθ. 33 και τις σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες).

35. Ποια είναι τα οφέλη της ενσωμάτωσης των σχεδίων διαχείρισης N2000 με τα σχέδια δασικής διαχείρισης;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,4,5,6,8,10,17,19,20
---------	--	---

Η ενσωμάτωση των στόχων και των μέτρων διατήρησης Natura 2000 σε ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης μπορεί να συνεπάγεται πολλαπλά πλεονεκτήματα για τους ενδιαφερομένους, παρότι αρχικά ενδέχεται να απαιτούνται ορισμένες συμπληρωματικές έρευνες και διαβουλεύσεις. Κυρίως, όμως, η ενσωμάτωση αυτή παρέχει τη δυνατότητα στους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές δασών να χρησιμοποιούν ένα μόνο έγγραφο αναφοράς κατά τις καθημερινές δραστηριότητες διαχείρισης των δασικών τους εκτάσεων χωρίς να πρέπει να ανατρέχουν ταυτόχρονα και στο σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 και στο σχέδιο δασικής διαχείρισης. Παράλληλα, συνδράμει στην εξασφάλιση μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των διαφόρων στόχων πολιτικής, αποφεύγοντας δυνητικές συγκρούσεις στο στάδιο της υλοποίησης, καθώς και περιττές δαπάνες. Το ερώτημα σχετικά με το αν είναι προτιμότερη η κατάρτιση ενός σχεδίου που καλύπτει όλες τις πτυχές αντί για δύο εξετάζεται αναλυτικότερα κατωτέρω.

Τα σχέδια δασικής διαχείρισης που ενσωματώνουν στόχους του Natura 2000 αποτελούν επίσης εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο για την προσέλκυση των χρηματοδοτικών πόρων που απαιτούνται για την υλοποίησή τους, καθώς μπορούν να καλύπτουν διάφορους στόχους πολιτικής σε ένα μόνο σχέδιο. Αυτό μπορεί να ισχύει ειδικότερα για την αξιοποίηση των διαθέσιμων ευκαιριών χρηματοδότησης από την ΕΕ στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων, των Ταμείων Αγροτικής Ανάπτυξης ή του προγράμματος LIFE (για την επισκόπηση των πιθανών πηγών χρηματοδότησης από την ΕΕ, βλ. μέρος I ενότητα 1.2.2 του παρόντος εγγράφου).

Ένα ακόμη μείζον πλεονέκτημα του ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης συνίσταται στο γεγονός ότι συμβάλλει στην αποφυγή πιθανών σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων στον

αντίστοιχο τόπο Natura 2000. Αν αυτό μπορεί πράγματι να επιτευχθεί, να καταδειχθεί και να τεκμηριωθεί μέσω αντικειμενικού ελέγχου των μέτρων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο, ένα σημαντικό όφελος που προκύπτει είναι ότι ούτε το σχέδιο ούτε οποιοδήποτε άλλο επιμέρους μέτρο διαχείρισης που καλύπτεται από το σχέδιο χρειάζεται να υποβληθεί σε πλήρη και δέουσα εκτίμηση επιπτώσεων σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Για παράδειγμα, εάν ένα σχέδιο συλλογής ξυλείας δεν είναι απολύτως αναγκαίο για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση του συγκεκριμένου τόπου, ενδέχεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο, είτε σε μεμονωμένη βάση είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, και, εφόσον δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο των επιπτώσεων αυτών, πρέπει να υποβληθεί σε δέουσα εκτίμηση σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Τα ολοκληρωμένα σχέδια δασικής διαχείρισης συνήθως περιλαμβάνουν δραστηριότητες συλλογής ξυλείας που μπορεί να μην είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου αλλά είναι απαραίτητες για την επίτευξη άλλων στόχων (π.χ. παραγωγή ξυλείας, διαχείριση θήρας, αναψυχή, πρόληψη πυρκαγιών, προστασία του εδάφους). Αναμένεται ότι τέτοιου είδους μέτρα τα οποία περιλαμβάνονται σε ολοκληρωμένο σχέδιο δασικής διαχείρισης έχουν σχεδιαστεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγονται ή να μειώνονται σε αμελητέο επίπεδο τυχόν αρνητικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο. Χάρη στις εν λόγω προληπτικές ενέργειες περιορίζονται ουσιαστικά στο ελάχιστο οι πιθανότητες να μην είναι δυνατόν να αποκλειστούν κατά τον έλεγχο οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις που ενδέχεται να προκύψουν και σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, και να απαιτείται συνεπώς η διενέργεια πλήρους δέουσας εκτίμησης κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 3. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συλλογή ξυλείας μπορεί ακόμη και να συμβάλλει θετικά στην επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου (π.χ. για τη διευκόλυνση της φυσικής αναγέννησης ενός τύπου οικοτόπου κοινοτικού ενδιαφέροντος, την απομάκρυνση ανεπιθύμητων ειδών δένδρων κ.λπ.).

Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι όλα τα μέτρα, που δεν είναι απολύτως αναγκαία για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση ενός τόπου αλλά συμπεριλαμβάνονται σε ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης, θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην υπάρχει η πιθανότητα να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο, είτε σε μεμονωμένη βάση είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια ή έργα, και ότι θα πρέπει επίσης να υποβάλλονται σε σχετικό έλεγχο, του οποίου το αποτέλεσμα θα πρέπει επίσης να τεκμηριώνεται στο σχέδιο διαχείρισης (βλ. ερωτήσεις αριθ. 33 και 34).

Η ιδανική περίπτωση είναι η ύπαρξη ενός ενιαίου ολοκληρωμένου σχεδίου το οποίο να καλύπτει τόσο τη διαχείριση Natura 2000 όσο και τη δασική διαχείριση. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις (π.χ. μία ενιαία δασική εκμετάλλευση που αντιστοιχεί σε έναν τόπο Natura 2000), το σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 και το σχέδιο δασικής διαχείρισης μπορούν να συνδυαστούν εύκολα σε ένα ενιαίο έγγραφο. Το εν λόγω έγγραφο χρησιμοποιείται στη συνέχεια ως σχέδιο διαχείρισης Natura 2000, εφόσον εγκριθεί από την αρμόδια για την προστασία της φύσης αρχή. Στην πλειονότητα των υπόλοιπων περιπτώσεων, ωστόσο, πρέπει να υπάρχουν δύο χωριστά έγγραφα: αφενός, ένα σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 (που καλύπτει ολόκληρο τον τόπο Natura 2000) το οποίο περιλαμβάνει κατά κανόνα πολλές δασικές εκμεταλλεύσεις και, αφετέρου, πολλά σχέδια δασικής διαχείρισης για αντίστοιχο αριθμό εκμεταλλεύσεων. Σε κάθε περίπτωση, τα εν λόγω σχέδια δασικής διαχείρισης πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις μη υποβάθμισης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Ιδανικά, θα πρέπει να ενσωματώνουν επίσης τους περισσότερο προορατικούς στόχους διατήρησης του τόπου Natura 2000 (ολοκληρωμένα σχέδια δασικής διαχείρισης). Τα μεμονωμένα έργα συλλογής ξυλείας σε τόπους Natura 2000 θα πρέπει να σχεδιάζονται πάντα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγονται ή να μειώνονται σε αμελητέα επίπεδα τυχόν αρνητικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο. Σε περίπτωση που κατά τον έλεγχο δεν είναι δυνατός ο αποκλεισμός των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων, απαιτείται πάντα η διενέργεια δέουσας εκτίμησης.

36. Είναι σκόπιμη η προσαρμογή των υφιστάμενων σχεδίων δασικής διαχείρισης ώστε να λαμβάνονται υπόψη υφιστάμενα σχέδια διαχείρισης Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 6, 7, 8, 17, 18, 19,20
<p>Καταρχήν, δεν προβλέπεται υποχρέωση προσαρμογής υφιστάμενων σχεδίων δασικής διαχείρισης, υπό την προϋπόθεση ότι τα μέτρα που καλύπτονται από το σχέδιο δεν προκαλούν υποβάθμιση των οικοτόπων ή των οικοτόπων ειδών για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ένας τόπος Natura 2000 ούτε σημαντικές ενοχλήσεις στα εν λόγω είδη.</p> <p>Ωστόσο, είναι πιθανό να απαιτείται η προσαρμογή των υφιστάμενων σχεδίων σε περίπτωση που περιλαμβάνουν δασοκομικά ή άλλα μέτρα, τα οποία δεν είναι συμβατά με τους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης. Σε περίπτωση που ένα υφιστάμενο σχέδιο δασικής διαχείρισης δεν λαμβάνει υπόψη τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης που έχουν καθοριστεί στο πλαίσιο σχεδίου διαχείρισης Natura 2000 το οποίο καλύπτει την ίδια δασική έκταση, είναι προτιμότερη η αναθεώρηση του υφιστάμενου σχεδίου. Όπου είναι εφικτό, θα πρέπει να αξιοποιούνται ευκαιρίες συνεργειών ώστε να είναι δυνατή η συμβολή των δασοκομικών μέτρων στην επίτευξη των στόχων διατήρησης Natura 2000. Παρόλα αυτά, η ενσωμάτωση των στόχων και των μέτρων Natura 2000 στα υφιστάμενα σχέδια δασικής διαχείρισης μπορεί να αναβληθεί για την επόμενη προγραμματισμένη επικαιροποίηση των εν λόγω σχεδίων, υπό την προϋπόθεση ότι οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του υφιστάμενου σχεδίου δεν προκαλούν υποβάθμιση των προστατευόμενων οικοτόπων ή ενοχλήσεις στα προστατευόμενα είδη του συγκεκριμένου τόπου Natura 2000.</p> <p>Σε περίπτωση που ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης ενσωματώνει πλήρως τις συναφείς απαιτήσεις διατήρησης σύμφωνα με τους στόχους διατήρησης του τόπου κατά τρόπο ώστε να αποφεύγεται κάθε πιθανή αρνητική επίπτωση στα προστατευόμενα είδη και τους προστατευόμενους οικοτόπους, και εφόσον, στο μέτρο του εφικτού, τα δασοκομικά μέτρα που καλύπτονται από το εν λόγω σχέδιο συμβάλλουν επιπλέον ενεργητικά στην επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου, θα πρέπει κατά γενικό κανόνα να είναι δυνατό να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το σχέδιο δεν αναμένεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον τόπο. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να προκύψει μόνο βάσει αντικειμενικών επιχειρημάτων και κατόπιν ελέγχου όλων των δυνητικών επιπτώσεων του σχεδίου στον τόπο Natura 2000. Συνιστάται η τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου αυτού με τη μορφή παραρτήματος του σχεδίου διαχείρισης. Υπό αυτές τις περιστάσεις, δεν θα είναι αναγκαία η διενέργεια δέουσας εκτίμησης του σχεδίου. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ανάγκη ή μη υποβολής σχεδίου δασικής διαχείρισης στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3, βλέπε επίσης την ερώτηση 57.</p>		

37. Δεν υπάρχει για όλα τα δάση σχέδιο δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμο μέσο. Είναι υποχρεωτική η ύπαρξη σχεδίου δασικής διαχείρισης εγκεκριμένου από την αρμόδια αρχή σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΕ, η κατάρτιση σχεδίου δασικής διαχείρισης για τα δάση του δικτύου Natura 2000 δεν είναι υποχρεωτική. Η υποχρέωση υποβολής σχεδίου δασικής διαχείρισης εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους εθνικούς κανόνες που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος. Σε αρκετά κράτη μέλη τα εν λόγω σχέδια απαιτούνται για δάση που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος ή για ορισμένα είδη δασών.</p>		

Ωστόσο, η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν «μέχρι το 2020, την εφαρμογή σχεδίων δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμων μέσων, σύμφωνα με την αειφόρο δασική διαχείριση, για όλα τα δάση που ανήκουν στο Δημόσιο και τις δασικές εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος (θα καθοριστεί από τα κράτη μέλη ή τις περιφέρειες και θα ανακοινωθεί μέσω των οικείων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης) και για τις οποίες διατίθεται χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη, ώστε να επέλθει μετρήσιμη βελτίωση, αφενός της κατάστασης διατήρησης των ειδών και ενδιαιτημάτων που εξαρτώνται ή επηρεάζονται από τη δασοκομία και, αφετέρου, της παροχής σχετικών οικοσυστημικών υπηρεσιών, σε σύγκριση με το σενάριο αναφοράς 2010 της ΕΕ»⁶².

Επιπλέον, η στήριξη για την εφαρμογή ορισμένων δασοκομικών μέτρων στο πλαίσιο του κανονισμού ΕΓΤΑΑ για την περίοδο 2014-2020 (κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1305/2013) παρέχεται υπό τον όρο της υποβολής των σχετικών πληροφοριών από σχέδιο δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμο μέσο σύμφωνα με την αειφόρο δασική διαχείριση για εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος (όπως αναφέρεται ανωτέρω).

38. Τα δάση είναι δυναμικά οικοσυστήματα και αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης σε βάθος χρόνου. Με ποιον τρόπο αυτή η συγκεκριμένη πτυχή μπορεί να καταστεί συμβατή με τους στόχους διατήρησης Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: Διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 22
---------	--	--

Γενικά, οι στόχοι διατήρησης Natura 2000 καθορίζονται κατά τέτοιον τρόπο ώστε να λαμβάνεται δεόντως υπόψη ο δυναμικός χαρακτήρας των δασικών οικοσυστημάτων. Πράγματι, αυτός ο δυναμικός χαρακτήρας είναι συχνά το στοιχείο που συνδράμει στην εξασφάλιση της επιβίωσης πολλών διαφορετικών ειδών που συνδέονται με τα δάση, ιδίως σε μεγάλες περιοχές συνεχόμενων δασικών εκτάσεων.

Επομένως, με τον χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως τόπου Natura 2000 δεν επιχειρείται η συστηματική διατήρηση μιας υφιστάμενης κατάστασης σε ένα δεδομένο δάσος και σε μια δεδομένη χρονική στιγμή, παρά το γεγονός ότι ορισμένα ημιφυσικά δάση εξαρτώνται από την ενεργό διαχείριση για την αποτροπή συγκεκριμένης φυσικής διαδοχής. Οι στόχοι διατήρησης δεν αποσκοπούν στη διατήρηση μιας δεδομένης κατάστασης με κάθε κόστος, ανεξάρτητα από τη φυσική της εξέλιξη. Η φυσική εξέλιξη πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των οικολογικών παραγόντων βάσει των οποίων καθορίζονται οι στόχοι και τα μέτρα διατήρησης. Ο «δασοκομικός κύκλος» (αναγέννηση, αραίωση και υλοτόμηση ώριμων δένδρων ή δασοσυστάδων) μπορεί να είναι συμβατός με αυτή τη δυναμική προσέγγιση, παρότι είναι συχνά επιθυμητές ορισμένες προσαρμογές των υφιστάμενων πρακτικών (π.χ. διατήρηση δένδρων ή δασοσυστάδων μεγάλης ηλικίας).

Ωστόσο, ενδέχεται ορισμένες φορές να απαιτείται το «πάγωμα» μιας κατάστασης προκειμένου να διατηρηθεί σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα ένας ημιφυσικός οικότοπος που εξαρτάται από ειδικά μέτρα διαχείρισης.

Η τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση αυτών των οικολογικών παραγόντων καθώς και του βαθμού διατήρησης των στοχευόμενων ειδών και οικοτόπων καθιστούν δυνατή την προσαρμογή των στόχων και των μέτρων διατήρησης του τόπου, εφόσον αυτή κρίνεται αναγκαία.

Ωστόσο, η εφαρμογή δυναμικής προσέγγισης όσον αφορά τη διαχείριση μπορεί να είναι ευκολότερη σε μεγάλου μεγέθους τόπους Natura 2000 από ό,τι σε μικρούς τόπους, οι οποίοι

⁶² Όπως ορίζεται στο έγγραφο SEC(2006) 748.

οριοθετούνται συχνά γύρω από την πραγματική περιοχή των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων. Εξίσου σημαντική είναι η εφαρμογή ενός συστήματος παρακολούθησης σε επίπεδο τοπίου, το οποίο παρέχει τη δυνατότητα ταυτόχρονου εντοπισμού προβληματικών τάσεων στις εν λόγω φυσικές διαδικασίες σε όλους τους τόπους Natura 2000 μιας συγκεκριμένης περιφέρειας.

39. Ορισμένες φορές η διαχείριση των δασών βασίζεται επίσης σε μη ιθαγενή είδη. Είναι συμβατό το στοιχείο αυτό με τις απαιτήσεις του δικτύου Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 11, 14, 15
<p>Η επιλογή των ειδών δένδρων που υπάρχουν σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000, καθώς και ο βαθμός στον οποίο ενδέχεται να ευνοείται ή να μην ευνοείται η παρουσία ορισμένων ειδών, εξαρτάται από τις οικολογικές απαιτήσεις των ειδών και των τύπων οικοτόπων για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ο εν λόγω τόπος και από τους στόχους διατήρησης του τόπου. Σε τόπους στους οποίους ο στόχος διατήρησης είναι η βελτίωση του βαθμού διατήρησης συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου ή είδους, ένα πιθανό μέτρο διατήρησης μπορεί να συνίσταται στη μείωση της επιφάνειας που καταλαμβάνουν μη ιθαγενή είδη, για παράδειγμα, με σκοπό την αποκατάσταση της συνέχειας ενός φυσικού οικοτόπου ή της δομής του.</p> <p>Από την άλλη πλευρά, σε τόπους στους οποίους ο στόχος είναι η διατήρηση των δασών στην υφιστάμενη κατάσταση και κατανομή τους, είναι πιθανή η διατήρηση υφιστάμενων μη ιθαγενών ειδών, εφόσον αυτό δεν παρεμποδίζει την επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου. Αυτό μπορεί να ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση των μεγάλου μεγέθους τόπων Natura 2000 που διαθέτουν συνεχείς εκτάσεις φυσικής δασοκάλυψης με αρκούντως δυναμικά φυσικά χαρακτηριστικά και σύνθετη δομή ώστε να είναι δυνατή η διατήρηση των ειδών και των τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος σε καλή κατάσταση.</p> <p>Γενικότερα, ωστόσο, η εισαγωγή μη ιθαγενών ειδών δένδρων σε τόπους Natura 2000 θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο προσεκτικού χειρισμού, και οι πιθανές επιπτώσεις της θα πρέπει να υποβάλλονται σε εκτίμηση. Η αντικατάσταση ενός δασικού οικοτόπου ικανοποιητικής ποιότητας με μια φυτεία μη ιθαγενών δένδρων κατά πάσα πιθανότητα δεν είναι συμβατή με τους στόχους διατήρησης του τόπου.</p>		

40. Η κλιματική αλλαγή θα έχει κατά πάσα πιθανότητα σημαντικές επιπτώσεις στα δάση. Είναι δυνατή η λήψη μέτρων δασικής διαχείρισης για την προσαρμογή των δασών στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην περίπτωση οικοτόπου του δικτύου Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Η βελτίωση του βαθμού ή της κατάστασης διατήρησης των δασικών οικοτόπων μέσω κατάλληλης δασικής διαχείρισης έχει άμεσες θετικές επιπτώσεις και στην ανθεκτικότητα των δασικών οικοσυστημάτων και, κατά συνέπεια, στην ικανότητά τους να αντεπεξέλθουν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή). Για τον λόγο αυτό, οι στρατηγικές προσαρμοστικής διαχείρισης αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας των δασών σε μελλοντικές αλλαγές, για παράδειγμα βελτιώνοντας τη δασική διάρθρωση, εξαλείφοντας τον κατακερματισμό και ευνοώντας ενίοτε ορισμένα είδη δένδρων που</p>		

ανταποκρίνονται καλύτερα στις συνθήκες που προβλέπεται να δημιουργηθούν. Τα δάση μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής με την αποθήκευση άνθρακα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της αύξησης του όγκου των δασοσυστάδων, της παρουσίας νεκρού ξύλου και της ποσότητας του εδαφικού άνθρακα. Η προστασία ή η αποκατάσταση, εφόσον κρίνεται αναγκαία, των υδρολογικών συνθηκών σε δασώδεις τυρφώδες θα συμβάλει στην πρόληψη της υποβάθμισης της τύρφης και των εκπομπών CO₂ από το τυρφώδες έδαφος κάτω από τα δάση. Ωστόσο, οι εν λόγω στρατηγικές διαχείρισης θα πρέπει πάντα να εφαρμόζονται με προσοχή, ώστε να μην τροποποιούνται τα φυσικά χαρακτηριστικά και η σύνθεση των δασικών οικοτόπων που πρέπει να διατηρηθούν.

Νέα έμφαση στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή δίδεται στο πλαίσιο των ταμείων της ΕΕ, όπως το ΕΓΤΑΑ και το νέο πρόγραμμα LIFE για το περιβάλλον και το κλίμα, το οποίο προάγει την εφαρμογή συναφών μέτρων για τα δάση. Στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ, τα κράτη μέλη οφείλουν να δαπανούν τουλάχιστον το 30 % της συνολικής συνεισφοράς από το Ταμείο σε κάθε πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, καθώς και σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι δαπάνες αυτές θα πρέπει να γίνονται μέσω των γεωργοπεριβαλλοντικών και κλιματικών ενισχύσεων, των ενισχύσεων στη βιολογική γεωργία και των ενισχύσεων σε περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα, μέσω των ενισχύσεων για τη δασοκομία και των ενισχύσεων για τις περιοχές Natura 2000, καθώς και μέσω της στήριξης των επενδύσεων που αφορούν το κλίμα και το περιβάλλον.

41. Με ποιον τρόπο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η παρουσία «άλλων δασικών εκτάσεων» (λόχμες, βραχώδεις περιοχές κ.λπ.) ή μη δασικών οικοτόπων;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 18
---------	--	---

Τα δάση του δικτύου Natura 2000 περιλαμβάνουν συχνά και «άλλες δασικές εκτάσεις» (δασώδεις βοσκότοποι, λόχμες, χέρσα εδάφη κ.λπ.), ορισμένες από τις οποίες αποτελούν επίσης τύπους οικοτόπων του παραρτήματος I για τους οποίους απαιτείται ο χαρακτηρισμός των αντίστοιχων περιοχών ως τόπων Natura 2000. Εάν ο συγκεκριμένος τόπος έχει χαρακτηριστεί για αυτόν τον τύπο οικοτόπου ή αποτελεί οικότοπο σημαντικό για άλλο μη δασικό είδος ευρωπαϊκής σημασίας, τότε θα είναι αναγκαίος ο καθορισμός ειδικών στόχων και μέτρων διατήρησης και για τους εν λόγω οικοτόπους.

Σε αντίθετη περίπτωση, η διαχείριση των οικοτόπων αυτών είναι δυνατή χωρίς να επιδιώκεται κατ' ανάγκη η συντήρηση ή η βελτίωση του βαθμού διατήρησής τους εντός του συγκεκριμένου τόπου, υπό την προϋπόθεση ότι η διαχείριση αυτή δεν παρεμβαίνει στους στόχους διατήρησης του τόπου ή σε οποιοδήποτε άλλο καθεστώς προστασίας σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.

42. Τι συμβαίνει στην περίπτωση αντικρουόμενων στόχων διατήρησης μεταξύ διαφορετικών τύπων οικοτόπων ή ειδών ενωσιακής σημασίας που υπάρχουν στον ίδιο τόπο;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Είναι πιθανό να προκύψουν περιπτώσεις στις οποίες οι στόχοι διατήρησης ενός τύπου οικοτόπου ή είδους έρχονται σε αντίθεση με τους αντίστοιχους στόχους άλλου οικοτόπου ή είδους ενωσιακής σημασίας που υπάρχει στον συγκεκριμένο τόπο. Για παράδειγμα, ενδέχεται να είναι επιθυμητή η επέκταση του εύρους κατανομής ενός δασικού οικοτόπου, αλλά αυτό μπορεί, με τη σειρά του, να συνεπάγεται την απώλεια χαρακτηρισθέντων χέρσων εδαφών.</p> <p>Τέτοιου είδους συγκρούσεις θα πρέπει να εξετάζονται και να επιλύονται κατά τον καθορισμό των στόχων διατήρησης για τον συγκεκριμένο τόπο, λαμβανομένης υπόψη της σχετικής σημασίας κάθε τύπου οικοτόπου ή είδους του τόπου για την επίτευξη του συνολικού στόχου της εξασφάλισης ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης εντός της ΕΕ και εντός των βιογεωγραφικών περιφερειών των κρατών μελών. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εξετάζονται ευκαιρίες προσδιορισμού κατάλληλων συμβιβασμών που ευνοούν και τους δύο στόχους (βλ. επίσης ερώτηση 18).</p>		

43. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται η εμφάνιση ασθενειών σε τόπους Natura 2000 που μπορεί να έχουν σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις (π.χ. σκολύτης, νηματώδης σκώληκας των κωνοφόρων);

Νομική υποχρέωση / Σύσταση / Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>(Σ) Κατά τον προγραμματισμό φυτοϋγειονομικών μέτρων σε τόπους Natura 2000 θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι στόχοι διατήρησης του εκάστοτε τόπου, και τα μέτρα θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις στα προστατευόμενα είδη και τους προστατευόμενους οικοτόπους να αποφεύγονται ή να μειώνονται σε αμελητέο επίπεδο.</p> <p>(Υ) Απαιτείται η διενέργεια δέουσας εκτίμησης, σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους, για τυχόν φυτοϋγειονομικά μέτρα τα οποία δεν είναι αναγκαία για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση του τόπου, αλλά είναι πιθανό να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο (βλ. επίσης ερώτηση αριθ. 57). Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα της εκτίμησης είναι αρνητικά, η λήψη του αντίστοιχου μέτρου μπορεί να εγκριθεί μόνο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 4 της οδηγίας για τους οικοτόπους (απουσία εναλλακτικών λύσεων, επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, αντισταθμιστικά μέτρα, ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, γνωμοδότηση της Επιτροπής εάν υπάρχουν τύποι οικοτόπων και/ή είδη προτεραιότητας).</p> <p>(Π) Στα φυσικά δάση, ορισμένες ασθένειες ή προσβολές από έντομα ενδέχεται να αποτελούν μέρος σημαντικών οικολογικών διαδικασιών του δάσους και να παρέχουν δομές και λειτουργίες που είναι θεμελιώδους σημασίας για τα είδη του. Οι παράγοντες αυτοί δεν θα πρέπει να προλαμβάνονται πάντα σε συστηματική βάση, ιδίως σε μεγάλου μεγέθους τόπους Natura 2000, εκτός εάν οι αρνητικές οικολογικές ή κοινωνικοοικονομικές τους επιπτώσεις υπερिशύουν σαφώς έναντι των δυνητικών θετικών οικολογικών επιπτώσεων. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι φυσικές ενοχλήσεις συμβαίνουν κατά γενικό κανόνα σε μεγάλη</p>		

κλίμακα και μπορούν να είναι αρνητικές σε τοπικό επίπεδο, ακόμη και αν είναι επιθυμητές σε επίπεδο τοπίου.

(Υ) Όταν σε συγκεκριμένο δάσος Natura 2000 πρέπει να ληφθούν επείγοντα μέτρα για την πρόληψη της εξάπλωσης στο εσωτερικό της Ένωσης οργανισμών επιβλαβών για τα φυτά ή τα φυτικά προϊόντα σύμφωνα με την οδηγία 2000/29/EK του Συμβουλίου, της 8ης Μαΐου 2000⁶³, και ιδίως με το άρθρο 16 παράγραφος 3 τέταρτη περίοδος, πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή κατάλληλα μέτρα διαχείρισης κινδύνου, τα οποία ενδέχεται να περιλαμβάνουν μειωμένη ποσότητα υλοτομίας των ευπαθών φυτών. Σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να προβλέπονται πάντα μέτρα διασφάλισης, ώστε να εξασφαλίζεται ισοδύναμο επίπεδο μετριασμού του κινδύνου εξάπλωσης του ενός ή περισσότερων αντίστοιχων επιβλαβών οργανισμών με το επίπεδο που προβλέπεται στο αντίστοιχο μέτρο εφαρμογής⁶⁴.

(Σ) Ο σχεδιασμός φυτοϋγειονομικών μέτρων και πιθανών αντισταθμιστικών μέτρων θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο εκ των προτέρων συζήτησης με τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες πρέπει να αποκλειστεί η λήψη φυτοϋγειονομικών μέτρων λόγω των στόχων διατήρησης Natura 2000, με συνέπεια σημαντικές οικονομικές ζημιές για τον ιδιοκτήτη του δάσους, συνιστάται στα κράτη μέλη να εξετάζουν το ενδεχόμενο κατάλληλης χρηματικής αποζημίωσης, μέσω των συναφών διαθέσιμων ενωσιακών ή εθνικών χρηματοδοτικών πόρων.

44. Είναι δυνατή η κατασκευή δασικών οδών σε έναν τόπο Natura 2000;

Πληροφορίες/Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 19
------------------------------	---	---

(Π) Οι δασικές οδοί αποτελούν συχνά ένα σημαντικό στοιχείο για την εξασφάλιση οικονομικά βιώσιμης δασικής διαχείρισης. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα μπορούν να συμβάλουν ακόμη και στη διατήρηση του τόπου (πρόσβαση για την εφαρμογή μέτρων διατήρησης, προστασία από πυρκαγιές κ.λπ.) Ωστόσο, ορισμένες φορές ενδέχεται να έχουν σημαντικές άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στα είδη και/ή τους οικοτόπους για τους οποίους έχει οριστεί ο συγκεκριμένος τόπος Natura 2000.

(Υ) Όπως και για άλλα παρόμοια έργα, πρέπει να λαμβάνονται ως σημείο αναφοράς οι στόχοι διατήρησης του συγκεκριμένου τόπου. Συνιστάται ιδιαίτερα ο σχεδιασμός, ευθύς εξαρχής, τυχόν έργων οδοποιίας κατά τρόπο ώστε να αποφεύγονται ή να μετριάζονται όλες οι δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις στους οικοτόπους και τα είδη για τα οποία έχει χαρακτηριστεί ο συγκεκριμένος τόπος. Εάν, μετά τις εν λόγω προληπτικές ενέργειες, μπορεί ευλόγως να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η κατασκευή της οδού δεν θα έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου, βάσει των στόχων διατήρησης του τόπου, ή ότι θα συμβάλει ακόμη και θετικά στην επίτευξη των στόχων αυτών, τότε μπορεί να κατασκευαστεί χωρίς να διενεργηθεί προηγουμένως δέουσα πλήρης εκτίμηση. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να προκύψει μόνο βάσει αντικειμενικών επιχειρημάτων και κατόπιν ελέγχου σχετικά με όλες τις δυνητικές επιπτώσεις του έργου στον τόπο Natura 2000.

(Σ) Συνιστάται η τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου υπό τη μορφή εγγράφου, ώστε να είναι πάντα δυνατή η σχετική παραπομπή σε περίπτωση ανάγκης. Η ίδια προληπτική ενέργεια ισχύει και για κάθε έργο κατασκευής δασικής οδού το οποίο αποτελεί μέρος ενός

⁶³ EE L 169 της 10.7.2000, σ. 1.

⁶⁴ Βλ. για παράδειγμα την εκτελεστική απόφαση της Επιτροπής, της 26ης Σεπτεμβρίου 2012, για τη λήψη μέτρων επείγοντος χαρακτήρα ώστε να αποφευχθεί η εξάπλωση εντός της Ένωσης του *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhner) Nickle et al. (ο νηματώδης σκώληκας των κωνοφόρων) (EE L 266 της 2.10.2012, σ. 42).

σχεδίου δασικής διαχείρισης (ολοκληρωμένου ή μη), το οποίο δεν έχει υποβληθεί ήδη στο σύνολό του σε έλεγχο ή δέουσα εκτίμηση των επιπτώσεών του στον τόπο Natura 2000.

(Υ) Εφόσον δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η δασική οδός να έχει πιθανές σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο, απαιτείται πάντα η διενέργεια δέουσας εκτίμησης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους (βλ. επίσης ερώτηση αριθ. 57).

45. Επιτρέπεται η αποψιλωτική υλοτομία στους τόπους Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 19
---------	--	---

Και στην περίπτωση αυτή πρέπει να λαμβάνονται ως σημείο αναφοράς οι στόχοι διατήρησης του συγκεκριμένου τόπου. Οι δραστηριότητες αποψιλωτικής υλοτομίας έχουν επιβλαβείς επιπτώσεις σε συγκεκριμένους οικοτόπους ή σε συγκεκριμένα δασικά είδη, ιδίως στην περίπτωση εκείνων που εξαρτώνται από συνθήκες μόνιμης κάλυψης, αλλά μπορεί επίσης να παρέχουν τη δυνατότητα σε κάποια άλλα είδη ή οικοτόπους που προστατεύονται από τις οδηγίες για τα πτηνά ή για τους οικοτόπους να ευδοκιμήσουν. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να διενεργείται ανάλυση κατά περίπτωση, στην οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης, οι οικοτόποι και τα είδη που επηρεάζονται από την σχεδιαζόμενη αποψιλωτική υλοτομία, ο ένας ή οι περισσότεροι νέοι τύποι οικοτόπων οι οποίοι θα αντικαταστήσουν τους τύπους οικοτόπων που θα απομακρυνθούν (συμπεριλαμβανομένων ενδεχομένως των διαφορετικών σταδίων ανάπτυξης ή διάρθρωσης του ενός ή των περισσότερων υφιστάμενων οικοτόπων), η σχετική σημασία της ζώνης υλοτόμησης κ.λπ. Για τους οικοτόπους κοινοτικού ενδιαφέροντος στους οποίους η υφιστάμενη έκταση, σύμφωνα με την έκθεση που υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 17, βρίσκεται ήδη κάτω από τις τιμές αναφοράς για την ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης σε εθνικό ή βιογεωγραφικό επίπεδο, οι δραστηριότητες αποψιλωτικής υλοτομίας αναμένεται να αντιβαίνουν στους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης, οι οποίοι σε ανάλογες περιπτώσεις αντικατοπτρίζουν συνήθως τον γενικότερο στόχο της διασφάλισης ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης σε ευρύτερο επίπεδο.

Από διαδικαστική άποψη, απαιτείται η διενέργεια δέουσας πλήρους εκτίμησης σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3, όπως και για άλλα σχέδια, εφόσον δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί η πιθανότητα σημαντικών επιπτώσεων σε έναν τόπο Natura 2000 (βλ. ερωτήσεις αριθ. 44 και 57).

46. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται η εμφάνιση νέων οικοτόπων του παραρτήματος I σε συγκεκριμένο τόπο Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
---------	--	--

Η διαχείριση των δασών αποτελεί μακροπρόθεσμη δυναμική διαδικασία. Από την εφαρμογή ορισμένων μέτρων δασικής διαχείρισης ενδέχεται να προκύψει ένας νέος οικοτόπος του παραρτήματος I. Για παράδειγμα, μετά την κοπή των δένδρων μιας συστάδας ερυθρελάτης σε όξινο έδαφος ενός τόπου Natura 2000 είναι πιθανό να αναπτυχθούν ευρωπαϊκά ξηρά χέρσα εδάφη (οικότοπος 4030). Θα πρέπει αυτός ο νέος οικοτόπος να προστατευθεί ή μπορεί να εξελιχθεί σε νέα δασοσυστάδα (π.χ. δασοσυστάδα σημύδας ή φυτεία ερυθρελάτης) εντός μερικών ετών; Η απάντηση στην ερώτηση αυτή παρέχεται από τους

στόχους διατήρησης του τόπου.

Εάν ο συγκεκριμένος τόπος είχε χαρακτηριστεί αρχικά τόπος Natura 2000 και για τη διατήρηση ξηρών χέρσων εδαφών, η επιπλέον εμφάνιση του οικοτόπου πρέπει να ληφθεί υπόψη σύμφωνα με τους αντίστοιχους στόχους διατήρησης, είτε με δυναμικό τρόπο, στο πλαίσιο του ορθού προγραμματισμού των δραστηριοτήτων αποψιλωτικής υλοτομίας για τη διασφάλιση επαρκούς έκτασης για τον οικοτόπο αυτό στον τόπο, είτε με στατικό τρόπο (με τη λήψη ειδικών μέτρων για την αποφυγή δάσωσης και τη διατήρηση των εν λόγω ξηρών χέρσων εδαφών στη συγκεκριμένη τοποθεσία), εάν υπάρχει σημαντική έλλειψη του συγκεκριμένου οικοτόπου. Σε περίπτωση που ο νέος τύπος οικοτόπου δεν συμπεριλαμβανόταν στους οικοτόπους για τους οποίους είχε χαρακτηριστεί αρχικά ο συγκεκριμένος τόπος (είτε ως οικοτόπος είτε ως οικοτόπος ειδών), ο εν λόγω οικοτόπος (ή τα αντίστοιχα είδη) θα πρέπει να συμπεριληφθεί στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων του τόπου και θα πρέπει να καθοριστούν ειδικοί στόχοι διατήρησης για τον συγκεκριμένο τύπο οικοτόπου ή για τα αντίστοιχα είδη. Από τον χαρακτήρα των εν λόγω στόχων θα εξαρτηθεί αν θα απαιτηθούν ή όχι ειδικά μέτρα διατήρησης. Εάν η παρουσία του νέου τύπου οικοτόπου ή του νέου οικοτόπου ενός είδους δεν είναι σημαντική σε σχέση με τους κύριους στόχους του συγκεκριμένου τόπου ή τη συνοχή του δικτύου Natura 2000, το στοιχείο αυτό θα αντικατοπτρίζεται στους στόχους διατήρησης του τόπου. Σε αυτή την περίπτωση δεν απαιτείται η λήψη ειδικών μέτρων διατήρησης για τον νέο οικοτόπο (βλ. επίσης ερωτήσεις αριθ. 18 και 42).

47. Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι δευτερογενείς οικοτόποι του παραρτήματος I που αντικαθίστανται με φυσικό τρόπο από άλλο δασικό οικοτόπο;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ιδιοκτήτες διαχειριστές δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
---------	--	---

Πολλοί οικοτόποι Natura 2000 εξαρτώνται από την ανθρώπινη παρέμβαση. Απουσία ανθρώπινης παρέμβασης, οι εν λόγω δευτερογενείς οικοτόποι εξελίσσονται με φυσικό τρόπο σε άλλο τύπο οικοτόπου (κοινοτικού ενδιαφέροντος ή μη), ο οποίος ενδέχεται να είναι πιο κοντά στη δυναμική φυσική βλάστηση, όχι όμως και στον οικοτόπο που υπήρχε κατά τον χρόνο χαρακτηρισμού του συγκεκριμένου τόπου. Για παράδειγμα, ορισμένοι οικοτόποι του παραρτήματος I (π.χ. ορισμένα δάση δρυός –πάρτημα I οικοτόποι 9160, 9170, 9190) αναπτύχθηκαν έπειτα από ορισμένες δασοκομικές δραστηριότητες (π.χ. πρεμνοβλάστηση). Λόγω αλλαγών στις πρακτικές διαχείρισης (π.χ. εγκατάλειψη της πρεμνοβλάστησης), είναι πιθανό ένας νέος οικοτόπος (π.χ. δάσος οξιάς) να αντικαταστήσει σταδιακά τον αρχικό οικοτόπο. Ομοίως, ορισμένοι δασώδεις βοσκότοποι θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε δάση μετά τη διακοπή της βόσκησης.

Η απόφαση σχετικά με τη διαχείριση των εν λόγω οικοτόπων πρέπει να λαμβάνεται με βάση τους στόχους διατήρησης που έχουν καθοριστεί για τον αντίστοιχο τόπο. Υπό ιδανικές συνθήκες, οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να καθορίζονται κατόπιν ανάλυσης της σχετικής σημασίας και των δυνατοτήτων του συγκεκριμένου τόπου για τη διατήρηση των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν επί του παρόντος στον τόπο, λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης διατήρησής τους σε περιφερειακό, εθνικό ή βιογεωγραφικό επίπεδο.

Εάν έχει διαπιστωθεί η ανάγκη διατήρησης ή ακόμη και αποκατάστασης συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου στον εν λόγω τόπο, τότε εναπόκειται στην αρμόδια αρχή να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα διατήρησης προκειμένου να αποτραπεί η ανάπτυξη άλλου τύπου οικοτόπου.

Εάν οι στόχοι διατήρησης περιλαμβάνουν την εξέλιξη προς άλλο τύπο οικοτόπου, π.χ. επειδή αυτός ο νέος τύπος οικοτόπου ανταποκρίνεται καλύτερα στη φυσική βλάστηση του τόπου, τότε δεν απαιτείται καμία παρέμβαση για την αναχαίτιση της ανάπτυξης του εν λόγω τύπου οικοτόπου, ο οποίος ενδέχεται, παρεμπιπτόντως, ορισμένες φορές να περιλαμβάνεται στους

οικοτόπους του παραρτήματος Ι. Με άλλα λόγια, εφόσον η ανάπτυξη ενός νέου τύπου οικοτόπου συνάδει με τους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης, κατά κανόνα δεν θα θεωρείται ότι συνιστά υποβάθμιση κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 2 της οδηγίας για τους οικοτόπους (βλ. επίσης ερωτήσεις αριθ. 18, 26, 42 και 46).

4.7 Χρηματοδότηση της διατήρησης και της διαχείρισης των τόπων του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

48. Τα μέτρα διατήρησης του Natura 2000 συνεπάγονται πάντοτε κόστος;
49. Πόσο κοστίζει συνολικά το δίκτυο Natura 2000;
50. Ποιος είναι αρμόδιος για τη διασφάλιση της χρηματοδότησης του δικτύου; Υπάρχουν διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ για τη στήριξη της διαχείρισης που αποσκοπεί στη διατήρηση των τόπων του δικτύου Natura 2000;
51. Προβλέπονται ειδικά μέτρα στο πλαίσιο του κανονισμού της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη για τη στήριξη του Natura 2000;
52. Προβλέπονται άλλα μέτρα στο πλαίσιο του κανονισμού της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη που θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στη χρηματοδότηση του Natura 2000;
53. Θα πρέπει οι πρόσθετες δαπάνες ή η απώλεια εισοδήματος να βαρύνουν μόνο τους ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών;
54. Θα πρέπει να προβλέπεται πάντοτε χρηματική αποζημίωση για το κόστος των μέτρων διαχείρισης του Natura 2000;
55. Ποια μέτρα είναι διαθέσιμα στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού μέσου LIFE της ΕΕ για τη στήριξη της χρηματοδότησης των μέτρων διατήρησης δασών που βρίσκονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000;
56. Υπάρχουν άλλες ευκαιρίες και κίνητρα χρηματοδότησης για το Natura 2000 σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο;

!!Σημείωση: Ανατρέξτε επίσης στην ενότητα 1.2.2 του μέρους Ι του παρόντος εγγράφου για πλήρη επισκόπηση των πιθανών ευκαιριών χρηματοδότησης για τους τόπους του δικτύου Natura 2000!!

48. Τα μέτρα διατήρησης του Natura 2000 συνεπάγονται πάντοτε κόστος;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,4,5,8,10,11,14,18,20,21, 22,23
---------	--	---

Όχι πάντοτε. Αυτό εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το είδος των μέτρων και τη συγκεκριμένη περιοχή στην οποία εφαρμόζονται. Υπάρχουν ορισμένα μέτρα διατήρησης τα οποία δεν συνεπάγονται κανένα κόστος ούτε μειωμένο εισόδημα, ή τα οποία μπορούν να ενσωματωθούν εύκολα χωρίς πρόσθετο κόστος ή απώλεια εισοδήματος στις καθημερινές δραστηριότητες διαχείρισης (π.χ. η μεταβολή της σύνθεσης των ειδών των δασοσυστάδων, όταν η σύνθεση αυτή δεν είναι βιώσιμη από οικονομική και οικολογική άποψη, μέσω της εισαγωγής παραγωγικών ειδών δένδρων που αντιστοιχούν στη φυσική βλάστηση, ή απλώς η διασφάλιση της συνέχισης των υφιστάμενων πρακτικών διαχείρισης των δασών εφόσον αυτές έχουν αποδειχθεί επωφελείς για την επίτευξη ή τη διαφύλαξη ενός καλού βαθμού διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν σε έναν τόπο).

Κάποια μέτρα διατήρησης μπορούν ακόμη και να αποφέρουν οικονομικά οφέλη σε βραχυπρόθεσμο ή πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα (π.χ. δημιουργία καλύτερων συνθηκών για

το κυνήγι ειδών θηραμάτων, λιγότερες ζημίες από τα θηράματα, καλύτερες δυνατότητες ερασιτεχνικής αλιείας χάρη στη φιλικότερη προς τους ποταμούς δασοπονία, μεγαλύτερο τουριστικό ενδιαφέρον, φιλικότερες προς τη φύση και λιγότερο δαπανηρές δασοκομικές μέθοδοι, βελτιωμένες συνθήκες εδάφους κ.λπ.).

Ωστόσο, υπάρχουν αναπόφευκτα ορισμένα μέτρα διατήρησης τα οποία πράγματι συνεπάγονται κόστος, επειδή προϋποθέτουν τη διάθεση πρόσθετου ανθρώπινου δυναμικού, απαιτούν νέες επενδύσεις σε νέες υποδομές ή εξοπλισμό, ή επειδή μειώνουν τις εμπορικές ευκαιρίες που έχει στη διάθεσή του ο ιδιοκτήτης. Αυτά πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση.

Συνιστάται ιδιαίτερος στο πλαίσιο των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000 να παρέχεται εκτίμηση του κόστους εφαρμογής καθενός από τα μέτρα διατήρησης που έχουν προσδιοριστεί για τον εκάστοτε τόπο, καθώς και να εξετάζονται επίσης όλες οι πιθανές πηγές χρηματοδότησης σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, τόσο από δημόσιες όσο και από ιδιωτικές πηγές. Συνιστάται επίσης να διερευνάται η δυνατότητα χρήσης καινοτόμων καθεστώτων αυτοχρηματοδότησης (π.χ. μέσω της πώλησης προϊόντων Natura 2000, του οικοτουρισμού, ενισχύσεων για τη διατήρηση της ποιότητας των υδάτων κ.λπ. – βλ. παραδείγματα στην ερώτηση αριθ. 49).

49. Πόσο κοστίζει συνολικά η διαχείριση του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Η αποτελεσματική διαχείριση και αποκατάσταση των τόπων του δικτύου Natura 2000 σε ολόκληρη την ΕΕ-28 απαιτεί σημαντικές οικονομικές επενδύσεις. Το 2007 η Επιτροπή εκτίμησε ότι θα χρειαστούν περίπου 5,8 δισ. EUR ανά έτος στην ΕΕ-27 για τη διαχείριση και την αποκατάσταση των τόπων του δικτύου. Ωστόσο, η χρήση διαφόρων μέσων της ΕΕ μέχρι στιγμής είναι κατά πολύ χαμηλότερη από τις χρηματοδοτικές ανάγκες του Natura 2000 όπως καθορίζονται από τα κράτη μέλη, καλύπτοντας μόλις το 20 % των αναγκών αυτών⁶⁵.</p> <p>Πλην όμως, το κόστος αυτό υπερκαλύπτεται σε σημαντικό βαθμό από τα πολλαπλά κοινωνικοοικονομικά οφέλη τα οποία παρέχουν οι περιοχές που περιλαμβάνονται στο δίκτυο. Εκτός του ότι διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην προστασία της βιοποικιλότητας της Ευρώπης, οι τόποι του δικτύου Natura 2000 παρέχουν επιπλέον ένα ευρύ φάσμα άλλων οφελών και οικοσυστημικών υπηρεσιών στην κοινωνία. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες της Επιτροπής, εκτιμάται ότι τα οφέλη που απορρέουν από τις ζώνες που έχουν χαρακτηριστεί τόποι του δικτύου Natura 2000 είναι της τάξεως των 200 έως 300 δισ. EUR/έτος⁶⁶.</p> <p>Παρότι αυτά τα αριθμητικά στοιχεία παρέχουν μόνο μια πρώτη εκτίμηση, τα προκαταρκτικά αποτελέσματα καταδεικνύουν ήδη ότι τα οικονομικά οφέλη που προσφέρει το δίκτυο Natura 2000 στην κοινωνία υπερτερούν κατά πολύ του κόστους που συνδέεται με τη διαχείριση και την προστασία του σημαντικού αυτού πόρου – και αντιπροσωπεύουν μάλιστα μόνον ένα μέρος των πιθανών οφελών του.</p> <p>Η ακριβής αναλογία κόστους-οφέλους εξαρτάται προφανώς από ένα φάσμα παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης της θέσης των τόπων και της χρήσης γης σε αυτούς, αλλά όλα τα</p>		

⁶⁵ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής. Financing Natura 2000 (Χρηματοδότηση του Natura 2000). Διατίθεται στη διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/financing_natura2000.pdf

⁶⁶ Περισσότερες λεπτομέρειες παρατίθενται στην αρχική σελίδα της ενότητας Nature (Φύση) της ΓΔ Περιβάλλοντος: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

στοιχεία μέχρι στιγμής υποδεικνύουν ότι ένα δίκτυο Natura 2000 με άρτια διαχείριση θα υπερκαλύπτει σαφώς το κόστος που σχετίζεται με τη διατήρησή του.

Παραδείγματα για τα οικονομικά οφέλη του Natura 2000:

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ:

Το Natura 2000 ήδη αποδεικνύεται σημαντική κινητήριος δύναμη για πολλές τοπικές οικονομίες μέσω της προσέλκυσης τουριστών, των οποίων οι δαπάνες στηρίζουν τις τοπικές οικονομίες. Εκτιμάται ότι οι δαπάνες στις οποίες προβαίνουν οι επισκέπτες των τόπων του δικτύου Natura 2000 κυμαίνονται περίπου σε 50–85 δισ. EUR/έτος (το 2006). Εάν ληφθούν υπόψη μόνον οι δαπάνες εκείνων των επισκεπτών που συνδέονται συγκεκριμένα με τον χαρακτηρισμό των περιοχών Natura 2000 (σε αντιδιαστολή με τις φυσικές ζώνες εν γένει), το εύρος των δαπανών κυμαίνεται σε 9–20 δισ. EUR/έτος το 2006, που παράγονται από περίπου 350 εκατομμύρια ημέρες υποδοχής επισκεπτών.

Η συνολική δαπάνη που παράγεται από τους κλάδους τουρισμού και αναψυχής στηρίζεται από 4,5 έως 8 εκατομμύρια θέσεις πλήρους απασχόλησης. Τα οφέλη που δημιουργούνται από τους επισκέπτες σε σχέση με το Natura 2000 στηρίζουν από 800 000 έως 2 εκατομμύρια θέσεις πλήρους απασχόλησης, επί συνόλου περίπου 13 εκατομμυρίων θέσεων πλήρους απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού εντός της ΕΕ των 27 (το 2008). Επιπλέον, οι προστατευόμενες ζώνες μπορούν να παράσχουν πρόσθετα οφέλη στην τοπική και περιφερειακή οικονομία, προσελκύοντας εισροές επενδύσεων και ενισχύοντας την τοπική εικόνα και την ποιότητα ζωής.

ΥΔΑΤΑ:

Μπορεί να επιτευχθεί εξοικονόμηση χρημάτων μέσω της αξιοποίησης του φυσικού κεφαλαίου, εξοικονομώντας το κόστος καθαρισμού των υδάτων και παροχής ύδρευσης. Ο καθαρισμός των υδάτων και η παροχή ύδρευσης αποτελούν σημαντικές οικοσυστημικές υπηρεσίες που παρέχονται από τα φυσικά οικοσυστήματα, συμπεριλαμβανομένων των προστατευόμενων ζωνών όπως οι περιοχές Natura 2000. Διάφορες μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις, μεταξύ των οποίων το Μόναχο, το Βερολίνο, η Βιέννη, το Όσλο, η Μαδρίτη, η Σόφια, η Ρώμη και η Βαρκελώνη επωφελούνται από τη φυσική διήθηση με διάφορους τρόπους. Οι δήμοι αυτοί εξοικονομούν χρήματα από την επεξεργασία των υδάτων χάρη στη φυσική επεξεργασία που προσφέρουν τα οικοσυστήματα. Η εξοικονόμηση αυτή μπορεί να μετακυλιστεί στους καταναλωτές, οδηγώντας σε χαμηλότερο κόστος υπηρεσιών κοινής ωφελείας για τους κατοίκους της ΕΕ.

Τα στοιχεία από τέσσερις ευρωπαϊκές πόλεις, συγκεκριμένα το Βερολίνο, τη Βιέννη, το Όσλο και το Μόναχο, παρέχουν μια εικόνα των οφελών που προσφέρουν οι προστατευόμενες ζώνες για τον καθαρισμό των υδάτων και την παροχή ύδρευσης. Με τη χρήση της μεταφοράς οφελών, μπορεί να εκτιμηθεί ότι τα ετήσια οικονομικά οφέλη από τον καθαρισμό των υδάτων κυμαίνονται από 7 έως 16 εκατ. EUR, ενώ από την παροχή ύδρευσης από 12 έως 91 εκατ. EUR ανά πόλη. Τα μέσα κατά κεφαλήν οφέλη κυμαίνονται από 15 έως 45 EUR ανά έτος τόσο για τον καθαρισμό των υδάτων όσο και για την παροχή ύδρευσης συνδυαστικά για τις τέσσερις ευρωπαϊκές πόλεις που αποτέλεσαν αντικείμενο ανάλυσης, σε σύγκριση με τους μέσους οικιακούς λογαριασμούς νερού, της τάξεως των 200 EUR ανά έτος στην περίπτωση της Γερμανίας.

50. Ποιος είναι αρμόδιος για τη διασφάλιση της χρηματοδότησης του δικτύου; Υπάρχουν διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ για τη στήριξη της διαχείρισης που αποσκοπεί στη διατήρηση των τόπων του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες, Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,5,8,9,10,14,17,18,20,21,22,23
----------------------	--	---

(Π) Ως δίκτυο που εκτείνεται σε ολόκληρη την ΕΕ, το Natura 2000 βασίζεται στην αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών. Αντιπροσωπεύει έναν σημαντικό κοινό πόρο που είναι ικανός να παρέχει πολλαπλά οφέλη στην κοινωνία και στην οικονομία της Ευρώπης. Όμως αποτελεί επίσης μια κοινή ευθύνη που απαιτεί επαρκείς οικονομικές επενδύσεις προκειμένου να καταστεί πλήρως λειτουργική.

Παρότι η κύρια αρμοδιότητα για τη χρηματοδότηση του Natura 2000 εναπόκειται στα κράτη μέλη, το άρθρο 8 της οδηγίας για τους οικοτόπους αναγνωρίζει την ανάγκη για παροχή στήριξης σε επίπεδο ΕΕ για τη διαχείριση του Natura 2000 και συνδέει ρητώς την υλοποίηση των αναγκαίων μέτρων διατήρησης με την παροχή συγχρηματοδότησης από την ΕΕ.

Οι απαιτήσεις διαχείρισης του Natura 2000 έχουν ενσωματωθεί σε διάφορες χρηματοδοτικές ροές της ΕΕ, όπως τα διαρθρωτικά ταμεία (ΕΤΠΑ), τα ταμεία αγροτικής ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ), το πρόγραμμα LIFE κ.λπ.

Αυτή η προσέγγιση ενσωμάτωσης επιλέχθηκε για διάφορους λόγους:

- διασφαλίζει ότι η διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 εντάσσεται στις ευρύτερες πολιτικές της ΕΕ για τη διαχείριση της γης·
- επιτρέπει στα κράτη μέλη να θέτουν προτεραιότητες και να αναπτύσσουν πολιτικές και μέτρα που αντικατοπτρίζουν τις εθνικές και περιφερειακές τους ιδιαιτερότητες·
- συμβάλλει στην αποφυγή των περιττών επαναλήψεων και αλληλεπικαλύψεων των διαφόρων χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ, καθώς και των διοικητικών επιπλοκών που συνδέονται με τέτοιου είδους επαναλήψεις.

Στην περίπτωση των δασών του Natura 2000 υπάρχουν διάφορες διαθέσιμες ευκαιρίες χρηματοδότησης στο πλαίσιο των νέων ταμείων της ΕΕ για την περίοδο 2014-2020 (βλ. ενότητα 1.2.2 στο μέρος Ι του εγγράφου)⁶⁷. Στις περισσότερες περιπτώσεις εξαρτάται από τις αρχές των κρατών μελών το αν και με ποιον τρόπο καθίστανται διαθέσιμες οι εν λόγω ευκαιρίες στην εκάστοτε συγκεκριμένη χώρα/περιφέρεια.

(Σ) Για την καλύτερη αξιοποίηση των διαθέσιμων κονδυλίων της ΕΕ, η Επιτροπή ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν μια πιο στρατηγική προσέγγιση πολυετούς προγραμματισμού για τη χρηματοδότηση του Natura 2000. Αυτή πραγματοποιείται υπό τη μορφή Πλαισίων Δράσης Προτεραιότητας, στα οποία καθορίζονται οι χρηματοδοτικές ανάγκες και οι στρατηγικές προτεραιότητες για το Natura 2000 σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο για την περίοδο 2014-2020. Τα εν λόγω Πλαίσια Δράσης Προτεραιότητας είναι ειδικά σχεδιασμένα ώστε να διευκολύνουν την ενσωμάτωση κατάλληλων μέτρων διατήρησης, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τα δάση, στα νέα επιχειρησιακά προγράμματα για τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ⁶⁸.

51. Προβλέπονται ειδικά μέτρα στο πλαίσιο του κανονισμού της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη για τη στήριξη του Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):
<p>Ναι, προβλέπεται ειδικό μέτρο που αφορά τις ενισχύσεις στο πλαίσιο του Natura 2000 και της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα. Σύμφωνα με τον νέο κανονισμό για το ΕΓΤΑΑ (1305/2013), οι ενισχύσεις στο πλαίσιο του Natura 2000 χορηγούνται ετησίως και ανά εκτάριο δάσους, προκειμένου να αποζημιωθούν οι δικαιούχοι για τις πρόσθετες δαπάνες και για την απώλεια εισοδήματος που απορρέουν από τους περιορισμούς στις σχετικές περιοχές, οι οποίοι σχετίζονται με την εφαρμογή της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τα πτηνά. Η στήριξη χορηγείται σε γεωργούς και σε ιδιώτες δασοκαλλιεργητές και σε ενώσεις ιδιωτών δασοκαλλιεργητών. Σε δεόντως αιτιολογημένες περιπτώσεις μπορεί επίσης να χορηγείται και σε άλλους διαχειριστές γης (άρθρο 30).</p>		

⁶⁷ Επίσης, τα κονδύλια αυτά περιγράφονται περαιτέρω σε έναν νέο τεχνικό οδηγό σχετικά με τη χρηματοδότηση του δικτύου Natura 2000 που έχει ως στόχο να συνδράμει τις αρχές, τους διαχειριστές και τους ιδιοκτήτες ώστε να αξιοποιήσουν τις πολλαπλές ευκαιρίες που είναι διαθέσιμες στο πλαίσιο της τρέχουσας χρηματοδοτικής περιόδου (2014-2020) για μέτρα διαχείρισης στους τόπους του δικτύου Natura 2000, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τα δάση του Natura 2000. Διατίθεται στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/>

⁶⁸ SEC(2011) 1573 τελικό

Οι ενισχύσεις στο πλαίσιο του Natura 2000 διατίθενται για πράξεις που σχετίζονται με τα μειονεκτήματα και τους περιορισμούς που επιβάλλονται στις περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί τόποι του δικτύου Natura 2000 και καθορίζονται σε σχέδια διαχείρισης ή άλλα ισοδύναμα μέσα. Οι εν λόγω περιορισμοί πρέπει να έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα, δηλαδή πρέπει να πληρούνται από το σύνολο των διαχειριστών γης στις αντίστοιχες περιοχές και να συνδέονται με τις διατάξεις που αφορούν τη διατήρηση ή την αποκατάσταση των οικοτόπων και των ειδών, καθώς και την αποφυγή της υποβάθμισης και της διατάραξής τους.

Το μέτρο αυτό είναι διαθέσιμο στους ιδιοκτήτες δασών εφόσον συμπεριλαμβάνεται από τα κράτη μέλη στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης.

52. Προβλέπονται άλλα μέτρα στο πλαίσιο του κανονισμού της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη που θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στη χρηματοδότηση του Natura 2000; Ποιος μπορεί να επωφεληθεί από αυτή τη χρηματοδότηση;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,8,14,18,21,23
-------------	--	---

Ναι, προβλέπονται και άλλα μέτρα στο πλαίσιο του νέου κανονισμού για το ΕΓΤΑΑ που θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στη χρηματοδότηση του Natura 2000. Τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι τα εξής:

Άρθρο 21: Επενδύσεις στην ανάπτυξη δασικών περιοχών και στη βελτίωση της βιωσιμότητας των δασών, οι οποίες περιλαμβάνουν:

- τη δάσωση και τη δημιουργία δασικών εκτάσεων (άρθρο 22)·
- την εγκατάσταση γεωργοδασοκομικών συστημάτων (άρθρο 23)·
- την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στα δάση από δασικές πυρκαγιές και φυσικές καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των παρασίτων και των κρουσμάτων ασθενειών, των καταστροφικών φαινομένων και των απειλών που αφορούν το κλίμα (άρθρο 24)·
- τις επενδύσεις για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας στην αλλαγή του κλίματος και του δυναμικού μετριασμού της, καθώς και της περιβαλλοντικής αξίας των δασικών οικοσυστημάτων (άρθρο 25)·
- Επενδύσεις σε δασοκομικές τεχνολογίες και στη μεταποίηση, διακίνηση και εμπορία δασικών προϊόντων (άρθρο 26)

- Άρθρο 34: Δασοπεριβαλλοντικές και κλιματικές υπηρεσίες και διατήρηση των δασών.

- Άρθρο 35: Συνεργασία.

Πλέον προβλέπεται επίσης μια γενική απαίτηση βάσει της οποίας η στήριξη για εκμεταλλεύσεις που υπερβαίνουν ένα ορισμένο μέγεθος (το οποίο θα προσδιορίζεται από τα κράτη μέλη στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης) θα παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι η διαχείριση του δάσους συνάδει με τις αρχές της αειφόρου διαχείρισης των δασών (όπως στοιχειοθετείται βάσει παρουσίασης των σχετικών πληροφοριών από το σχέδιο δασικής διαχείρισης ή ισοδύναμο μέσο).

Βάσει του νέου κανονισμού απαιτείται το 30 % τουλάχιστον της συνολικής συνεισφοράς του ΕΓΤΑΑ στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης να προορίζεται για περιβαλλοντικά ζητήματα και για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν μέσω στήριξης επενδύσεων που αφορούν το περιβάλλον και το κλίμα, επενδύσεων στα δάση (άρθρα 21 και 34), γεωργοπεριβαλλοντικών και κλιματικών μέτρων, της βιολογικής γεωργίας, περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά ή άλλα μειονεκτήματα και ενισχύσεων στο πλαίσιο του Natura

2000.

Στην πλειονότητά τους, τα μέτρα για τα δάση που προβλέπονται στον κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη απευθύνονται σε ιδιώτες δασοκαλλιεργητές και στις ενώσεις τους. Τα μέτρα αυτά είναι διαθέσιμα στους ιδιοκτήτες δασών εφόσον συμπεριλαμβάνονται από τα κράτη μέλη στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. Δικαιούχοι, ανάλογα με το εκάστοτε συγκεκριμένο μέτρο, είναι επίσης δημόσιοι δασοκαλλιεργητές, δήμοι, άλλοι φορείς ιδιωτικού δικαίου και κρατικοί φορείς και ενώσεις τους, φυσικά πρόσωπα και άλλοι φορείς διαχείρισης γης σε σαφώς καθορισμένες και αιτιολογημένες περιπτώσεις. Για παράδειγμα, σε περίπτωση κρατικών εκτάσεων, η στήριξη για δάσωση και δημιουργία δασικών εκτάσεων (άρθρο 22) καθώς και για δασοπεριβαλλοντικές και κλιματικές υπηρεσίες και για τη διατήρηση των δασών (άρθρο 34) μπορεί να χορηγείται μόνον εάν ο διαχειριστής των εν λόγω εκτάσεων είναι ιδιωτικός φορέας ή δήμος.

Στο πλαίσιο των δασοπεριβαλλοντικών και κλιματικών υπηρεσιών και της διατήρησης των δασών (άρθρο 34 του κανονισμού για το ΕΓΤΑΑ), η στήριξη χορηγείται σε δημόσιους και ιδιώτες κατόχους δασών καθώς και σε άλλους φορείς ιδιωτικού δικαίου και κρατικούς φορείς και στις ενώσεις τους που αναλαμβάνουν, σε εθελοντική βάση, να εκτελούν πράξεις που συνίστανται στην ανάληψη μίας ή περισσοτέρων δασοπεριβαλλοντικών και κλιματικών δεσμεύσεων. Σε περίπτωση κρατικών δασών, η στήριξη μπορεί να χορηγείται μόνο εάν διαχειριστής του δάσους είναι ιδιωτικός φορέας ή δήμος. Οι ενισχύσεις αποζημιώνουν τους δικαιούχους για το σύνολο ή μέρος των πρόσθετων δαπανών και της απώλειας εισοδήματος εξαιτίας των δεσμεύσεων που ανελήφθησαν. Εφόσον είναι αναγκαίο μπορούν να καλύπτουν επίσης το κόστος συναλλαγής αξίας έως και 20 % της πριμοδότησης που καταβλήθηκε για τις δασοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις. Ως «κόστος συναλλαγής» νοούνται οι πρόσθετες δαπάνες που συνδέονται με την εκπλήρωση δέσμευσης, αλλά δεν καταλογίζονται άμεσα στην υλοποίησή της ή δεν περιλαμβάνονται στις δαπάνες ή το διαφυγόν εισόδημα που επιστρέφονται απευθείας· το κόστος αυτό μπορεί να υπολογίζεται βάσει των συνήθων δαπανών. Ωστόσο, για να έχουν τη δυνατότητα αυτή, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμπεριλάβουν τα σχετικά μέτρα στα οικεία προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης.

53. Θα πρέπει οι πρόσθετες δαπάνες ή η απώλεια εισοδημάτων να βαρύνουν μόνο τους ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,5,8,10,11,12,14,16,18,20,2 1 22,23
---------	--	---

Ενώ τα οφέλη της εφαρμογής συγκεκριμένων μέτρων διατήρησης περιέρχονται στην κοινωνία συνολικά, θα ήταν άδικο το κόστος της εφαρμογής των εν λόγω μέτρων, είτε πρόκειται για το άμεσο κόστος είτε για την απώλεια νόμιμου εισοδήματος, να βαρύνει τους ιδιοκτήτες/διαχειριστές δασών.

Τα κράτη μέλη μπορούν να έχουν τους δικούς τους κανόνες για τον χειρισμό αυτού του ζητήματος και σε πολλές περιπτώσεις στηρίζουν τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών όταν επιθυμούν να προωθήσουν κάποιο είδος διαχείρισης που συνεπάγεται πρόσθετες δαπάνες ή απώλεια εισοδήματος. Υπάρχουν διαθέσιμοι χρηματοδοτικοί πόροι για την κάλυψη τέτοιου είδους δαπανών, π.χ. από ταμεία της ΕΕ, ειδικότερα από το ΕΓΤΑΑ.

54. Θα πρέπει να προβλέπεται πάντοτε χρηματική αποζημίωση για το κόστος των μέτρων διαχείρισης του Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3,5,8,10,11,12,14,21,22,23
---------	--	--

Είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν για ορισμένα μέτρα διατήρησης είναι δυνατή η χορήγηση χρηματικής αποζημίωσης, ειδικότερα για μέτρα τα οποία στερούν από τον ιδιοκτήτη έσοδα τα οποία θα ανέμενε να αποκομίσει στο πλαίσιο αειφόρου διαχείρισης των δασών ή για τα οποία απαιτούνται πρόσθετες επενδύσεις χωρίς παραγωγική απόδοση. Επιχορηγήσεις, συμβατικές συμφωνίες, φορολογικές ελαφρύνσεις, τεχνική συνδρομή κ.λπ. αποτελούν πιθανές επιλογές για την αποζημίωση ιδιοκτητών για απώλεια εισοδήματος, για παροχή υπηρεσιών στην κοινωνία συνολικά και, κατά περίπτωση, για απόσβεση κεφαλαίου.

Η αποφυγή της υποβάθμισης αποτελεί νομική υποχρέωση που απορρέει από την οδηγία για τους οικοτόπους, για την οποία καταρχήν δεν απαιτείται αποζημίωση. Ωστόσο, οι αποφάσεις για την παροχή οικονομικών κινήτρων ή αντισταθμιστικών πληρωμών πρέπει να λαμβάνονται σε επίπεδο κρατών μελών, ανάλογα με τις εθνικές συνθήκες. Για παράδειγμα, θα ήταν ίσως σκόπιμη η χορήγηση κατάλληλης αποζημίωσης στους ιδιοκτήτες δασών, όταν επιβάλλονται περιορισμοί ή υποχρεώσεις στη συνήθη δασική διαχείριση μιας περιοχής, οι οποίοι προκαλούν απώλεια εισοδήματος ή πρόσθετες δαπάνες. Αυτό μπορεί επίσης να γίνει σε περίπτωση που η υποχρέωση μη υποβάθμισης υπερβαίνει την καθημερινή επαγρύπνηση για την αποφυγή της υποβάθμισης και απαιτεί σημαντικά προληπτικά μέτρα διαχείρισης (π.χ. απομάκρυνση χωροκατακτητικού είδους (π.χ. *Prunus serotina*) που έχει εξαπλωθεί γενικά ή αποφυγή της φυσικής μετατροπής μιας δασοσυστάδας δρυός σε δασοσυστάδα οξιάς).

55. Ποια μέτρα είναι διαθέσιμα στο πλαίσιο του χρηματοδοτικού μέσου LIFE της ΕΕ για τη στήριξη της χρηματοδότησης των μέτρων διατήρησης δασών που βρίσκονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 9, 15, 17, 18, 20, 23
-------------	--	---

Μέσω του LIFE έχει χρηματοδοτηθεί κατά το παρελθόν μεγάλος αριθμός έργων που σχετίζονται με τα δάση⁶⁹. Βάσει του νέου κανονισμού για το πρόγραμμα LIFE (2014-2020)⁷⁰ θα συνεχιστεί η χρηματοδότηση έργων διατήρησης της φύσης που σχετίζονται με τα δάση, κυρίως μέσω έργων του τομέα «Φύση και Βιοποικιλότητα» του προγράμματος LIFE.

Πρόσκληση υποβολής προτάσεων εκδίδεται κάθε έτος⁷¹. Στο πλαίσιο της πρόσκλησης του έτους 2014, διατέθηκαν σχεδόν 100 εκατ. EUR για έργα με σκοπό τη στήριξη της διατήρησης της φύσης και της βιοποικιλότητας εν γένει, και το ποσό αυτό αναμένεται να αυξηθεί στις μελλοντικές προσκλήσεις. Από το LIFE συγχρηματοδοτείται ποσοστό έως 60 % των

⁶⁹ Βλ. π.χ. το φυλλάδιο του 2006 για το πρόγραμμα LIFE και τα δάση «LIFE and forests»:

http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/forest_lr.pdf

⁷⁰ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1293/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη θέσπιση Προγράμματος για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα (LIFE)

⁷¹ Βλ. π.χ.: <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2014/index.htm>, και τη δέσμη εγγράφων για την αίτηση για έργα σχετικά με τη φύση:

<http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2014/index.htm#nat>

δαπανών επιλεγμένων έργων του τομέα «Φύση και Βιοποικιλότητα» του προγράμματος LIFE.

Είναι επίσης δυνατή, αν και λιγότερο συχνή, η χρηματοδότηση των μέτρων διατήρησης των δασών μέσω έργων που περιλαμβάνουν κυρίως δράσεις επικοινωνίας· στην περίπτωση αυτή, οι αιτούντες θα πρέπει να μελετήσουν τη δέσμη εγγράφων για την αίτηση για τον τομέα «Περιβαλλοντική διακυβέρνηση και πληροφόρηση» του προγράμματος LIFE⁷².

Τέλος, είναι επίσης δυνατή η χρηματοδότηση των μέτρων διατήρησης δασών που περιλαμβάνονται στους τόπους του δικτύου Natura 2000 στο πλαίσιο ενός πολύ ευρύτερου έργου που αφορά το δίκτυο Natura 2000 συνολικά σε περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Για περισσότερες λεπτομέρειες, οι αιτούντες (συνήθως εθνικές/περιφερειακές διοικήσεις) θα πρέπει να ανατρέξουν στη δέσμη εγγράφων για την αίτηση για ολοκληρωμένα έργα του προγράμματος LIFE⁷³.

56. Υπάρχουν άλλες ευκαιρίες και κίνητρα χρηματοδότησης για το Natura 2000 σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο;

Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 4, 5, 8, 12, 14, 17, 22
<p>Ναι, υπάρχουν επίσης πολλές δυνατότητες συνεισφοράς στη διαχείριση και τη διατήρηση των δασών μέσω εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων, δεδομένου ότι η κύρια αρμοδιότητα για τη χρηματοδότηση των τόπων του δικτύου Natura 2000 ανήκει στα επιμέρους κράτη μέλη. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν εθελοντικές συμφωνίες για τη διαχείριση των δασών κατά τρόπο που ευνοεί τη διατήρηση του τόπου και/ή δασοκομικές συμβάσεις για τη διατήρηση ειδών και οικοτόπων που χρηματοδοτούνται από εθνικά κονδύλια.</p> <p>Σε ορισμένες χώρες, οι ιδιοκτήτες γης μπορούν επίσης να επωφελούνται από κίνητρα όπως απαλλαγές από τον φόρο ακίνητης περιουσίας και άλλα φορολογικά πλεονεκτήματα (π.χ. στο Βέλγιο).</p> <p>Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη, ο γενικός κανόνας που επικρατεί είναι ότι οι ιδιοκτήτες γης δικαιούνται σε κάθε περίπτωση πλήρη αποζημίωση για τις πρόσθετες δαπάνες και για απώλεια εισοδήματος σε ζώνες του δικτύου Natura 2000 όπου ο χαρακτηρισμός δασικών οικοτόπων συνεπάγεται ορισμένους περιορισμούς στην παραγωγή ξυλείας (π.χ. στη Σουηδία).</p>		

⁷² <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2014/index.htm#inf>

⁷³ <http://ec.europa.eu/environment/life/funding/life2014/index.htm#integrated>

4.8 Νέες δραστηριότητες στους τόπους του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

57. Για ποια είδη δασικών δραστηριοτήτων απαιτείται η διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3; Τι νοείται ως σχέδιο στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τα πτηνά;
58. Στην περίπτωση σχεδίου που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000, το σχέδιο απορρίπτεται αυτομάτως; Εάν όχι, ποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθούνται;
59. Ποια είναι η σχέση μεταξύ της απαίτησης μη υποβάθμισης δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 2 και της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3;
60. Χρειάζεται να εφαρμόζω τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 κάθε φορά που επιθυμώ να προβώ σε υλοτόμηση δένδρων/ξυλείας στο δάσος μου που περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000;
61. Απαιτείται εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3 και για σχέδια σε τόπους εκτός του δικτύου Natura 2000;

57. Για ποια είδη δασικών δραστηριοτήτων απαιτείται η διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 στο πλαίσιο του Natura 2000⁷⁴; Τι νοείται ως σχέδιο στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τα πτηνά;

Νομική υποχρέωση / Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 13,19
----------------------------	---	---

(Υ) Στην οδηγία για τους οικοτόπους δεν ορίζεται το «σχέδιο», αλλά στη νομολογία έχει καταδειχθεί ότι ο όρος αυτός χρήζει ευρείας ερμηνείας καθώς ο μοναδικός παράγοντας που ενεργοποιεί την εφαρμογή του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους είναι αν το σχέδιο ενδέχεται να επηρεάσει σημαντικά έναν τόπο ή όχι. Στην περίπτωση σχεδίου έργου, ο ορισμός που χρησιμοποιείται στην οδηγία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εφαρμόζεται πλέον και στην οδηγία για τους οικοτόπους, σύμφωνα με τον οποίο ως σχέδιο νοείται η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή έργων, καθώς και άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο.

Για τα σχέδια έργων δασοκομίας, αυτό μπορεί να περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η κατασκευή νέας δασικής οδού, εγκατάσταση αποθήκευσης ξυλείας ή πριονιστηρίου, η αποστράγγιση της έκτασης, καθώς και η δάσωση και αποδάσωση, η εκτεταμένη αποψιλωτική υλοτομία, σημαντικές τροποποιήσεις του δασοκομικού καθεστώτος ή σημαντικές αλλαγές της χρήσης γης.

Στην υπόθεση Waddensea (C-127/02)⁷⁵ αποσαφηνίστηκε περαιτέρω ότι οι δραστηριότητες που ασκούνται περιοδικώς από πολλών ήδη ετών στον συγκεκριμένο τόπο αλλά για την άσκηση των οποίων χορηγείται ετησίως άδεια για περιορισμένη χρονική περίοδο, όπου κάθε άδεια συνεπάγεται νέα αξιολόγηση τόσο της δυνατότητας ασκήσεως αυτής της δραστηριότητας όσο και του τόπου στον οποίο αυτή μπορεί να ασκηθεί, θα πρέπει να θεωρηθούν, κάθε φορά που ζητείται άδεια, ως αυτοτελές σχέδιο κατά την έννοια της οδηγίας

⁷⁴ Βλ. μέρος I, ενότητα 2.6.4 για μια γενική παρουσίαση του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

⁷⁵ Η δυνατότητα αναζήτησης υποθέσεων των Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατίθεται στη διεύθυνση:

http://europa.eu/eu-law/case-law/index_el.htm

περί οικοτόπων.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁷⁶ έχει επίσης αποφανθεί ότι στα σχέδια περιλαμβάνονται:

- επαναλαμβανόμενες και μικρής κλίμακας δραστηριότητες (υποθέσεις C-127/02, C-226/08)
- η εντατικοποίηση μιας δραστηριότητας (υπόθεση C-127/02)
- οι τροποποιήσεις δραστηριοτήτων (C-72/95)
- δραστηριότητες που εκτελούνται εκτός του τόπου αλλά που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε αυτόν (υποθέσεις C-98/03, C-418/04).

Επιπλέον, έχει αποφανθεί ότι:

- η δυνατότητα γενικής απαλλαγής ορισμένων δραστηριοτήτων δεν είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 3 (C-256/98, C-6/04, C-241/08, C-418/04, C-538/09) και
- το μέγεθος του σχεδίου δεν έχει σημασία καθώς δεν αποκλείει αφ' εαυτού το ενδεχόμενο να βλάψει σημαντικά έναν προστατευόμενο τόπο (υπόθεση C-98/03, υπόθεση C-418/04).

Η λέξη «σχέδιο» έχει επίσης, για τους σκοπούς του άρθρου 6 παράγραφος 3, δυνητικά πολύ ευρεία σημασία. Κατ' αναλογία, στην οδηγία ΣΠΕ 2001/42/ΕΚ, στο άρθρο 2 στοιχείο α) της εν λόγω οδηγίας τα σχέδια και τα προγράμματα ορίζονται ως εξής:

«Σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους:

- που εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και
- που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων».

Κατά συνέπεια, η ανάγκη δέουσας εκτίμησης ενός σχεδίου θα πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με τη φύση, τον σκοπό και το περιεχόμενο του σχεδίου, και όχι απλώς σε σχέση με το αν ονομάζεται «σχέδιο». Παραδείγματα σχεδίων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε έναν τόπο είναι: νέα σχέδια δασικής διαχείρισης για δάση Natura 2000 με σημαντικές μεταβολές των δασοσυστάδων ως προς τη σύνθεση των ειδών ή τον περίτροπο χρόνο ή άλλες σημαντικές αλλαγές στο δασοκομικό καθεστώς, σημαντικές αλλαγές στα κυνηγετικά σχέδια για μεγάλα θηράματα κ.λπ.

Ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης το οποίο ενσωματώνει πλήρως στόχους και μέτρα διατήρησης του δικτύου Natura 2000 (ολοκληρωμένο σχέδιο δασικής διαχείρισης) σε έναν ορισμένο τόπο κατά κανόνα δεν αναμένεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο. Η απουσία πιθανοτήτων να επέλθουν αρνητικές επιπτώσεις πρέπει να επαληθεύεται βάσει αντικειμενικών επιχειρημάτων (έλεγχος του σχεδίου) και να τεκμηριώνεται δεόντως. Το σχέδιο δεν πρέπει να υπόκειται σε πλήρη δέουσα εκτίμηση κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους εάν πληρούται αυτή η προϋπόθεση (βλ. επίσης ερώτηση αριθ. 35).

Είναι χρήσιμο να υπενθυμιστεί ότι τα σχέδια που είναι άμεσα συνδεδεμένα ή αναγκαία για τη διαχείριση που αποσκοπεί στη διατήρηση ενός τόπου του δικτύου Natura (δηλαδή το σχέδιο διαχείρισης Natura 2000) δεν χρειάζεται να υποβάλλονται στη διαδικασία αδειοδότησης της οδηγίας για τους οικοτόπους. Γενικά θεωρείται ότι οι επιπτώσεις των εν λόγω μέτρων για τον τόπο του δικτύου Natura 2000 λαμβάνονται πλήρως υπόψη στη διαδικασία σχεδιασμού της διαχείρισης του Natura 2000 και ότι, συνεπώς, δεν χρειάζεται να επαναληφθεί η εν λόγω εκτίμηση. Ωστόσο, εάν ένα σχέδιο αυτού του είδους περιλαμβάνει και ένα σκέλος που δεν

⁷⁶ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&td=ALL&jur=C,T,F&num=C-304/05>

αφορά τη διατήρηση, ενδέχεται και πάλι να απαιτείται δέουσα εκτίμηση (C-241/08) εάν δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων στον συγκεκριμένο τόπο.

(Σ) Ορισμένα περιοδικά επαναλαμβανόμενα μέτρα δασικής διαχείρισης (π.χ. για τον έλεγχο της προσβολής από σκολύτη) ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις σε τόπους του δικτύου Natura 2000. Τα γεγονότα αυτά, λαμβανομένης υπόψη της πιθανότητας να σημειωθούν, θα πρέπει ιδανικά να προβλέπονται στο πλαίσιο ενός σχεδίου δασικής διαχείρισης που ενσωματώνει πλήρως στόχους διατήρησης του Natura 2000, είτε υπόκειται σε δέουσα εκτίμηση είτε όχι, όπως εξηγείται ανωτέρω. Τα μέτρα διαχείρισης τα οποία αποφασίζονται για την αντιμετώπιση μιας απρόβλεπτης κατάστασης και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε έναν τόπο πρέπει να υποβάλλονται σε δέουσα εκτίμηση (π.χ. υλοτόμηση μεγάλης κλίμακας για την πρόληψη της εξάπλωσης του σκολύτη έπειτα από ανεμοθλασία, εναέρια εφαρμογή εντομοκτόνων). Συνιστάται η ανάπτυξη ειδικών διαδικασιών από τις αρμόδιες αρχές, στις οποίες να λαμβάνονται υπόψη οι στόχοι διατήρησης των τόπων του δικτύου Natura 2000 για την αντιμετώπιση επείγουσών καταστάσεων.

58. Στην περίπτωση σχεδίου που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000, το σχέδιο απορρίπτεται αυτομάτως; Εάν όχι, ποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθούνται;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 13, 19, 24
------------------	--	--

Τα σχέδια που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000 δεν απορρίπτονται αυτομάτως. Πρέπει, ωστόσο, να υποβάλλονται σε σταδιακή εκτίμηση των επιπτώσεών τους για τον τόπο με βάση τους στόχους διατήρησης του τόπου.

Τα στάδια είναι τα εξής:

- Πρώτο στάδιο: έλεγχος – σε αυτό το αρχικό στάδιο καθορίζεται αν ένα σχέδιο πρέπει να υποβληθεί σε δέουσα εκτίμηση ή όχι. Εάν είναι πιθανό να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000 ή εάν δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο σημαντικών επιπτώσεων, τότε απαιτείται η διενέργεια δέουσα εκτίμησης. Συνιστάται τα κυριότερα στοιχεία του ελέγχου να καταγράφονται σε έγγραφο για την περίπτωση που αυτό ζητηθεί σε μεταγενέστερο στάδιο.
- Δεύτερο στάδιο: δέουσα εκτίμηση – εφόσον αποφασιστεί ότι απαιτείται κατάλληλη εκτίμηση, πρέπει να διενεργηθεί λεπτομερής ανάλυση των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου, είτε αυτοτελώς είτε σε συνδυασμό με άλλα σχέδια, στην ακεραιότητα του τόπου (ή τόπων) του δικτύου Natura 2000 με βάση τους στόχους διατήρησής του(ς).
- Τρίτο στάδιο: λήψη απόφασης - εάν από την δέουσα εκτίμηση συναχθεί το συμπέρασμα ότι θα υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στην ακεραιότητα του τόπου, θα πρέπει να εξεταστεί αν μπορούν να εφαρμοστούν προληπτικά μέτρα ή μέτρα μετριασμού για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων αυτών.

Τα εν λόγω μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων πρέπει να συνδέονται άμεσα με τις πιθανές επιπτώσεις που έχουν προσδιοριστεί στην δέουσα εκτίμηση και μπορούν να καθορίζονται μόνον κατόπιν πλήρους εκτίμησης και περιγραφής των επιπτώσεων αυτών στο πλαίσιο της δέουσα εκτίμησης. Ο προσδιορισμός των μέτρων μετριασμού των επιπτώσεων, όπως και η εκτίμηση των επιπτώσεων αυτή καθαυτή, πρέπει να βασίζεται στην ορθή κατανόηση των σχετικών ειδών και οικοτόπων.

Στην περίπτωση σχεδίων έργων δασοκομίας, τα μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων μπορούν, για παράδειγμα, να περιλαμβάνουν αλλαγές ή περιορισμούς στις ημερομηνίες και

στο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης (για παράδειγμα, αποφυγή της υλοτόμησης δένδρων ή της κατασκευής δασικής οδού κατά τη διάρκεια της περιόδου αναπαραγωγής ενός συγκεκριμένου είδους). Εάν τα εν λόγω μέτρα μετριασμού μπορούν να άρουν ή να αποσοβήσουν με επιτυχία τις αρνητικές επιπτώσεις που έχουν προσδιορισθεί, τότε είναι δυνατή η έγκριση του σχεδίου. Εάν όχι, το σχέδιο μπορεί να επιτραπεί μόνο σύμφωνα με τη διαδικασία παρέκκλισης δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 4 (τέταρτο στάδιο) ή να απορριφθεί.

- Τέταρτο στάδιο: παρεκκλίσεις - το άρθρο 6 παράγραφος 4 προβλέπει ορισμένες παρεκκλίσεις βάσει των οποίων είναι δυνατό να επιτραπεί η υλοποίηση σχεδίων που θα έχουν αρνητικές επιπτώσεις σε έναν τόπο. Ως εκ τούτου, εάν συναχθεί το συμπέρασμα ότι το σχέδιο θα έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000, το σχέδιο μπορεί παρόλα αυτά να εγκριθεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις, εφόσον δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις, εφόσον το σχέδιο θεωρείται αναγκαίο για επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος και εφόσον λαμβάνονται τα αναγκαία αντισταθμιστικά μέτρα για την προστασία της συνοχής του δικτύου Natura 2000. Σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει επίσης να ενημερώνεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, εάν στον συγκεκριμένο τόπο βρίσκονται είδη ή τύποι οικοτόπων προτεραιότητας, απαιτείται γνωμοδότηση της Επιτροπής.

59. Ποια είναι η σχέση μεταξύ της υποχρέωσης αποφυγής της υποβάθμισης δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 2 και της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 7, 13, 19
------------------	--	--

Οι συγκεκριμένες δύο διατάξεις αποτελούν στην πραγματικότητα τις «δύο όψεις του ίδιου νομίσματος». Και οι δύο παράγραφοι 2 και 3 του άρθρου 6 αποσκοπούν στην πρόληψη τυχόν σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων σε τόπους του δικτύου Natura 2000. Στην περίπτωση του άρθρου 6 παράγραφος 2, η υποχρέωση συνίσταται στη λήψη κατάλληλων μέτρων ώστε να αποφεύγεται «η υποβάθμιση ... ή οι σημαντικές ενοχλήσεις». Το άρθρο 6 παράγραφος 3 αφορά πιο συγκεκριμένα τα νέα σχέδια τα οποία θα μπορούσαν να «παραβιάσουν την ακεραιότητα του τόπου». Σε αντίθεση με το άρθρο 6 παράγραφος 2 όπου δεν προβλέπεται δυνατότητα εξαίρεσης, στο άρθρο 6 παράγραφος 4 προβλέπεται ένα καθεστώς παρέκκλισης που καθιστά δυνατή την υλοποίηση σχεδίων με αρνητικές επιπτώσεις υπό αυστηρά περιορισμένες προϋποθέσεις (έλλειψη διαθέσιμης εναλλακτικής λύσης, επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, αντισταθμιστικά μέτρα κ.λπ.). Συνεπώς, οι στόχοι των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 6 είναι κατά γενικό κανόνα παρόμοιοι.

Ως εκ τούτου, εάν ένα σχέδιο έχει επιτραπεί ενώ δεν συμμορφώνεται με το άρθρο 6 παράγραφος 3, μπορεί επίσης να διαπιστωθεί και παράβαση του άρθρου 6 παράγραφος 2. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που διαπιστωθεί η υποβάθμιση ενός οικοτόπου ή η ενόχληση ενός είδους για το οποίο έχει ορισθεί η συγκεκριμένη ζώνη (υποθέσεις C-304/05⁷⁷, C-388/05⁷⁸, C-404/09)⁷⁹. Κάθε σχέδιο που έχει επιτραπεί σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφοι 3 και 4 θα συμμορφώνεται επίσης προς το άρθρο 6 παράγραφος 2.

⁷⁷ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&td=ALL&jur=C,T,F&num=C-304/05>

⁷⁸ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&td=ALL&jur=C,T,F&num=C-388/05>

⁷⁹ <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&td=ALL&jur=C,T,F&num=C-404/09>

60. Χρειάζεται να εφαρμόζω τη διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 κάθε φορά που επιθυμώ να προβώ σε υλοτόμηση δένδρων/ξυλείας στο δάσος μου που περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000;

Νομική υποχρέωση / Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 13
----------------------------	--	--

(Υ) Η διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 εφαρμόζεται μόνον εάν ένα σχέδιο ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000. Εφαρμόζεται σε όλα τα σχέδια αυτού του είδους, είτε βρίσκονται εντός είτε εκτός τόπου του δικτύου Natura 2000.

(Υ) Στο πρώτο στάδιο ο ιδιοκτήτης ή διαχειριστής του δάσους θα πρέπει να ελέγχει αν υπάρχει πράγματι πιθανότητα το σχέδιο να έχει σημαντικές επιπτώσεις, *καθ'αυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια* – το στάδιο αυτό είναι γνωστό και ως στάδιο ελέγχου. Εάν είναι δυνατό να αποδειχθεί ότι δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση, τότε δεν απαιτείται διενέργεια πλήρους εκτίμησης των επιπτώσεων και το σχέδιο μπορεί να επιτραπεί. Σε περίπτωση αμφιβολίας συνιστάται ιδιαίτερος η επικοινωνία με την αρμόδια αρχή πριν από τη διεξαγωγή των εργασιών υλοτόμησης, καθώς ενδέχεται να ισχύουν πρόσθετες απαιτήσεις δυνάμει της σχετικής εθνικής νομοθεσίας.

(Σ) Στην πράξη, υπάρχουν διάφοροι τρόποι διεξαγωγής του σταδίου ελέγχου. Συνιστάται οι αρμόδιες αρχές να ενημερώνουν τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών για τις δασικές δραστηριότητες που εκ των προτέρων συνάδουν με τους στόχους διατήρησης καθώς και για όσες αντιβαίνουν σε αυτούς.

(Σ) Η κατάρτιση προσαρμοσμένων κατευθυντήριων γραμμών για τους επιμέρους τόπους θα ήταν πολύ χρήσιμη εν προκειμένω. Απουσία τέτοιου είδους πληροφοριών, ένας διαχειριστής δάσους ο οποίος προγραμματίζει δασική δραστηριότητα σε τόπο του δικτύου Natura 2000 που δεν έχει υποβληθεί σε κανενός είδους διαδικασία έγκρισης (π.χ. αποφιλωτική υλοτομία ακολουθούμενη από φύτευση σε δάσος που δεν καλύπτεται από επισήμως εγκεκριμένο σχέδιο δασικής διαχείρισης) θα πρέπει να βεβαιώνεται ότι η δραστηριότητα δεν θα οδηγήσει σε υποβάθμιση του εν λόγω τόπου. Συνιστάται η επικοινωνία με την αρμόδια αρχή πριν από τη διεξαγωγή της δραστηριότητας προκειμένου να αρθούν τυχόν αμφιβολίες σχετικά με την αναγκαιότητα εφαρμογής ή μη της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3.

Εάν η υλοτόμηση προβλέπεται σε σχέδιο δασικής διαχείρισης το οποίο ενσωματώνει πλήρως στόχους και μέτρα διατήρησης του δικτύου Natura 2000 (ολοκληρωμένο σχέδιο δασικής διαχείρισης), η υλοτόμηση καταρχήν δεν θα θεωρηθεί ότι ενδέχεται να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στον συγκεκριμένο τόπο. Εάν πληρούται πράγματι αυτή η προϋπόθεση (η οποία πρέπει να εξετάζεται κατά το στάδιο ελέγχου βάσει αντικειμενικών κριτηρίων), δεν απαιτείται ούτε διενέργεια δέουσας εκτίμησης ούτε άδεια βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Μπορεί επίσης να είναι χρήσιμο να θεωρηθεί ένα πρόγραμμα σταδιακής εμπορικής υλοτομίας για μια δασική περιοχή ως ένα ενιαίο σχέδιο, ώστε να απαιτηθεί μόνο μία άδεια. Σε αυτή την περίπτωση, το συνολικό πρόγραμμα πρέπει να ελεγχθεί ως προς το ενδεχόμενο να υπάρξουν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις σε έναν τόπο και, εάν κριθεί απαραίτητο, να υποβληθεί σε δέουσα εκτίμηση.

Πολλές μικρές δασικές εκμεταλλεύσεις δεν καλύπτονται από εγκεκριμένο σχέδιο δασικής διαχείρισης. Εάν η προβλεπόμενη υλοτόμηση δεν είναι πιθανό να έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε έναν τόπο με βάση τους στόχους διατήρησης του εν λόγω τόπου, δεν είναι απαραίτητη η διενέργεια δέουσας εκτίμησης ή η χορήγηση άδειας, εκτός εάν απαιτείται στο πλαίσιο περιφερειακής/εθνικής διαδικασίας. Αντιθέτως, εάν η υλοτόμηση ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στον τόπο, απαιτείται δέουσα εκτίμηση και άδεια.

Για πολλές παραδοσιακές ή επαναλαμβανόμενες δασικές δραστηριότητες (π.χ. αραίωση, φύτευση ιθαγενών ειδών δένδρων, συντήρηση φυτειών κ.λπ.) μπορεί συχνά να συνάγεται βάσει αντικειμενικού ελέγχου ότι οι δραστηριότητες αυτές δεν είναι πιθανό να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε τόπο του δικτύου Natura 2000. Εάν όντως ισχύει αυτό, δεν απαιτείται δέουσα εκτίμηση. (Βλ. επίσης ερώτηση 35.)

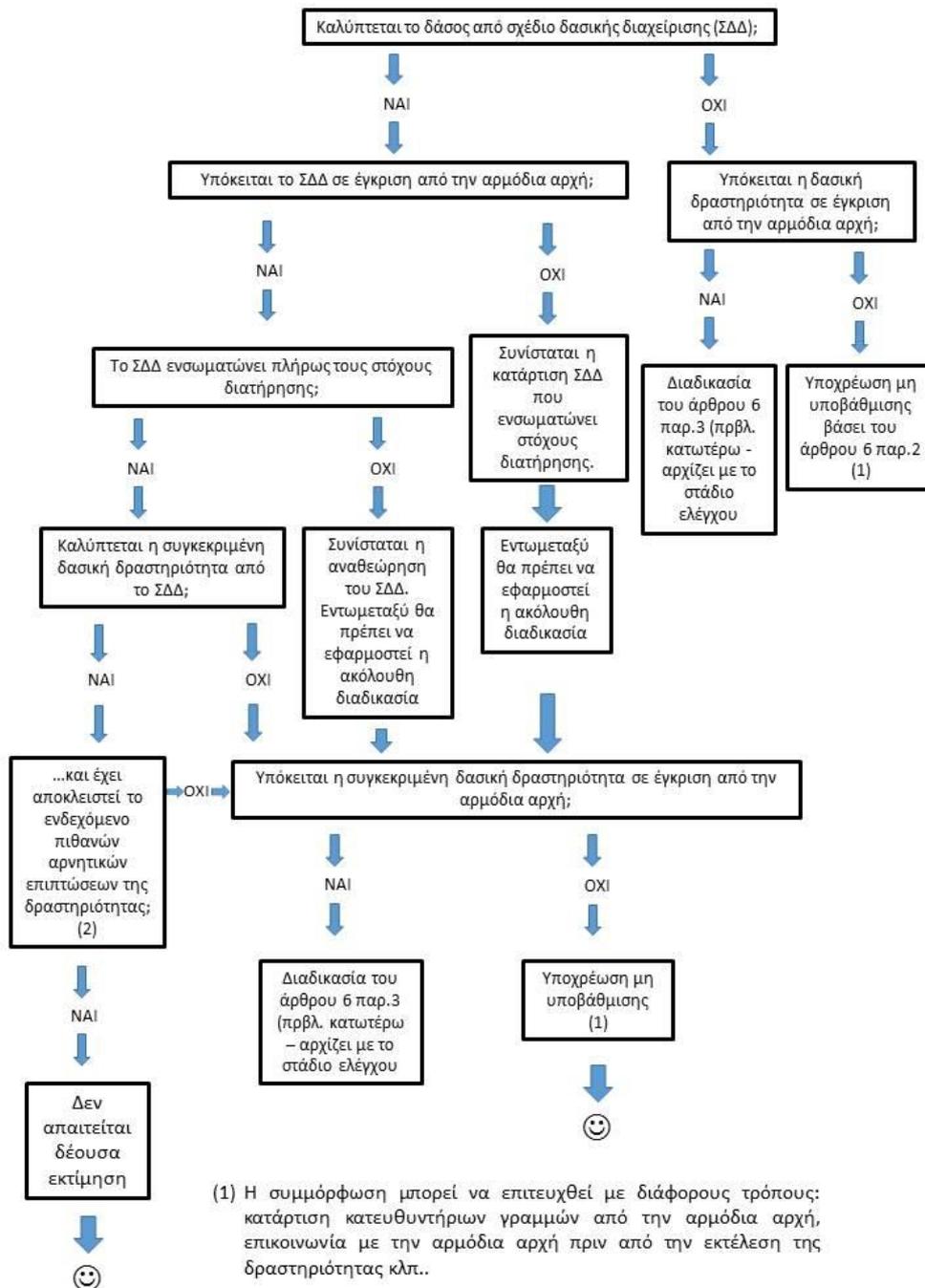
61. Απαιτείται εφαρμογή της διαδικασίας του άρθρου 6 παράγραφος 3 και για σχέδια σε τόπους εκτός του δικτύου Natura 2000;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 13
------------------	--	--

Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθεαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του.

Η διαδικασία του άρθρου 6 παράγραφος 3 εφαρμόζεται σε όλα τα σχέδια, ανεξαρτήτως αν βρίσκονται εντός ή εκτός τόπου του δικτύου Natura 2000 (π.χ. αποστράγγιση της ανάντη περιοχής).

Πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται μια συγκεκριμένη δασική δραστηριότητα βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 3 σε περίπτωση ύπαρξης ή απουσίας σχεδίου δασικής διαχείρισης;

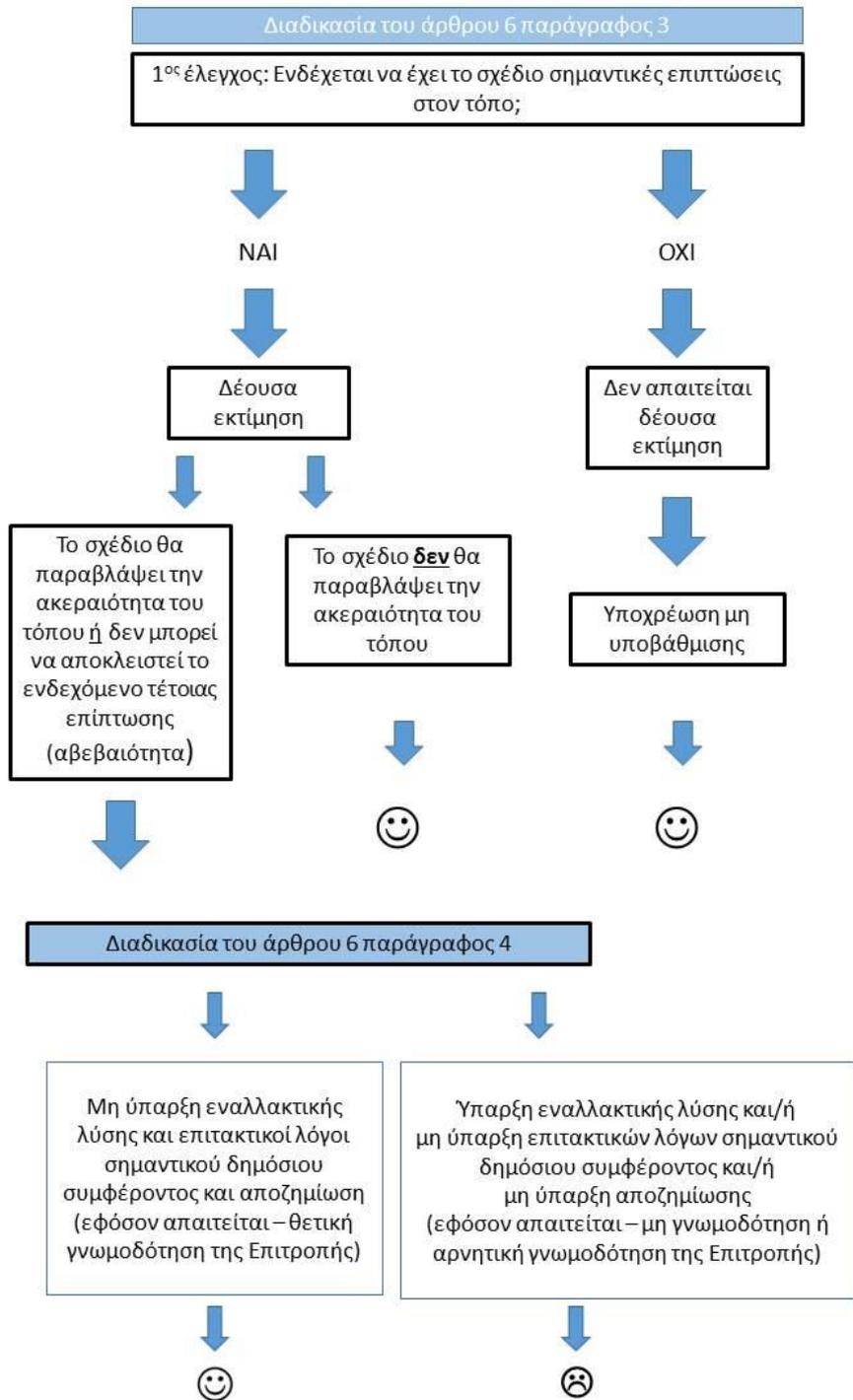

(1) Η συμμόρφωση μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους: κατάρτιση κατευθυντήριων γραμμών από την αρμόδια αρχή, επικοινωνία με την αρμόδια αρχή πριν από την εκτέλεση της δραστηριότητας κλπ..

(2) Το οποίο σημαίνει ότι είτε ο έλεγχος του ΣΔΔ που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη δασική δραστηριότητα έδειξε ότι δεν είναι πιθανόν να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις ή το ΣΔΔ που περιλαμβάνει τη συγκεκριμένη δασική δραστηριότητα έχει υποβληθεί σε δέουσα εκτίμηση από την οποία συνήχθη η απουσία σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων.

© Η δραστηριότητα μπορεί να επιτραπεί

Εφαρμογή του άρθρου 6 της οδηγίας για τους οικοτόπους σε σχέδια

☺️ : Η δραστηριότητα μπορεί να επιτραπεί.

☹️ : Η δραστηριότητα δεν μπορεί να επιτραπεί. Μπορεί να εξεταστεί εναλλακτική λύση ή μέτρο μετριασμού των επιπτώσεων όπου αυτό είναι δυνατό. Σε αυτή την περίπτωση, η διαδικασία του άρθρου 6 παρ.3 πρέπει να εφαρμοστεί στην εναλλακτική λύση ή στην τροποποιημένη δραστηριότητα.

4.9 Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Ερωτήσεις:

62. Με ποιον τρόπο μπορεί να μάθει κανείς αν η κατάσταση της διατήρησης ενός δασικού οικοτόπου ή ενός είδους έχει βελτιωθεί σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής του εντός της ΕΕ;
63. Ποιες είναι οι υποχρεώσεις παρακολούθησης σε επιμέρους τόπους του δικτύου Natura 2000; Ποιος είναι αρμόδιος εν προκειμένω; Με ποιον τρόπο μπορεί να πληροφορηθεί κανείς την πλέον πρόσφατη κατάσταση της διατήρησης ενός συγκεκριμένου είδους ή ενός συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου στην περιοχή του;
64. Ποιες υποχρεώσεις προβλέπονται όσον αφορά την παρακολούθηση των μέτρων διατήρησης σε τόπους του δικτύου Natura 2000;

62. Με ποιον τρόπο μπορεί να μάθει κανείς αν η κατάσταση της διατήρησης ενός δασικού οικοτόπου ή ενός είδους έχει βελτιωθεί σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής του εντός της ΕΕ;

Νομική υποχρέωση

Απευθύνεται σε: αρχές

Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.):

Σύμφωνα με το άρθρο 11 της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την εποπτεία της κατάστασης της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος. Η κατάσταση της διατήρησης όλων των ειδών και των οικοτόπων ενωσιακής σημασίας αξιολογείται σε τακτική βάση στο πλαίσιο των εξαετών εκθέσεων προόδου που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους και με το άρθρο 12 της οδηγίας για τα πτηνά. Ο στόχος είναι να προσδιοριστεί η κατάσταση κάθε είδους ή κάθε τύπου οικοτόπου σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής του κατανομής εντός της ΕΕ. Έχουν καθοριστεί τέσσερις κατηγορίες κατάστασης διατήρησης: Ευνοϊκή (FV), Μη ευνοϊκή-Ανεπαρκής (U1), Μη ευνοϊκή-Κακή (U2), και Άγνωστη (XX).

Ο απώτερος στόχος, ασφαλώς, είναι η επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης σε όλες τις περιπτώσεις⁸⁰. Αυτό όμως θα χρειαστεί χρόνο για να επιτευχθεί. Οι εν λόγω τύποι οικοτόπων και τα είδη επιλέχθηκαν επειδή απειλούνταν ή ήταν σπάνια, που σημαίνει ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, η κατάσταση της διατήρησής τους ήταν ήδη κακή εξαρχής. Επομένως, θα μεσολαβήσει ένα ορισμένο χρονικό διάστημα μέχρι να «αποδώσουν καρπούς» τα μέτρα διατήρησης που έχουν εφαρμοστεί, όσον αφορά τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης της διατήρησης των ειδών ή των οικοτόπων σε ολόκληρη την ΕΕ.

Σε ορισμένα κράτη μέλη (π.χ. Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο) έχει αναπτυχθεί πρόγραμμα συστηματικής παρακολούθησης για την παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης σε διάφορους τόπους. Τα δεδομένα από υφιστάμενες δασικές απογραφές, ιδίως σε μεγάλες δασικές περιοχές, μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμα σε αυτό το πλαίσιο. Για παράδειγμα, στην εθνική δασική απογραφή της Γερμανίας (*Bundeswaldinventur*, BWI-2012), κατά την τακτική επιτόπια διαδικασία απογραφής, εξετάστηκαν οι τύποι δασικών οικοτόπων

⁸⁰ Ο ορισμός του συγκεκριμένου όρου παρατίθεται στην οδηγία για τους οικοτόπους – βλ. ενότητα 3.4 στο μέρος I της παρούσας έκθεσης.

καθώς και οι παράγοντες που οδηγούν στη διατάραξή τους.

Επί του παρόντος καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου αυτού και οι πλέον πρόσφατες αξιολογήσεις κατάστασης δημοσιεύθηκαν τον Μάιο του 2015. Αυτές παρέχουν μια καλή ένδειξη προόδου μέχρι στιγμής⁸¹.

63. Ποιες είναι οι υποχρεώσεις παρακολούθησης σε επιμέρους τόπους του δικτύου Natura 2000; Ποιος είναι αρμόδιος εν προκειμένω; Με ποιον τρόπο μπορεί να πληροφορηθεί κανείς την πλέον πρόσφατη κατάσταση της διατήρησης ενός συγκεκριμένου είδους ή ενός συγκεκριμένου τύπου οικοτόπου στην περιοχή του;

Νομική υποχρέωση / Πληροφορίες	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 5
--------------------------------	--	---

(Υ) Εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να αποφασίσει ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για την παρακολούθηση της κατάστασης της διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών ενωσιακής σημασίας στο επίπεδο του κάθε επιμέρους τόπου του δικτύου Natura 2000 που υπάρχει στην επικράτειά του. Η ευθύνη αυτή ανατίθεται στις αρμόδιες αρχές σε κάθε χώρα. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης κατά κανόνα δημοσιοποιούνται, για παράδειγμα στον δικτυακό τόπο των αρχών.

(Π) Ωστόσο, οι ιδιώτες ιδιοκτήτες ή διαχειριστές δασών δεν έχουν υποχρέωση να παρακολουθούν την κατάσταση της διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων που υπάρχουν στο δάσος τους. Εάν όμως επιθυμούν να το πράξουν, αυτό είναι ασφαλώς ιδιαίτερα ευπρόσδεκτο, καθώς πρόκειται σε κάθε περίπτωση για πολύ χρήσιμες πληροφορίες, για παράδειγμα ως ένας τρόπος προειδοποίησης όταν ενδέχεται να σημειωθεί υποβάθμιση.

Ο βαθμός διατήρησης ενός συγκεκριμένου είδους ή τύπου οικοτόπου σε έναν τόπο του δικτύου Natura 2000 καταγράφεται και επικαιροποιείται στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων το οποίο δημοσιοποιείται για κάθε τόπο Natura 2000. Οι αρμόδιες αρχές και οι διαχειριστές τόπων ενδέχεται επίσης να είναι σε θέση να παρέχουν σχετικές αναλυτικές πληροφορίες.

64. Ποιες υποχρεώσεις προβλέπονται όσον αφορά την παρακολούθηση των μέτρων διατήρησης σε τόπους του δικτύου Natura 2000;

Νομική υποχρέωση Σύσταση	Απευθύνεται σε: αρμόδιες αρχές, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 20
--------------------------	---	--

(Υ) Το άρθρο 11 της οδηγίας για τους οικοτόπους υποχρεώνει τα κράτη μέλη να αναλάβουν την εποπτεία της κατάστασης διατήρησης των φυσικών οικοτόπων και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος. Το άρθρο 17 παράγραφος 1 απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα διατήρησης που εφαρμόζονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000, καθώς και εκτίμηση των επιπτώσεων αυτών των μέτρων.

Στο πλαίσιο του νέου μορφότυπου υποβολής εκθέσεων⁸² δυνάμει του άρθρου 17 (που υιοθετήθηκε για την υποβολή εκθέσεων για την περίοδο 2007-2012) ζητούνται πληροφορίες

⁸¹ Λεπτομερέστερες πληροφορίες διατίθενται στον ακόλουθο δικτυακό τόπο: <http://bd.eionet.europa.eu/article17/reports2012/>

βάσει των οποίων θα είναι δυνατό να αξιολογείται τόσο η συνεισφορά του δικτύου Natura 2000 στην κατάσταση της διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών όσο και η συνολική αποτελεσματικότητα του δικτύου.

Στον νέο αυτό μορφότυπο υποβολής εκθέσεων περιλαμβάνεται η απαίτηση υποβολής στοιχείων σχετικά με την εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης ή άλλων μέσων που χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη για τη διαχείριση του δικτύου τους, τους τόπους που επηρεάζονται από σχέδια για τα οποία ήταν αναγκαία η εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων, καθώς και τα κυριότερα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη διασφάλιση της συνοχής του δικτύου Natura 2000 σύμφωνα με το άρθρο 10.

(Σ) Λαμβανομένης υπόψη της υποχρέωσης των κρατών μελών να υποβάλλουν στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή μέτρων διατήρησης και τον αντίκτυπο των μέτρων στην κατάσταση διατήρησης, συνιστάται η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης για τα μέτρα διατήρησης σε επίπεδο επιμέρους τόπων. Ο εν λόγω μηχανισμός μπορεί κατά κανόνα να περιλαμβάνει μετρήσιμα και σαφώς επαληθεύσιμα κριτήρια και δείκτες για τη διευκόλυνση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων.

Η παρακολούθηση στο πλαίσιο του Natura 2000 συνήθως αποτελεί ευθύνη των αρμόδιων αρχών. Όσον αφορά τους δασικούς οικοτόπους και τα είδη καθώς και τα μέτρα που υλοποιούνται σε δάση, συνιστάται οι δασικές αρχές και οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διατήρηση της φύσης να συνεργάζονται στενά με τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων είναι ουσιώδους σημασίας προκειμένου να είναι δυνατή η προσαρμογή των στόχων και μέτρων διατήρησης σε τυχόν σημαντικές φυσικές ή άλλες εξελίξεις που ενδέχεται να επηρεάσουν τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος που βρίσκονται στον εκάστοτε τόπο.

4.10 Επικοινωνία, συνεργασία, ενεργός συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων

Ερωτήσεις:

65. Ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος των ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών στην εφαρμογή του Natura 2000;
66. Γιατί είναι σημαντική η συμμετοχή των διαφόρων ομάδων ενδιαφερόμενων φορέων στον καθορισμό των στόχων διατήρησης της φύσης και στην κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000;
67. Ποια στάδια θα πρέπει να περιλαμβάνει η συμμετοχική διαδικασία;
68. Τι είδους πληροφορίες θα πρέπει να δημοσιοποιούνται;
69. Οι ιδιοκτήτες δασών συχνά δυσκολεύονται να κατανοήσουν το Natura 2000. Πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση αυτή;

65. Ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος των ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών στην εφαρμογή του Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,4,5,6,8,9,10,12,14,15,17, 18,19,20, 21,22,23,24
<p>Η υλοποίηση του Natura 2000 αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών αλλά έχει πολύ σημαντικές συνέπειες για τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές εκτάσεων γης. Η συμμετοχή των ιδιοκτητών και διαχειριστών δασών με σωστό τρόπο είναι καίριας σημασίας. Αποτελεί πραγματική ανάγκη και είναι όντως πολύτιμη η εξασφάλιση της συμμετοχής τους ήδη από τα πρώιμα στάδια. Οι ιδιοκτήτες δασών γνωρίζουν την ιδιοκτησία τους, έχουν τους δικούς τους στόχους σε επίπεδο διαχείρισης και μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον καθορισμό και στην εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης στα δάση τους. Ως εκ τούτου, αποτελούν σημαντικούς εταίρους στο πλαίσιο της ανάπτυξης και της επιτυχούς υλοποίησης του Natura 2000.</p> <p>Συνιστάται ιδιαίτερα η εκπόνηση και ανάπτυξη σχεδίων διαχείρισης που εξετάζουν τους ειδικούς ανά τόπο στόχους διατήρησης και περιλαμβάνουν μέτρα διατήρησης στους τόπους του δικτύου Natura 2000. Είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται η συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων προκειμένου να διερευνώνται στον μέγιστο δυνατό βαθμό οι επιλογές που ανταποκρίνονται σε διαφορετικές προσδοκίες, να αντιμετωπίζονται και να αποφεύγονται πιθανές συγκρούσεις και να εντοπίζονται λύσεις για την αντιστάθμιση τυχόν οικονομικής ζημίας (πρόσθετων δαπανών και διαφυγόντος εισοδήματος) που θα μπορούσε να προκληθεί από συγκεκριμένα μέτρα διατήρησης τα οποία υπερβαίνουν τη συνήθη πρακτική στο πλαίσιο της αειφόρου διαχείρισης των δασών.</p>		

66. Γιατί είναι σημαντική η συμμετοχή των διαφόρων ομάδων ενδιαφερόμενων φορέων στον καθορισμό των στόχων διατήρησης της φύσης και στην κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης Natura 2000;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,4,5,6,8,9,10,12,14,15,17, 18,19,20, 21,22,23,24
<p>Δεδομένου ότι ο στόχος του Natura 2000 είναι να συμβάλει στη διασφάλιση της βιοποικιλότητας λαμβανομένων παράλληλα υπόψη των κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών απαιτήσεων, συνιστάται ιδιαίτερα ο εκ των προτέρων εντοπισμός και η συμμετοχή όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων στην κατάρτιση και την ανάπτυξη των μέτρων που αφορούν τη διατήρηση των δασών στους τόπους του δικτύου Natura 2000.</p> <p>Η διαχείριση των τόπων του δικτύου Natura 2000 μπορεί να αφορά λιγότερο ή περισσότερο άμεσα τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς. Οι αρχές και οι ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών διαδραματίζουν τον σημαντικότερο ρόλο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων αλλά θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις άλλων ενδιαφερομένων φορέων, ειδικότερα των τοπικών κοινοτήτων και άλλων χρηστών της γης, των ΜΚΟ, των κυνηγών, των ερασιτεχνών αλιέων κ.λπ., που μπορεί να είναι σε θέση να συμβάλουν στη διαδικασία με τις γνώσεις και την πείρα που διαθέτουν.</p>		

Η συμμετοχή του κοινού στον σχεδιασμό και στην κατάρτιση ειδικών ανά τόπο στόχων διατήρησης και μέτρων διατήρησης για έναν τόπο του δικτύου Natura 2000 παρέχει τη δυνατότητα να ληφθούν υπόψη οι απόψεις των ανθρώπων που ζουν και εργάζονται στον συγκεκριμένο τόπο ή τον χρησιμοποιούν. Πρόκειται για μια εξαιρετική ευκαιρία να δημιουργηθεί μια κοινωνική ατμόσφαιρα που να ευνοεί περισσότερο τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Οι πιθανότητες επιτυχίας θα αυξηθούν σημαντικά εάν παρέχεται ενημέρωση και διενεργείται διαβούλευση με τους διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς όσον αφορά τη διαχείριση του τόπου. Μπορεί επίσης να αποτελέσει μια ευκαιρία για την ανάπτυξη μιας πολυκλαδικής και επαγγελματικής προσέγγισης καθώς και συνεργασίας και πιθανών συνεργειών μεταξύ διαφόρων φορέων.

Η συμμετοχή μη δασικών παραγόντων αποτελεί μια ευκαιρία να αποφευχθούν ή να επιλυθούν πιθανές συγκρούσεις (π.χ. υπερβολική πίεση από τα θηράματα) και για την αξιοποίηση των γνώσεων και της πείρας άλλων μερών. Δεδομένου ότι η κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων και ειδών συχνά επηρεάζεται από τις δραστηριότητες ευρέος φάσματος ενδιαφερόμενων φορέων (δασοκόμων, κυνηγών, φορέων του τουριστικού τομέα κ.λπ.), η επικοινωνία με αυτούς και μεταξύ αυτών είναι ουσιώδους σημασίας για την επίτευξη ολοκληρωμένης διαχείρισης και την εκπλήρωση των στόχων διατήρησης και άλλων στόχων με ισορροπημένο τρόπο.

67. Ποια στάδια θα πρέπει να περιλαμβάνει η συμμετοχική διαδικασία;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: ευρύ κοινό, διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,6,8,10,18,22,24
<p>Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι διεξαγωγής συμμετοχικών διαδικασιών⁸³. Μια συμμετοχική διαδικασία για τη διαχείριση δασικών περιοχών του Natura 2000 θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα ακόλουθα βασικά στάδια:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εντοπισμός όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων. - Συγκρότηση, κατά περίπτωση, πολυμερούς ομάδας εργασίας ή επιτροπής ενδιαφερόμενων φορέων. - Καταγραφή αξιών, δικαιωμάτων, πόρων, εκτάσεων γης και εδαφών, και εκτίμηση επιπτώσεων. - Συμμετοχική εκτίμηση επιπτώσεων – καθορισμός θετικών και αρνητικών επιπτώσεων. - Αναλυτική και δημόσια πληροφόρηση σχετικά με τους στόχους διατήρησης και συζήτηση για τα προβλεπόμενα μέτρα. Στοχευμένη πληροφόρηση προς όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς τους οποίους αφορά άμεσα το θέμα. - Συζήτηση και προσδιορισμός των καλύτερων μέσων και μηχανισμών για την εφαρμογή των αναγκαίων μέτρων, λαμβανομένων υπόψη των χρηματοδοτικών πόρων, των αποζημιώσεων και του επιμερισμού των οφελών. - Διευκόλυνση σε περίπτωση αντικρουόμενων αξιώσεων, με τη χρήση κατάλληλων διαδικασιών επίλυσης συγκρούσεων. - Δημιουργία ενός συμμετοχικού μοντέλου παρακολούθησης με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων εξαρχής: τι πρέπει να παρακολουθείται, πώς, πότε, πού, από ποιον. - Εφαρμογή συμβουλευτικών υπηρεσιών. 		

⁸³ Βλ. π.χ. μια εργαλειοθήκη για τη συμμετοχή του κοινού στον σχεδιασμό δασών και δασικών εκτάσεων που έχει δημοσιευθεί από την Επιτροπή Δασοκομίας στο Ηνωμένο Βασίλειο: <http://www.forestry.gov.uk/forestry/INFD-5XMDS8>

68. Τι είδους πληροφορίες θα πρέπει να δημοσιοποιούνται;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 2,3,8,10,17
<p>Η ανοικτή πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες είναι εξαιρετικά σημαντική, ειδικότερα όσον αφορά πληροφορίες για τους στόχους διατήρησης, τις υποχρεώσεις, τις συστάσεις και τις συμφωνίες, τόσο σε επίπεδο τόπων όσο και σε εθνικό/περιφερειακό επίπεδο. Πέραν των απαραίτητων διαβουλεύσεων, οι ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών θα πρέπει να ενημερώνονται επαρκώς για τους λόγους και για τη σημασία των ειδικών ανά τόπο στόχων και μέτρων διατήρησης στα δάση Natura 2000. Ως εκ τούτου, συνιστάται η δημοσιοποίηση λεπτομερούς περιγραφής των στόχων και των μέτρων διατήρησης, καθώς και κατάλληλων πληροφοριών σχετικά με τη θέση φυσικών στοιχείων καίριας σημασίας και των αντίστοιχων μέτρων διατήρησης. Σε αντίθεση με ορισμένα σχέδια δασικής διαχείρισης (που ενδέχεται να περιέχουν ιδιωτικές και ευαίσθητες πληροφορίες), ένα σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 αποτελεί κατά κανόνα δημόσια διαθέσιμο έγγραφο (βλ. επίσης ερώτηση 33).</p> <p>Η κοινοποίηση σχετικών και κατανοητών πληροφοριών είναι υψίστης σημασίας για την ενίσχυση της αμοιβαίας κατανόησης και για την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων. Αποτελεί επίσης απαραίτητη προϋπόθεση για εποικοδομητικές συζητήσεις σχετικά με τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης. Ένα άρτιο σχέδιο επικοινωνίας απαιτεί την ανάπτυξη κατάλληλων στρατηγικών επικοινωνίας και ενημέρωσης σχετικά με τους γενικούς στόχους του Natura 2000, τους στόχους και τα μέτρα διατήρησης των τόπων κ.λπ. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει μια πολυμερή ομάδα εργασίας ή επιτροπή ενδιαφερόμενων φορέων, ει δυνατόν, και την ανάπτυξη μιας διαφανούς διαδικασίας για τη διεξαγωγή των συνεδριάσεων και των διαβουλεύσεων (συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, ενημερωτικά δελτία κ.λπ.). Είναι σημαντικό οι ενδιαφερόμενοι φορείς να ενημερώνονται δεόντως όχι μόνο για τους περιορισμούς αλλά και για τις ευκαιρίες τις οποίες προσφέρει το Natura 2000.</p>		

69. Οι ιδιοκτήτες δασών συχνά δυσκολεύονται να κατανοήσουν το Natura 2000. Πώς μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση αυτή;

Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 3, 8,10
<p>Παρότι δεν προβλέπονται ρητώς υποχρεώσεις επικοινωνίας στην οδηγία για τους οικοτόπους, η Επιτροπή έχει τονίσει τη σημασία και την ανάγκη κοινοποίησης και επεξήγησης των στόχων του Natura 2000 στο ευρύ κοινό, και ειδικότερα στους ενδιαφερόμενους φορείς που συνδέονται άμεσα με τον τόπο, για τη διαχείριση των τόπων. Η Επιτροπή έχει καταρτίσει χρήσιμα έγγραφα καθοδήγησης σχετικά με τις γενικές διατάξεις της οδηγίας για τα πτηνά και της οδηγίας για τους οικοτόπους καθώς και έγγραφα καθοδήγησης που απευθύνονται ειδικότερα σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς (βλ.: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm).</p> <p>Διατίθενται διάφορα εργαλεία για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, την παροχή συμβουλών και την ανάπτυξη ικανοτήτων σε τοπικό επίπεδο όσον αφορά τη διαχείριση ενός τόπου του δικτύου Natura 2000 καθώς και για την ανάπτυξη μιας συμμετοχικής διαδικασίας (βλ. επίσης ερώτηση 25).</p>		

4.11 Η προστασία των ειδών και των οικοτόπων ευρωπαϊκής σημασίας σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής τους, εκτός των τόπων του δικτύου Natura 2000

Ερωτήσεις:

70. Τα δάση που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 διαδραματίζουν κάποιον ρόλο στη διατήρηση των ειδών και των οικοτόπων ενωσιακής σημασίας;
71. Ποιες νομικές απαιτήσεις προβλέπονται για την προστασία των αναφερόμενων ειδών όταν δεν βρίσκονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000;

70. Τα δάση που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 διαδραματίζουν κάποιον ρόλο στη διατήρηση των ειδών και των οικοτόπων ενωσιακής σημασίας;

Πληροφορίες/ Σύσταση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 12, 16, 22
----------------------	--	--

(Π) Ναι, τα δάση που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 πράγματι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, ειδικότερα εκείνων που είναι ευάλωτα στον κατακερματισμό ή στην απομόνωση. Τα δάση αυτά μπορούν να συμβάλουν στην ουσιαστική βελτίωση της οικολογικής συνοχής του δικτύου και στη λειτουργική συνδεσιμότητα των τόπων του Natura 2000.

Οι περιοχές που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 μπορούν επίσης να αποτελέσουν πρόσθετο καταφύγιο για τα είδη και τους τύπους οικοτόπων εκτός των τόπων που έχουν χαρακτηριστεί. Αυτό είναι πολύ χρήσιμο στην περίπτωση δασικών ειδών και οικοτόπων που καταλαμβάνουν εκτεταμένα εδάφη (π.χ. αρκούδα και λύγκας) ή έχουν ευρεία κατανομή (π.χ. παρόχθια δάση) καθώς μόνον ένα μέρος των συνολικών τους πόρων περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000 (ενίοτε λιγότερο από 50 %). Οι περιοχές αυτές που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 είναι αναγκαίες για την επίτευξη ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης.

(Σ) Το άρθρο 10 της οδηγίας για τους οικοτόπους ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να προωθήσουν τη διαχείριση στοιχείων του τοπίου στα οποία αποδίδεται πρωταρχική σημασία για τη μετανάστευση, τη γεωγραφική κατανομή και τη γενετική ανταλλαγή αγρίων ειδών πανίδας και χλωρίδας. Τέτοιου είδους μέτρα μπορούν επίσης να αφορούν δάση και δασικές εκτάσεις που δεν έχουν χαρακτηριστεί τόποι του δικτύου Natura 2000. Το άρθρο 10 έχει πρακτικές συνέπειες για τους ιδιοκτήτες και διαχειριστές δασών, μόνον εάν τα κράτη μέλη έχουν λάβει ειδικά μέτρα σε σχέση με το συγκεκριμένο ζήτημα. Ορισμένες χώρες αντιμετωπίζουν το ζήτημα αυτό στο πλαίσιο εθνικών ή περιφερειακών στρατηγικών (π.χ. Ecoforests στη Λετονία, «Schémas Régionaux de Cohérence Ecologique» στη Γαλλία). Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις πράσινες υποδομές θα ενθαρρύνει περαιτέρω τα κράτη μέλη να λάβουν τέτοιου είδους μέτρα.

Η σημασία των περιοχών που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000 για τα πτηνά αποτυπώνεται στο άρθρο 3 στοιχείο α) και στο άρθρο 4 της οδηγίας για τα πτηνά που απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταβάλλουν προσπάθειες για τη συντήρηση και διευθέτηση των οικοτόπων που βρίσκονται στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των ζωνών προστασίας σύμφωνα με τις οικολογικές απαιτήσεις και για την αποφυγή της ρύπανσης ή της υποβάθμισης των οικοτόπων.

71. Ποιες είναι οι νομικές απαιτήσεις που προβλέπονται για την προστασία ειδών εκτός του δικτύου Natura 2000;

Νομική υποχρέωση	Απευθύνεται σε: διαχειριστές/ιδιοκτήτες δασών, αρχές	Σχετικές περιπτώσιολογικές μελέτες (αριθ.): 12, 16
------------------	--	--

Οι δύο οδηγίες της ΕΕ για το φυσικό περιβάλλον απαιτούν επίσης την προστασία ορισμένων ειδών σε ολόκληρη την ΕΕ, τόσο εντός όσο και εκτός των τόπων του δικτύου Natura 2000, προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρησή τους σε ολόκληρη την περιοχή της φυσικής κατανομής τους στην ΕΕ. Αυτό αφορά όλα τα είδη των πτηνών που ζουν εκ φύσεως σε άγρια κατάσταση στην ΕΕ καθώς και άλλα είδη που απαριθμούνται στα παραρτήματα IV και V της οδηγίας για τους οικοτόπους, τα οποία επίσης συνδέονται με δασικούς οικοτόπους.

Επιπροσθέτως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται επίσης να διασφαλίζουν τη διαφύλαξη, διατήρηση ή αποκατάσταση επαρκούς ποικιλίας και επιφάνειας οικοτόπων για όλα τα είδη άγριων πτηνών στο ευρωπαϊκό έδαφος (άρθρο 3 της οδηγίας για τα πτηνά). Η απαίτηση αυτή ενδέχεται να συνεπάγεται τη λήψη μέτρων προστασίας οικοτόπων που βρίσκονται εκτός του δικτύου Natura 2000.

Όσον αφορά τις διατάξεις για την προστασία των ειδών σε ολόκληρη την περιοχή φυσικής κατανομής τους, οι δύο οδηγίες⁸⁴ απαιτούν από τα κράτη μέλη να απαγορεύσουν τις εξής ενέργειες:

- εκ προθέσεως θανάτωση ή σύλληψη προστατευόμενων ειδών με οιονδήποτε τρόπο·
- εκ προθέσεως καταστροφή ή συλλογή αυγών ή φωλιών, ή αποκομιδή, συλλογή, κοπή, εκρίζωση ή καταστροφή προστατευόμενων φυτών·
- βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων ανάπαυσης·
- εκ προθέσεως παρενόχληση, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα, τη χειμερία νάρκη και τη μετανάστευση·
- κατοχή, εμπορία και μεταφορά δειγμάτων που έχουν συλλεγεί από το φυσικό περιβάλλον.

Αυτές οι απαγορεύσεις, όπως έχουν μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία, πρέπει να τηρούνται από όλους τους ιδιοκτήτες, χρήστες και διαχειριστές δασών.

Σε ορισμένες περιπτώσεις επιτρέπονται παρεκκλίσεις από τις εν λόγω διατάξεις (π.χ. για να προληφθούν σοβαρές ζημιές στις καλλιέργειες, στην κτηνοτροφία, στα δάση, στην αλιεία και στα ύδατα), εφόσον δεν υφίσταται άλλη ικανοποιητική λύση και οι συνέπειες αυτών των παρεκκλίσεων δεν είναι ασυμβίβαστες με τους συνολικούς στόχους των οδηγιών. Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή παρεκκλίσεων καθορίζονται στο άρθρο 9 της οδηγίας για τα πτηνά και στο άρθρο 16 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με τις διατάξεις για την προστασία των ειδών δυνάμει της οδηγίας για τους οικοτόπους διατίθεται στη διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm.

⁸⁴ Οι ακριβείς όροι καθορίζονται στο άρθρο 5 της οδηγίας για τα πτηνά (όσον αφορά τα πτηνά) καθώς και στο άρθρο 12 (όσον αφορά τα ζώα) και στο άρθρο 13 (όσον αφορά τα φυτά) της οδηγίας για τους οικοτόπους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Αειφόρος διαχείριση των δασών: «η διαχείριση και χρήση των δασών και των δασικών εκτάσεων κατά τρόπο και με ρυθμούς που επιτρέπουν να διατηρείται η βιοποικιλότητά τους, η παραγωγικότητά τους, η ικανότητα αναγέννησής τους, η ζωτικότητα τους, καθώς και η ικανότητά τους να επιτελούν τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον, τις σχετικές οικολογικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, χωρίς να προκαλείται βλάβη σε άλλα οικοσυστήματα» (Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη, Ελσίνκι 1993).

Αιωνόβια δάση/ δασικές εκτάσεις: βλ. παλαιά δάση

Άλλη δασική έκταση: έκταση με επιφάνεια άνω των 0,5 εκταρίων η οποία δεν ταξινομείται ως δάσος. Έχει συγκόμωση από 5 % έως 10 %, και περιλαμβάνει δένδρα το ύψος των οποίων μπορεί να φθάσει τα 5 μέτρα σε πλήρη ανάπτυξη επιτόπου· ή συνδυαστική κάλυψη από λόχμες, θάμνους και δένδρα. Δεν περιλαμβάνει εκτάσεις στις οποίες υπερισχύουν οι γεωργικές ή αστικές χρήσεις γης (FAO - Global Forest Resources Assessment 2015 Terms and Definitions Working Paper 144/E Ρώμη 2012).

Αναδάσωση: αναδημιουργία δάσους μέσω φύτευσης και/ή σκόπιμης σποράς σε έκταση γης η οποία είναι ταξινομημένη ως δάσος. Δεν συνεπάγεται μεταβολή της χρήσης γης (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Αποδάσωση: η μετατροπή δάσους σε άλλη χρήση γης ή η μόνιμη μείωση της συγκόμωσης δένδρων κάτω από το ελάχιστο όριο του 10 %. Η αποδάσωση συνεπάγεται τη μακροπρόθεσμη ή μόνιμη απώλεια δασοκάλυψης και συνεπάγεται μετατροπή σε άλλη χρήση γης. Περιλαμβάνει περιοχές δάσους που μετατρέπονται σε γεωργική γη, βοσκότοπους, υδατοδεξαμενές και αστικές ζώνες (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Βαθμός διατήρησης: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου αυτό σημαίνει την κατάσταση διατήρησης ενός τύπου οικοτόπου ή ενός είδους κοινοτικού ενδιαφέροντος σε τόπο του δικτύου Natura 2000, όπως ορίζεται στο τυποποιημένο έντυπο δεδομένων (ΤΕΔ, βλ. κατωτέρω). Το ΤΕΔ εφαρμόζει τρία κριτήρια (αντιπροσωπευτικότητα, σχετική έκταση και βαθμός διατήρησης για τύπους οικοτόπων, πληθυσμός, βαθμός διατήρησης και απομόνωσης των ειδών) προκειμένου να προσδιορίσει τη συνολική αξιολόγηση κάθε είδους και τύπου οικοτόπου που απαντάται στον συγκεκριμένο τόπο⁸⁵.

Βιογεωγραφικές περιοχές. Οικότοποι και είδη που συνυπάρχουν και απαντούν συνήθως σε περιοχές με παρόμοια κλιματικά, υψομετρικά και γεωλογικά χαρακτηριστικά. Από οικολογικής απόψεως, η Ευρώπη μπορεί να διαιρεθεί σε εννέα χερσαίες και τέσσερις θαλάσσιες βιογεωγραφικές περιοχές. Όταν ένα κράτος μέλος διενεργεί αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών ή οικοτόπων, η έκταση αναφοράς για τις αξιολογήσεις δεν είναι η επικράτεια του εκάστοτε κράτους μέλους, αλλά τα αντίστοιχα τμήματα των

⁸⁵ http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal

βιογεωγραφικών περιοχών του συγκεκριμένου κράτους μέλους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009⁸⁶).

Δασικά προϊόντα πέραν της ξυλείας: αγαθά που παράγονται από τα δάση, τα οποία είναι απτά και υλικά αντικείμενα βιολογικής προέλευσης, πέραν της ξυλείας. Ο όρος περιλαμβάνει εν γένει τα μη ξυλώδη φυτικά και ζωικά προϊόντα που συλλέγονται από περιοχές οι οποίες ορίζονται ως δάση. Ειδικότερα περιλαμβάνει τα ακόλουθα, ανεξαρτήτως αν προέρχονται από φυσικά δάση ή δασοφυτείες: αραβικό κόμμι, καουτσούκ/λατέξ και ρητίνη· χριστουγεννιάτικα δένδρα, φελλός, μπαμπού και ινδική κάλαμος (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Δασική περιοχή με σχέδιο διαχείρισης: δασική περιοχή για την οποία υπάρχει μακροπρόθεσμο τεκμηριωμένο σχέδιο διαχείρισης. Η δασική περιοχή με σχέδιο διαχείρισης μπορεί να αναφέρεται σε επίπεδο μονάδας δασικής διαχείρισης ή σε συγκεντρωτικό επίπεδο μονάδων δασικής διαχείρισης (τμήματα δάσους, εκμεταλλεύσεις, επιχειρήσεις, λεκάνες απορροής, δήμοι ή ευρύτερες μονάδες).

Δασοκομία: το επάγγελμα που περιλαμβάνει την επιστήμη, την τέχνη και την πρακτική της δημιουργίας, της διαχείρισης, της χρήσης και της διατήρησης των δασών και των σχετικών πόρων προς όφελος του ανθρώπου και με βιώσιμο τρόπο για την εκπλήρωση επιθυμητών στόχων, αναγκών και αξιών. (SAF 2008).....

Δάσος Natura 2000: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, το «δάσος Natura 2000» ορίζεται ως δάσος ή τμήμα δάσους που περιλαμβάνεται σε περιοχή η οποία έχει χαρακτηριστεί τόπος του δικτύου Natura 2000. Ένα δάσος Natura 2000 μπορεί να περιλαμβάνει τόσο τύπους οικοτόπων που αντιστοιχούν σε τύπο οικοτόπου που περιλαμβάνεται στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους, όσο και οικοτόπους που δεν είναι κοινοτικού ενδιαφέροντος αλλά έχουν έναν βαθμό σημασίας ως οικοτόποι για ένα είδος κοινοτικού ενδιαφέροντος ή απλώς για τη γενική συνοχή του τόπου ή του δικτύου Natura 2000 (συνδεσιμότητα).

Δάσος πολλαπλών χρήσεων: δασική περιοχή που ορίζεται πρωτίστως για περισσότερους του ενός σκοπούς και όπου κανένας από τους σκοπούς αυτούς δεν θεωρείται από μόνος του ως η κύρια ορισθείσα λειτουργία. Περιλαμβάνει οποιονδήποτε συνδυασμό από τα εξής: παραγωγή αγαθών, προστασία του εδάφους και των υδάτων, διατήρηση της βιοποικιλότητας και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, και όπου κανένας από τους σκοπούς αυτούς δεν θεωρείται από μόνος του ως η κύρια λειτουργία (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Δάσος: έκταση με επιφάνεια μεγαλύτερη από 0,5 εκτάρια, με δένδρα ύψους άνω των 5 μέτρων και με συγκόμωση μεγαλύτερη του 10 %, ή με δένδρα που έχουν τη δυνατότητα να φθάσουν τα όρια αυτά επιτόπου. Δεν περιλαμβάνει εκτάσεις στις οποίες υπερισχύουν οι γεωργικές ή αστικές χρήσεις γης (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Δασοφυτεία: δάσος που αποτελείται κατά κύριο λόγο από δένδρα που δημιουργήθηκαν μέσω φύτευσης και/ή σκόπιμης σποράς. (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012)

Δάσωση: δημιουργία δάσους μέσω φύτευσης και/ή σκόπιμης σποράς σε έκταση γης η οποία, μέχρι τη δεδομένη χρονική στιγμή, δεν είχε ταξινομηθεί ως δάσος. Συνεπάγεται μετατροπή της χρήσης γης από μη δάσος σε δάσος (FRA 2015 Terms and definitions, The Forest Resources Assessment (FRA, FAO 2012⁸⁷).

⁸⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009. Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συνολική έκθεση σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών απαιτούμενη από το άρθρο 17 της οδηγίας περί οικοτόπων. COM(2009) 358 τελικό <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0358:FIN:EL:PDF>

⁸⁷ <http://www.fao.org/docrep/017/ap862e/ap862e00.pdf>

Είδη ευρωπαϊκής σημασίας: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου στα εν λόγω είδη συγκαταλέγονται τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος (βλ. παρακάτω) και τα είδη πτηνών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα I της οδηγίας για τα πτηνά, καθώς και άλλα αποδημητικά είδη των οποίων η έλευση είναι τακτική στο έδαφος της ΕΕ για τα οποία απαιτείται ο ορισμός ειδικών ζωνών διατήρησης σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία.

Είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος: τα είδη τα οποία, στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών: διατρέχουν κίνδυνο, εξαιρουμένων εκείνων, η περιοχή φυσικής κατανομής των οποίων εκτείνεται οριακά μόνον στο προαναφερόμενο έδαφος και τα οποία δεν διατρέχουν κίνδυνο ούτε είναι εύαλωτα στην περιοχή του δυτικού παλαιοαρκτικού· ή είναι εύαλωτα, δηλαδή πιθανολογείται ότι στο προσεχές μέλλον ενδέχεται να περιληφθούν στην κατηγορία των ειδών που διατρέχουν κίνδυνο, εφόσον εξακολουθήσουν να υπάρχουν οι παράγοντες που δημιουργούν αυτόν τον κίνδυνο· ή είναι σπάνια, δηλαδή οι πληθυσμοί τους είναι ολιγάριθμοι και μολονότι δεν διατρέχουν επί του παρόντος κίνδυνο ούτε είναι εύαλωτα, υπάρχει κίνδυνος να καταστούν. Τα είδη αυτά ευρίσκονται σε γεωγραφικές περιοχές μικρές ή αραιά διασκορπισμένες σε μία μεγαλύτερη έκταση· ή είναι ενδημικά και απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή, λόγω της ιδιομορφίας του οικοτόπου τους και/ή των ενδεχομένων επιπτώσεων που μπορεί να έχει η εκμετάλλευσή τους στην κατάσταση της διατήρησής τους. Τα είδη αυτά αναγράφονται στο παράρτημα II και/ή IV ή V της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Είδη προτεραιότητας: τα είδη για τη διατήρηση των οποίων η Κοινότητα φέρει ιδιαίτερη ευθύνη λόγω του μεγέθους του τμήματος της περιοχής της φυσικής τους κατανομής το οποίο περιλαμβάνεται στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Αυτά τα είδη σημειώνονται με αστερίσκο στο παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Ειδική ζώνη διατήρησης (ΕΖΔ): ένας τόπος κοινοτικής σημασίας ορισμένος από τα κράτη μέλη μέσω κανονιστικής, διοικητικής και/ή συμβατικής πράξης, στον οποίο εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων και/ή των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε ο τόπος.

Εισαχθέν είδος: Είδος, υποείδος ή χαμηλότερη ταξινόμηση κατηγορία, που εμφανίζεται εκτός της περιοχής της φυσικής του κατανομής (παρελθούσας ή παρούσας) και του δυναμικού γεωγραφικής κατανομής του (δηλαδή εκτός της περιοχής την οποία καταλαμβάνει φυσικά ή την οποία θα μπορούσε να καταλαμβάνει χωρίς άμεση ή έμμεση εισαγωγή ή μέριμνα από τον άνθρωπο) (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Ζώνη ειδικής προστασίας (ΖΕΠ): περιοχή που κατατάσσεται από κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 της οδηγίας για τα πτηνά και ανήκει στα πλέον κατάλληλα εδάφη, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών που αναφέρονται στο παράρτημα I της εν λόγω οδηγίας και των αποδημητικών ειδών που δεν μνημονεύονται στο εν λόγω παράρτημα, των οποίων η έλευση είναι τακτική.

Ημιφυσικό δάσος: δάσος/άλλη δασική έκταση ιθαγενών ειδών, η οποία δημιουργείται μέσω φύτευσης, σποράς ή υποβοηθούμενης φυσικής αναγέννησης. Περιλαμβάνει περιοχές που τελούν υπό εντατική διαχείριση και όπου χρησιμοποιούνται ιθαγενή είδη και καταβάλλονται σκόπιμες προσπάθειες για την αύξηση/βελτιστοποίηση της αναλογίας των επιθυμητών ειδών, οδηγώντας με τον τρόπο αυτόν σε μεταβολές στη δομή και τη σύνθεση του δάσους· ενδέχεται να υπάρχουν φυσικά αναγεννημένα δένδρα άλλων ειδών εκτός εκείνων που έχουν αποτελέσει αντικείμενο φύτευσης/σποράς· ενδέχεται να περιλαμβάνει περιοχές με φυσικά αναγεννημένα δένδρα εισαγόμενων ειδών· περιλαμβάνει περιοχές που τελούν υπό εντατική διαχείριση και όπου καταβάλλονται σκόπιμες προσπάθειες, όπως η αραιώση ή η χρήση λιπάσματος, για τη βελτίωση ή τη βελτιστοποίηση των επιθυμητών λειτουργιών του δάσους. Οι προσπάθειες αυτές ενδέχεται να οδηγήσουν σε μεταβολές στη δομή και στη σύνθεση του δάσους (FRA 2005 Terms and definitions, FAO 2000).

Ιδιοκτησία δάσους: γενικά αναφέρεται στο νόμιμο δικαίωμα ελεύθερης και αποκλειστικής χρήσης, ελέγχου, μεταβίβασης ή με άλλον τρόπο αποκόμισης οφέλους από ένα δάσος. Η ιδιοκτησία μπορεί να αποκτηθεί με μεταβιβάσεις όπως πωλήσεις, δωρεές και κληρονομιά. Η ιδιοκτησία δάσους αναφέρεται στην ιδιοκτησία των δένδρων που αναπτύσσονται σε έκταση γης η οποία είναι ταξινομημένη ως δάσος, ανεξαρτήτως αν η ιδιοκτησία των εν λόγω δένδρων συμπίπτει ή όχι με την ιδιοκτησία της ίδιας της έκτασης γης (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης: η έννοια της «ευνοϊκής κατάστασης διατήρησης» συνιστά τον συνολικό στόχο που πρέπει να επιτευχθεί για όλους τους τύπους οικοτόπων και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος. Με πιο απλά λόγια, μπορεί να περιγραφεί ως μια κατάσταση ευημερίας ενός τύπου οικοτόπου ή ενός είδους (τόσο από άποψη ποιότητας όσο και από άποψη έκτασης/πληθυσμού) και με καλές προοπτικές συνέχισης της ευημερίας του και στο μέλλον. Το γεγονός ότι ένας οικότοπος ή ένα είδος δεν απειλείται (δηλαδή δεν αντιμετωπίζει άμεσο κίνδυνο εξαφάνισης) δεν σημαίνει ότι η κατάσταση της διατήρησής του είναι ευνοϊκή.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους, η κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου θεωρείται «ευνοϊκή» όταν:

- η περιοχή της φυσικής κατανομής του και οι εκτάσεις που περιέχει μένουν σταθερές ή αυξάνονται και
- η δομή και οι ειδικές λειτουργίες που απαιτούνται για την μακροπρόθεσμη συντήρησή του υφίστανται και είναι δυνατόν να συνεχίσουν να υφίστανται κατά το προβλεπτό μέλλον και
- η κατάσταση της διατήρησης των χαρακτηριστικών ειδών κρίνεται ευνοϊκή.

Η «κατάσταση της διατήρησης» ενός είδους κρίνεται ως «ευνοϊκή» όταν:

- τα δεδομένα τα σχετικά με την πορεία των πληθυσμών του οικείου είδους δείχνουν ότι το είδος αυτό εξακολουθεί και μπορεί να εξακολουθεί μακροπρόθεσμα να αποτελεί ένα ζωτικό στοιχείο των φυσικών οικοτόπων στους οποίους ανήκει και
- η περιοχή της φυσικής κατανομής του είδους αυτού δεν φθίνει ούτε υπάρχει κίνδυνος να μειωθεί κατά το προβλεπτό μέλλον και

υπάρχει και θα συνεχίσει πιθανόν να υπάρχει ένας οικότοπος σε επαρκή έκταση ώστε οι πληθυσμοί του να διατηρηθούν μακροπρόθεσμα.

Ισοδύναμο μέσο (του σχεδίου δασικής διαχείρισης): πληροφορίες που συλλέγονται σχετικά με δασική περιοχή, σε επίπεδο μονάδας δασικής διαχείρισης ή σε συγκεντρωτικό επίπεδο μονάδων δασικής διαχείρισης (τμήματα δάσους, εκμεταλλεύσεις, επιχειρήσεις, λεκάνες απορροής, δήμοι ή ευρύτερες μονάδες), και στρατηγικές / δραστηριότητες διαχείρισης που προγραμματίζονται για την επίτευξη των διαχειριστικών ή αναπτυξιακών στόχων (Forest Europe, MCPFE 2002).

Κατάσταση διατήρησης. Στο άρθρο 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους δίνεται ο ορισμός της έννοιας «κατάσταση διατήρησης» όπως εφαρμόζεται στους οικοτόπους και στα είδη. Κατάσταση της διατήρησης ενός φυσικού οικοτόπου: το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που επιδρούν σε ένα φυσικό οικότοπο, καθώς και στα χαρακτηριστικά είδη που βρίσκονται σε αυτόν και οι οποίοι παράγοντες μπορούν να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα τη φυσική του κατανομή, τη δομή του και τις λειτουργίες του, καθώς και τη μακροπρόθεσμη επιβίωση των χαρακτηριστικών ειδών του στο έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη της ΕΕ. Κατάσταση διατήρησης ενός είδους: το αποτέλεσμα του συνόλου των παραγόντων που, επιδρώντας στο οικείο είδος, είναι δυνατόν, να αλλοιώσουν μακροπρόθεσμα την κατανομή και το μέγεθος των πληθυσμών του στο έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η Συνθήκη της ΕΕ. Η κατάσταση διατήρησης αξιολογείται είτε ως «ευνοϊκή» είτε ως «μη ευνοϊκή - ανεπαρκής» ή «μη ευνοϊκή - κακή», με βάση τέσσερις

παραμέτρους, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 1 της οδηγίας για τους οικοτόπους. Οι παράμετροι για τους οικοτόπους είναι η περιοχή της φυσικής κατανομής, η έκταση, η δομή και οι λειτουργίες καθώς και οι μελλοντικές προοπτικές, ενώ οι παράμετροι για τα είδη είναι η περιοχή της φυσικής κατανομής, ο πληθυσμός, ο οικότοπος του είδους και οι μελλοντικές προοπτικές.

Μη παρεμβατική διαχείριση: μορφή διαχείρισης με στόχο να επιτρέπει, κατά περίπτωση, τις φυσικές διεργασίες προλαμβάνοντας τη διατάραξη που προκαλείται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και που θα είχε σημαντικές επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα [*Wilderness guidelines* (κατευθυντήριες γραμμές για τις ζώνες άγριας φύσης)].

Νεκρό ξύλο: κάθε μη ζωντανή ξυλώδης βιομάζα που δεν περιλαμβάνεται στον δασικό τύπο, η οποία είναι είτε ιστάμενη, είτε πεσμένη στην επιφάνεια του εδάφους είτε βρίσκεται εντός του εδάφους. Το νεκρό ξύλο περιλαμβάνει ξύλα που είναι πεσμένα στην επιφάνεια, νεκρές ρίζες και πρέμνα με διάμετρο μεγαλύτερη ή ίση με 10 cm ή οποιαδήποτε άλλη διάμετρο που χρησιμοποιεί η χώρα (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012). Η ποσότητα νεκρού ξύλου στα δάση της Ευρώπης αποτελεί σημαντικό δείκτη για τη βιοποικιλότητα των δασών. Ο όγκος των νεκρών ιστάμενων δένδρων (πρέμνων) και πεσμένων δένδρων (κορμοτεμαχίων) σε δάση και σε άλλες δασικές εκτάσεις περιλαμβάνεται στους πανευρωπαϊκούς δείκτες βιοποικιλότητας (SEBI 018) και στους δείκτες που έχουν καθοριστεί από την Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (MCPFE) για την αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης της δασικής βιολογικής ποικιλότητας. Κατά την υποβολή στοιχείων για τον όγκο νεκρού ξύλου ανά τύπο δάσους λαμβάνονται συνήθως υπόψη τα ιστάμενα και πεσμένα νεκρά δένδρα με ελάχιστο μήκος 2 m και ελάχιστη διάμετρο 10 cm (MCPFE, ΕΟΠ⁸⁸).

Οικολογικές απαιτήσεις τύπων οικοτόπων και ειδών: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου οι απαιτήσεις αυτές ορίζονται ως το σύμπλεγμα του συνόλου των οικολογικών αναγκών, συμπεριλαμβανομένων τόσο των αβιοτικών και όσο και των βιοτικών παραγόντων, που θεωρούνται απαραίτητες για την εξασφάλιση της διατήρησης των τύπων οικοτόπων (δηλαδή την ειδική ανά οικοτόπο δομή και τις ειδικές λειτουργίες που είναι αναγκαίες για τη μακροπρόθεσμη συντήρησή του, τα χαρακτηριστικά του είδη κ.λπ.) και των ειδών που υπάρχουν στον τόπο, συμπεριλαμβανομένων της σχέσης τους με το φυσικό περιβάλλον (αέρας, ύδατα, έδαφος, βλάστηση κ.λπ.).

Οικότοποι κοινοτικού ενδιαφέροντος: οι οικότοποι οι οποίοι στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών: διατρέχουν κίνδυνο να εξαφανισθούν από την περιοχή της φυσικής τους κατανομής· ή έχουν περιορισμένη περιοχή φυσικής κατανομής λόγω της μειώσεώς τους ή λόγω του ότι η περιοχή τους, εκ της φύσεώς της, είναι περιορισμένη· ή αποτελούν εξαιρετικά παραδείγματα τυπικών χαρακτηριστικών μίας ή περισσότερων από τις βιογεωγραφικές περιοχές. Αυτοί οι τύποι οικοτόπων παρατίθενται στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Οικότοπος ενός είδους: περιβάλλον οριζόμενο από βιολογικούς και μη βιολογικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες, στο οποίο ζει το είδος σε ένα από τα στάδια του βιολογικού του κύκλου·

Παλαιό δάσος. Οι συστάδες παλαιού δάσους αποτελούν δασοσυστάδες σε πρωτογενή ή δευτερογενή δάση που έχουν αναπτύξει τις δομές και τα είδη που κατά κανόνα συνδέονται με παλαιά πρωτογενή δάση αυτού του τύπου.

⁸⁸ Βλέπε: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/forest-deadwood>

Στο **παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους** παρατίθενται τύποι φυσικών οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση απαιτεί τον χαρακτηρισμό περιοχών ως ειδικών ζωνών διατήρησης.

Στο **παράρτημα II της οδηγίας για τους οικοτόπους** παρατίθενται ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η διατήρηση επιβάλλει τον καθορισμό ειδικών ζωνών διατήρησης. Τα περισσότερα από τα αναφερόμενα στο παρόν παράρτημα είδη, αναφέρονται επίσης στο παράρτημα IV.

Στο **παράρτημα III της οδηγίας για τους οικοτόπους** παρατίθενται κριτήρια επιλογής των περιοχών που μπορεί να αναγνωριστούν ως περιοχές κοινοτικής σημασίας και να χαρακτηριστούν ως ειδικές ζώνες διατήρησης.

Στο **παράρτημα IV της οδηγίας για τους οικοτόπους** παρατίθενται ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που απαιτούν αυστηρή προστασία.

Στο **παράρτημα V της οδηγίας για τους οικοτόπους** παρατίθενται ζωικά και φυτικά είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος των οποίων η σύλληψη στη φύση και η εκμετάλλευση υπόκεινται, ενδεχομένως, σε διαχειριστικά μέτρα.

Πλήρως ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης Natura 2000/δασικής διαχείρισης: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, η έννοια αυτή ορίζεται ως σχέδιο διαχείρισης που περιλαμβάνει λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με το πλαίσιο δασοκομίας και το πλαίσιο του δικτύου Natura 2000 (στοιχεία δασικής απογραφής, στόχοι δασοκομικής διαχείρισης, τύποι οικοτόπων και είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος, στόχοι διατήρησης κ.λπ.) καθώς και σχετικά με τις προγραμματιζόμενες δασοκομικές εργασίες και τα μέτρα διατήρησης του δικτύου Natura 2000, που ενδέχεται επίσης να περιλαμβάνουν ειδικές δασοκομικές εργασίες. Όλες οι πράξεις και τα μέτρα που περιλαμβάνονται σε πλήρως ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συνάδουν με τους στόχους διατήρησης του τόπου. Ένα πλήρως ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 / δασικής διαχείρισης αποτελεί ένα ενιαίο μέσο διαχείρισης για μια δεδομένη δασική περιοχή η οποία ανήκει σε έναν ιδιοκτήτη ή σε μια ομάδα ιδιοκτητών και χαρακτηρίζεται στο σύνολό της ως τόπος του δικτύου Natura 2000. Για έναν τόπο αυτού του είδους, το σχέδιο αυτό επιτελεί τον ρόλο τόσο του κλασικού σχεδίου δασικής διαχείρισης όσο και του σχεδίου διαχείρισης Natura 2000.

Προσβολή από έντομα: αισθητή μείωση της υγείας του δάσους που προκαλείται από αιφνίδια αύξηση του αριθμού επιβλαβών εντόμων (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Πρωτογενές δάσος: δάσος ιθαγενών ειδών που έχει αναγεννηθεί με φυσικό τρόπο, όπου δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ανθρώπινης δραστηριότητας και δεν έχουν διαταραχθεί σημαντικά οι οικολογικές διεργασίες. Ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά των πρωτογενών δασών είναι τα εξής:

- παρουσιάζουν δυναμική φυσικού δάσους, όπως φυσική σύνθεση ειδών δένδρων, εμφάνιση νεκρού ξύλου, φυσική ηλικιακή δομή και φυσικές διαδικασίες αναγέννησης·
- η περιοχή είναι αρκετά μεγάλη για να διατηρεί τα φυσικά χαρακτηριστικά της·
- δεν έχει υπάρξει γνωστή σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση ή έχει παρέλθει αρκετό χρονικό διάστημα από την τελευταία σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση ώστε να καταστεί δυνατή η αναδημιουργία της φυσικής σύνθεσης ειδών και των φυσικών διαδικασιών (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Σχέδιο δασικής διαχείρισης που ενσωματώνει στόχους και/ή μέτρα διατήρησης του δικτύου Natura 2000: για τους σκοπούς του παρόντος εγγράφου, η έννοια αυτή ορίζεται ως ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης το οποίο περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες σχετικά με τους στόχους διαχείρισης που έχουν καθοριστεί για τον τόπο του δικτύου Natura 2000 στον οποίο ανήκει το δάσος που καλύπτεται από το σχέδιο. Όλες οι δραστηριότητες που καλύπτονται

από το σχέδιο είναι σχεδιασμένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να συνάδουν με τους εν λόγω στόχους διατήρησης. Επιπλέον, το σχέδιο μπορεί να περιλαμβάνει και δασοκομικές ή άλλες εργασίες που συμβάλλουν ενεργά στην επίτευξη των στόχων διατήρησης του τόπου. Σε μια δεδομένη περιοχή του δικτύου Natura 2000 ένα ή περισσότερα σχέδια δασικής διαχείρισης που ενσωματώνουν στόχους διατήρησης του δικτύου Natura 2000 μπορούν να συνυπάρχουν με ειδικό σχέδιο διαχείρισης Natura 2000 για τον συγκεκριμένο τόπο.

Σχέδιο δασικής διαχείρισης: μέσο διαχείρισης το οποίο αποσκοπεί στην επίτευξη καθορισμένων στόχων διαχείρισης, και το οποίο υπόκειται σε περιοδική αναθεώρηση. Ένα σχέδιο διαχείρισης πρέπει να περιλαμβάνει επαρκείς λεπτομέρειες σχετικά με τις προγραμματιζόμενες πράξεις για τις επιμέρους επιχειρησιακές μονάδες (δασοσυστάδες ή τμήματα δάσους) αλλά μπορεί επίσης να περιέχει και γενικές στρατηγικές και δραστηριότητες που προβλέπονται για την επίτευξη των στόχων διαχείρισης. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δασικές περιοχές σε προστατευόμενες περιοχές με σχέδιο διαχείρισης. (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012). Σύμφωνα με τη διαδικασία Forest Europe, ένα σχέδιο δασικής διαχείρισης ορίζεται ως σύνολο από πληροφορίες (με τη μορφή κειμένου, χαρτών, πινάκων και γραφημάτων) που συλλέγονται κατά τη διάρκεια (περιοδικών) δασικών απογραφών σε επιχειρησιακό επίπεδο δασικών μονάδων (δασοσυστάδες, τμήματα δάσους) και δράσεων που προγραμματίζονται για επιμέρους δασοσυστάδες με σκοπό την επίτευξη των στόχων διαχείρισης (MCPFE 2002).

Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ): ένας τόπος ο οποίος, στη βιογεωγραφική περιοχή ή στις βιογεωγραφικές περιοχές στις οποίες ανήκει, συνεισφέρει σημαντικά στη διατήρηση ή την αποκατάσταση ενός τύπου φυσικού οικοτόπου του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II, σε ευνοϊκή κατάσταση διατήρησης και ο οποίος μπορεί επί πλέον να συνεισφέρει σημαντικά στη συνοχή της «Φύσης 2000» (Natura 2000) που αναφέρεται στο άρθρο 3 και/ή να συνεισφέρει σημαντικά στη συντήρηση της βιολογικής πολλαπλότητας στις συγκεκριμένες βιογεωγραφικές περιοχές. Οι κατάλογοι των τόπων κοινοτικής σημασίας εκδίδονται με αποφάσεις της Επιτροπής. Παρατίθενται στη διεύθυνση:

http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/sites_hab/biogeog_regions/index_en.htm

Τύποι οικοτόπων προτεραιότητας: τύποι φυσικών οικοτόπων που διατρέχουν τον κίνδυνο να εξαφανιστούν, οι οποίοι βρίσκονται στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών, και για τη διατήρηση των οποίων η Κοινότητα φέρει ιδιαίτερη ευθύνη λόγω του μεγέθους του τμήματος της φυσικής κατανομής τους που περιλαμβάνεται στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών. Αυτοί οι τύποι οικοτόπων σημειώνονται με αστερίσκο στο παράρτημα I της οδηγίας για τους οικοτόπους.

Φυσική επέκταση δάσους: επέκταση δάσους μέσω φυσικής διαδοχής σε έκταση γης η οποία, μέχρι τη δεδομένη χρονική στιγμή, υπαγόταν σε άλλη χρήση γης (π.χ. διαδοχή δάσους σε έκταση γης η οποία προηγουμένως χρησιμοποιούνταν ως γεωργική γη) (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

Φυσικό δάσος: δάσος που αποτελείται από ιθαγενή δένδρα και δεν ταξινομείται ως δασοφυτεία (FAO, Forest Resources Assessment 2000).

Χωροκατακτητικά είδη: Είδη τα οποία είναι μη ιθαγενή είδη ενός συγκεκριμένου οικοσυστήματος και των οποίων η εισαγωγή και εξάπλωση προκαλεί, ή ενδέχεται να προκαλέσει, κοινωνικοπολιτισμική, οικονομική ή περιβαλλοντική ζημία, ή βλάβη στην ανθρώπινη υγεία (FRA 2015 Terms and definitions, FAO 2012).

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

ΑΔΔ: Αειφόρος διαχείριση των δασών

ΕΓΤΑΑ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΟΠ: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

ΕΠΕ: Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων

ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΜΚΟ: Μη κυβερνητική οργάνωση

ΠΑΑ: Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

ΣΓΠ: Σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών

ΣΠΕ: Στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση

ΤΕΔ: τυποποιημένο έντυπο δεδομένων, μορφότυπος για την υποβολή πληροφοριών σχετικά με τους τόπους του δικτύου Natura 2000

ΕFFIS: Ευρωπαϊκό σύστημα πληροφόρησης για τις δασικές πυρκαγιές (European Forest Fire Information System)

FAO: Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών

FRA: Πρόγραμμα αξιολόγησης δασικών πόρων του FAO

FSC: Συμβούλιο Διαχείρισης των Δασών (Forest Stewardship Council)

LIFE: Πρόγραμμα της ΕΕ για το Περιβάλλον και τη Δράση για το Κλίμα

MCPFE: Υπουργική Διάσκεψη για την προστασία των δασών στην Ευρώπη (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe), γνωστή επίσης ως «Forest Europe».

PEFC: Πρόγραμμα για την έγκριση πιστοποίησης δασών (Programme for the Endorsement of Forest Certification)

SAF: Ένωση Αμερικανών Δασολόγων (Society of American Foresters)

Τύπος οικοτόπου	Κατάσταση διατήρησης σε κάθε βιογεωγραφική περιοχή (2007-2012)									
	ALP	ATL	BLS	BOR	CON	MAC	MED	PAN	STE	
91CA - Πευκοδάση (<i>Pinus sylvestris</i>) Ροδόπης και Οροσειράς του Αίμου	U1				U1					
91D0 - *Δασώδεις τυρφώνες	EV	U2		U1	U1	U1		U1		
91E0 - * Αλλουβιακά δάση με <i>Alnus glutinosa</i> και <i>F. excelsior</i>	U2	U2	U1	U2	U2		U1	U1		
91F0 - Μεικτά δάση με <i>Quercus robur</i> , <i>Ulmus laevis</i> ...	U2	U1	U1	U2	U2		U2	U1	U1	
91G0 - *Πανωννικά δάση με <i>Q. petraea</i> και <i>Carpinus betululus</i>	U1		U1		U1			U1		
91H0 - *Πανωννικά δάση με <i>Quercus pubescens</i>	U2		U2		U1			U1		
91I0 - *Δάση της ευρωσιβηρικής στέπας με <i>Quercus</i> spp.	EV		U1		U1			U2	U2	
91J0 - *Δάση των Βρετανικών Νήσων με <i>Taxus baccata</i>		U2								
91K0 - Ιλλυρικά δάση με <i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremonio-Fagion</i>)	U1				EV			U1		
91L0 - Ιλλυρικά δάση δρυός-καρπίνου (<i>Erythronio-carpinion</i>)	U2				U1		U1	U1		
91M0 - Πανωννικά-βαλκανικά δάση τουρκικής δρυός – κοινής δρυός	U1		U1		U1		U1	U1	U1	
91N0 - *Λόχμες πανωννικών ενδοχωρικών θινών <i>Junipero-Populetum albae</i>								U2		
91P0 - Δάση ελάτης (<i>Abietetum polonicum</i>)					U1					
91Q0 - Δάση ασβεστοφίλου <i>Pinus sylvestris</i> των δυτικών Καρπαθίων	EV									
91R0 - Δάση πεύκης των διναρικών δολομιτών	EV				EV					
91S0 - *Δάση οξιάς Δυτικής Ποντικής			U1		U1					
91T0 - Κεντροευρωπαϊκά δάση πεύκης με λειχήνες	XX	U2		U1	U2			U2		
91U0 - Δάση πεύκης της σαρματικής στέπας					U2					
91V0 - Δάση οξιάς της Δακίας (<i>Symphyto-Fagion</i>)	EV				EV					
91W0 - Δάση οξιάς Μοισίας	U1				U1					
91X0 - *Δάση οξιάς Δοβρουτζιάς										U1
91Y0 - Δάση δρυός-καρπίνου Δακίας					U1					U1
91Z0 - Δάση Μοισίας με φιλήρα πιληματώδη	U1		U1		U1					
9210 - *Δάση οξιάς στα Απέννινα με <i>Taxus</i> και <i>Ilex</i>	EV				U1		EV			
9220 - *Δάση οξιάς στα Απέννινα με <i>Abies alba</i> και δάση οξιάς	EV				EV		EV			
9230 - Γαλικιακά-πορτογαλικά δάση δρυός με <i>Quercus robur</i> και <i>Quercus pyrenaica</i>			XX				XX			
9240 - Ιβηρικά δάση δρυός με <i>Quercus faginea</i> και <i>Quercus canariensis</i>	XX	XX					XX			
9250 - Δάση δρυός με <i>Quercus trojana</i>								U1		
9260 - Δάση με <i>Castanea sativa</i>	U1	U1			U1		U2			
9270 - Ελληνικά δάση οξιάς με <i>Abies borisii-regis</i>	U1				XX		EV			
9280 - Δάση με <i>Quercus frainetto</i>							EV			
9290 - Δάση με <i>Cupressus</i> (<i>Acero-Cupression</i>)							EV			
92A0 - Δάση-στοές με <i>Salix alba</i> και <i>Populus alba</i>	U1	U1	U1		U2		U2	U1	U1	
92B0 - Δάση-στοές ποταμών της Μεσογείου με περιοδική ροή με <i>Rhodod.</i>							U1			
92C0 - Δάση <i>Platanus orientalis</i> και <i>Liquidambar orientalis</i>	U1				U1		U1			

Τύπος οικοτόπου	Κατάσταση διατήρησης σε κάθε βιογεωγραφική περιοχή (2007-2012)									
	ALP	ATL	BLS	BOR	CON	MAC	MED	PAN	STE	
92D0 - Νότια παρόχθια δάση-στοές και λόχμες <i>Nerio-Tamaricetea</i> .			U1		U1	U1	U1			U1
9310 - Δάση δρυός του Αιγαίου με <i>Quercus brachyphylla</i>							EV			
9320 - Δάση με <i>Olea</i> και <i>Ceratonia</i>						U1	U1			
9330 - Δάση με <i>Quercus suber</i>		U2					U1			
9340 - Δάση με <i>Quercus ilex</i> και <i>Quercus rotundifolia</i>	U1	U1			EV		U1			
9350 - Δάση με <i>Quercus macrolepis</i>							U2			
9360 - *Δαφνώνες των Νήσων των Μακάρων (<i>Laurus, Ocotea</i>)						U1				
9370 - *Φοινικοδάση του <i>Phoenix</i>						U1	EV			
9380 - Δάση με <i>Ilex aquifolium</i>		U1					U2			
9390 - *Θαμνώνες και δασικές συστάσεις της <i>Quercus alnifolia</i>							EV			
93A0 - Δασικές συστάδες της <i>Q. infectoria</i> (<i>Anagyro foetidiae-Q. infec.</i>)							EV			
9410 - Οξιμόφιλα δάση <i>Picea</i> σε επίπεδα ορεινά έως αλπικά <i>Acidophilous</i>	U1				U1		EV			
9420 - Δάση αλπικά με <i>Larix decidua</i> και/ή <i>Pinus cembra</i>	EV									
9430 - Ορεινά και υποαλπικά δάση <i>Pinus uncinata</i>	U1				EV		U2			
9510 - *Υπο-απέννινα δάση με <i>Abies alba</i>	U1						U1			
9520 - Δάση με <i>Abies pinsapo</i>							U1			
9530 - *(Υπο)μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα	U1				U1		U1			
9540 - Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου					U2		U1			
9550 - Ενδημικά πευκοδάση των Καναρίων νήσων						EV				
9560 - *Ενδημικά δάση με <i>Juniperus</i> spp.	U1	XX			U1	U1	U2			
9570 - *Δάση με <i>Tetraclinis articulata</i>							U1			
9580 - *Μεσογειακά δάση με <i>Taxus baccata</i>		U1					U2			
9590 - *Δάση με <i>Cedrus brevifolia</i> (<i>Cedrosetum brevifoliae</i>)							EV			
95A0 - Υπερορεινά μεσογειακά πευκοδάση	U1						U1			
6310 - Δάση σκληροφύλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή (<i>dehesas</i>) με <i>Quercus</i> spp.							U2			
6530 - *Φιννοσκανδιναβικοί λειμώνες με πυκνή βλάστηση				U2	U2					
2180 Θίνες με πυκνή βλάστηση της ατλαντικής, ηπειρωτικής και βόρειας περιοχής		U1	U1	U2	U1					
2270 * Θίνες με δάση από <i>Pinus pinea</i> και/ή <i>Pinus pinaster</i>				U2	EV		U1			

Κατάλογος ειδών που συνδέονται με δάση που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II και στο παράρτημα IV της οδηγίας για τους οικοτόπους⁸⁹

*: Είδη προτεραιότητας:

Θηλαστικά

Barbastella barbastellus (II, IV)
**Bison bonasus* (II, IV)
**Canis lupus* (II, IV)
Capra aegagrus (II, IV)
Castor fiber (II, IV)
**Cervus elaphus corsicanus* (II, IV)
Dryomys nitedula (IV)
Felis silvestris (IV)
**Gulo gulo* (II)
Lynx lynx (II, IV)
**Lynx pardinus* (II, IV)
Microtus tatricus (II, IV)
Muscardinus avellanarius (IV)
Myotis bechsteinii (II, IV)
Myotis bradti (IV)
Myotis capaccinii (II, IV)
Myotis daubentonii (IV)
Myotis myotis (II, IV)
Myotis nattereri (IV)
Nyctalus azoreum (IV)
Nyctalus lasiopterus (IV)
Nyctalus leisleri (IV)
Nyctalus noctula (IV)
Ovis gmelini musimon (II, IV)
Pipistrellus maderensis (IV)
Pipistrellus nathusii (IV)
Pipistrellus pipistrellus (IV)
Pipistrellus pygmaeus (IV)
Plecotus auritus (IV)
Plecotus teneriffae (IV)
**Pteromys volans* (II, IV)
Rhinolophus blasii (II, IV)
Rhinolophus euryale (II, IV)
Rhinolophus ferrumequinum (II, IV)
Rhinolophus mehelyi (II, IV)
Rousettus aegyptiacus (II, IV)
**Ursus arctos* (II, IV)
Sciurus anomalus (IV)
Sicista betulina (IV)
Tadarida teniotis (IV)
Vespertilio murinus (IV)

⁸⁹ Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει μια επιλογή των σημαντικότερων ειδών που συνδέονται με δάση, βάσει της γραμμής αφετηρίας για τη βιοποικιλότητα στην ΕΕ για το 2010 – Προσάρτημα III (Κατανομή ειδών για κάθε οικοσύστημα). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι και ορισμένα άλλα είδη μπορεί επίσης να εξαρτώνται από τα δάση σε ορισμένες περιφέρειες ή στο πλαίσιο του οικοτόπου τους.

Αμφίβια

Alytes cisternasii (IV)
Alytes obstetricans (IV)
Bombina bombina (II, IV)
Bombina variegata (II, IV)
Bufo calamita (IV)
Discoglossus montalentii (II, IV)
Discoglossus sardus (II, IV)
Pelobates cultripedes (IV)
Rana arvalis (IV)
Rana dalmatina (IV)
Rana graeca (IV)
Rana latastei (II, IV)
Rana lessonae (IV)
Salamandra atra (IV)
Salamandra lanzai (IV)
Salamandrina terdigitata (II, IV)
Triturus carnifex (II, IV)
Triturus cristatus (II, IV)
Triturus dobrogicus (II)
Triturus italicus (IV)
Triturus karelinii (IV)
Triturus marmoratus (IV)
Triturus montandoni (II, IV)
Triturus vulgaris ampelensis (II, IV)

Ερπετά

Algyroides fitzingeri (IV)
Algyroides marchi (IV)
Algyroides moreoticus (IV)
Algyroides nigropunctatus (IV)
Chalcides sexlineatus (IV)
Chalcides viridianus (IV)
Chamaeleo chamaeleon (IV)
Elaphe longissima (IV)
Lacerta danfordi (IV)
Lacerta vivipara pannonica (IV)

Ασπόνδυλα

Agathidium pulchellum (II, IV)
Anthrenochernes stellae (II, IV)
Apatura metis (IV)
Aradus angularis (II)
Arytrura musculus (II, IV)
Boros schneideri (II)
Buprestis splendens (II, IV)
**Callimorpha quadripunctaria* (II)
Carabus hampei (II, IV)
**Carabus menetriesi pacholei* (II, IV)
**Carabus olympiae* (II, IV)
Carabus variolosus nodolosus (II, IV)
Carabus zawadzskii (II, IV)
Cerambyx cerdo (II, IV)
Chilostoma banaticum (II, IV)
Corticaria planula (II)
Cucujus cinnaberinus (II, IV)
Dioszeghyana schmidtii (II, IV)

Discus guerinianus (II, IV)
Erannis ankeraria (II, IV)
Fabriciana elisa (IV)
Geomalacus maculosus (II, IV)
Graellsia isabellae (II)
Hesperia comma catena (II)
Hygromia kovacsi (II, IV)
Hypodryas maturna (II, IV)
Leptidea morsei (II, IV)
Limoniscus violaceus (II)
Lucanus cervus (II)
Mesosa myops (II)
Morimus funereus (II)
**Nymphalis vaualbum* (II, IV)
Odontopodisma rubripes (II, IV)
**Osmoderma eremita* (II, IV)
Oxyporus mannerheimii (II)
Pholidoptera transsylvanica (II, IV)
**Phryganophilus ruficollis* (II, IV)
Propomacrus cypriacus (II, IV)
**Pseudogaurotina excellens* (II, IV)
Pytho kolwensis (II, IV)
Rhysodes sulcatus (II)
**Rosalia alpina* (II, IV)
Stephanopachys linearis (II)
Stephanopachys substriatus (II)
Xestia borealis (II)
Xestia brunneopicta (II)
Xyletinus tremulicola (II)
**Xylomoia strix* (II, IV)

Φυτά

**Abies nebrodensis* (II)
Adenophora lilifolia (II)
**Arabis kennedyae* (II)
Armeria neglecta (II)
**Asphodelus bento-rainhae* (II)
Bryhnia novae-angliae (II)
Buxbaumia viridis (II)
Calamagrostis chalybaea (II)
Calypso bulbosa (II)
**Centaurea attica* ssp. *megarensis* (II)
**Cephalanthera cucullata* (II)
Cephalozia macounii (II)
**Chionodoxa lochiai* (II)
Cinna latifolia (II)
Culcita macrocarpa (II)
**Cyclamen fatrense* (II)
Cynodontium suecicum (II)
Cypripedium calceolus (II)
Dichelyma capillaceum (II)
Dicranum viride (II)
Diplazium sibiricum (II)
Distichophyllum carinatum (II)
Dracaena draco (IV)
**Dryopteris corleyi* (II)
Herzogiella turfacea (II)
Hymenostemma pseudanthemis (II)

**Laserpitium longiradium* (II)
Mandragora officinarum (IV)
Moehringia lateriflora (II)
Odontites granatensis (II)
Orthotrichum rogeri (II)
Paeonia clusii ssp. *rhodia* (II)
Paeonia officinalis ssp. *banatica* (II)
Plagiomnium drummondii (II)
Pulsatilla vulgaris ssp. *gotlandica* (II)
**Pyrus magyarica* (II)
Ranunculus kykkoensis (II)
Ranunculus lapponicus (II)
Rhododendron luteum (II)
**Scilla morrisii* (II)
Semele maderensis (II)
Senecio jacobea ssp. *gotlandicus* (II)
Senecio lagascanus ssp. *lusitanicus* (IV)
**Seseli intricatum* (II)
Syringa josikaea (II)
Veronica micrantha (II)

Κατάλογος ειδών πτηνών που συνδέονται με δάση και δασικές εκτάσεις βοσκής που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά

Accipiter brevipes
Aegolius funereus
Aegypius monachus
Aquila adalberti
Aquila chrysaetos
Aquila clanga
Aquila heliaca
Aquila pomarina
Ardea purpurea
Ardeola ralloides
Bonasa bonasia
Bubo bubo
Caprimulgus europaeus
Caprimulgus ruficollis
Ciconia colonia
Ciconia nigra
Circaetus gallicus
Columba bollii
Columba junoniae
Columba palumbus azoricus
Columba trocaz
Coracias garrulus
Dendrocopos leucotos
Dendrocopos medius
Dendrocopos syriacus
Dryocopus martius
Elanus caeruleus
Falco tinnunculus
Falco biarmicus
Falco eleonora
Falco peregrinus
Falco vespertinus
Ficedula albicollis
Ficedula parva

Ficedula semitorquata
Fringilla coelebs
Fringilla teydea
Glaucidium passerinum
Grus grus
Haliaeetus albicilla
Hieraaetus fasciatus
Hieraaetus pennatus
Hippolais olivetorum
Lanius collurio
Loxia scotica
Lullula arborea
Milvus migrans
Milvus milvus
Oenanthe leucura
Pandion haliaetus
Pernis apivorus
Picoides tridactylus
Picus canus
Platalea leucorodia
Plegadis falcinellus
Sitta krueperi
Sitta whiteheadi
Sylvia rueppelli
Sylvia sarda
Sylvia undata
Tetrao tetrix
Tetrao urogallus
Tringa glareola

Καταρτίστηκε με βάση: Tucker & Evans, 1997. Habitats for Birds in Europe. BirdLife International

Πληροφορίες σχετικά με αυτά τα είδη πτηνών διατίθενται στη διεύθυνση:

<http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/threatened/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Κυριότερες πιέσεις και απειλές για τα δάση της ΕΕ⁹⁰

Στη συνέχεια παρατίθεται μια σύντομη σύνοψη των βασικών υφιστάμενων και ενδεχόμενων μελλοντικών απειλών και πιέσεων για τα δάση που βρίσκονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000. Όπως είναι προφανές, αυτές είναι αναγνωρίσιμες για πολλά είδη δασών, είτε ανήκουν είτε όχι στο δίκτυο Natura 2000.

Ο κατάλογος των απειλών που βλάπτουν τους δασικούς οικοτόπους και τα είδη είναι μεγάλος. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι πολλές φυσικές απειλές και ανθρωπογενείς πιέσεις ενδέχεται να είναι σοβαρότερες και συχνότερες στο μέλλον σε σύγκριση με ό,τι έχει παρατηρηθεί ιστορικά. Το στοιχείο αυτό υποδεικνύει ότι θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ο σχεδιασμός σε σχέση με δυνητικές απειλές. Στις φυσικές απειλές περιλαμβάνονται συγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί παράγοντες καθώς και αλληλένδετες επιδράσεις όπως, για παράδειγμα, καταστροφές από θύελλες και ξηρασία που θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη διάδοση ορισμένων ασθενειών (π.χ. των σκολυτών) (FOREST EUROPE, 2011).

Οι κυριότερες φυσικές απειλές για τα ευρωπαϊκά δάση, καθώς και για τα δάση που περιλαμβάνονται σε τόπους του δικτύου Natura 2000, είναι: η ξηρασία, οι δασικές πυρκαγιές, οι θύελλες, οι προσβολές από έντομα, οι ασθένειες, τα χωροκατακτητικά ξένα είδη και η άνοδος της θερμοκρασίας. Οι κυριότερες ανθρωπογενείς πιέσεις είναι: η αποδάσωση, ο κατακερματισμός των δασών (εντός και εκτός τόπων του δικτύου Natura 2000), η απώλεια οικοτόπων, η μεταβολή της ποιότητας των οικοτόπων των δασών, η μεταβολή της χρήσης γης και της εδαφικής κάλυψης, οι ρύποι, η ομογενοποίηση των δασοσυστάδων (Hanski 2006, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1299308/>). Στο παρόν παράρτημα παρουσιάζεται σύνοψη της επισκόπησης της βιβλιογραφίας όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση.

Φυσικές απειλές/διαταράξεις

Ξηρασία: στο διάστημα 1902-2010 σημειώθηκε μεταβολή όσον αφορά τις βροχοπτώσεις κατά τη χειμερινή περίοδο στην περιοχή της Μεσογείου, με τάση προς ξηρότερες συνθήκες. Τα στοιχεία υποδεικνύουν αυξημένη συχνότητα περιόδων ξηρασίας μετά το 1970 (Hoerling et al., 2011) περίπου.

Δασικές πυρκαγιές: κάθε έτος καίγονται περίπου 400 000 εκτάρια στα πέντε κράτη μέλη του Νότου της ΕΕ (που αντιπροσωπεύουν το 85 % των συνολικών καμένων εκτάσεων της ΕΕ). Δεν υπάρχουν στοιχεία που να καταδεικνύουν κάποια τάση (αύξησης ή μείωσης) των καμένων εκτάσεων στις συγκεκριμένες χώρες στο διάστημα από το 1980 έως το 2012. Όσον αφορά τον αριθμό των πυρκαγιών, έπειτα από ανοδική τάση κατά τη δεκαετία του 1990, η οποία οφειλόταν εν μέρει και στη βελτίωση των διαδικασιών καταγραφής, ο αριθμός των πυρκαγιών παρέμεινε σταθερός για περίπου μία δεκαετία, ενώ κατά την τελευταία δεκαετία παρατηρήθηκε μείωση (European Commission, 2013). Ειδικότερα στους τόπους του δικτύου Natura 2000 κάθε έτος καίγονται σχεδόν 80 000 εκτάρια. Τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τις πυρκαγιές από το Ευρωπαϊκό σύστημα πληροφόρησης για τις δασικές πυρκαγιές (EFFIS) υποδεικνύουν ότι στο διάστημα μεταξύ των ετών 2000 και 2012, κάηκαν 1 044 917 εκτάρια τόπων του δικτύου Natura 2000, που αντιστοιχούν σε ποσοστό 3,28 % της συνολικής έκτασης του δικτύου Natura 2000 στις πληγείσες χώρες (San-Miguel-Ayanz et al., 2012). Σε

⁹⁰ Το παρόν κείμενο βασίζεται στα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία που αποδεικνύουν την ύπαρξη απειλών για τα ευρωπαϊκά τοπία και, για ορισμένες περιπτώσεις, σε στοχευμένες μελέτες που αφορούν τις απειλές σε τόπους του δικτύου Natura 2000, εφόσον είναι διαθέσιμες.

ορισμένους δασικούς οικοτόπους, η πυρκαγιά αποτελεί φυσική διαδικασία με θετικές συνέπειες για τη βιοποικιλότητα.

Θύελλες: αποτελούν σοβαρή απειλή για τα ευρωπαϊκά δάση, καθώς καταστρέφουν και υποβαθμίζουν τους δασικούς οικοτόπους, την ποιότητα του τοπίου και τις δασικές υπηρεσίες. Από το 1950 περισσότερες από 130 θύελλες έχουν προκαλέσει σοβαρές καταστροφές στα ευρωπαϊκά δάση με δύο σφοδρές θύελλες να σημειώνονται ετησίως κατά μέσο όρο (Gardiner et al., 2010). Κατά την περίοδο 1990-2005 ποσοστό 1,7 % των δασών στις χώρες της ΕΕ καταστράφηκε από θύελλες, που αντιστοιχεί συνολικά σε περίπου 2,5 εκατομμύρια εκτάρια δάσους (FOREST EUROPE, 2011). Τα στοιχεία δεν αποκαλύπτουν κάποια τάση (αύξησης ή μείωσης) των ζημιών λόγω θύελλας (κατόπιν προσαρμογής για τη συνεκτίμηση κοινωνικών παραγόντων) και επιβεβαιώνουν την αύξηση (ονομαστικών) ζημιών που οφείλεται σε κοινωνικούς παράγοντες (Barredo, 2010) και την αύξηση των δασικών πόρων στα δάση (Gardiner et al., 2010). Από την άλλη πλευρά, οι θύελλες μπορούν επίσης να βελτιώσουν τις συνθήκες για τη βιοποικιλότητα, π.χ. με τη δημιουργία περισσότερου νεκρού ξύλου στο δάσος.

Επιβλαβείς οργανισμοί και ασθένειες των δασών: οι επιθέσεις εντόμων και παθογόνων παραγόντων προκαλούν σοβαρή βλάβη στα ευρωπαϊκά δάση, με αποτέλεσμα την εξασθένηση της υγείας και της ζωικότητας του δασικού οικοσυστήματος και τον περιορισμό της παροχής δασικών υπηρεσιών. Κατά την περίοδο 1990-2005 καταστράφηκε ποσοστό 2,8 % των δασών της ΕΕ, που αντιστοιχεί συνολικά σε περίπου 4,4 εκατομμύρια εκτάρια δάσους που επλήγησαν. Η σοβαρότερα πληγείσα περιφέρεια ήταν η νοτιοδυτική Ευρώπη όπου επλήγη ποσοστό 13,4 % (1,7 εκατομμύρια εκτάρια) της δασικής περιοχής (FOREST EUROPE, 2011). Η εξάπλωση ορισμένων επιβλαβών οργανισμών και ασθενειών μπορεί να ευνοηθεί από ακατάλληλες πρακτικές διαχείρισης, όπως δάσωση με είδη δένδρων που δεν είναι προσαρμοσμένα στον συγκεκριμένο τόπο ή υπερβολικές πυκνότητες δασοσυστάδων.

Χωροκατακτητικά ξένα είδη: τα χωροκατακτητικά ξένα είδη (ΧΞΕ) αποτελούν μείζονα απειλή για τα δάση των τόπων του δικτύου Natura και για τη βιοποικιλότητά τους. Η παγκοσμιοποίηση (αύξηση του διεθνούς εμπορίου, των ταξιδιών, του τουρισμού, της μεταφοράς αγαθών) και η παγκόσμια περιβαλλοντική αλλαγή έχουν επιταχύνει την εξάπλωση χωροκατακτητικών ειδών στην Ευρώπη. Τα ΧΞΕ είναι φυτά, ζώα, μύκητες και μικροοργανισμοί των οποίων η εισαγωγή και/ή εξάπλωση εκτός του φυσικού τους οικοτόπου θέτει σε κίνδυνο τη βιοποικιλότητα ή έχει άλλες αρνητικές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα. Ο κατάλογος των χειρότερων χωροκατακτητικών ξένων ειδών περιλαμβάνει 163 είδη που απειλούν τα οικοσυστήματα στην Ευρώπη. Παρά τους περιορισμούς του, ο συγκεκριμένος δείκτης δείχνει ότι από το 1950 και έπειτα εγκαθίστανται στην Ευρώπη ετησίως περισσότερα από ένα είδη του συγκεκριμένου καταλόγου (EEA, 2012a).

Άνοδος της θερμοκρασίας και κλιματική αλλαγή: Στοιχεία που βασίζονται σε παρατήρηση υποδεικνύουν αύξηση της θερμοκρασίας κατά 1,3°C στο διάστημα μεταξύ της προβιομηχανικής εποχής και της δεκαετίας 2003-2012 στην Ευρώπη. Μεγάλη αύξηση της θερμοκρασίας έχει παρατηρηθεί κατά τα τελευταία 50 έτη στην Ιβηρική Χερσόνησο, στην κεντρική και νοτιοανατολική Ευρώπη, και στις ορεινές περιοχές. Κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, η άνοδος της θερμοκρασίας ήταν εντονότερη στη Σκανδιναβία, ιδίως στη διάρκεια του χειμώνα, ενώ στην Ιβηρική Χερσόνησο η θερμοκρασία αυξήθηκε κυρίως στη διάρκεια του καλοκαιριού (Haylock et al., 2008; Morice et al., 2012).

Ανθρωπογενείς πιέσεις

Αποδάσωση και απώλεια οικοτόπων. Η αποδάσωση είναι η κυριότερη αιτία απώλειας και μείωσης των δασικών οικοτόπων. Η απώλεια οικοτόπων αναγνωρίζεται ως ο κυριότερος λόγος μείωσης της βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Τα είδη πρέπει να διαθέτουν μια ελάχιστη

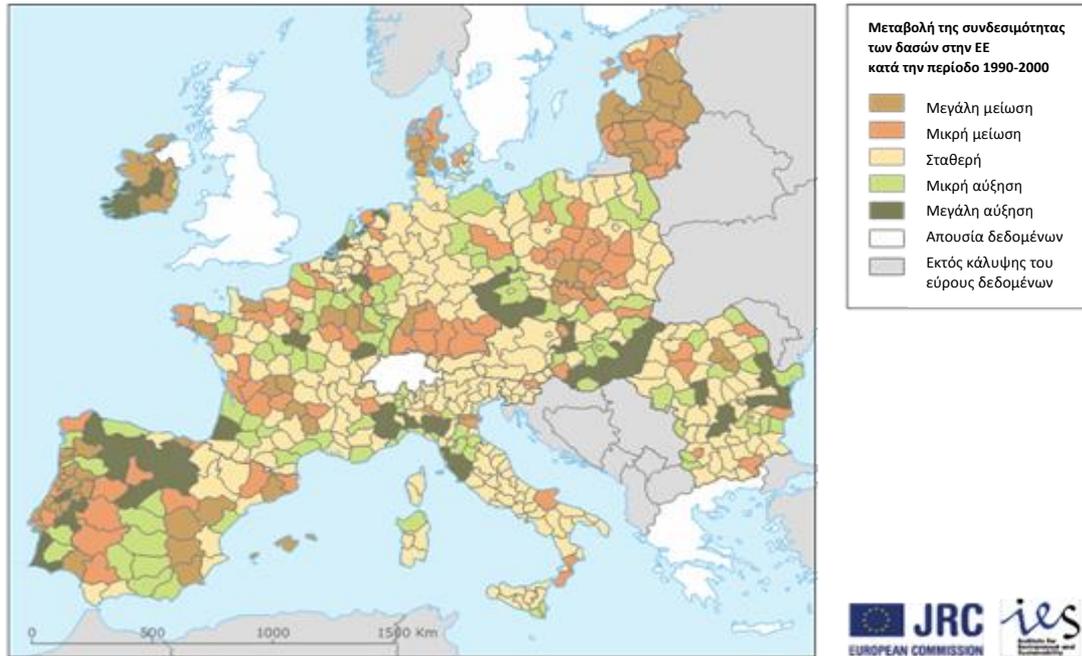
περιοχή που είναι απαραίτητη για τη στήριξη του πληθυσμού τους, ενώ αν η περιοχή τους είναι μικρότερη από το ελάχιστο αυτό όριο, αυτό θα οδηγήσει σε εξαφάνιση ειδών. Κ.λπ.

Κατακερματισμός των δασών, έλλειψη συνδεσιμότητας, μετατροπή της χρήσης γης και της εδαφικής κάλυψης. Παρά τη συνεχή αύξηση των δασικών εκτάσεων στις χώρες της ΕΕ με ετήσιο ρυθμό 0,4 %, που αντιστοιχεί σε αύξηση 11 εκατομμυρίων εκταρίων στο διάστημα από το 1990 έως το 2010 (FOREST EUROPE, 2011), ο κατακερματισμός των δασών και η έλλειψη συνδεσιμότητας εξακολουθούν να αποτελούν καίρια ζητήματα προς εξέταση σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο κατακερματισμός, καθώς επηρεάζει τις οικολογικές διαδικασίες, έχει αντίκτυπο στην ικανότητα των δασών να παρέχουν οικοσυστημικές υπηρεσίες όπως η παροχή οικοτόπων (γενετική ανταλλαγή, γεωγραφική κατανομή ειδών άγριας ζωής), η επικοινωνία, η αντιμετώπιση διαταράξεων (π.χ. πολλαπλασιασμός επιβλαβών οργανισμών) και η ρύθμιση του κλίματος. Ο κατακερματισμός των δασών (εντός και μεταξύ τόπων του δικτύου Natura 2000) αποτελεί μια διαδικασία σε τοπικό επίπεδο που προκαλείται από την ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως την εκχέρσωση για σκοπούς κατασκευής οδών, αστικής οικιστικής ανάπτυξης ή εντατικής γεωργίας, ή εξαιτίας των δασικών πυρκαγιών. Τα τοπία με δασικές εκτάσεις χαμηλής συνδεσιμότητας αντιπροσωπεύουν το 70 % του ευρωπαϊκού εδάφους (Estreguil et al., 2012; Estreguil et al., 2013). Το 40 % των ευρωπαϊκών δασικών εκτάσεων βρίσκεται σε απόσταση 100 m από άλλες εκτάσεις γης, συνεπώς μπορεί να είναι λιγότερο κατάλληλες ως εσωτερικοί οικοτόποι. Οι παρυφές των δασών βρίσκονται κατά κύριο λόγο δίπλα σε εντατικές χρήσεις γης. Το 40 % των δασικών εκτάσεων βρίσκονται σε απόσταση ενός τετραγωνικού χιλιομέτρου από ένα μωσαϊκό τοπίων μαζί με άλλες φυσικές/ημιφυσικές εκτάσεις, γεωργικές και τεχνητές εκτάσεις. Η συνέχεια των φυσικών οικοτόπων αλλά και η χωρική και λειτουργική συνδεσιμότητα μεταξύ φυσικών προστατευόμενων και μη προστατευόμενων περιοχών, επιτελούν ρόλο στην ενίσχυση της συνοχής των δασικών χώρων του δικτύου Natura 2000. Κατά την εξέταση των τοπίων όπου σημειώνεται αύξηση της δασικής περιοχής, έχει αναφερθεί ότι οι νέες δασικές περιοχές δεν ενισχύουν πάντοτε τη συνδεσιμότητα· αυτό καταδεικνύει την ανάγκη για μια προσέγγιση σχεδιασμού του τοπίου που θα συνδέεται ταυτόχρονα με τη δασική διαχείριση για μέτρα (ανα)δάσωσης (Estreguil et al., 2012; Estreguil et al., 2013).

Ρύποι: Οι ατμοσφαιρικοί ρύποι όπως το άζωτο, το διοξείδιο του θείου, τα βαρέα μέταλλα και το όζον, όταν υπερβαίνουν τα κρίσιμα φορτία, έχουν άμεσες και έμμεσες δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία των δασών. Σύμφωνα με τη FOREST EUROPE(2011) επί του παρόντος η υψηλότερη εισροή θειικών ενώσεων σημειώνεται στην κεντρική Ευρώπη και σε λίγες ζώνες της περιοχής της Μεσογείου. Η υψηλότερη ατμοσφαιρική εναπόθεση αζώτου παρατηρείται στην κεντρική Ευρώπη, μεταξύ βόρειας Ιταλίας και Δανίας, καθώς και σε ζώνες της Ισπανίας και της Ρουμανίας. Τέλος, η εναπόθεση αβεστίου είναι υψηλότερη στην κεντρική και μεσογειακή Ευρώπη.

Μη αειφόρος διαχείριση των δασών και της γης: Οι πρακτικές μη αειφόρου διαχείρισης των δασών (και της γης) θεωρούνται σοβαρή πίεση. Μεταξύ αυτών, η υπερβολική αφαίρεση νεκρού ξύλου, η υποβάθμιση της δομής του δάσους (π.χ. επιλεκτική αφαίρεση συγκεκριμένων ειδών δένδρων ή δένδρων συγκεκριμένης ηλικίας), η εγκατάλειψη δασωδών βοσκοτόπων, οι μεταβολές των πρακτικών καλλιέργειας, η μη ενδεδειγμένη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες πίεσης (ΕΟΠ, 2010).

Ομογενοποίηση των δασοσυστάδων. Η επιλεκτική αφαίρεση συγκεκριμένων δομικών στοιχείων (ειδών δένδρων, δένδρων συγκεκριμένης ηλικίας κ.λπ.). Τα δάση με δένδρα ίδιας ηλικίας και τα δάση όπου κυριαρχεί ένα είδος δεν παρέχουν ποιότητα οικοτόπων για εξειδικευμένα δασικά είδη.

Χάρτης 2 Μεταβολή της συνδεσιμότητας των δασών στην ΕΕ, 1990-2000

Σημείωση: Στοιχεία εδαφοκάλυψης βάσει καταλόγου Corine (Corine Land Cover - CLC) για τα έτη 1990 και 2000- συγκεντρωτικά αποτελέσματα ανά επαρχίες (Nuts 2/3)

Πηγή: Estreguil και Mouton, 2009- Saura κ.ά., 2010.

Παραπομπές (Κυριότερες πιέσεις και απειλές για τα δάση της ΕΕ)

Barredo, J. I. 2010. No upward trend in normalised windstorm losses in Europe: 1970-2008, *Nat. Hazard Earth Sys.*, 10, 97-104,

Barredo, J. I., Strona, G., de Rigo, D., Caudullo, G., Stancanelli, G., and San-Miguel-Ayanz, J. 2014. Assessing the potential distribution of insect pests under current and future climatic conditions in European forests, *Proceedings of the Joint EFSA-EPPO Workshop on Data collection and information sharing in plant health Parma, Italy, 1-3 April 2014.*

EEA 2012a. Invasive alien species indicators in Europe - A review of streamlining European biodiversity (SEBI) Indicator 10, European Environment Agency (EEA), Luxembourg.

EEA. 2012b. The impacts of invasive alien species in Europe, European Environment Agency (EEA), Luxembourg.

Estreguil, C., Caudullo, G., de Rigo, D., and San Miguel, J.: Forest Landscape in Europe. 2012. Pattern, Fragmentation and Connectivity - Executive report, Publications office of the European Union, Report EUR 25717 EN, Luxembourg.

Estreguil, C., Caudullo, G., and San Miguel, J. 2013. Connectivity of Natura 2000 Forest Sites - Executive report, Publications office of the European Union, Report EUR 26087 EN, Luxembourg.

European Commission. 2013. Forest Fires in Europe, Middle East and North Africa 2012, European Commission - Joint Research Centre and Directorate-General Environment, EUR 26048 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

European Commission. 2014. Climate Impacts in Europe - The JRC PESETA II Project, European Commission - Joint Research Centre, JRC Scientific and Policy Reports, Publications Office of the European Union, Luxembourg,

Feser, F., Barcikowska, M., Krueger, O., Schenk, F., Weisse, R., and Xia, L.: Storminess over the North Atlantic and Northwestern Europe - A Review, *Quarterly Journal of the Royal Meteorological Society*, in press, 2014.

FOREST EUROPE - UNECE - FAO. 2011. State of Europe's Forests 2011 - Status and Trends in Sustainable Forest Management in Europe., FOREST EUROPE, UNECE and FAO, Oslo.

Gardiner, B., Blennow, K., Carnus, J.-M., Fleischer, P., Ingemarson, F., Landmann, G., Lindner, M., Marzano, M., Nicoll, B., Orazio, C., Peyron, J.-L., Reviron, M.-P., Schelhaas, M.-J., Schuck, A., Spielmann, M., and Usbeck, T. 2010. Destructive Storms in European Forests: Past and Forthcoming Impacts, European Forest Institute, Atlantic European Regional Office - EFIATLANTIC, Final report to European Commission - DG Environment.

Haylock, M. R., Hofstra, N., Klein Tank, A. M. G., Klok, E. J., Jones, P. D., and New, M. 2008. A European daily high-resolution gridded data set of surface temperature and precipitation for 1950–2006, *Journal of Geophysical Research: Atmospheres*, 113, D20119,.

Hoerling, M., Eischeid, J., Perlwitz, J., Quan, X., Zhang, T., and Pegion, P. 2011. On the Increased Frequency of Mediterranean Drought, *J. Climate*, 25, 2146-2161.

Morice, C. P., Kennedy, J. J., Rayner, N. A., and Jones, P. D. 2012. Quantifying uncertainties in global and regional temperature change using an ensemble of observational estimates: The HadCRUT4 data set, *Journal of Geophysical Research: Atmospheres*, 117, D08101.

Netherer, S., and Schopf, A. 2010. Potential effects of climate change on insect herbivores in European forests - General aspects and the pine processionary moth as specific example, *Forest Ecology and Management*, 259, 831-838,

San-Miguel-Ayanz, J., Durrant, T., Boca, R., and Camia, A. 2012. Forest Fire Damage in Natura 2000 sites 2000-2012 - Executive report, European Commission - Joint Research Centre, EUR 25718 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Vautard, R., Gobiet, A., Sobolowski, S., Kjellström, E., Stegehuis, A., Watkiss, P., Mendlik, T., Landgren, O., Nikulin, G., Teichmann, C., and Jacob, D. 2014. The European climate under a 2°C global warming, *Environmental Research Letters*, 9, 034006.

